

เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

นางสาวทวิพร คงแก้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GRAVITY ON OFFENSE OF ASSAULT

Miss Thaweephorn Khongkaew

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

เหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

โดย

นางสาวทวิพร คงแก้ว

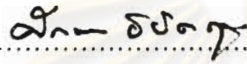
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

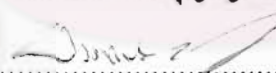
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์)

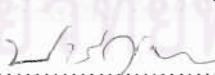
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

กรรมการ

(อาจารย์ ธานิศ เกศพิทักษ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทวิพร คงแก้ว : เหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย. (GRAVITY ON OFFENSE OF ASSAULT) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส, 236 หน้า.

เหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ได้กำหนดให้นำบทบัญญัติในเรื่องเหตุการณ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตาม มาตรา 289 มาบังคับใช้ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นตามสัดส่วนของลักษณะการกระทำความผิด ทั้งนี้ได้พิจารณาถึงปัจจัยหลักสาม ประการ คือ พิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำความผิด นั่นคือ บุพการี เจ้าพนักงาน และ ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน พิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ นั่นคือ การทำร้ายร่างกายโดย ไตร่ตรองไว้ก่อน และการทำร้ายร่างกายโดยกระทำการทรมานหรือทารุณโหดร้าย และ พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของผู้กระทำความผิด นั่นคือ การทำร้ายร่างกายเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอย่างอื่น และการทำร้ายร่างกายเพื่อจะเอาหรือ เอาไว้ซึ่งผลประโยชน์หรือเพื่อปกปิดความผิดอื่นหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่น

จากการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาถึงเจตนารมณ์ และความเป็มาของกฎหมาย รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า การกำหนดเหตุกรรจใน ความผิดต่อร่างกายควรมีการกำหนดให้เป็นเอกเทศจากความผิดต่อชีวิต อีกทั้งเหตุกรรจใน ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่ครอบคลุมในหลาย กรณีที่เห็นว่ามีควมรุนแรงของพฤติการณ์อันสมควรบัญญัติให้เป็นเหตุกรรจ เช่นในกรณีที่เป็น การทำร้ายร่างกายระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมที่ดีหรือบุพการีกระทำต่อ ผู้สืบสันดานก็ดี หรือกรณีการทำร้ายบุคคลผู้ที่มีสภาพอ่อนแอไม่มีทางสู้ เช่น เด็ก คนชรา คน พิการ หญิงมีครรภ์ก็ดี รวมทั้งกรณีการทำร้ายร่างกายในสาธารณสถาน หรือกรณีที่มีลักษณะ การกระทำที่รุนแรงโดยมีการร่วมมือตั้งแต่สองคนขึ้นไปก็ดี ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นการ ศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอให้มีแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงเหตุกรรจในความผิดฐานทำร้าย ร่างกายให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบัน

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนิติสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ทวิพร คงแก้ว

5085978234 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : THE PENAL CODE / GRAVITY ON OFFENSE OF ASSAULT

THAWEEPHORN KHONGKAEW : GRAVITY ON OFFENSE OF ASSAULT.

THESIS ADVISOR : PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS, 236 pp.

Gravity on offense of assault according to section 296 of Criminal Code is a settlement to enforce the gravity on offense of murder (section 289) as the purpose to punish the offender severer proportionally with the offense committing. There are three factors to consider: the status of victims (ascendant, officer and officer assistant), the vicious mental status of the wrongdoer (premeditated murder and murder by employing torture or acts of cruelty), and the certain special purposes of murder (preparing or facilitating the commission of the other offense; or securing the benefit obtained through the other offense, or concealing the other offense or escaping punishment for the other offense committed by him/her).

According to a comparative study with foreign law, it is found that the settlement of gravity on offense of assault should be defined separately from offences causing death. Furthermore the gravity on offense of assault of Thai Criminal Code does not cover many conducts that should be included in the gravity, for example, the assault between adoptive and the adopted or ascendant and descendant, the assault to people who cannot help themselves such as children, aging individuals, infirm persons, pregnant woman, and assault in public place or by group of people up from group. This thesis hence is a research done in order to present that the gravity on offense of assault should be amended to be more appropriate and related to the present Thai society.

Field of Study : LAWS

Academic Year : 2010

Student's Signature Thawee phorn Khongkaew

Advisor's Signature V. Boonyobhas

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส ผู้เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์ ผู้เป็นประธานกรรมการ ท่านอาจารย์ธานีศ เกศพิทักษ์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ศรีนิชย์ ผู้เป็นกรรมการ ซึ่งท่านอาจารย์ทุกท่านได้ให้ความเมตตากรุณาแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างสูง และเสียสละเวลาในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดสัญญาธรรมศักดิ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดศาลฎีกา และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อในการดำเนินการต่าง ๆ และช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่ได้อบรมสั่งสอนและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่ง และขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งสถานศึกษา ซึ่งได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้เขียนมานับแต่วัยเยาว์ รวมทั้งขอขอบคุณ พี่ น้อง ผู้อุปการะ และ เพื่อน ๆ ทุกท่าน ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ทั้งนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากฎหมายไทยต่อไปในอนาคตข้างหน้า คุณประโยชน์อันใดที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาแต่บิดามารดา คณาจารย์ทุกท่าน และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ทั้งนี้หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้และขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	6
1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย.....	7
1.5 วิธีการในการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	8
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุจรรยา.....	9
2.1 แนวความคิดพื้นฐานในการกำหนดเหตุจรรยา.....	9
2.1.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดและโทษในกฎหมายอาญา.....	10
2.1.2 เหตุผลและความเป็นมาในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุจรรยา.....	19
2.2 ปัจจัยในการกำหนดเหตุจรรยา.....	22
2.3 แนวความคิดในการกำหนดเหตุจรรยาตามกฎหมายอาญาของประเทศไทย..	27
2.3.1 เจตนารมณ์ของกฎหมายไทยในการกำหนดเหตุจรรยา.....	27
2.3.2 การบัญญัติเหตุจรรยาตามประมวลกฎหมายอาญา.....	28
2.3.3 อัตราโทษและความรับผิดเกี่ยวกับเหตุจรรยา.....	32
2.3.4 ความแตกต่างระหว่างเหตุจรรยา เหตุเพิ่มโทษ และผลของการกระทำผิดที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น.....	37

2.4 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามกฎหมายไทย...	39
2.4.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อชีวิต.....	39
2.4.2 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อร่างกาย.....	40
2.4.3 ข้อแตกต่างระหว่างความผิดต่อชีวิตกับความผิดต่อร่างกาย.....	41
2.4.4 แนวคิดของเหตุกรรจ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกาย.....	42
บทที่ 3 การกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.....	45
3.1 การกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย.....	45
3.1.1 ความเป็นมาในการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามกฎหมายไทย.....	45
(1) กฎหมายมั่งราชราชศาสตร์.....	46
(2) กฎหมายตราสามดวง.....	47
(3) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127.....	51
(4) ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน.....	53
3.1.2 บทบัญญัติและเจตนารมณ์ของเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้าย ร่างกาย.....	54
(1) องค์ประกอบของเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (มาตรา 296).....	54
(2) เจตนารมณ์และการตีความเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้าย ร่างกาย.....	57
3.1.3 การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกี่ยวกับเหตุกรรจ์ในความผิดฐาน ทำร้ายร่างกาย.....	70
(1) ความรับผิดในเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.....	70
(2) หลักกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกี่ยวกับเหตุ กรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย.....	71
(3) คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้าย ร่างกาย.....	73
3.2 การกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมาย ต่างประเทศ.....	78

3.2.1 ประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System)....	79
(1) ประเทศอังกฤษ.....	79
(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	83
(3) ประเทศแคนาดา.....	88
(4) ประเทศมาเลเซีย.....	89
(5) ประเทศอินเดีย.....	90
3.2.2 ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System).....	90
(1) ประเทศฝรั่งเศส.....	90
(2) ประเทศเยอรมัน.....	98
(3) ประเทศอิตาลี.....	100
(4) ประเทศโคลัมเบีย.....	101
(5) ประเทศสวีเดน.....	102
(6) ประเทศอาร์เจนตินา.....	103
(7) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี.....	103

บทที่ 4 บทวิเคราะห์การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของ กฎหมายไทย.....	105
4.1 บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม กฎหมายไทย.....	105
4.1.1 ปัญหาการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายใน ปัจจุบัน.....	105
4.1.2 ปัญหาในการบังคับใช้และความรับผิดชอบของเหตุจรรยาในความผิดฐาน ทำร้ายร่างกาย.....	107
4.1.3 ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของศาลกำหนดโทษในกรณีที่มีพฤติการณ์ ร้ายแรง.....	111
4.2 บทวิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตมาใช้ เป็นเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกาย.....	115

4.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ และวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย.....	115
4.3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำความผิด	117
(1) ฐานะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์.....	118
(1.1) บุพการี.....	118
(1.2) ผู้รับบุตรบุญธรรม.....	123
(1.3) ผู้สืบสันดาน.....	126
(1.4) บุตรบุญธรรม.....	130
(1.5) คู่สมรส.....	132
(2) ฐานะที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่.....	135
(2.1) เจ้าพนักงาน.....	135
(2.2) ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน.....	140
(3) ฐานะที่รัฐให้ความคุ้มครองเพราะได้ทำประโยชน์ต่อรัฐ.....	142
(3.1) พยานบุคคล.....	142
(4) ฐานะที่รัฐให้ความคุ้มครองอันเกี่ยวกับสภาพความอ่อนแอของบุคคล	145
(4.1) เด็ก.....	146
(4.2) ผู้สูงอายุ.....	152
(4.3) ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ.....	155
(4.4) หญิงมีครรภ์.....	159
4.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ.....	162
(1) กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน	163
(2) กระทำโดยทรมานหรือทารุณ.....	165
(3) กระทำโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย.....	166
(4) กระทำโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด.....	170
4.3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากเจตม่งหมายของผู้กระทำ	
ความผิด.....	174

(1) มุ่งหมายเพื่อเตรียมการหรือความสะดวกในการที่จะกระทำ ความผิดอย่างอื่น	174
(2) มุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้ กระทำความผิดอื่น หรือเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อ หลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดที่ตนได้กระทำไว้.....	177
4.3.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ.....	180
(1) สถานที่ในการกระทำผิด.....	181
(2) ร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป	185
4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมของอัตราโทษและความรับผิด.....	187
4.5 วิเคราะห์ความการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 และ ผลกระทบต่อกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง.....	190
4.5.1 ผลกระทบต่อประมวลกฎหมายอาญา.....	191
4.5.2 ผลกระทบต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว.....	192
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	196
รายการอ้างอิง.....	209
ภาคผนวก.....	216
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	236

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนับเป็นความผิดที่สำคัญ เพราะมีลักษณะของการกระทำที่มีผลต่อร่างกาย ซึ่งอาจเกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อยไปจนถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัส ประมวลกฎหมายอาญาจึงบัญญัติให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ทั้งนี้ได้มีการบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยบัญญัติไว้ในหมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 – มาตรา 300 ทั้งนี้ความผิดต่อร่างกายถูกจัดเป็นฐานความผิดหนึ่งในมาตรา 295 ซึ่งบัญญัติความว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้นั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย คือ การกระทำความผิดโดยเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้นั้น ด้วยเหตุนี้เองความผิดฐานทำร้ายร่างกายจึงประกอบด้วย

1. องค์ประกอบภายนอก คือ การกระทำความผิดโดยการทำร้ายผู้อื่น ทั้งนี้ คำว่า “ทำร้ายผู้อื่น” มิได้หมายความว่า “การใช้กำลังประทุษร้าย” ตามที่นิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (6) * แต่หมายความว่า การกระทำต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นในทางให้เจ็บหรือแตกหัก เสียหาย จะมีอาวุธหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าจะกระทำโดยถูกต้องเนื้อตัวของผู้เสียหาย

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(6) บัญญัติว่า “ใช้กำลังประทุษร้าย หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยใช้อาวุธทำให้มีเมฆา สะกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน”

หรือไม่ก็ตาม¹ ส่วนคำว่า “จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น” คำว่า “อันตรายแก่กาย” ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยโดยวางหลักไว้ว่า จะต้องพิจารณาถึงการกระทำและบาดแผลที่ผู้เสียหายได้รับประกอบกัน ส่วน คำว่า อันตรายแก่จิตใจ หมายถึง การมีอาการผิดปกติทางจิตใจ เช่น ตื่นกลัว²

2. องค์ประกอบภายใน นั่นคือ ผู้กระทำต้องมีเจตนา ซึ่งในที่นี้คือเจตนาทำร้ายเท่านั้น ไม่ถึงกับจะต้องมีเจตนาให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นด้วย³

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการทำร้ายร่างกายนั้นมีลักษณะวิธีการ ประเภทของบุคคลที่ถูกทำร้าย และผลอันเกิดจากการทำร้ายร่างกายที่แตกต่างกันหลายระดับ ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้กำหนดให้มีโทษสูงขึ้นในกรณีที่ผู้ถูกทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297* และกรณีที่การทำร้ายร่างกายนั้นมีลักษณะเป็นเหตุฉกรรจ์ตามประมวล

¹ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 203.

² คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 64-65.

³ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10, หน้า 203.

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ

- (1) ตาบอด หูหนวก ลิ้นขาด หรือขามประสาท
- (2) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
- (3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด
- (4) หน้าเสียนอ้มอย่างติดตัว
- (5) แหว่งลูก
- (6) จิตพิการอย่างติดตัว
- (7) ทูพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

กฎหมายอาญามาตรา 296* และ มาตรา 298** เช่น ในกรณีที่มีการกระทำนั้นกระทำต่อ บุพการี หรือกระทำต่อเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ รวมทั้งในกรณีที่มีการกระทำนั้นได้กระทำโดย ไตร่ตรองไว้ก่อนหรือมีลักษณะทารุณโหดร้าย เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของเหตุฉกรรจ์ซึ่งกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นไปตามทฤษฎี การลงโทษ 2 ประการ คือ ประการแรก การลงโทษมีวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทน เพื่อแก้ไข ความเสียหายที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น และทดแทนความรู้สึกของผู้เสียหายที่สูญเสียไปเนื่องจากการ กระทำผิด โดยการลงโทษจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบกับจะต้องได้สัดส่วน กับความร้ายแรงของการกระทำผิด ประการที่สองคือ การลงโทษตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ซึ่งมี วัตถุประสงค์เพื่อต้องการยับยั้งมิให้มีการกระทำผิด โดยต้องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและเพื่อตัด โอกาสมิให้มีการกระทำผิดอีก ทั้งนี้กฎหมายอาญาจึงกำหนดให้มีเหตุฉกรรจ์เพื่อที่จะลงโทษผู้ที่ กระทำผิดซึ่งมีลักษณะของเหตุแห่งการกระทำผิดที่ร้ายแรงกว่าปกติ เพื่อให้ผู้กระทำความผิด ถูกลงโทษอย่างเหมาะสม⁴

ปัจจุบันการทำร้ายร่างกายมีรูปแบบ วิธีการ และวัตถุประสงค์ที่หลากหลายและ เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตเป็นอย่างมาก การทำร้ายร่างกายบางกรณีมีความรุนแรงทารุณ สร้าง ความสะเทือนขวัญและกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคม แต่อย่างไรก็ตามนับแต่อดีตที่ ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงจากกฎหมายลักษณะอาญามาเป็นประมวล

(8) ทูพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวัน หรือจนประกอบ กรณียกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้าย ร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 298 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 297 ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี”

⁴ นรินทร์ ไทรพิภ, “การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์ บริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 19-25.

กฎหมายอาญา แต่ความผิดฐานทำร้ายร่างกายก็ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในตัวบท หากจะมีก็แต่เพียงการแก้ไขถ้อยคำบางประการให้สมควรแก่ยุคสมัย ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 296 ได้นำบทบัญญัติซึ่งเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตาม มาตรา 289* มาบัญญัติไว้เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งทั้งเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายนั้นมีเนื้อหาเดียวกันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำใดๆ ทั้งที่หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายและเจตนาของผู้กระทำความผิดแล้วจะเห็นว่า การกระทำความผิดต่อชีวิตนั้น ผู้กระทำความผิดที่มุ่งหมายที่จะให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย แต่ความผิดต่อร่างกายอาจมีลักษณะของการกระทำที่มีวิธีการไม่รุนแรง ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้กระทำความผิด ที่สำคัญคือ ผู้กระทำความผิดมิได้เจตนาให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

ด้วยเหตุนี้เองจะเห็นได้ว่าโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกายมีความแตกต่างกัน ทั้งรูปแบบ วิธีการ จุดมุ่งหมายและองค์ประกอบของการกระทำความผิด การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยยึดติดกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นจึงอาจทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เหมาะสมกับการกระทำและเจตนาของผู้กระทำความผิดได้

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 บัญญัติว่า “ผู้ใด

- (1) ฆ่าบุพการี
- (2) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่
- (3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว
- (4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน
- (5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรमानหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย
- (6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ
- (7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้”

ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดต่อบุพการี ซึ่งคำว่า “บุพการี” ตามคำพิพากษาศาลฎีกาจะจำกัดความหมายเฉพาะผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปเท่านั้น อันได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ทวด ตลอดจนสายขึ้นไป⁵ ดังนั้นเมื่อมีกรณีการทำร้ายร่างกายระหว่างบุตรบุญธรรม กระทำต่อผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้กระทำความผิดจึงต้องรับโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เนื่องด้วยการตีความบทกฎหมายตามมาตรา 289 (1) บุพการีมิได้รวมถึงผู้รับบุตรบุญธรรม หรือในกรณีการทำร้ายร่างกายเด็ก คนชรา ผู้พิการที่ไม่มีทางสู้ การทำร้ายร่างกายบุคคลดังกล่าวนี้ย่อมแสดงถึงจุดมุ่งหมายและจิตใจที่ชั่วร้ายของบุคคลผู้กระทำความผิด ในความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปย่อมเห็นพ้องต้องกันว่าบุคคลผู้กระทำความผิด ในกรณีเหล่านี้สมควรที่จะถูกลงโทษให้หนักขึ้นกว่าปกติ เนื่องจากการกระทำต่อผู้ที่เล็ยงดู ผู้มีพระคุณ หรือเป็นการกระทำต่อผู้ที่มีความอ่อนแอ ไม่มีทางสู้ จึงเป็นบุคคลที่รัฐควรให้ความคุ้มครอง หรือในกรณีการทำร้ายร่างกายในสถานที่ที่ไม่สมควร เช่น ตามยวดยานพาหนะ สาธารณะต่างๆ อันเป็นพาหนะที่ประชาชนต้องใช้เดินทาง หรือในกรณีที่เป็นการกระทำรุนแรงอันเกิดจากการร่วมกันทำร้ายร่างกายเกินกว่าสองคนขึ้นไป อันควรจะต้องมีการบัญญัติให้เป็นความผิดที่ร้ายแรง เพื่อเป็นการควบคุมอาชญากรรม และเป็นการคงไว้ซึ่งการปกป้องสิทธิของประชาชนที่ต้องใช้สถานที่สาธารณะร่วมกัน

ในต่างประเทศได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่นในกรณีของการทำร้ายร่างกายบุพการี ในประเทศเยอรมันการทำร้ายร่างกายบุพการี ถือเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งของผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น ส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้น การทำร้ายร่างกายบุพการีถือเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่ง ซึ่งคำว่าบุพการีหมายถึง บิดา มารดาทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและบิดามารดาตามความเป็นจริง นอกจากนี้ยังรวมถึงบิดามารดาโดยการรับบุตรบุญธรรมด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ในต่างประเทศได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกรณีอื่น ๆ นอกจากกรณีตามที่กฎหมายอาญาของประเทศไทยกำหนดไว้ เช่น ในประเทศอิตาลี ได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน ถือเป็นเหตุอย่างหนึ่งให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น และในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเท็กซัส การทำร้ายร่างกายเด็ก จะต้องได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายทั่วไป เป็นต้น

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1384/2516.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันแนวคิดในการกำหนดโทษ การกำหนดความผิดและเหตุ
ฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ยังคงนำเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นมาใช้บังคับ ซึ่ง
เมื่อเกิดข้อเท็จจริงบางกรณี กฎหมายไม่สามารถลงโทษในฐานความผิดที่เหมาะสมได้ เนื่องจาก
ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดไว้ จึงเห็นว่าควรจะต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงการ
กำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายอาญาของไทยทั้งในอดีตและ
ปัจจุบัน รวมทั้งศึกษากฎหมายอาญาของต่างประเทศ ว่ามีการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ไว้อย่างไร เพื่อ
นำมาเป็นแนวทางในการวางหลักกฎหมายเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศ
ไทย ว่าควรจะมีบัญญัติไว้เป็นเอกเทศหรือไม่ และควรมีแก้ไข เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อ
พัฒนากฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมและสามารถบังคับใช้ได้เต็มประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ อันเป็นแนวทางในการ
กำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์ประกอบและการแบ่งประเภท
ของเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดย
เจตนา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาใน
กฎหมายอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ
5. เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ใน
ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และเสนอแนวความคิดที่เหมาะสมในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ใน
ความผิดฐานทำร้ายร่างกายในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาแนวความคิดของการกำหนดเหตุฉกรรจ์ โดยมุ่ง
ศึกษาเฉพาะแนวความคิดในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา
รวมทั้งศึกษาถึงพัฒนาการของการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนับแต่อดีตมา
จนถึงปัจจุบัน และศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายใน

ประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้ และ ค้นคว้าหาแนวคิดที่เหมาะสมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบัญญัติเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

บทบัญญัติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ซึ่งได้ กำหนดถึงเหตุการณ์ เป็นการนำบทบัญญัติในเรื่องเหตุการณ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตาม มาตรา 289 มาบังคับใช้ แต่จะเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด กับผู้เสียหายในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นจำกัดเฉพาะผู้บุพการีเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น เช่น ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมที่ดีหรือคู่สมรสที่ดีไม่ได้ บัญญัติเป็นเหตุการณ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือกรณีการทำร้ายบุคคลผู้ที่มีสภาพ อ่อนแอไม่มีทางสู้ เช่น เด็ก คนชรา คนพิการ หญิงมีครรภ์ กรณีการทำร้ายร่างกายใน สาธารณสถาน หรือกรณีที่มีลักษณะการกระทำที่รุนแรงโดยมีการร่วมมือตั้งแต่สองคนขึ้นไป ก็มิได้ บัญญัติไว้ดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศบางประเทศ จึงควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติในความผิด ฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมไทย

1.5 วิธีการในการดำเนินการศึกษาวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการวิจัยโดยการศึกษ และวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ ตำรา บทความ รายงานการวิจัย คำพิพากษา ของศาลในประเทศไทย และต่างประเทศ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของประเทศต่างๆ และกฎหมายของประเทศไทย โดยลักษณะ การนำมาใช้โดยตรง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสรุปเสนอแนะหลักการ แนวความคิดและแนวทาง ที่เหมาะสม เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด

2. การวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ผู้พิพากษา นักวิชาการ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ และการกำหนดเหตุการณ์

2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์ประกอบและการแบ่งประเภทของเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา
3. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. เพื่อช่วยในการพัฒนากฎหมายไทย และกำหนดวิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนา จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ
5. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกฎหมายอาญาให้มีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อการบังคับใช้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุฉกรรจ์

เหตุฉกรรจ์เป็นเหตุอันทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น โดยพิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำผิด การศึกษาถึงความเหมาะสมของเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทยนั้น จึงต้องศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ เพื่อจะได้ทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานและปัจจัยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ รวมทั้งเจตนารมณ์ในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ตามกฎหมายไทย

2.1 แนวความคิดพื้นฐานในการกำหนดเหตุฉกรรจ์

“เหตุฉกรรจ์” มิได้มีการกำหนดนิยามไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา การตีความเหตุฉกรรจ์จึงต้องนำความหมายตามพจนานุกรมมาประกอบ โดย “เหตุ” หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล, เคำมูล, เรื่อง และ “ฉกรรจ์” หมายความว่า ห้าวหาญ เช่น ใจฉกรรจ์ แข็งแรง สมบูรณ์ เช่น วัยฉกรรจ์ ชายฉกรรจ์ รุนแรงอาจถึงตาย เช่น แผลฉกรรจ์¹

ตามความเห็นของนักวิชาการและแนวทางคำพิพากษาของศาลฎีกาได้ให้ความหมายของเหตุฉกรรจ์ไว้ว่า “เหตุฉกรรจ์” หมายถึง เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้น สูงขึ้น หรือเพิ่มขึ้นเนื่องจากมิใช่เป็นการกระทำผิดอย่างธรรมดาหรือสามัญ² แต่เป็นการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้น โดยประกอบด้วยพฤติการณ์และข้อเท็จจริงต่างๆ หรือลักษณะที่ร้ายแรงหรือ ฉกรรจ์ (avec l'une des circonstances aggravantes)³ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญ

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525), หน้า 246.

² วิจิตร ลุคิตานนท์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 37.

³ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องประมวลกฎหมายอาญา ลักทรัพย์ โดยใช้คุบายมีได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2517), หน้า 5.

ของผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดโดยมีเจตนาร้ายแรงเป็นพิเศษ หรือมีความ
องอาจอย่างแรงกล้าโดยขาดความกลัวแลต่อประโยชน์ส่วนรวม⁴ หรือได้กระทำความผิดโดยไม่
คำนึงถึงสงบสุขของสังคมส่วนรวม⁵ ซึ่งผลของการกระทำนั้นย่อมมีอันตรายร้ายแรงเป็นพิเศษต่อ
สังคมหรือชุมชน และถ้าพฤติการณ์หรือลักษณะของความผิดเหล่านั้น มีผลกระทบต่อความรู้สึก
ของประชาชนรุนแรงเพียงใด ในการกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ก็จะต้องขึ้นถึงเพียงนั้น

ในกฎหมายอาญาของต่างประเทศก็ได้มีการนิยามจำกัดความหมายของเหตุฉกรรจ์ไว้
เช่นกัน แต่อาจตีความตามความหมายในพจนานุกรม Black's Law ได้ว่า เหตุฉกรรจ์
(Aggravation) หมายถึง พฤติการณ์ประกอบการกระทำความผิดอาญา หรือการละเมิดอันมีผลทำ
ให้ความผิดหรือความเสียหาย มีความร้ายแรงมากขึ้น⁶

จึงอาจสรุปได้ว่า “เหตุฉกรรจ์ หมายถึง พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงประกอบการกระทำ
ความผิดอันเป็นเหตุทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น” ทั้งนี้การกำหนดเหตุฉกรรจ์ มี
แนวความคิดมาจากการกำหนดความผิดและโทษในกฎหมายอาญา

2.1.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดและโทษในกฎหมายอาญา

การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของคน
ในสังคม กฎเกณฑ์อย่างหนึ่งที่น่ามาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลสังคมคือกฎหมายอาญา
ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ต่อการคุ้มครองป้องกันสังคมให้เกิดความสงบสุข ทั้งนี้ลักษณะ
สำคัญของกฎหมายอาญานั้นคือ จะต้องมีการกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืน หรือมีการกระทำ
ละเมิดต่อกฎหมาย

การกระทำใดจะต้องรับผิดทางอาญานั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดตาม
หลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” (No crime nor punishment without law)⁷

⁴ วิจิตร ลุสิตานนท์, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 37.

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 985/2547.

⁶ Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, p. 65.

⁷ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8,

ผู้ใดจะต้องรับผิดชอบทางอาญานั้นจะต้องพิจารณาว่ามีการกระทำครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ⁸ ซึ่งการกำหนดความผิดทางอาญานั้นอาจจะมีที่มาจากการละเมิดต่อศีลธรรมอันเป็นความผิดในตัวของมันเอง (Mala in se) หรืออาจเป็นความผิดที่ต้องห้ามตามกฎหมาย (Mala prohibita) ทั้งนี้การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังต่อไปนี้⁹

1. การกระทำ หรือพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย (Harm) อันมีผลกระทบต่อความรู้สึก และอารมณ์ของคนในสังคม รวมทั้งประโยชน์ของสังคม
2. ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีการกำหนดห้ามไว้ในกฎหมายอาญา การกระทำใดแม้จะถูกต่อต้านจากสังคมก็ตามการกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดอาญา เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา
3. ต้องมีการกระทำ (Conduct) ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำโดยตั้งใจ (Intention) หรือกระทำโดยประมาท (Risk) หรือกระทำโดยงดเว้น (Inaction) โดยที่การกระทำต่อไปนี้จะก่อให้เกิดความเสียหาย
4. ต้องมีเจตนา (Mens rea) หรือ (Criminal intent) ซึ่งมีความหมายแตกต่างจากมูลเหตุจูงใจ (Motivation) โดยการที่การกระทำความผิดอาญาจะต้องประกอบด้วยเจตนาร้าย แต่มูลเหตุจูงใจอาจไม่ใช่สิ่งชั่วร้ายก็ได้
5. ต้องมีเจตนา (Mens rea) และการกระทำ (Conduct) อยู่ด้วยกันในขณะกระทำ
6. ต้องมีความสัมพันธ์ (Casual) ระหว่างความเสียหายที่เกิดจากการต้องห้ามด้วยกฎหมายกับเจตนาที่จะกระทำผิด กล่าวคือความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดจากการกระทำอย่างชัดแจ้ง
7. ต้องมีกฎหมายบัญญัติลงโทษ (Punishment) ต่อผู้กระทำเพื่อเป็นการข่มขู่ (Threat)

ทั้งนี้การลงโทษต่อผู้กระทำความผิดอาญาก็มีวิธีการแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษที่เป็นผลเสียต่อการเงินของผู้กระทำผิด (Financial Loss) เช่น ปรับ หรือริบทรัพย์สิน การลงโทษโดยการทรมานต่อร่างกาย (Physical Torture) เช่น การเช็ยน หรือ ตัดอวัยวะ หรือการ

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ Sutherland, Edwin Hardin, Principles of Criminology, 6th ed (Chicago: Lippincott, 1996), pp.12-13.

ลงโทษโดยการตัดออกจากหมู่คณะ (Removal from the Group) เช่น การเนรเทศ จำคุกหรือประหารชีวิต ซึ่งการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดอาญาได้รับมีแนวความคิดมาจากสำนักอาชญาวิทยา ดังนี้¹⁰

1. การลงโทษในสมัยโบราณ¹¹

การลงโทษในสมัยโบราณนั้น เป็นการตอบสนองต่อพฤติกรรมอันเบี่ยงเบนโดยผู้ที่ถูกลงโทษอาจมิได้กระทำผิด แต่ก็ต้องรับโทษตามกฎหมายของชนเผ่า นั้น โดยการลงโทษมีตั้งแต่การจ่ายค่าปรับ การพิจารณาคดีโดยการต่อสู้ การเนรเทศ และการประหารชีวิตโดยการทรมาน มีการนำระบบการแก้แค้นแบบโบราณ (lex talionis)^{*} คือแบบตาต่อตา ใช้ซึ่งต่อมาได้มีการประมวลขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกฎหมายที่ประมวลขึ้นนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งวิธีการที่รุนแรง นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดในการจ่ายค่าทดแทนเป็นตัวเงินแก่ผู้เสียหายเมื่อได้มีการกระทำผิดหรือกระทำโดยประมาท และได้ใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตควบคู่ไปกับการทรมาน โดยถือว่ายังใช้วิธีการลงโทษรุนแรงเท่าใด ก็ยังบังคับพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้เท่านั้น การลงโทษด้วยวิธีนี้ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการลงโทษ ทั้งนี้ผู้ที่ร่ำรวยก็จะถูกลงโทษเพียงเล็กน้อยหรือมิต้องรับโทษ และโทษประหารชีวิตหรือทรมานเป็นโทษที่บังคับใช้สำหรับคนยากจน ความไม่เท่าเทียมนี้ถูกคัดค้านเป็นอย่างมากและก่อให้เกิดการลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมในเวลาต่อมา

2. การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม (Classical School)

กำเนิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีแนวคิดต่อต้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีชอบ เช่น การพิจารณาลับหลัง และการใช้วิธีทรมานเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ โดยมีพื้นฐานมาจากสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่กล่าวว่า “มนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความเสมอภาคกัน” ดังนั้นการลงโทษก็ต้องเป็นการลงโทษที่เสมอภาค (equality of punishment) โดยนัก

¹⁰ ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 7-11.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

^{*} lex talionis แปลตามตัวได้ว่า กฎหมายตอบแทน (Law of Retaliation).

อาชญาวิทยา Cesare Baccaria จึงได้เรียกร้องให้มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดแต่ละอย่าง และลงโทษชนทุกชั้นเท่าเทียมกัน

หลักแนวคิดของสำนักนี้คือ มนุษย์มีจิตใจอันเป็นอิสระ (Freewill) จึงสามารถเลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกหรือผิดได้ ดังนั้นเมื่อมนุษย์มีอำนาจที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ การลงโทษหนักเบาจึงขึ้นอยู่กับความผิดของบุคคลนั้น¹² ความผิดแต่ละฐานก็จะมีบทลงโทษ และคำพิพากษาก็มีบรรทัดฐานเดียวกัน แนวคิดในการลงโทษจึงเป็นไปตามการกระทำ ความผิดมากกว่าจะเน้นที่บุคลิกภาพหรือสภาพการณ์ของผู้กระทำความผิด

เบคคาเรียยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหนักเบาของโทษกับการกระทำความผิดไว้ว่า ความหนักเบาของการลงโทษจะต้องถูกกำหนดขึ้นตามความร้ายแรงแห่งอันตรายของผู้กระทำแต่ละคน โดยอันตรายนี้คงวัดได้จากขีดแห่งความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น และยังได้กล่าวต่อไปอีกว่ากฎหมายที่จะพึงนำมาใช้เพื่อป้องกันการกระทำผิดจะต้องรุนแรงขึ้นตามขีดที่การนั้นได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยที่การลงโทษต่อผู้กระทำความผิดก็ต้องกำหนดให้มีความหนักเบาให้เหมาะสมกับความผิด กล่าวคือไม่ร้ายแรงหรือหนักเกินไปจนกลายเป็นความโหดร้าย และก็ต้องไม่น้อยหรือเบาจนทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม แต่ให้มีการกำหนดโทษเพื่อก่อให้เกิดความเจ็บปวดอย่างเพียงพอเพื่อที่จะเป็นการข่มขู่ หรือปรามมิให้มีการเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

แต่อย่างไรก็ตามหลักแนวคิดตามสำนักนี้ก็เป็แนวคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะนำไปใช้ได้เฉพาะแต่ในสภาพสังคมที่มีความเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีมิได้พิจารณาถึงสภาพแวดล้อม จึงทำให้อาจเกิดปัญหาความเท่าเทียมในการรับผิดชอบของบุคคล เช่นในกรณีที่บุคคลมีการกระทำผิดครั้งแรก กับบุคคลที่กระทำความผิดซ้ำๆ ทำให้เกิดแนวคิดตามสำนักนีโอคลาสสิก (Neo – Classical School) ซึ่งเน้นแนวคิดที่ต้องการให้กำหนดโทษให้มีความเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำความผิด

¹² Edwin H. Sutherland and Donald R. Cressey, *Criminology*, (n.p.:

3. การลงโทษตามสำนักนีโอคลาสสิกหรือสำนักอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิมหรือ ฟื้นฟูใหม่ (Neo – Classical School)

กำเนิดขึ้นในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีแนวความคิดในการกำหนดอัตราโทษต่อผู้กระทำความผิด ให้มีความหนักเบาสอดคล้องกับความรับผิดชอบในทางศีลธรรมของผู้กระทำ ความผิด โดยเห็นว่ามนุษย์นั้นมิได้มีความเท่าเทียมกันทุกสิ่ง แต่มนุษย์มีความรับผิดชอบและความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อกระทำความผิดจึงไม่สมควรที่จะได้รับการลงโทษเท่ากัน ซึ่งแนวคิดนี้จะมีความคล้ายคลึงกับสำนักคลาสสิก เพียงแต่การลงโทษในสำนักคลาสสิกจะมีความรุนแรงกว่า สำนักนีโอคลาสสิกเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดควรพิจารณาถึง อายุ สภาวะจิตใจ ความสามารถ ความวิกลจริต ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการรู้ และเจตนาของผู้กระทำความผิดในระหว่างกระทำทั้งนี้สภาพแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ สามารถตรวจ พิสูจน์โดยให้มีพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้การในศาลเพื่อพิสูจน์ถึงระดับความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้พิจารณาถึงการกระทำความผิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และเหตุบรรเทาโทษในลักษณะต่างๆ สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ สำนักนีโอคลาสสิกมีแนวคิดในการใช้โทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู และเยียวยา ให้ผู้กระทำความผิดเป็นคนดี แต่อย่างไรก็ตามสำนักนี้ถูกวิจารณ์ว่าไม่มีความเด็ดขาดและทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่เกรงกลัว เพราะการลงโทษมักจะลดโทษให้ผู้กระทำความผิดเกือบทุกกรณีไป¹³

4. การลงโทษตามสำนักอาชญาวิทยาแบบปฏิฐานนิยมหรือสำนักอาชญา วิทยาแบบก้าวหน้า (Positive School)

กำเนิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 แนวคิดของสำนักนี้เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธ ทฤษฎีเจตจำนงอิสระโดยสิ้นเชิง โดยเชื่อว่ามนุษย์ประกอบอาชญากรรมหรือกระทำผิดกฎหมาย โดยเกิดจากสภาพเงื่อนไขที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ นั่นคือเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นมาจากสาเหตุทางธรรมชาติ โดยเฉพาะสาเหตุปัจจัยทางชีววิทยา การลงโทษจึงต้องให้มีความเหมาะสมกับประเภทของอาชญากร¹⁴

¹³ วิจิตร ลุกลิตานนท์, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 30.

¹⁴ ชาย เสวิกุล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (พระนคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 30.

นักอาชญาวิทยา ลอมโบรโซ เห็นว่าการประกอบอาชญากรรมหรือการเป็นอาชญากรสามารถสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ โดยสังเกตเห็นได้ว่า ลักษณะของอาชญากรจะมีกะโหลกศีรษะเล็ก หน้าผากลาดต่ำ คางยื่น กระดูกแก้มหนาใหญ่ ดวงตาเหล่ ใบหูใหญ่ หรือร่างกายสามารถทนทานต่อความเจ็บปวดได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้จำแนกลักษณะของอาชญากรได้เป็น 4 ประเภท คือ 1.อาชญากรโดยกำเนิด (The Born Criminal) 2. อาชญากรวิกลจริต (The Insane Criminal) 3. อาชญากรโดยอารมณ์ (The Criminal by Passion) และ 4. อาชญากรโดยโอกาส (The Occasional Crime) ทั้งนี้ลอมโบรโซเห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรนั้นจะต้องเป็นส่วนที่เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น และพึงหลีกเลี่ยงการลงโทษในลักษณะที่เป็นการแก้แค้นตอบแทน

แนวคิดนี้เห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดที่สมเหตุสมผล จะต้องสอดคล้องกับหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล (Punishment to Fit the Individual Criminal)¹⁵ และจะต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ถูกโต้แย้งอย่างมากเพราะว่าสำนักนี้มีการแบ่งประเภทของอาชญากรออกเพียงไม่กี่ประเภท จึงทำให้ไม่สามารถลงโทษให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจน ข้อโต้แย้งอีกประการหนึ่งคือ แนวคิดที่เชื่อว่าพันธุกรรมเป็นสาเหตุโดยตรงในการกระทำความผิด ซึ่งต่อมานักกฎหมายเห็นว่าไม่ถูกต้อง

จากแนวคิดเรื่องการลงโทษในสำนักกฎหมายต่าง ๆ ที่ได้มีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงอาจจำแนกถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษออกเป็นประเภทได้ดังต่อไปนี้¹⁶

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด (Punishment as Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดมีแนวคิดสืบทอดมาจากวิธีการตอบสนองต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนในสมัยโบราณ และแนวคิดในเรื่องการชดเชยความผิด (Expiation) โดยการลงโทษทางกายภาพหลายรูปแบบ นับจากการเขียน ไปจนถึงการประหาร

¹⁵ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2523), หน้า 88.

¹⁶ สุพจน์ สุโรจน์, กฎหมายอาญาภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525), หน้า 174-178.

ชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นให้สาสมและรุนแรงกับความผิดที่ได้เกิดขึ้น เพื่อจะทำให้ผู้กระทำ ความผิดได้ตระหนักถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำ การลงโทษมีลักษณะ ตาต่อตา ฟันต่อ ฟัน ชีวิตต่อชีวิต (A tooth for a tooth an eye for an eye a life for a life) หรือเรียกว่า กฎแก้แค้น (Law of Revenge) มิได้มีการพิจารณาถึงผลประโยชน์จากการลงโทษเท่าใดนัก หากแต่พิจารณา เพียงว่าการกระทำเช่นนี้ควรที่จะต้องได้รับโทษเพียงใด และมีได้มีความมุ่งหมายในการเยี่ยวยา ผู้กระทำความผิด¹⁷

2. การลงโทษเพื่อข่มขู่และยับยั้งอาชญากรรม(Punishment as a Deterrent)

การลงโทษเพื่อข่มขู่และยับยั้งอาชญากรรมเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยา แบบดั้งเดิม โดยเห็นว่าการลงโทษไม่ควรจะเป็นการทรมานผู้ทำผิดหรือชดเชยความผิด หากแต่ ควรทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบเกรงกลัวจนไม่กล้ากระทำความผิดอีก และเป็นการเตือนมิให้ คนอื่น ทำตามอย่างผู้กระทำความผิด เพราะจะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน สมมติฐานภายใต้แนวคิดนี้ มีอยู่ว่า “ถ้าสังคมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ระบบยุติธรรม และลงโทษผู้กระทำ ความผิดตามความผิดของเขาแล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นการส่งเสริมอาชญากรรม อาชญากรรมก็จะเกิด มากขึ้น ” การลงโทษใดที่ได้กระทำโดยไม่มีความเด็ดขาดหรือไม่เป็นที่เกรงกลัวต่อผู้กระทำ ความผิดหรือผู้ที่คิดจะลงมือกระทำ การลงโทษนั้นก็อาจจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการกระทำ ความผิดได้อีกด้วย แต่หากการลงโทษมีความเด็ดขาดหรือมีความรุนแรงมากเกินไปก็อาจทำให้ ความยุติธรรมลดลงได้ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน เช่น หากมีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้สำหรับความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ผู้กระทำความผิดก็ อาจจะเกรงกลัวโทษแล้วฆ่าผู้เสียหายเพื่อที่จะไม่ให้มีใครมาชี้ตัวได้ ทั้งนี้การข่มขู่จะมีผลเป็นที่ ชัดเจนมากขึ้นขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของการกระทำความผิดเป็นสำคัญ เช่นการลงโทษ ต่อผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากร (The Potential Criminal) ก็จะมีผลเป็นไป ในทางข่มขู่น้อยกว่าผู้กระทำความผิดที่มีได้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นอาชญากร¹⁸

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 175.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 176.

3. การลงโทษเพื่อป้องกันสังคม หรือตัดโอกาสการกระทำความผิด (Punishment as Protection of Society or Incapacitation)

การลงโทษเพื่อป้องกันสังคมหรือตัดโอกาสการกระทำความผิด เป็นการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เพื่อที่จะไม่ให้ก่อความผิดขึ้นในสังคม โดยเชื่อว่าหากปล่อยผู้กระทำความผิดอยู่ในสังคมต่อไปอาจจะก่อความผิดขึ้นอีก จึงจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ หรือกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วระยะเวลาหนึ่ง โอบินไฮเมอร์ เรียกวิธีการนี้ว่า “ทฤษฎีลดความสามารถ” (Theory of disablement) และได้้นำวิธีการนี้มาใช้กับผู้กระทำความผิดเกือบทุกประเภท ตั้งแต่จำคุกระยะสั้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต วิธีนี้ถูกนำไปใช้กับอาชญากรที่กระทำความผิดติดเป็นสันดาน (Habitual Offenders) และอาชญากรวิกลจริต (Abnormal Offenders)¹⁹

4. การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด (Punishment as Means of Reformation)

การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดและได้รับการลงโทษ เกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยก่อให้เกิดความสำนึกว่า อาชญากรรมให้ประโยชน์ไม่คุ้มกับโทษ การลงโทษวิธีนี้ผู้กระทำความผิดจึงเน้นไปในการบำบัดผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ การแก้ไขฟื้นฟูเป็นมาตรการที่มุ่งเน้นกับตัวผู้กระทำความผิดให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาแนวความคิดในทางอาชญาวิทยา เพราะเห็นว่าการลงโทษเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้อาชญากรรมลดลงได้ มาตรการในการการปรับปรุงแก้ไขจึงอาจกล่าวได้ว่าไม่ใช่โทษ แต่หากเป็นเรื่องการบำบัดโดยใช้แนวทางสังคมศาสตร์ และทางจิตวิทยาเข้ามาช่วยแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เช่น การสอนศีลธรรม การอบรมทางศาสนา การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษาทั่วไป การรักษาพยาบาล การให้ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ และการแก้ไขสภาพแวดล้อมซึ่งอาจทำได้โดยการจัดการมิให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก การให้คุมประพฤติแทนการจำคุก การจำแนกประเภทนักโทษในเรือนจำ เป็นต้น²⁰

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 177-178.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 178.

จากวัตถุประสงค์ในการลงโทษตามแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาจะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาแนวคิดโดยเริ่มจากการลงโทษในลักษณะรุนแรง คือ ตาต่อตาฟันต่อฟัน มาเป็นการลงโทษเพื่อให้ได้สัดส่วนสาสมกับความร้ายแรงของการกระทำ และโน้มเอียงมาในแนวทางการเยียวยาและแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามการลงโทษก็ยังเป็นมาตรการสำคัญในกฎหมายอาญา ทั้งนี้แนวคิดในการลงโทษในปัจจุบันจะเน้นการกำหนดโทษของผู้กระทำผิดให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ทั้งนี้ในการกำหนดโทษจะคำนึงถึงระดับความร้ายแรงของการกระทำ โดยอาจแบ่งแนวคิดออกเป็นสามประการคือ²¹

ประการแรก แนวความคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำความผิด โดยหากผลของการกระทำเกิดขึ้นร้ายแรงมาก ประมวลกฎหมายอาญาก็กำหนดโทษหนักมากขึ้นตามส่วนของผลที่กระทำ แต่ในทางตรงข้าม ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นเป็นผลเล็กน้อย ประมวลกฎหมายอาญาก็กำหนดโทษให้น้อยลง²² เช่น การทำร้ายร่างกายหากมีผลให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือผลถึงแก่ความตายก็ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับ

ประการที่สอง แนวความคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ โดยดูตามเจตนาว่าผู้กระทำมีเจตนาที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงเพียงใด และแม้ว่าการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน กฎหมายอาญาก็อาจกำหนดโทษแตกต่างกันไป ตามแต่ว่าผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้ายเพียงใด เช่น การกระทำโดยเจตนาย่อมได้รับโทษหนักกว่าการกระทำโดยประมาท เพราะการประมาทขาดเจตนาอันชั่วร้าย หรือ การเจตนาประทุษร้ายหากเป็นการประทุษร้ายเจ้าพนักงานเพื่อขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ย่อมมีโทษหนักกว่าการประทุษร้ายธรรมดา

ประการสุดท้าย แนวความคิดที่คำนึงถึงภัยอันจะเกิดขึ้น โดยคำนึงว่าแม้ผลของความผิดจะยังไม่เกิดขึ้น หรือเจตนาของผู้กระทำความผิดไม่มีเช่นนั้นก็ตาม แต่ผลอาจเกิดขึ้นได้ซึ่งกฎหมายมักใช้คำว่า “มีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตราย” เช่น ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน

²¹ นรินทร์ ไทรพัก, “การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุจรรยาในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2528), หน้า 25-26.

²² หยุด แสงอุทัย, “การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา,” *ดุลพินิจ* 7,8 (สิงหาคม 2503): 931.

จากการศึกษาแนวความคิดพื้นฐานในการกำหนดความผิดและโทษ จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาได้มีการแบ่งความผิดออกเป็นหลายระดับและมีการกำหนดโทษหนักเบาตามสัดส่วนของความร้ายแรง ซึ่งจากแนวคิดเรื่องการแบ่งระดับความผิดและสัดส่วนของการลงโทษดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญาต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์

2.1.2 เหตุผลและความเป็นมาในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์

เหตุผลและความเป็นมาในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์นั้น มีที่มาจากแนวความคิดทางอาชญาวิทยาและแนวคิดในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการลงโทษมีวิธีที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัยของแต่ละสังคม อีกทั้งการกำหนดโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด เพราะสภาพแห่งความผิด²³ อาจมีความร้ายแรงที่แตกต่างกัน หากมีการกำหนดโทษตายตัวในความผิดแต่ละฐาน โดยมีได้กำหนดโทษหนักขึ้นในกรณีที่มีพฤติการณ์ที่ร้ายแรง ก็อาจทำให้ผู้กระทำความผิดกระทำการอุกฉกรรจ์ได้โดยชะล่าใจ กฎหมายอาญาได้มีการกำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์มานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอัน ทั้งนี้ความผิดอาญาได้มีการแบ่งความผิดออกเป็นหลายระดับ ซึ่งมีทั้งความผิดที่ร้ายแรงและความผิดที่ไม่ร้ายแรง ในความผิดที่ร้ายแรง (Seriousness of Crime) นั้นอาจพิจารณาได้จากความเสียหายหรือภัยอันตรายกับการถูกตำหนิหรือถูกประณามจากสังคม โดยในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการแบ่งระดับความผิดออกเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) อันเป็นความผิดที่มีความร้ายแรง เช่น การฆาตกรรม การปล้นทรัพย์ การวางเพลิง โดยกำหนดโทษประหารชีวิต หรือจำคุกระยะยาว และความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง (Misdemeanors) เช่น การลักทรัพย์ หรือการทำร้ายร่างกาย โดยกำหนดโทษปรับ คุมประพฤติ หรือการจำคุกในระยะสั้น และในความผิดสองประเภทนี้ยังมีการแบ่งความผิดออกเป็นระดับต่างๆ ตามความร้ายแรงอีกด้วย²⁴ ส่วนในระบบซีวิลลอว์ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ได้แบ่งระดับของ

²³ สมหมาย จันทรเรือง, “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราโทษกับการกระทำความผิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 72.

²⁴ Reid, Sue Titus, Criminal Law (New York: Macmillan), p. 18.

ความผิดออกเป็น ความผิดชั้นอุกฤษ (peines criminales) ซึ่งเป็นความผิดที่มีความร้ายแรง ความผิดชั้นมัธยะ (peines correctionnelles) และความผิดชั้นลหุ (peines de simple police)²⁵ การแบ่งความผิดอาญาจากความผิดที่มีระดับร้ายแรงไปจนถึงระดับที่ไม่มีความร้ายแรงเช่นนี้ ทำให้การกำหนดโทษจะเพิ่มขึ้นตามระดับความร้ายแรงของความผิด ซึ่งขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของการกระทำความผิดว่าจะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเกิดภัยอันตราย รวมทั้งได้รับการดำเนินหรือถูกประณามจากสังคมเพียงใด²⁶

แนวความคิดในการกำหนดให้ต้องรับโทษให้หนักขึ้น ได้ปรากฏขึ้นในกฎหมายโรมัน โด๊ะที่ 8 ว่าด้วยการละเมิด²⁷ โดยการลักทรัพย์ในเวลากลางวัน ไม่ให้ลงโทษถึงประหารชีวิต ในขณะที่การลักทรัพย์ที่ได้กระทำในเวลากลางคืนให้นำตัวผู้กระทำความผิดไปฆ่าเสีย ซึ่งถือว่าในเวลากลางคืนเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับโทษหนักขึ้น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดโทษให้หนักขึ้นสำหรับการกระทำผิดบางอย่าง เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยใช้สารพิษ หรือการฆ่าบุคคลสำคัญ เช่น พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาโดยกฎหมายได้กำหนดไว้ให้เป็นบทที่จะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ในประเทศฝรั่งเศส กำหนดไว้ว่าความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือผู้ที่อ่อนแอ ไม่ว่าจะจากอายุ ความเจ็บป่วยเช่นนี้ กฎหมายก็ได้กำหนดโทษให้หนักขึ้นโดยจำคุกตลอดชีวิต ส่วนประเทศไทยได้กำหนดถึงการกำหนดโทษให้หนักขึ้นเช่นกัน เช่น ในกฎหมายลักษณะตีค่า ที่บัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายต่อบิดามารดาให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส ผู้กระทำความผิดก็จะได้รับโทษ ให้ปกเกล้ามือเสียทั้ง 10 นิ้ว จำไว้ 6 เดือน แล้วเข้านขากหยังประจาน 3 วัน ทวนด้วยลวดหนั่ง 30 ที แลสลักอกไว้ว่าตีพ่อตีแม่ แต่ถ้าทำให้ถึงแก่ความตายกฎหมายได้กำหนดไว้ให้ฆ่ามันให้ตายตกไปตามกัน²⁸ อีกทั้งในเรื่องละเมิดการกำหนดจำนวนเบี้ยปรับใหม่สูงต่ำก็จะมีแตกต่าง

²⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “บันทึกของนายออร์ซ ปาดูซ์ (Georges Padoux) ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127,” วารสารนิติศาสตร์ 18,2 (มิถุนายน 2531): 1-38.

²⁶ วิจิตร ลุติดานนท์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 24.

²⁷ หลวงสุทิวาหนฤพุมิ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย ชั้นปริญญาโท (พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 35.

²⁸ เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายสมัยอยุธยา (พระนคร: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510), หน้า 13.

กันไปตามศักดิ์นา²⁹ การรับโทษในลักษณะนี้จึงถือได้ว่าเป็นการรับโทษเพิ่มขึ้น หรือหนักขึ้นตามพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริง หรือตามเหตุอันเป็นเหตุฉกรรจ์ ซึ่งการกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้นเหล่านี้ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนมีเจตนารมณ์ของกฎหมายในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และยับยั้งช่มชู้ป้องปรามอาชญากรรมอันเป็นแนวคิดหลักของกฎหมายอาญา อันถือเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม

อาจกล่าวได้ว่า แนวความคิดในการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์นั้นเป็นแนวคิดอันมีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทนและเพื่อเป็นการช่มชู้และยับยั้งอาชญากรรม อันเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการกระทำความผิดตามแนวคิดของสำนักคลาสสิก ซึ่งถือว่าความหนักเบาของโทษจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของแห่งอันตรายของผู้กระทำความผิดแต่ละคน และอันตรายนี้อันได้จากขีดแห่งความเสียหายนั้น โดยเบคคาเรียเห็นว่ากฎหมายที่นำมาใช้เพื่อป้องกันการกระทำความผิดจะต้องรุนแรงขึ้นตามขีดที่การนั้นได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน การให้ผู้กระทำความผิดในเหตุฉกรรจ์ต้องรับโทษหนักขึ้นทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในสังคม

ในปัจจุบันนี้ แม้อาจจะเห็นว่าวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมีข้อบกพร่อง เพราะเมื่อมีการลงโทษจนสาสมแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวอาจจะยังเป็นภัยต่อสังคม อีกทั้งการลงโทษก็มิได้ทำให้ผลร้ายกลับคืนดีดังเดิมได้ แนวทางในการกำหนดโทษในปัจจุบันจึงมีความโน้มเอียงไปในทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่สิ่งหนึ่งซึ่งปฏิเสธมิได้คือ ความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมก็ยังคงต้องการให้อาชญากรได้รับผลร้ายจากการกระทำที่ทาลง โดยจะต้องได้รับโทษหนักพอกับความความร้ายแรงของการกระทำความผิด กฎหมายจึงมีอาจละทิ้งวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทน หรือการช่มชู้เพื่อป้องปรามอาชญากรรมได้ แต่จะต้องใช้มาตรการต่าง ๆ ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าจากสภาพการณ์ในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีสถิติการก่ออาชญากรรมเกิดมากขึ้น อีกทั้งยังมีการกระทำที่มีลักษณะของความรุนแรงในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยจะต้องกำหนดให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์

²⁹ พระยาอัลดพลีธรรมประคัลภ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา, หน้า 6.

2.2 ปัจจัยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์³⁰

การกำหนดเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายไทยในความคิดฐานต่าง ๆ นั้น มีปัจจัยหลายประการที่นำมาพิจารณา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุอันมีลักษณะพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงของการกระทำ โดยอาจแบ่งปัจจัยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ได้ดังนี้

(1) ความชั่วร้ายของจิตใจ (Willenstrafrecht)

การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากความชั่วร้ายของจิตใจของผู้กระทำความผิด เป็นการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ หากผู้กระทำมีเจตนาที่ชั่วร้าย หรือมีจิตใจที่ชั่วร้ายมากกว่าปกติแล้วย่อมได้รับโทษหนักขึ้น ดังนั้นแม้การกระทำนั้นมีลักษณะเดียวกัน แต่มีความชั่วร้ายของจิตใจแตกต่างกันก็ย่อมต้องรับโทษแตกต่างกัน ทั้งนี้หลักนี้จะนำมาใช้เฉพาะในกรณีของการกระทำความผิดโดยเจตนาธรรมดา และเจตนาพิเศษเท่านั้น แต่มิได้นำมาใช้กับการกระทำความผิดโดยประมาท ทั้งนี้เพราะการกระทำโดยประมาทเป็นการกระทำที่ปราศจากเจตนา การพิจารณาความชั่วร้ายของจิตใจได้นั้นจึงต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดเสียก่อน ในกรณีประมาทกฎหมายอาญาจึงได้นำหลักในเรื่องของการคำนึงถึงผลของการกระทำมาใช้ในการลงโทษที่หนักขึ้น เช่น การขับรถโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ย่อมได้รับโทษหนักกว่าการขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เป็นต้น

(2) ตัวผู้กระทำความผิด

การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดสามารถแบ่งออกได้เป็น

ก. พิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิด โดยดูจากบทบาทของผู้กระทำความผิด ซึ่งหากผู้กระทำผิดนั้นมีบทบาทที่สำคัญ เช่น เป็นหัวหน้า เป็นผู้จัดการ ในการกระทำความผิด ก็จะได้รับโทษหนักขึ้น เช่น ในความคิดฐานเป็นอั้งยี่

ข. พิจารณาจากการกระทำ โดยดูจากลักษณะของการกระทำว่ามีความร้ายแรงกว่าปกติหรือมีลักษณะของการกระทำที่อุกอาจหรือไม่ เช่น หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ก็จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น³¹

³⁰ พิชัย ด่านพัฒนามงคล, “เหตุฉกรรจ์ในความคิดฐานลักทรัพย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 16-22.

(3) ตัวผู้ถูกระทำความผิด หรือตัวทรัพย์สินที่ถูกระทำ

การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากตัวผู้ถูกระทำความผิดหรือตัวทรัพย์สินที่ถูกระทำ โดยถ้าผู้ถูกระทำความผิดนั้นเป็นผู้อ่อนแอ มีกำลังน้อย ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะป้องกัน หรือต่อสู้กับผู้กระทำความผิดได้ เช่น คนที่มีอายุน้อยมาก คนที่อายุมาก หรือคนพิการ เป็นต้น ผู้กระทำความผิดก็สามารถที่จะกระทำความผิดได้สะดวกกว่าที่จะไปกระทำความผิดต่อผู้ที่มีความแข็งแรง เนื่องจากเหยื่อไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพียงพอที่จะให้ตนเองพ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจากการกระทำความผิดได้ นอกจากนี้การกระทำความผิดโดยอาศัยความเสียหายเปรียบทางวุฒิภาวะของเหยื่อเพื่อกระทำความผิด เช่น ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายมีอายุน้อยเพียงใดกฎหมายก็จะกำหนดอัตราโทษสูงขึ้นเพียงนั้น ในขณะเดียวกันกฎหมายก็ยังกำหนดโทษให้สูงขึ้นถ้าผู้ถูกระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น เจ้าพนักงาน หรือเป็นนายจ้าง หรือเป็นบุพการี เป็นต้น³²

นอกจากนี้ตัวทรัพย์สินที่ถูกระทำก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ โดยพิจารณาจากความสำคัญของทรัพย์สินที่ถูกระทำ เช่น การลักทรัพย์หากทรัพย์สินที่กระทำนั้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เป็นสาธารณะสถาน ผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษหนักขึ้น

(4) เหตุจูงใจหรือจุดมุ่งหมายในการก่อให้เกิดการกระทำความผิด

การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากเหตุจูงใจหรือจุดมุ่งหมายในการก่อให้เกิดการกระทำความผิด เป็นเรื่องทางจิตใจของผู้กระทำ เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา ถ้าการกระทำความผิดเป็นการกระทำเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อปกปิดความผิด หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความผิด ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น³³

(5) ลักษณะของการกระทำความผิด

การกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาจากลักษณะของการกระทำความผิดนั้น มีเหตุเนื่องมาจากการกระทำความผิดมีรูปแบบ หรือวิธีการที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่ง

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

วิธีการหรือลักษณะการกระทำความผิดบางอย่างอาจแสดงถึงความรุนแรง เช่น การกระทำ ความผิดโดยการมีอาวุธ หรือโดยการใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยรวมกระทำ ความผิดกันหลาย คนหรือก่อให้เกิดความสะดกในการกระทำ ความผิด เช่น การกระทำ ความผิดโดยใช้ความเป็น มืออาชีพ (Professionalism) หรือโดยการไตร่ตรองไว้ก่อน (Premeditation) หรือโดยการทรยศ ต่อการไว้เนื้อเชื่อใจ (Breach of trust)³⁴ จากหลักสุภาษิตกฎหมาย “การลงโทษควรมีปริมาณ เท่าความผิด”³⁵ ดังนั้นการลงโทษต่อความผิดที่มีลักษณะแตกต่างกัน ความหนักเบาของโทษก็ ต้องพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ ความผิดเช่นกัน ว่าเป็นการกระทำที่มีลักษณะอันจะ ก่อให้เกิดความรุนแรงหรือก่อให้เกิดความสะดกหรือไม่ ถ้าเป็นลักษณะที่มีความรุนแรงไม่ว่า ทางด้านความเสียหาย หรือต่อความรู้สึกของคนในสังคม หรือก่อให้เกิดความสะดกในการ กระทำ ความผิดกฎหมายก็จะกำหนดโทษให้หนักขึ้น

(6) สถานที่

สถานที่ที่กระทำ ความผิดถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งนำมาพิจารณากำหนดให้มีการ ลงโทษหนักขึ้น เพราะสถานที่บางแห่งก็มีความสำคัญที่แตกต่างกัน เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ ถ้ากระทำในสถานที่บูชาสาธารณะหรือสถานีรถไฟ กฎหมายก็จะกำหนดให้ผู้กระทำ ความผิดต้อง รับโทษหนักขึ้นตามความสำคัญของสถานที่

(7) โอกาสในการกระทำผิด

โอกาสในการกระทำ ความผิด เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดเหตุจรรยา ทั้งนี้เพราะโอกาส นั้นถือได้ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำ ความผิด อันจะเป็นการทำให้การกระทำ นั้นมีความ สะดก หรือมีความสำเร็จมากขึ้น ไม่ว่าจะเนื่องจากผู้เสียหายขาดความระมัดระวัง หรืออยู่ใน ภาวะที่ตระหนกตกใจ เช่น การลักทรัพย์ในเวลากลางคืน หรือกระทำในบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุ หรือ เกิดเพลิงไหม้ โดยที่การกระทำ ความผิดในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะเป็นการฉวยโอกาส จาก การที่ผู้เสียหายไม่อยู่ในภาวะที่จะระมัดระวังตัวได้แล้ว ยังเป็นการกระทำที่ซ้ำเติมผู้เสียหายด้วยอีก ประการหนึ่ง

³⁴ Wasik, Martin, Emmins on Sentencing, 4th ed (London:Blackstone,2001), p.58.

³⁵ ขุนประเสริฐสุภามาตรา, หนังสือว่าด้วยกฎหมายหรือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ทั่วไป (ธรรมศาสตร์) ภาค 2, หน้า 193.

(8) ความผิดที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ (Offence prevalence)³⁶

การกำหนดโทษให้มีความรุนแรงมากขึ้นในกรณีความผิดที่กระทำนั้นเป็นความผิดซึ่งเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ มีแนวคิดมาจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อยับยั้ง หรือข่มขู่ (General Deterrence) อันเนื่องมาจากการลงโทษตามปกติไม่สามารถที่จะยับยั้งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ เช่น กรณีของความผิดที่มีการลักลอบตัดเศียรพระพุทธรูปไปจำหน่ายเกิดขึ้นอย่างมากมาย หากอัตราโทษในความผิดฐานนี้เท่ากับการลักทรัพย์ปกติธรรมดาที่จะไม่สามารถที่จะทำให้อัตราของการกระทำความผิดลดลงได้ เพราะผู้กระทำความผิดมักจะไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ดังนั้นการกำหนดโทษให้สูงขึ้น จึงเป็นวิธีการที่จะสามารถทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมาย และสามารถลดปริมาณของความผิดลงได้

การกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา ได้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา เช่น ฐานความผิดต่อทรัพย์ หากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำในเวลากลางคืน หรือกระทำในสถานที่บางสถานที่อันมีความสำคัญ เช่น สถานที่บูชา ผู้กระทำความผิดก็จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น หรือในฐานความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้การกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกายซึ่งกระทำต่อบุพการีเป็นเหตุจูงใจ ซึ่งในความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกายนั้น นักกฎหมายของไทยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยในการกำหนดเหตุจูงใจอยู่หลายลักษณะ อาทิเช่น

แนวความคิดที่ 1 ได้แบ่งเหตุจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ³⁷

- 1) เหตุจูงใจที่เป็นจุดมุ่งหมายของอาชญากรรม
- 2) เหตุจูงใจที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการกระทำ

แนวความคิดที่ 2 ได้แบ่งเหตุจูงใจออกเป็น 4 ประเภท คือ³⁸

- 1) เหตุจูงใจที่คำนึงถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้าย

³⁶ Wasik, Matin, Emmins on Sentencing, 4th ed, p.58.

³⁷ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 51 – 52.

³⁸ สัจชัย สัจจวาณิช, คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2514), หน้า 59.

- 2) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา
- 3) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงความร้ายแรงของลักษณะและวิธีการกระทำ
- 4) เหตุการณ์ที่คำนึงถึงเจตนาพิเศษ

แนวความคิดที่ 3 ได้แบ่งเหตุการณ์ออกไว้เป็น 4 ประเภท คือ³⁹

- 1) เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยลักษณะของผู้กระทำ
- 2) เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยเจตนาของผู้กระทำ
- 3) เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีที่กระทำ
- 4) เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยมูลเหตุจูงใจ

จากแนวความคิดทั้งสามประการที่กล่าวมานั้น แนวความคิดที่ 1 เห็นว่าปัจจัยในการกำหนดเหตุการณ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกายนั้นจะต้องพิจารณาจากจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในของการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือการกระทำความผิดเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดที่ตนได้กระทำไว้ และปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำนั้น เช่น การกระทำความผิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และการกระทำความผิดโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย⁴⁰ ส่วนแนวความคิดที่ 2 และแนวความคิดที่ 3 ได้อธิบายไว้ในทำนองเดียวกันว่า ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเหตุการณ์ในความผิดต่อชีวิตและร่างกายโดยได้คำนึงถึงปัจจัยสี่ประการคือ ประการที่หนึ่ง คำนึงถึงบุคคลผู้ถูกประทุษร้าย หรือลักษณะของผู้ถูกกระทำ เช่น การกระทำความผิดต่อบุพการี ประการที่สอง คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา หรือ คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ เช่น การกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ประการที่สามคำนึงถึงความร้ายแรงของลักษณะและวิธีการกระทำ เช่น การกระทำโดย

³⁹ เสริม วินิจชัยกุล, กฎหมายอาญาภาคปลาย (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง คำสอนชั้นปริญญาตรี, 2482).

⁴⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 53-55.

ทรมานหรือทารุณโหดร้าย และประการสุดท้ายคำนึงถึงเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ ซึ่งก็คือ คำนึงถึง จุดมุ่งหมายในการกระทำความผิดเช่นเดียวกับแนวความคิดที่ 1 นั้นเอง⁴¹

2.3 แนวความคิดในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ตามกฎหมายอาญาของประเทศไทย

2.3.1 เจตนารมณ์ของกฎหมายไทยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์⁴²

กฎหมายอาญาของไทยนั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ก่อนที่จะมีประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันนี้ ประเทศไทยได้ยกร่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 เจตนารมณ์ในการยกร่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 นั้นเกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยได้รับกฎหมายสมัยใหม่จากตะวันตกมาใช้ เพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้เกิดความทัดเทียมกับอาญาระยะประเทศ และได้มีการแก้ไขปรับปรุงเรื่อยมาจนเป็นกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2500 นี้ก็มิได้มีความแตกต่างจากเนื้อความในกฎหมายอาญาฉบับเดิมมากนัก ทั้งนี้ลักษณะของการบัญญัติกฎหมายจะมีการแบ่งเป็นฐานความผิดต่าง ๆ เช่น ความผิดต่อทรัพย์สิน ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพและชื่อเสียง เป็นต้น และกำหนดโทษในความผิดแต่ละฐานแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตามแม้จะมีได้มีหลักฐานที่แน่ชัดกล่าวถึง เจตนารมณ์ของกฎหมายไทยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ แต่ก็อาจจะอนุมานจากการที่มีการแบ่งความผิดออกเป็นหลายฐานความผิด และแต่ละฐานความผิดก็มีระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดที่เห็นควรกำหนดโทษสูงต่ำแตกต่างกันไป เช่น ในฐานความผิดต่อร่างกาย ก็จะมีระดับความรุนแรงของการกระทำ หรือผลของการกระทำแตกต่างกัน ทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัส ทำร้ายร่างกายโดยการชุลมุนต่อผู้ เป็นต้น การกำหนดระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดในแต่ละฐานดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างประมวลกฎหมายอาญาได้ให้ความสำคัญในความหนักเบาและเหมาะสมของโทษ อันเป็นไปตามแนวความคิดสัดส่วนของโทษ

⁴¹ สัตยชัย สัจจวาณิช, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2514), หน้า 81.

⁴² แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2545), หน้า 209-234,

ต่อระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดซึ่งถือเป็นแนวความคิดหลักในการกำหนดโทษในประมวลกฎหมายอาญา จึงเป็นที่มาและหลักการอันนำมาสู่เจตนารมณ์ในการร่างประมวลกฎหมายอาญาโดยกำหนดให้ในความผิดบางฐานมีทั้งบทธรรมดา และบทฉกรรจ์ ซึ่งหากมีลักษณะของการกระทำความผิดที่ร้ายแรงผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษหนักขึ้นตามบทฉกรรจ์หรือเหตุฉกรรจ์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดในแก้แค้นตอบแทน และข่มขู่ยับยั้งอาชญากรรม

2.3.2 การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญา

จากเจตนารมณ์ในการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ของประมวลกฎหมายไทย จึงมีการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ไว้ในความผิดแต่ละฐานแตกต่างกัน โดยมีหลักการพื้นฐานในการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ ดังนี้

เหตุฉกรรจ์นั้นถูกบัญญัติไว้ในลักษณะของ “บทฉกรรจ์” ซึ่งมีลักษณะ คือ

- (1) บทฉกรรจ์จะต้องมีพื้นฐานมาจากบทธรรมดา
- (2) บทฉกรรจ์จะต้องเป็นบทกฎหมายที่กำหนดให้มีโทษสูงขึ้นตาม

พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงประกอบการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้นจากบทธรรมดาซึ่งเป็นบทที่เป็นหลักทั่วไปและมีความร้ายแรงเป็นปกติธรรมดา⁴³

- (3) การกระทำความผิดนั้นต้องมีโครงสร้างความรับผิดทางอาญา

เช่นเดียวกับบทธรรมดาอยู่เสมอ เพียงแต่พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงประกอบความผิดนั้นมีความร้ายแรงมากขึ้น ดังนั้นถ้าการกระทำไม่เป็นความผิดตามบทธรรมดา แล้วก็ย่อมจะไม่เป็นความผิดตามบทฉกรรจ์

ตัวอย่าง “บทฉกรรจ์” ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น มาตรา 288 ถือเป็นบทธรรมดา แต่ถ้า “ผู้อื่น” ตามมาตรา 288 นั้น เป็นบุพการี การกระทำเช่นนี้ก็ต้องรับผิดตามมาตรา 289 ซึ่งถือว่าเป็นบทฉกรรจ์

การบัญญัติ “บทฉกรรจ์” ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ

⁴³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ถาม-ตอบ ประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด: ความผิดเกี่ยวกับการปกครองและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2546), หน้า 16-19.

(1) บัญญัติบททศวรรค์แยกออกจากบทธรรมดาเป็นอีกมาตราหนึ่ง โดยมีได้ อยู่ในมาตราเดียวกัน เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญานั้น “บทธรรมดา” ในความผิดฐานนี้คือมาตรา 288 ส่วน “บททศวรรค์” นั่นก็คือ มาตรา 289

(2) บัญญัติบททศวรรค์กับบทธรรมดาอยู่ในมาตราเดียวกัน แต่จะมีการ บัญญัติ “บททศวรรค์” ไว้ ในวรรคถัดไป ของมาตรานั้น ๆ และการกำหนดโทษของวรรคถัดไปของ ความผิดนั้นก็จะมีโทษที่หนักขึ้นกว่าวรรคแรก หรือวรรคก่อนด้วย⁴⁴ เช่น ตามมาตรา 177 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดเบียดเบียนอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญใน คดี...” ส่วน วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณา คดีอาญา ผู้นั้นต้องระวางโทษ...” ซึ่งในกรณีนี้ ตามมาตรา 177 วรรคสองนั้นเป็น “บททศวรรค์” ของ วรรคแรกเนื่องจากมีการระวางโทษที่หนักขึ้นกว่าวรรคแรก หรือวรรคก่อน แต่อย่างไรก็ตามการ บัญญัติแบ่งความหนักเบาของโทษในวรรคถัดไปไม่ได้จะมีโทษหนักกว่าเสมอไป ซึ่งในบางฐาน ความผิดก็ได้กำหนดให้วรรคถัดไปมีโทษน้อยกว่า เช่น ตามมาตรา 224 อันเป็นเรื่องของวิธีการ บัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป

ลักษณะของการบัญญัติบททศวรรค์ ที่ได้บัญญัติให้มีการแยกออกจากบทธรรมดา ตาม ลักษณะในประการที่หนึ่งนั้น มีผลต่อการพิจารณาคดีของศาลในกรณีที่มีเหตุทศวรรค์ โดยแบ่งการ พิจารณาออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ⁴⁵

(1) เหตุทศวรรค์ที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง ดังนั้นศาลจึงสามารถที่จะพิพากษา ลงโทษในบททศวรรค์ได้โดยที่ศาลไม่ต้องอ้างถึงบทธรรมดา เนื่องจากเหตุทศวรรค์ประเภทนี้มีความ สมบูรณ์อยู่ในตัวเอง เช่นในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น บทธรรมดา ในความผิดฐานนี้ คือ มาตรา 288 ส่วนบททศวรรค์ ก็คือมาตรา 289 ซึ่งเป็นบททศวรรค์ที่ถือว่ามีความสมบูรณ์อยู่ในตนเอง การที่ศาล จะพิพากษาลงโทษจึงสามารถพิพากษาลงโทษตามมาตรา 289 โดยมีต้องอ้างถึงมาตรา 288 แต่ อย่างไม่ หรือหากศาลจะอ้างถึงมาตรา 288 และ 289 ควบคู่กันก็สามารถทำได้

⁴⁴ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์ และทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำถามและแนวคำตอบกฎหมาย อาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2547), หน้า 141.

⁴⁵ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, ถาม-ตอบ ประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด: ความผิด เกี่ยวกับการปกครองและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม, หน้า 19-20.

(2) เหตุฉกรรจ์ที่ไม่มีความสมบูรณ์ในตนเอง เนื่องจากการบัญญัติ “บทฉกรรจ์” ในเหตุฉกรรจ์ประเภทนี้ โดยลักษณะการบัญญัติของกฎหมาย บทฉกรรจ์ยังต้องอ้างอิงถึงบทธรรมดา ดังนั้น หากศาลจะพิพากษาลงโทษตามบทฉกรรจ์ จึงต้องอ้างอิงบทธรรมดาควบคู่กันไป ด้วย เหตุฉกรรจ์ที่ไม่มีความสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา 365* ในเรื่อง ความผิดฐานบุกรุกในเวลากลางคืน ถือว่าเป็นเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362** ซึ่งเป็นบทธรรมดา แต่เนื่องจากมาตรา 365 ไม่มีความสมบูรณ์ในตนเองในการพิจารณา พิพากษาคดีจึงต้องอ้างอิง มาตรา 362 ควบคู่ด้วยเสมอ

อย่างไรก็ตามมีข้อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นคือ “เหตุฉกรรจ์” และ “ผลฉกรรจ์” นั้นมีความแตกต่างกัน โดยการกำหนดให้รับโทษหนักขึ้นเนื่องจาก “ลักษณะฉกรรจ์”⁴⁶ นั้นหมายความรวมถึงลักษณะที่เป็น “เหตุฉกรรจ์” และลักษณะที่เป็น “ผลฉกรรจ์” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะในกรณี “เหตุฉกรรจ์” ทั้งนี้ “เหตุฉกรรจ์” โดยพฤติการณ์นั้นจะต้องมีลักษณะเป็น “เหตุ” อันเกี่ยวเนื่องกับ ตัวผู้กระทำการกระทำ วัตถุที่ถูกกระทำ และเจตนา ซึ่งผู้กระทำผิดต้อง “รู้” ถึงเหตุอันร้ายแรงดังกล่าวในขณะที่กระทำ ปัจจัยในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ จึงไม่รวมถึง “ผล” ร้ายแรงอันเกิดจากการกระทำ แต่อย่างไรก็ตามหากผลของการกระทำมีความร้ายแรง ผู้กระทำความผิดก็ต้องได้รับโทษหนักขึ้นตาม

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 365 บัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 362 มาตรา 363 หรือ มาตรา 364 ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362 บัญญัติว่า ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴⁶ สัจฉัย สัจฉวานิช, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 60.

ส่วนที่ร้ายแรงมากขึ้น⁴⁷ โดยหลักในการกำหนดโทษตามระดับความร้ายแรงของความผิดซึ่ง คำนึงถึงผลของการกระทำอยู่แล้ว ไม่ว่าจะการกระทำความผิดนั้นจะเกิดโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม ทั้งนี้การกำหนดโทษตาม “ผลจรรยา” นั้นจะกำหนดโทษโดยคำนึงถึงปริมาณความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งถือว่าผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดดังกล่าว มิใช่ “เหตุจรรยา” แต่อย่างใด

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดเรื่องเหตุจรรยาไว้ในภาค 2 หรือภาคความผิด โดยได้แบ่งความผิดออกเป็น 12 ลักษณะ* และได้บัญญัติถึงเหตุจรรยาของความผิดในแต่ละลักษณะไว้แยกจากกัน โดยมีความผิดที่มีได้บัญญัติเรื่องเหตุจรรยาไว้คือ ในลักษณะที่ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา และในลักษณะที่ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานต่าง ๆ จะกำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ประกอบกรกระทำความผิดตามปัจจัยที่กล่าวมา เช่น พิจารณาจากฐานะความสัมพันธ์ของผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ เช่น กรณีกระทำต่อบุพการี พิจารณาจากพฤติการณ์ที่มีลักษณะของความชั่วร้ายของผู้กระทำ เช่น การกระทำโดยมีอาวุธ หรือพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ทำให้มีโอกาสที่ผู้กระทำผิดจะกระทำความผิดสำเร็จมากขึ้น เช่น การกระทำขณะที่ผู้เสียหายมีทัศนระมัดระวัง หรือการลงมือทำในเวลากลางคืน เป็นต้น

ตัวอย่างของบทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุจรรยาตามประมวลกฎหมายอาญาไทย อาทิเช่น ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 1 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร กรณี

⁴⁷ หยุด แสงอุทัย, “การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา,” อุลพาห 7,8: 931–935.

* กฎหมายอาญาแบ่งความผิดออกเป็น 12 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะ 1 ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร, ลักษณะ 1/1 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย, ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง, ลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม, ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา, ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน, ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน, ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง, ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า, ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ, ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย, ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง, ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์.

ความผิดฐานกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ ถ้าได้กระทำโดยมีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่พระชนม์ก็จะต้องรับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 108 วรรคสอง หรือในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 2 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับการปกครอง กรณีที่เจ้าพนักงานละทิ้งงานหรือกระทำเพื่อให้งานหยุดชะงัก หรือเสียหาย ถ้าได้กระทำลงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินเพื่อบังคับรัฐบาล หรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 166 วรรคสอง ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 9 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ กรณีกระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ถ้าได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืน หรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ตามมาตรา 276 วรรคสอง หรือเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย ถือเป็นเหตุจรรยาอันทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น และในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 11 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง กรณีความผิดต่อเสรีภาพ ถ้าการกระทำความผิดลักษณะนี้ได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น เป็นต้น

2.3.3 อัตราโทษและความรับผิดเกี่ยวกับเหตุจรรยา

การกำหนดอัตราโทษของเหตุจรรยาตามประมวลกฎหมายอาญา มีการกำหนดใน 3 ลักษณะ คือ⁴⁸

1. การกำหนดเด็ดขาดหรือแน่นอนตายตัว เป็นการกำหนดเฉพาะเจาะจง ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจได้เลย เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยมีเหตุจรรยา ตามมาตรา 289 กำหนดอัตราโทษประหารชีวิตสถานเดียว

2. การกำหนดไว้อย่างสัมพันธ์ เป็นกรณีที่กำหนดกรอบของการลงโทษ และให้ศาลใช้ดุลพินิจภายในกรอบของโทษ แยกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

⁴⁸ สมหมาย จันทรเรือง, “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราโทษกับการกระทำความผิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 10-20.

ก. อัตราโทษที่กฎหมายกำหนดชั้นสูงไว้ แต่ไม่ได้กำหนดชั้นต่ำ เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 296 กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินหกพันบาท ศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกวันเดียวหรือสูงกว่านั้นแต่ไม่เกินสามปี

ข. อัตราโทษที่กฎหมายกำหนดทั้งชั้นสูงและชั้นต่ำ เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 298 กำหนดอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี ซึ่งศาลจะต้องจำคุกผู้กระทำความผิดไม่ต่ำกว่า สองปี แต่ไม่เกินสิบปี

3. ไม่กำหนดแน่นอน กฎหมายกำหนดแต่ชนิดของโทษแต่ไม่ระบุกำหนดอัตราโทษ ซึ่งไม่มีการบัญญัติอัตราโทษประเภทนี้ในเหตุฉกรรจ์

ความรับผิดของเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญา มีแนวคิดว่าเป็นเหตุฉกรรจ์จะต้องมีพื้นฐานมาจากบทธรรมดา เพียงแต่พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงประกอบความผิดนั้นมีความร้ายแรงมากขึ้น ดังนั้นถ้าการกระทำไม่เป็นความผิดตามบทธรรมดาแล้วก็ย่อมไม่ต้องรับผิดตามบทฉกรรจ์

ความรับผิดในเหตุฉกรรจ์มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาดังนี้⁴⁹

(1) องค์ประกอบภายนอก

ความรับผิดทางอาญาประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน องค์ประกอบภายใน คือ สิ่งที่เป็นส่วนของจิตใจ เช่น เจตนา หรือประมาท ส่วนองค์ประกอบภายนอก คือ สิ่งที่เป็นส่วนประกอบภายนอกในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย ผู้กระทำความผิด การกระทำ และกรรมของการกระทำ

การรับผิดในเหตุฉกรรจ์อันเป็นเหตุให้ต้องรับโทษหนักขึ้น เนื่องจากพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่มีความร้ายแรงในการกระทำผิด ซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์นี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบภายนอก ที่จะทำให้เกิดต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 วรรคท้าย ได้บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้น” ดังนั้นหากผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดของเหตุฉกรรจ์นั้น ผู้กระทำก็ต้องรับโทษหนักขึ้น และจะถือว่ามีเจตนาในการกระทำความผิดเหตุฉกรรจ์

⁴⁹ พิชัย ด้านพัฒนามงคล, “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานลักทรัพย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 22-28.

นั้นมิได้ คงมีแต่เจตนาความผิดในชั้นธรรมดาเท่านั้น เช่น เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ในกรณีการฆ่าบุพการี ผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ข้อเท็จจริงด้วยว่าผู้อื่นที่ถูกฆ่านั้นเป็นบุพการี ถ้าผู้กระทำความผิดไม่รู้ว่าผู้อื่นนั้นเป็นบุพการีผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับผิดในเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 289 แต่รับผิดเพียงมาตรา 288 อันเป็นบทธรรมดาของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

อย่างไรก็ตามบางกรณีแม้ผู้กระทำความผิดมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดของเหตุฉกรรจ์นั้น แต่ผู้กระทำความผิดก็อาจจะต้องรับโทษหนักขึ้นตามเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย

(2) เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย (Objektive Bedingung der Strafbarkeit)

เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่เป็นความผิดอาญานั้น แต่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่อยู่ในข้อสาระสำคัญของความผิดอาญา⁵⁰ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมี เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัยนี้ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบของความผิด ดังนั้นการรับโทษจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ถึงเงื่อนไขดังกล่าวหรือไม่ เช่นในความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามมาตรา 340 วรรคสอง อันเป็นเหตุฉกรรจ์ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าในการปล้นทรัพย์ผู้กระทำแม้แต่คนหนึ่งคนใดมีอาวุธติดตัวไปด้วยผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ..” ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขการลงโทษทางภาวะวิสัยคือ การมีอาวุธติดตัวไปด้วยในการปล้นทรัพย์ ดังนั้นแม้ผู้ร่วมกันกระทำความผิดในการปล้นทรัพย์จะไม่ว่ามีตัวการร่วมมีอาวุธติดตัวไปด้วยในการปล้นทรัพย์ก็ต้องมีความผิดตามบทฉกรรจ์เช่นกัน⁵¹

(3) เหตุจูงใจ หรือเจตนาพิเศษ (Dolus specialis, specific intent)

เหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษ คือ เจตนาให้เกิดผลโดยตรงเท่านั้น ไม่มีการเล็งเห็นผลดังเช่นเจตนาธรรมดา⁵² หรือเจตนาทั่วไป (dolus generalis) โดยเจตนาทั่วไปนั้นมีทั้งการ

⁵⁰ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 86.

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 980 / 2519.

⁵² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 125.

ประสงค์ต่อผลและการเล็งเห็นผล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง เช่น มาตรา 228 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้เกิดอุทกภัย หรือเพื่อให้เกิด ... “ เจตนาพิเศษ คือ “เพื่อให้เกิดอุทกภัย” ถ้าจำเลยมีเจตนาโดยตรงเพื่อให้เกิดอุทกภัยจำเลยก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 228 นี้ แต่ถ้าจำเลยไม่มีเจตนาโดยตรงเพื่อให้เกิดอุทกภัย จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบแม้จำเลยจะเล็งเห็นได้ว่าผลของการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดอุทกภัยก็ตาม

เหตุจูงใจ หรือเจตนาพิเศษสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ก . เหตุจูงใจที่ได้เกิดขึ้นแล้วในขณะกระทำความผิด กล่าวคือ เป็นเหตุจูงใจที่เป็นข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การกระทำความผิด หรือเป็นเหตุจูงใจที่ได้อธิบายถึงสาเหตุที่ได้ตกลงใจกระทำความผิด เช่น ในความผิดฐานฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่ ตามมาตรา 289 (2)

ข . เหตุจูงใจที่ยังไม่เกิดขึ้นในขณะกระทำความผิด การกระทำความผิดจากเหตุจูงใจในลักษณะนี้ เป็นการกระทำความผิดเพื่อนำไปสู่เหตุจูงใจ กล่าวคือ เป็นเหตุจูงใจที่ได้อธิบายว่ากระทำความผิดไปเพื่ออะไร เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น ตามมาตรา 289 (6)

(4) ผลของการกระทำความผิด

ผลที่เกิดจากการกระทำความผิดจะต้องเป็นผลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา จึงจะถือว่าเป็นเหตุให้รับโทษหนักขึ้น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 บัญญัติว่า “ถ้าผลของการกระทำความผิดใด ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้น ต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้” ผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้ หมายถึง ผลปกติที่เกิดขึ้นจากการกระทำในพฤติการณ์เช่นนั้น โดยไม่จำเป็นที่ผู้กระทำจะต้องรู้ถึงผลนั้น มิฉะนั้นการกระทำนั้นจะกลายเป็นการกระทำโดยเจตนา⁵³ หรือผลที่ผู้กระทำสามารถ “คาดเห็น” ความเป็นไปได้ของผลนั้น (The offender could have foreseen the possibility of such a consequence) แต่ต้องไม่ถึงขั้นเล็งเห็นผล⁵⁴ ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำสามารถพิจารณาได้จากทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Conditional Factors) และทฤษฎีเหตุ

⁵³ จิตติ ดิงศรัทีย, กฎหมายอาญา ภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536), หน้า 143.

⁵⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 218-219.

ที่เหมาะสม (Theory of Adequate Cause) โดยทฤษฎีเงื่อนไข (Theory of Conditional Factors) พิจารณาว่าผลของการกระทำความคิดใดจะเกิดขึ้นได้ ก็จะต้องมีการกระทำความคิด เช่นนั้น หรือมาจากการกระทำความคิดเช่นนั้น แม้จะมีเหตุ หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนก่อให้เกิดผล ของความคิดขึ้นรวมอยู่ ส่วนทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม (Theory of Adequate Cause) ใช้ในการ พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ แต่เป็นการพิจารณาโดย คำนี้ถึงความเหมาะสมเพียงพอตามปกติที่จะเกิดผลอันเป็นความคิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งผลธรรมดา ตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมนี้ตรงกับความใน มาตรา 63

ในการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาในเหตุกรรณเจตนาจึงสรุปได้ว่า จะต้องประกอบด้วย พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุที่ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 คือ พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ ได้แก่ ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบภายนอก และประเภทที่ 2 คือ พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำความผิด ไม่จำเป็นต้องรู้ ได้แก่ เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย รวมทั้งเหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษ แต่การ พิจารณาว่าอะไรเป็นพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงอันผู้กระทำความผิดจะต้องรู้หรือไม่ ในบางครั้งก็ เป็นปัญหาในการพิจารณาเพื่อแยกให้เห็นความแตกต่างจากกันได้ เช่น เหตุกรรณเจตนาในความผิด ฐานฆ่าผู้อื่น ตามมาตรา 289 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่” โดยท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภิทัย เห็น ว่า ข้อความที่ว่า ฆ่าเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำตามหน้าที่เป็นมูลเหตุจูงใจหรือสาเหตุ แห่งการฆ่า ซึ่งทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นเจตนาพิเศษที่ผู้กระทำต้องมีโดยตรง นอกจากในขณะฆ่าผู้ถูกกระทำเป็นเจ้าพนักงานอยู่ในขณะนั้นแล้วยังจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วย ว่า เจ้าพนักงานจะกระทำตามหน้าที่จริงๆ หรือได้กระทำการตามหน้าที่มาแล้วจริงๆ และ ผู้กระทำก็ได้รับรู้ข้อเท็จจริงนั้น และกระทำความผิดเพราะเหตุนั้น⁵⁵ ส่วนท่าน ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฌ นคร เห็นว่า “ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตาม หน้าที่” นั้นไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด แต่เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษทาง ภาวะวิสัย⁵⁶ ที่ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรู้ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภิทัย ในประเด็นที่ว่า “ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตาม

⁵⁵ จิตติ ดิงศภิทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: กรุงสยามพรีนติ้งกรุ๊ป, 2539), หน้า 1907.

⁵⁶ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 52-53.

หน้าที่” เป็นมูลเหตุจูงใจ หรือเจตนาพิเศษ ดังนั้นเมื่อเป็นการรับโทษหนักขึ้นตามมูลเหตุจูงใจ หรือเจตนาพิเศษแล้ว ผู้กระทำความผิดจึงต้องรับโทษหนักขึ้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดจะรับรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้นหรือไม่ก็ตาม

ความรับผิดในเหตุจรรยาบรรณนั้นหากผู้กระทำความผิดมีลักษณะของการเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน จะต้องพิจารณาความรับผิดโดยคำนึงถึงว่า ตัวการร่วม ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน รู้หรืออาจ เห็นเห็นผลได้ว่า ตัวการร่วม ผู้ถูกใช้ หรือ ตัวการ จะกระทำความผิดอันประกอบเหตุจรรยาบรรณนั้น นอกจากนี้ยังจะต้องพิจารณาว่าเหตุจรรยาบรรณนั้นมีลักษณะเป็นเหตุแห่งลักษณะคดี หรือ เหตุส่วนตัว⁵⁷ ทั้งนี้เช่น การทำร้ายร่างกายบุพการี เป็นเหตุส่วนตัว หากมีผู้ร่วมกระทำความผิดมิได้มีฐานะ ความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็มีต้องรับผิดในเหตุจรรยาบรรณนั้น แต่ในเป็นกรณีของการทำร้ายร่างกายโดย ทารุณ ซึ่งเป็นเหตุแห่งลักษณะคดี หากผู้กระทำความผิดมีเจตนา รู้ หรือ เห็นเห็นผลของการกระทำผิดอัน ประกอบเหตุจรรยาบรรณนั้น ก็จะต้องรับผิด

2.3.4 ความแตกต่างระหว่างเหตุจรรยาบรรณ เหตุเพิ่มโทษ และผลของการกระทำผิดที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น

ในการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญามีการกำหนดโทษโดยสภาพความผิดดังนี้

(1) เหตุที่ทำให้ได้รับโทษน้อยลง ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยได้ กำหนดเหตุที่ทำให้ได้รับโทษน้อยลงไว้ คือ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุลดโทษ และ เหตุบรรเทาโทษ⁵⁸

(2) เหตุที่ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ได้ กำหนดเหตุที่ทำให้ได้รับโทษเพิ่มขึ้นไว้ คือ เหตุเพิ่มโทษ และเหตุจรรยาบรรณ

(3) ผลของการกระทำผิดที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น

⁵⁷ นรินทร์ ไทรพิภ, “การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุจรรยาบรรณในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 123 -138.

⁵⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, หลักกฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 77-120.

กรณีที่ต้องรับโทษเพิ่มขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญาไทย นั้นแบ่งออกได้เป็น กรณีอันเป็นเหตุจรรยากร กรณีอันเป็นเหตุเพิ่มโทษ และกรณีที่ต้องรับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจากผลของการกระทำความผิด ซึ่งแต่ละกรณีมีความแตกต่างกัน ดังนี้

(1) เหตุจรรยากร “เหตุจรรยากร” คือ เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นสูงขึ้น หรือเพิ่มขึ้นเนื่องจากเป็นการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้น โดยประกอบด้วยพฤติการณ์และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีลักษณะร้ายแรง หรือได้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงความสงบสุขของสังคมส่วนรวม⁵⁹ ซึ่งผลของการกระทำนั้นย่อมมีอันตรายร้ายแรงเป็นพิเศษต่อสังคมหรือชุมชน และถ้าพฤติการณ์หรือลักษณะของความผิดเหล่านั้น มีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนรุนแรงเพียงใด ในการกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ก็จะสูงขึ้นถึงเพียงนั้น

(2) เหตุเพิ่มโทษ⁶⁰ เหตุเพิ่มโทษนี้ได้แก่กรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเพราะได้กระทำความผิดมาแล้ว ได้กระทำความผิดขึ้นอีกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการควบคุม ช่มชู้ไม่ให้ผู้ที่พ้นโทษแล้วกลับมากระทำความผิดอีก มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษหนักขึ้น เพราะไม่เช็ดหลาบ ซึ่งมีได้ 2 กรณีคือ การเพิ่มโทษ 1 ใน 3 และการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดซ้ำนี้จะนำมาเพิ่มโทษไม่ได้ ถ้าเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือเป็นความผิดลหุโทษหรือผู้กระทำความผิดขณะอายุยังไม่เกิน 17 ปี^{*}

เหตุเพิ่มโทษและเหตุจรรยากรมีความแตกต่างกัน โดยแนวคิดในเรื่องเหตุจรรยากรเป็นเรื่องของการกำหนดโทษตามความรุนแรงของการกระทำความผิด ซึ่งจะต้องรุนแรงขึ้นตามขีดที่การกระทำความผิดนั้น ได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน กล่าวได้ว่าเป็นการลงโทษเพื่อให้ได้สัดส่วนกับความผิด นอกจากนั้นการกำหนดเหตุจรรยากรยังได้กำหนดขึ้นจากความสะดวกในการกระทำความผิด แต่เหตุเพิ่มโทษมีแนวคิดในการกำหนดโทษอันเนื่องจากเป็นผู้กระทำความผิดไม่เช็ดหลาบ หรือเป็นผู้กระทำความผิดอีก อีกทั้งเหตุจรรยากรเป็นการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการกระทำความผิดในครั้งนั้น ส่วนเหตุเพิ่มโทษเป็นการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากการทำในครั้งก่อน ดังนั้นเหตุจรรยากรจึงไม่ใช่บทเพิ่มโทษแต่เป็นบทให้ได้รับโทษหนักขึ้น⁶¹

⁵⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 985//2547.

⁶⁰ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, หลักกฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 8, หน้า 106-109.

* โปรดดูภาคผนวก, หน้า 223-224.

⁶¹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 987.

(3) ผลของการกระทำผิดที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น⁶² เรื่องนี้ใกล้เคียงกับ “เหตุฉกรรจ์” มาก แตกต่างกันคือ เป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจาก “ผล” มิใช่เหตุในการกระทำผิด เช่น กรณีทำร้ายร่างกาย หากทำให้ผลนั้นผู้ถูกทำร้าย เป็นอันตรายสาหัส ก็จะต้องรับโทษหนักขึ้น ตามหลักของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 นั่นคือ ต้องเป็น”ผลธรรมดา” ซึ่งเป็นไปตามหลัก “ทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม” (Theory of Adequate Causation)

2.4 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามกฎหมายไทย

2.4.1 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อชีวิต⁶³

ความผิดต่อชีวิต คือ ความผิดฐานทำให้มนุษย์ถึงแก่ความตายโดยเจตนาและประมาท อันได้แก่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ,289 และ 291 ขอบเขตของความผิดต่อชีวิตขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของความผิดคือ มีการกระทำโดยการฆ่า มีกรรมของการกระทำคือ ผู้อื่น มีเจตนาฆ่า ทำให้ตาย และมีผลของการกระทำคือ ความตาย คุณธรรมของความผิดต่อชีวิตคือ ชีวิตของมนุษย์⁶⁴ คำว่า “มีเจตนาฆ่า” เป็นเจตนาที่รุนแรงกว่า “เจตนาทำร้าย” คือ ต้องถึงขนาดร้ายแรงโดยมุ่งประสงค์ถึงชีวิต

⁶² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, “ข้อคิดบางประการในการร่างกฎหมายที่มีโทษในทางอาญา,” ใน 60 ปี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536), หน้า 310.

⁶³ มนัส นครศรี, “ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีหรือใช้อาวุธปืน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 70-72.

⁶⁴ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 47.

2.4.2 แนวความคิดในการกำหนดความผิดต่อร่างกาย⁶⁵

ความผิดต่อร่างกาย คือ ความผิดฐานทำร้ายมนุษย์โดยเจตนาและโดยประมาทอันได้แก่ ความผิดตามมาตรา 391 มาตรา 295-298 มาตรา 290 มาตรา 300 และมาตรา 390 และ ความผิดต่อร่างกายกรณีอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 392 , 397 และมาตรา 398⁶⁶ “ความผิดต่อร่างกาย” ประมวลกฎหมายหมายอาญาได้บัญญัติไว้ใน ภาคความผิดลักษณะ 10 หมวด 2 ประกอบด้วยมาตรา 295-300 ทั้งนี้การจัดหมวดหมู่ความผิดต่อร่างกายตามกฎหมายอาญาของไทย จัดแบ่งตามผลของการกระทำ กล่าวคือ หากการทำร้ายเป็นเหตุให้ถึงตาย ตามมาตรา 290 ก็จัดอยู่ในความผิดต่อชีวิต ส่วนการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295 จนถึงได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 จัดอยู่ในความผิดต่อร่างกาย ส่วนการใช้กำลังทำร้ายร่างกายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 391 จัดอยู่ในภาค 3 ความผิดลหุโทษ จึงกล่าวได้ว่า ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดที่ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้นเพราะผลของการกระทำ แม้ผู้กระทำจะมีได้ประสงค์ให้ผลนั้นเกิดขึ้น⁶⁷

ขอบเขตของความผิดต่อร่างกายขึ้นอยู่กับองค์ประกอบคือ จะต้องมีการกระทำ โดย “ใช้กำลังทำร้าย” หรือ “ทำร้าย” ต่อผู้อื่น และมีผลของการกระทำ คือ ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้ถูกทำร้าย (ตามมาตรา 391) เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้ถูกทำร้าย (ตามมาตรา 295) เป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส (ตามมาตรา 297) หรือเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย (ตามมาตรา 290) และจะต้องมีเจตนาทำร้าย ทั้งนี้คุณธรรมของกฎหมายของความผิดต่อร่างกาย คือ ความปลอดภัยของร่างกาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁵ มนัส นครศรี, “ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีหรือใช้อาวุธปืน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 57-70.

⁶⁶ คณิต ฦ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 61.

⁶⁷ อุททิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525), หน้า 62.

2.4.3 ข้อแตกต่างระหว่างความผิดต่อชีวิตกับความผิดต่อร่างกาย⁶⁸

1. คุณธรรมทางกฎหมาย หรือ สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองแตกต่างกัน กล่าวคือ ความผิดต่อร่างกาย กฎหมายมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของร่างกาย ส่วนความผิดต่อชีวิต กฎหมายมุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้คุณธรรมทางกฎหมายที่กล่าวมานี้ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย ซึ่งได้บัญญัติความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกายแยกออกจากกันเป็นเอกเทศ อันแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการกำหนดสัดส่วนโทษและความรับผิดชอบในความผิดต่อชีวิตและร่างกายแตกต่างกันออกไป

2. เจตนาแตกต่างกัน กล่าวคือ ความผิดต่อร่างกายผู้กระทำมีเพียงเจตนาทำร้าย โดยมุ่งหมายให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ ส่วนความผิดต่อชีวิต ผู้กระทำมีเจตนาฆ่า โดยมุ่งหมายให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย หรือเป็นอันตรายถึงชีวิต จะเห็นได้ว่าหากพิจารณาถึงความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำแล้วนั้น ผู้กระทำมีความผิดต่อชีวิตย่อมมีความชั่วร้ายในจิตใจมากกว่าผู้ที่กระทำความผิดต่อร่างกาย เพราะผู้กระทำความผิดต่อชีวิตนั้นมุ่งหมายถึงขั้นทำลายชีวิตมนุษย์ ส่วนผู้กระทำความผิดต่อร่างกายนั้นเพียงแต่ต้องการทำอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นเท่านั้น

3. โทษแตกต่างกัน กล่าวคือ ความผิดต่อร่างกายมีอัตราโทษเบากว่าความผิดต่อชีวิต ซึ่งการกำหนดโทษในความผิดต่อชีวิต และความผิดต่อร่างกายนี้ มีความแตกต่างกันโดยเป็นไปตามหลักสัดส่วนของโทษต่อระดับของความร้ายแรงในการกระทำความผิด ความผิดต่อชีวิตย่อมมีความร้ายแรง เป็นที่สะท้อนขวัญของสังคม และแสดงถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำที่โหดร้ายมากกว่าการกระทำความผิดต่อร่างกาย

อย่างไรก็ตามในกฎหมายไทยได้กำหนดความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกายไว้เป็นความผิดในลักษณะเดียวกัน โดยในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 10 ได้บัญญัติถึงความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายไว้ด้วยกัน และบัญญัติความผิดต่อร่างกายให้นำเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 289 มาใช้ในมาตรา 290 มาตรา 296 และมาตรา 298 ทั้งที่โดย

⁶⁸ มนัส นครศรี, “ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีหรือใช้อาวุธปืน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 72-75.

เจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ความผิดต่อร่างกายและความผิดต่อชีวิตมีความแตกต่างกันทั้งในด้านคุณธรรมทางกฎหมาย เจตนารมณ์ของกฎหมาย เจตนาของผู้กระทำความผิด และรวมทั้งความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำความผิด ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ซึ่งได้มุ่งศึกษาในเรื่องเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296 จึงมีความเห็นว่าการนำเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 289 มาใช้กับการกระทำความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 296 อาจจะไม่เหมาะสมเพียงพอ ทั้งนี้ในประเด็นดังกล่าวผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

2.4.4 แนวคิดของเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

แนวคิดของเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันนี้พิจารณาตามปัจจัยแบ่งออกได้เป็นสามประการคือ

(1) พิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำ ทั้งนี้การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามฐานะของผู้ถูกระทำนี้ เป็นลักษณะของกฎหมายอาญาเอกเทศเพราะมุ่งคุ้มครองผู้ถูกระทำโดยเจาะจงตัว เหตุที่ต้องมีการบัญญัติให้มีเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกายโดยพิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำก็เนื่องจากว่า กฎหมายต้องการให้มีความคุ้มครองบุคคลบางประเภท เช่น บุคคลซึ่งสังคมเห็นว่าควรให้ความเคารพตักตัญญูผู้คุณ บุคคลซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย บุคคลซึ่งได้ทำประโยชน์หน้าที่อันเป็นการปกป้องรัฐ เป็นต้น⁶⁹ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้ผู้ซึ่งกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ต่อบุคคลในฐานต่อไปนี้จะต้องรับโทษหนักขึ้นตามเหตุจรรยา

ก. บุพการี

ข. เจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือได้กระทำการตามหน้าที่

ค. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงาน

(2) พิจารณาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำ แนวคิดนี้เป็นการกำหนดเหตุจรรยาโดยคำนึงถึงความชั่วร้ายของจิตใจผู้กระทำเป็นสำคัญ เหตุจรรยาในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความยึดถือในทางศีลธรรมของมนุษย์” จึงมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในเกี่ยวกับ

⁶⁹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 45-53.

ผู้กระทำ และเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบภายใน⁷⁰ ความชั่วร้ายของผู้กระทำนี้หมายความถึงความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำ ความผิด อันแสดงออกมาเป็นลักษณะและวิธีการกระทำที่ชั่วร้ายรุนแรงกว่าธรรมดา เช่น กระทำความผิดโดยมีการวางแผน สมคบคิด กระทำความผิดโดยมีลักษณะและวิธีการที่รุนแรง ใช้อาวุธ หรือ ยาพิษ เป็นต้น ประมวลกฎหมายอาญาไทยได้บัญญัติถึงเหตุกบฏหรือความผิดต่อชีวิตและร่างกายอันมีแนวคิดมาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำผิดไว้สองประการคือ

ก. การกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ข. การกระทำโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย

(3) พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการกระทำ แนวคิดนี้เป็นการกำหนดเหตุกบฏหรือความผิดตามจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรมซึ่งถือเป็นองค์ประกอบภายในของการกระทำความผิด ทั้งนี้เหตุที่จุดมุ่งหมายของการกระทำเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดเหตุกบฏหรือความผิดต่อชีวิตและร่างกาย เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการกระทำความผิดนั้นแสดงถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ ซึ่งกระทำความผิดโดยมีมูลเหตุสูงใจหรือเจตนาพิเศษ เช่น กระทำความผิดหนึ่งเพื่อปกปิดการกระทำความผิดอย่างอื่น หรือกระทำความผิดหนึ่งเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอย่างอื่น เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดมีพฤติการณ์ในการกระทำที่ชั่วร้ายรุนแรงกว่าการกระทำความผิดธรรมดา เพราะมิได้มีเจตนาในการกระทำความผิดเพียงแค่ว่าฐานความผิดเดียวเท่านั้น หากแต่มีเจตนาในการกระทำความผิดหลายฐานต่อเนื่องกัน จุดมุ่งหมายของการกระทำจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามากำหนดเป็นเหตุกบฏ⁷¹ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเหตุกบฏหรือความผิดต่อชีวิตและร่างกายอันพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการกระทำความผิดไว้สองประการ คือ

ก. การกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น

ข. การกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55-56.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-55.

ในบทที่ 2 นี้ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดความผิดและโทษ และ แนวความคิดในการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ อันนำไปสู่การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ใน ความผิดฐานต่าง ๆ ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาไทย ทั้งนี้การบัญญัติให้ต้องรับโทษเนื่องจากเหตุ ฉกรรจ์นี้เป็นไปตามหลักสัดส่วนของโทษกับระดับของความร้ายแรงในการกระทำความผิด ใน ความผิดต่อชีวิตและร่างกายประมวลกฎหมายอาญาก็ได้บัญญัติเหตุฉกรรจ์ไว้เช่นเดียวกัน แต่ อย่างไรก็ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในความผิดต่อชีวิตและต่อร่างกายนั้นมีความแตกต่างกัน การพิจารณาว่าการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในปัจจุบันนั้นมีความ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด จึงต้องศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายไทยเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ใน ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษากฎหมายต่างประเทศ ในบทที่ 3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและพิจารณาถึงความเหมาะสมของกฎหมายไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายอาญาไทยนับแต่กฎหมายมั่งรายศาสตร์ในอดีตจนถึงประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบันนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมแก่ยุคสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งในกฎหมายต่างประเทศก็มีการบัญญัติเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้แตกต่างกันออกไปตามแต่ท้องถิ่น สังคม และระบบกฎหมายของประเทศนั้น ๆ โดยการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีความเป็นมา และการตีความบทบัญญัติดังนี้

3.1 การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย

3.1.1 ความเป็นมาในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย

ในประวัติศาสตร์ไทยก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญานั้น มีกฎหมายที่มีบทบัญญัติความผิดต่อร่างกายและการลงโทษกำเนิดขึ้น โดยเริ่มปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางกฎหมายที่พบและเก่าแก่ที่สุดคือ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งถูกจารึกขึ้นระหว่าง พ.ศ. 1818 ถึง พ.ศ. 1835 ในบางตอนของศิลาจารึกเป็นการคัดเอาตัวบทกฎหมายมาจารึกไว้ เช่น เรื่องที่ดินและเรื่องมรดก เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏข้อความที่กล่าวถึงความผิดทางอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อร่างกาย และความผิดอาญาอื่น ๆ ไว้แต่อย่างใด แต่ต่อมาได้พบว่าในสมัยล้านนา มีกฎหมายที่เรียกว่ามั่งรายศาสตร์ ซึ่งตราขึ้นไว้และมีการบัญญัติเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายอาจแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ยุคสมัยด้วยกัน คือ กฎหมายมั่งรายศาสตร์ กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 และประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน¹

¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 63.

(1) กฎหมายมั่งราชศาสตร์²

มั่งราชศาสตร์หรือวินิจัยมั่งราช เป็นบทกฎหมายที่รวบรวมขึ้นโดยพระเจ้ามั่งราชกษัตริย์ล้านนา เมื่อประมาณ พ.ศ. 1835 ในมั่งราชศาสตร์นี้ได้ปรากฏตัวบทกฎหมายลักษณะวิวาท (ด่ากันตีกัน) มีทั้งสิ้น 16 มาตรา ส่วนในกรณีเหตุการณ์จมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นสัดส่วน โดยมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายไว้ดังนี้

“มาตราหนึ่ง คนสองคนต่อสู้กัน ผู้ลงมือก่อนตีท่านไม่แตก เลือดไม่ตก คนหลังตีตอบโต้จนคนแรกเลือดตก ให้ลงโทษเท่ากัน ผีหัวแตกทั้งคู่ ให้ผู้ลงมือก่อนใช้เบี้ย 55,000 เบี้ย” (มาตราที่ 3)

“มาตราหนึ่ง ผู้ลงมือตีท่านก่อนให้หัวแตก ต้องไหมหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นเบี้ย หรือ 100 บาทเงินตรา” (มาตราที่ 4)

“มาตราหนึ่ง ท่านตีมันด้วยมือหัวไม่แตก มันกลับใช้ไม้ตะพด (ค้อน) ตีตอบท่าน หัวแตกให้ไหม 110,000 เบี้ย” (มาตราที่ 5)

“มาตราหนึ่ง ท่านให้ใช้ไม้ตะพดตีหัวมันแตกหรือไม่แตกก็ดี มันกลับใช้ดาบฟันท่านตายก็ดี ไม่ตายก็ดี ก็ให้ตัดสินตามกรณีที่ตายที่ไม่ตาย และที่บาดเจ็บนั้นเกิด” (มาตราที่ 6)

“มาตราหนึ่ง ผู้ใดถือไม้ตะพดไปตีท่านถึงบ้าน(ไปชูตีท่าน) เจ้าของบ้านใช้ไม้ตะพดตีตาย ถือเป็นเล็กกันแล้ว อย่าว่าอะไรแก่เจ้าที่ แต่ถ้าเจ้าที่ใช้หอกดาบหน้าไม้กงธนูยิงฟันแทงหรือไม่ตายก็ดี ให้เจ้าที่ชดใช้ค่าตามกรณีตายไม่ตาย เสียและไม่เสียอวัยวะ ตายบาดเจ็บมากน้อย หากตายก็ให้ไหมตามกรณีตายเกิด” (มาตราที่ 7)

“มาตราหนึ่ง มันไปที่ท่านถึงบ้านให้เจ้าที่บาดเจ็บ ให้ไหมตามลักษณะบาดเจ็บ” (มาตรา 9 วรรคแรก)

“มาตราหนึ่ง ถ้าตีผู้ไม่มีความผิดถึงตาย ให้ไหม 1,320 เงินตรา ถ้าไม่ตายแต่เสียอวัยวะให้ไหม 990 เงิน ถ้าไม่เสียอวัยวะ แต่เจ็บมาก ให้ไหม 330 เงิน หากเจ็บเล็กน้อย เลือดไม่ตก ให้ไหม 52 เงิน ผีใช้มือตีไม่แตกไม่ซ้ำให้ไหม 11,000 เบี้ย (มาตรา 13)³

² ประเสริฐ ญ นคร, มั่งราชศาสตร์หรือกฎหมายพระเจ้ามั่งราช ประเสริฐ ญ นคร เรียบเรียงเป็นภาษาปัจจุบันจากต้นฉบับอาจารย์ เส้าให้ จังหวัดสระบุรี พุทธศักราช 2342 (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521).

จะเห็นว่ามังรายราชศาสตร์บัญญัติความผิดต่อร่างกายเป็นเฉพาะกรณีโดยกำหนดความผิดเป็นลำดับขั้นตามลักษณะการทำร้าย อาวุธที่ใช้ และลักษณะบาดแผล หรือผลที่ได้รับจากการทำร้ายว่าร้ายแรงเพียงใด และกำหนดให้ไหม ซึ่งก็คือการชดใช้ต่อความเสียหายที่กระทำในแต่ละกรณีของความผิด ในส่วนของเหตุจรรยาในการทำร้ายร่างกายนั้น มีตัวอย่างที่เห็นได้ในบทกฎหมายฉบับนี้ คือ ถ้าเป็นการทำร้ายร่างกายกันตามธรรมดา มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า “ มาตราหนึ่ง คนสองคนต่อสู้กัน ผู้ลงมือก่อนตีท่านไม่แตก เลือดไม่ตก คนหลังตีตอบโต้จนคนแรกเลือดตก ให้ลงโทษเท่ากัน ผีหัวแตกทั้งคู่ ให้ผู้ลงมือก่อนใช้เบี้ย 55,000 เบี้ย” แต่หากเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธลักษณะต่อไปนี้เป็นเหตุให้ผู้รับโทษหนักขึ้น อาทิ เช่น หากใช้ไม้ตะพด (ค้อน) ตีตอบ ให้ไหม 110,000 เบี้ย (มาตรา 5) หรือหากมีการใช้ดาบเป็นอาวุธ (มาตรา 7) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการบัญญัติโทษอันมีลักษณะเป็นเหตุจรรยาในกฎหมายของพระเจ้ามังราย ยังไม่ได้มีความสลับซับซ้อน หรือมีการระบุฐานครอบคลุมความผิดมากนัก

(2) กฎหมายตราสามดวง⁴

กฎหมายตราสามดวงได้กำเนิดขึ้น ในแผ่นดินสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก⁵ ซึ่งได้รวบรวมนำเอากฎหมายที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตลอดจนกฎหมายต่างๆที่ประกาศออกใช้ในสมัยนั้น โดยมีการจัดทำขึ้นไว้เป็น 3 ฉบับ ประทับตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และตราบัวแก้วไว้ จึงเรียกกันว่ากฎหมายตราสามดวง โดยมีกฎหมายลักษณะต่าง ๆ รวม 29 ลักษณะ เช่น พระธรรมศาสตร์ พระอินทภาษ พระธรรมนุญ กฎพระสงฆ์ และที่สำคัญ คือ พระอัยการในลักษณะต่าง ๆ อาทิ พระอัยการลักษณะผิดเมีย พระอัยการลักษณะลักพา พระอัยการลักษณะวิวาทดำตี เป็นต้น ในกฎหมายตราสามดวงนี้ ปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดต่อร่างกาย ในพระอัยการอาญาอาชญากรรม พระอัยการลักษณะโจร และพระอัยการลักษณะวิวาท ดังนี้

³ อภัสรา ศิริวัฒน์, “ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความผิดต่อร่างกาย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 61-63.

⁴ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2521), หน้า 420-429.

⁵ สวัสดิ์ ศรีลัมภ์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 4.

พระอัยการอาณาราษฎร์ บัญญัติให้ราษฎรต้องไปฟ้องคดีต่อศาลในกรณีที่เกิดความทุกข์ร้อน โดยห้ามมิให้บุคคลที่มีมูลคดีวิวาทตั้งศาลเตี้ยชำระความกันเอง มีทั้งหมด 18 มาตรา เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อร่างกาย คือ “มาตราหนึ่ง ผู้ใดปองร้ายท่าน ทำร้ายท่านมิได้ จ้างคนอื่นให้ไปทำร้ายท่านด้วยประการใดๆก็ดี ท่านมิตายแต่ว่าลำบากมีบาดแผลเสียโฉม ท่านให้ไหมเท่าตายด้วยศักดิ์เหล็ก”(มาตรา 18)

พระอัยการลักษณะโจร บัญญัติความผิดต่อร่างกาย ไว้ว่า “มาตราหนึ่ง ผู้ร้ายลอบทุบตีฟันแทงตบถองท่านมีบาดเจ็บ ท่านว่าให้ทอนด้วยลวดหนึ่ง แล้วให้ไหมโดยบาดเจ็บนั้น”(มาตราที่ 88) หรือ “มาตราหนึ่ง ให้ยาเบื่อเมาท่านกินเหมายารู้สึกตัวสลบอยู่ และเก็บเอาทรัพย์สิ่งสิน มั่นผู้้นั้นคือโจร ให้ลงโทษทอนด้วยลวดหนึ่ง 60 ทีแล้วเอาทรัพย์ตั้งใหม่ทวีคูณ”(มาตรา 96)

พระอัยการลักษณะวิวาท บัญญัติความผิดต่อร่างกายไว้ดังนี้ “มาตราหนึ่ง วิวาทชกตีทุบถองตบปิดข่วนด้วยมือก็ดี เอาถุงผ้าฟาดตีท่านก็ดี และผลักไสท่านให้กระทบกระเบื้องไหหม่นาม อีสุ สีลาแลงก็ดี ประการเหล่านี้ให้ไหมด้วยศักดิ์มือ” (มาตรา 23)⁶

“มาตราหนึ่ง วิวาทดำตีกันและมันเอาสิ่งโสโครกทิ้งชั้ดต้องท่านก็ดี ถ่มน้ำลายรดท่านต้องท่านก็ดี ให้ไหมเสมอศักดิ์ไม้”(มาตราที่ 25)

“มาตราหนึ่ง วิวาทตีกันจับเอาสันมีดสันพร้าสันหอกสันดาบก่อนอีสุก่อนหินกระเบื้องเม็ดกรวดหินศิลาแลงนองาเขี้ยวกระดูกหอยเอ็นก็ดี ข้าวก้อนแห้งขนมแห้ง ช้างตั้งแห้ง น้ำตาลปึก น้ำอ้อยบ และสรรพฟองและต้นข้าว ต้นหญ้าหายากเยื่อ ก้อนเนื้อแห้งปลาแห้ง ตัวปลาสดเบี้ยงชัน หนึ่งด้วยเขตจุกกระเทียม จุกหอมฆ่าชิงกล้วยท่านอ้อยและขี้ม้าขี้วัวขี้ควายขี้ช้าง ลูกไม้ใบไม้ทั้งกิ่งกะลาเชือกเถาว์วัลย์ฟากตีชั้ดท่านก็ดี และจำท่านให้ตายด้วยชื่อคาโชตรวนก็ดี ผลักท่านให้กระทบหอกดาบมีดพร้าขวานสิ่งแหลนเหล็กหลาวเหล็กฉมวกกระตักมีบาดเจ็บก็ดี และท่านทำให้จมน้ำก็ดี เอากระสุนยิงท่านก็ดี หยิกด้วยเล็บกัดด้วยฟันก็ดี ประการเหล่านี้ ให้ไหมเสมอศักดิ์ไม้”(มาตราที่ 27)

“มาตราหนึ่ง วิวาทกันจับเอาไฟจุดน้ำร้อนรดสาดท่านก็ดี เอาทองคำเงินทองแดงสำริด ทองเหลืองทองขาวสังกะสีดีบุกอันร้อน หอกดาบมีดพร้าขวานสิ่งแหลนเหล็กหลาวเหล็กฉมวก อันมิได้คมมิได้แหลม ฟันแทงท่านต้องเนื้อหนังแตกพังบาดเจ็บก็ดี เอาปืนยิงท่านก็ดี

⁶ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง, หน้า 424.

ประการเท่านั้น ให้ใหม่เสมอศักดิ์เหล็ก ถ้าเอาหนังสือตีท่านให้ใหม่เท่าเหล็ก เหตุทำให้เป็นจัญไรแก่ท่าน ถ้าเอาบาทโขกตีท่าน ให้ใหม่ 2 เท่าเหล็ก อนึ่งเอาเหล็กมีคมมีแหลมและเครื่องอาวุธเป็นไฟไปต้องไปตีฟันแทงท่านให้ใหม่ 2 เท่าเหล็ก”(มาตรา 28)⁷

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายตราสามดวงนั้นมิได้มีการบัญญัติแบ่งแยกความผิดต่อร่างกายไว้อย่างชัดเจน แต่มีการบัญญัติปะปนกับความผิด ต่อชีวิต ทั้งยังบัญญัติปะปนกับความผิดฐานอื่น ๆ อีกด้วย โดยให้ความสำคัญต่อพฤติการณ์แห่งการกระทำและผลของการกระทำเป็นหลักสำคัญ มิได้แยกเหตุจรรยาไว้เป็นส่วนใดแต่อย่างใด แต่ก็มีข้อกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้นโดยพิจารณาจากอาวุธที่ใช้กระทำ โดยพระอัยการลักษณะวิवाद่าตีแบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายผู้อื่นออกเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ และศักดิ์เหล็ก การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือหรือสิ่งที่เทียบได้กับศักดิ์มือ มีโทษปรับในอัตราที่ต่ำสุด ถ้าหากทำร้ายเขาด้วยไม้หรือสิ่งซึ่งเทียบได้กับศักดิ์ไม้ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษหนักขึ้นและผู้ที่ทำร้ายเขาด้วยสิ่งที่เป็นอาวุธทำด้วยเหล็กหรือสิ่งที่เทียบได้กับศักดิ์เหล็กจะต้องถูกปรับใหม่ในอัตราสูงสุด

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์มือ เช่น การชก ตี ทูบ ถอง บิด ข่วนด้วยมือ ผลักไสผู้อื่นให้กระทบกระเบื้อง ไม้ อีฐ ฯ (มาตรา 23)⁸ หรือ การเอาดินเปียก เนื้อสด ปลายศด น้ำฝิ่งน้ำอ้อย น้ำมัน ใช้ทิ้งช้ดผู้อื่น (มาตรา 24)

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์ไม้ เช่น การเอาสิ่งโสโครก ทิ้งช้ดผู้อื่น (มาตรา 25) หรือ การเอาสันมีด สันพรำ สันหอก สันดาบ ก้อนอีฐ ก้อนดิน ฯ ทิ้งช้ดผู้อื่น หรือผลักผู้อื่นให้กระทบหอกดาบ มีด พรำ ขวาน จนได้รับบาดเจ็บ (มาตรา 27)

ส่วนการทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์เหล็ก เช่น การใช้ ไฟ น้ำร้อน สาดผู้อื่น หรือใช้มีดพรำฯ อันมิได้แหลมคม ฟันแทงผู้อื่น (มาตรา 28) ซึ่งในพระอัยการอาญาหลวง และพระอัยการ

⁷ สวัสดิ์ ศรีลัมภ์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย, หน้า 64-65.

⁸ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง, หน้า 424.

ลักษณะใจก็มีการบัญญัติไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน หากการทำร้ายนั้นมีการใช้อาวุธ⁹ อาทิเช่น มาตรา 89 และมาตรา 97 ในพระอัยการลักษณะโจร

นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติคุ้มครองบุคคลบางประเภทไว้ เช่น พ่อตาแม่ยาย ค่าตี ลูกเขย หรือลูกเขยค่าตีพ่อตาแม่ยาย ลูกสะใภ้ค่าตีพ่อผู้แม่ผู้ เมียหลวงค่าตีเมียน้อย เมียน้อยตี เมียหลวง ปู่ย่า ตายาย ลุง ป้า น้า อา ทำร้ายซึ่งกันและกัน พี่เมีย น้องเขย ทำร้ายซึ่งกันและกัน (มาตรา 5) หากเป็นกรณีที่ทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับอันตรายสาหัสจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น¹⁰ หรือการคุ้มครองเด็กทารก (มาตรา 9) หญิงมีครรภ์ (มาตรา 18) นายจ้าง หรือเจ้านายในเรือนเบี้ย (มาตรา 31) และสมณพราหมณ์ (มาตรา 32) เป็นต้น ซึ่งในพระอัยการอาญาราช ก็ได้มีการบัญญัติและให้การคุ้มครองไว้เช่นเดียวกัน ตามมาตรา 96 หากเป็นการขบไล่ ตีดำ ฟันแทงผู้ไปทำราชการ ตามที่พระเจ้าอยู่หัวใช้ถึงตายหรือบาดเจ็บ

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นพระอัยการลักษณะวิเวทค่าตี ยังมีบทบัญญัติในการที่จะคุ้มครองสถานที่ต่าง ๆ ไว้ อยู่หลายมาตรา เช่น หากมีการตี ฟันแทง บนเรือน หรือที่อยู่อาศัย (ตามมาตรา 4¹¹, มาตรา 40 – มาตรา 43) หรือมีการตี ฟันแทง ในตรอก ถนน ตลาด ไร่ นา ป่า สระทำน้ำ (มาตรา 44) ซึ่งหากผู้ใดกระทำในสถานที่เหล่านี้ จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในการกำหนดเหตุจรรยาตามกฎหมายตราสามดวง ได้เริ่มมีการบัญญัติและให้ความสำคัญทั้งในส่วนของอาวุธที่ใช้ในการทำร้าย การคุ้มครองบุคคล บางประเภท และการคุ้มครองสถานที่ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความละเอียดของผู้ร่างกฎหมายในสมัยนั้นที่มุ่งจะคุ้มครองสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของประชาชน ดังนี้ ถ้าบุคคลใดก็ตามกระทำการอันเข้าลักษณะที่กล่าวไว้เบื้องต้น ถือได้ว่าเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่ง อันจะทำให้ผู้นั้นรับโทษหนักขึ้น

⁹ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2529), หน้า 394 – 395.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง, หน้า 420.

(3) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเริ่มต้นปฏิรูปกฎหมายไทยตามหลักกฎหมายของประเทศตะวันตกอย่างจริงจัง ใน พ.ศ. 2440 สำหรับระบบกฎหมายของประเทศตะวันตกที่จะใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิรูปกฎหมายไทยในขณะนั้นมีอยู่ 2 ระบบคือ ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) ของอังกฤษ และระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายในภาคพื้นทวีปยุโรป (Civil Law System) โดยพระองค์ทรงตัดสินพระทัยเลือกเอาระบบประมวลกฎหมายเป็นหลักในการปฏิรูประบบกฎหมาย ทั้งนี้โดยมี นายยอร์ช ปาดู เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการร่างประมวลกฎหมาย และได้ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยเรียกว่า “กฎหมายลักษณะอาญา” ในวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2451¹² กฎหมายลักษณะอาญาฉบับนี้ มิได้แบ่งประเภทความผิดออกเป็นความผิดลหุโทษ มัชยโทษ และอุกฤษโทษ ตามแบบอย่างที่ยึดมั่นในยุโรป แต่ได้แบ่งบทบัญญัติต่างๆ เป็น 2 ภาค คือ ภาค 1 ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าภาคทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 1 ถึง 96 และภาค 2 ว่าด้วยลักษณะความผิด ตั้งแต่มาตรา 97-340

ในส่วนของความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายนั้น บัญญัติไว้ในภาค 2 ส่วนที่ 7 โดยแบ่งประเภทตามความหนักเบาของความผิดไว้ดังนี้

1. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายบาดเจ็บทุพพลภาพ หรือวิกลจริต ตามมาตรา 254
2. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายโดยเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 255
3. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายบาดเจ็บสาหัส ตามมาตรา 256
4. ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายบาดเจ็บสาหัสโดยเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 257
5. ความผิดลหุโทษฐานประทุษร้ายต่อกาย ตามมาตรา 338

โดยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงความผิดฐานทำร้ายร่างกายและเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ว่า

¹² “120 ปี เคาน์ซิลออฟสเตทจากสถาบันที่ปรึกษาข้าราชการแผ่นดินมาเป็น คณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2417-2537” วารสารกฎหมายปกครอง ฉบับพิเศษ 13: 13-15.

มาตรา 254 ผู้ใดมิได้มีเจตนาจะฆ่าให้ตาย แต่ฆ่าทำแก่เขาถึงบาดเจ็บ ทุพพลภาพก็ดี หรือทำแก่เขาถึงวิกลจริตก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน 2 ปี แลให้ปรับไม่เกินกว่า 500 บาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง”

มาตรา 255 ผู้ใดกระทำความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกายบุคคล บางจำพวก คือ บิดามารดาของตนเองเป็นต้นก็ดี หรือว่าทำด้วยความทารุณร้ายกาจ เช่น การใช้ทรมานคนที่มันประทุษร้ายเป็นต้นก็ดี ตั้งได้จำแนกไว้ในมาตรา 250 นั้นข้อใด ข้อหนึ่งไซ้รู้ ท่านว่ามันต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แลให้ปรับไม่ต่ำกว่า 500 บาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง”¹³

จากมาตรา 255 หากการทำร้ายร่างกายได้กระทำได้จำแนกไว้ในมาตรา 250 อันเป็นหมวดความผิดต่อชีวิตซึ่งเกี่ยวกับเหตุกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าคนตาย มาตรา 255 ก็บัญญัติว่าให้ผู้นั้นต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งมาตรา 250 มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 250 “ผู้ใดฆ่าคนโดยเจตนา ต้องตามลักษณะอย่างใดที่ต่อไปในมาตรานี้ คือ

- (1) ฆ่าบิดามารดา หรือฆ่าญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปก็ดี
- (2) ฆ่าเจ้าพนักงานผู้ประจำหน้าที่ หรือฆ่าเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ ก็ดี
- (3) ฆ่าคนโดยพยายามด้วยความพยายามมาดหมายก็ดี
- (4) ฆ่าคนด้วยกระทำทรมาน หรือการแสดงความดูร้ายทำแก่ผู้ตาย ให้ได้รับความลำบากสาหัสก็ดี
- (5) ฆ่าคนเพื่อประโยชน์ที่จะตระเตรียมการ หรือให้เป็นความสะดวกในการที่มันจะกระทำผิดอย่างอื่นก็ดี
- (6) ฆ่าคนเพื่อที่จะเอาผลประโยชน์อันเกิดแต่การกระทำผิดอย่างอื่นมาเป็นของมัน หรือเพื่อจะปกปิดการกระทำอย่างอื่น หรือเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอย่างอื่นก็ดี

¹³ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 357.

ท่านว่ามันผู้ฆ่าคนตายโดยเจตนาในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังว่ามา
นี้ เป็นคนทารุณร้ายกาจ ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข มา
เป็นประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบัน

(4) ประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบัน

นับแต่ พ.ศ. 2499 ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127
มาเป็นประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 และหลังจากการประกาศใช้แล้ว ประมวลกฎหมาย
อาญาระบบปัจจุบันก็ยังคงมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่หลายครั้งด้วยกัน เช่น การเปลี่ยนแปลง
แก้ไขโทษประหารชีวิตจากการยิงเข้ามาเป็นวิธีชดชยาพิษหรือสารพิษให้ตาย การเพิ่มเติมโทษ
ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย การเพิ่มเติมความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ การแก้ไข
เพิ่มเติมให้การข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นเป็นความผิด และการดำรงชีพจากรายได้ของผู้ซึ่ง
ค้าประเวณีไม่ว่าชายหรือหญิงเป็นความผิด* และการแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดอายุของเด็กที่เป็น
ผู้กระทำความผิดอาญา เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในส่วนความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หากได้มีการเปลี่ยนแปลง
ไปจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แต่อย่างไรก็ตาม เพียงแต่ถ้อยคำที่ใช้อาจจะมีความแตกต่าง
กันอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อหมวดและเลขมาตรา
โดยแต่เดิมใช้ชื่อว่า ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย ก็เปลี่ยนชื่อหมวดเป็นความผิดต่อ
ร่างกาย แต่ยังคงบัญญัติไว้ในหมวดที่ 2 เช่นเดิม ส่วนเลขมาตรานั้น แต่เดิมความผิดฐานทำร้าย
ร่างกาย อยู่ในมาตรา 254 และเหตุกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายอยู่ในมาตรา 255 ก็ได้
มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาเป็น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 และ เหตุกรรจ์
ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296

* พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550.

3.1.2 บทบัญญัติและเจตนารมณ์ของเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ในภาคความผิด* ซึ่งได้บัญญัติถึงโทษและความรับผิดในกฎหมายอาญาไว้ 12 ลักษณะ สำหรับความผิดต่อร่างกายนั้น ได้บัญญัติไว้ใน ลักษณะ 10 หมวด 2 (มาตรา 295 จนถึงมาตรา 300) ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลหนึ่งในลักษณะที่เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ซึ่งความผิดต่อร่างกายจัดแบ่งออกได้เป็น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (มาตรา 295 – 296) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นอันตรายสาหัส (มาตรา 297 – 298) ความผิดฐานเข้าร่วมข่มขู่ต่อผู้อื่นและมีบุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัส (มาตรา 299) ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส (มาตรา 300) ซึ่งผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะในกรณีของบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม มาตรา 296

(1) องค์ประกอบของเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (มาตรา 296)

องค์ประกอบของความรับผิดตาม มาตรา 296 มีสองประการคือ ประการแรกจะต้องมีการทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และประการที่สองจะต้องมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289¹⁵ ทั้งนี้มาตรา 296 นี้มีข้อความทำนองเดียวกับมาตรา 255 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งการทำความผิดตามมาตรา 296 นอกจากจะต้องเข้าองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในของมาตรา 295 ครบถ้วนแล้ว ยังต้องมีพฤติการณ์หรือเหตุจูงใจตามมาตรา 289 เพิ่มขึ้นอีก¹⁶ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่าหาก

* ประมวลกฎหมายอาญา แบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, ภาค 2 ภาคความผิด และภาค 3 โทษ.

¹⁵ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 206.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

กรณีเป็นความผิดฐานพยายามทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุฉกรรจ์¹⁷ หากการกระทำนั้นไม่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 295 เช่น มีการทำร้ายร่างกายโดยเจตนาแต่ผลปรากฏว่าผู้เสียหายไม่ได้เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจแต่อย่างใด ก็จะมีความผิดตามมาตรา 391* ซึ่งเป็นความผิดโทษเท่ากันนั้น แม้การกระทำความผิดนั้นจะมีพฤติการณ์เป็นเหตุฉกรรจ์ดังระบุไว้ในมาตรา 289 ก็ตาม เช่น พยายามทำร้ายร่างกายบุพการี ผู้กระทำก็ไม่มี ความผิดฐานพยายามทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296 นี้¹⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษตามมาตรา 296 ก็ต่อเมื่อ การกระทำความผิดนั้นครบองค์ประกอบตามมาตรา 295 แล้วเท่านั้น องค์ประกอบของมาตรา 296 นั้น อธิบายได้ดังนี้

(1) มีการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295

มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้ที่กระทำผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบความผิดของมาตรา 295 แบ่งออกเป็น องค์ประกอบภายนอก คือ มีการทำร้ายผู้อื่น และการทำร้ายนั้นเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ส่วนองค์ประกอบภายใน ก็คือ มีเจตนาในการกระทำผิด

ก. องค์ประกอบภายนอก

(1) ทำร้ายผู้อื่น หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำ ด้วยประการใด ซึ่งก่อให้เกิดผลเป็นอันตรายแก่ผู้อื่น การทำร้ายมีความหมายกว้าง ไม่จำกัดวิธีการกระทำ ข้อสำคัญต้องมิผลเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ผลดังกล่าวนี้อาจเป็นความตาย (มาตรา 290) อันตรายแก่กายหรือจิตใจ (มาตรา 295) อันตรายสาหัส (มาตรา 297) เช่น ชกต่อยผู้อื่น ใช้

¹⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3 (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2545), หน้า 209.

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 บัญญัติว่า ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 84/ 2486

มีดแทง ขว้างก้อนหิน เอาข้าวร้ายมาแฉ่งแก่คนที่ เป็นโรคหัวใจ¹⁹ คำว่า “ทำร้ายผู้อื่น” ไม่ หมายความว่า “ใช้กำลังประทุษร้าย” ตามที่นิยามไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(6)* ส่วนคำว่า ผู้อื่น ต้องหมายถึง บุคคลธรรมดาที่มีชีวิต²⁰

(2) จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น นั้น ตีความได้ว่า “อันตรายแก่กาย” หมายความว่า ร่างกายได้รับอันตรายเป็นบาดแผล ซึ่ง อาจเป็นบาดแผลภายนอกหรือภายในก็ได้ บาดแผลนั้นอาจมีโลหิตไหลหรือไม่ก็ได้ ส่วน “อันตราย ต่อจิตใจ” หมายความว่าสมองได้รับความกระทบกระเทือนทำให้จิตใจแปรปรวนไปจากปกติ แม้จะ ไม่ถึงขั้นวิกลจริตก็ตาม แต่ทั้งนี้การเสียความรู้สึกทางด้านอารมณ์ไม่ถือว่าเป็นอันตรายต่อจิตใจ ซึ่งอาจารย์หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความเห็นว่าความสำคัญขององค์ประกอบภายนอกของการกระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายในข้อนี้ อยู่ที่ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 63 คือ อันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาต้อง เกิดขึ้นได้จากการกระทำนั้น ๆ²¹ ส่วนอาจารย์ จิตติ ติงศภัทย์ ได้ให้ความเห็นว่า ผลของการทำ ร้ายจะต้องเป็นผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนโซ่ เป็นผลที่ผู้กระทำต้องมีเจตนาตามมาตรา 59 มิใช่ ผลธรรมดาตามมาตรา 63

ข. องค์ประกอบภายใน คือ เจตนา อาจารย์หยุด แสงอุทัยเห็นว่า เป็นเจตนาธรรมดาต้องมีเจตนาพิเศษ โดยเจตนาหมายถึงเจตนาทำร้ายเท่านั้น ไม่ถึงกับต้องมี เจตนาให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นด้วย ส่วนอาจารย์จิตติ ติงศภัทย์ นั้นให้ ความเห็นว่า เจตนา นั้นต้องเป็นเจตนาที่จะกระทำให้เกิดผลเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และ หากมีเจตนาดังกล่าวแล้วแม้การกระทำนั้นไม่บรรลุผลก็ถือเป็นความผิดฐานพยายาม ซึ่งผู้เขียนมี ความเห็นสอดคล้องกับอาจารย์จิตติ ติงศภัทย์ ว่าผู้กระทำ ความผิดจะต้องมีเจตนาที่จะทำ ให้ เกิดผลเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจด้วยจึงจะเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

¹⁹ เข็มชัย ชุตินวงศ์, เอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมายอาญา 3 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 41- 43.

* ไปรตดูภาคผนวก, หน้า 220.

²⁰ จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, หน้า 184.

²¹ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10, หน้า 204.

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อาจารย์หยุด แสงอุทัยให้
ความเห็นว่าการผิดฐานนี้มีลักษณะพิเศษ เป็นข้อยกเว้นจากหลักธรรมดา กล่าวคือ เป็นกรณีที่
เจตนาของผู้กระทำไม่จำเป็นต้องคลุมถึงผล และถ้าผลของการกระทำไม่เกิดขึ้นความผิดก็ไม่สำเร็จ
ความผิดฐานนี้จึงอาจมีการพยายามกระทำผิดตามความหมายของมาตรา 80 ได้ โดย
พิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนาที่จะให้เกิดอันตรายแก่กายกายหรือจิตใจจากการกระทำร้ายของตน
หรือไม่ ถ้าผู้กระทำมีเจตนาให้เกิดอันตรายดังกล่าวขึ้น แต่กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอด
แล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล ผู้กระทำก็มีความผิดฐานพยายามกระทำผิดมาตรา 295 ใน
กรณีที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้ตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือกฎหมายจารีตประเพณี ผู้กระทำ
ก็ไม่มีผิดตามมาตรานี้ เช่น นายแพทย์เขื่อนเนื้อร้ายออกจากร่างกายของคนไข้ได้โดยคนไข้
ยินยอม กรณีที่มีเจตนาฆ่า ไม่ว่าจะโดยประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล แม้ผลจะเกิดเป็นอันตราย
แก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำก็ไม่ผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่ผิดฐานพยายามฆ่าคนตาย

(2) มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289

บทบัญญัติเรื่องเหตุจรรยาในความผิดฐานเจตนาทำร้ายร่างกาย ตาม
มาตรา 296 มิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้บัญญัติให้นำเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น
โดยเจตนาตามมาตรา 289 มาใช้โดยอนุโลม ซึ่งเหตุจรรยาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 นั้น
ประกอบด้วย การกระทำผิดต่อบุพการี การกระทำต่อเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่
หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ การกระทำผิดต่อผู้ช่วยเหลือเจ้า
พนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยเหลือหรือได้
ช่วยเหลือเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว การกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การกระทำโดยทรมานหรือ
โดยกระทำทารุณโหดร้าย การกระทำเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำ
ความผิดอย่างอื่น และ การกระทำเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้
กระทำความผิดอื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่
ตนได้กระทำไว้ ดังนั้นเมื่อมีการนำมาปรับใช้กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนา
การตีความบทบัญญัติและเจตนารมณ์จึงต้องตีความตามมาตรา 289

(2) เจตนารมณ์และการตีความเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

การตีความบทบัญญัติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296 จะต้องตีความโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289 ซึ่งตีความได้ดังนี้

1. พิจารณาจากฐานะของผู้ถูกระทำ

(1) ทำร้ายร่างกายบุพการี²²

ลักษณะความผิดและเจตนารมณ์ตามมาตรา 296 และ มาตรา 289 (1) ผู้ที่กระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการีถือเป็นเหตุฉกรรจ์ เนื่องจากเป็นพฤติการณ์ที่ร้ายแรง ทั้งนี้เพราะประเทศไทยให้ความสำคัญต่อความกตัญญูรู้คุณ คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ นอกจากชีวิตมนุษย์แล้ว ยังมีความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการีอีกประการหนึ่งด้วย

คำว่า “บุพการี” หมายความว่า ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป คือ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 และหมายถึงบุพการีตามความเป็นจริง ไม่จำเป็นต้องเป็นบุพการีโดยชอบด้วยกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ในกรณีทำร้ายร่างกายบุพการี ตามมาตรา 296 หากบิดามารดามีได้จดทะเบียนสมรสกัน ถ้าหากบุตรทำร้ายร่างกายบิดา ย่อมมีความผิดตาม มาตรา 296 และในทำนองกลับกันการที่บุตรทำร้ายร่างกายบิดาหรือมารดาเลี้ยง หรือผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่มีผิดตามมาตรานี้ คงมีความผิดตามมาตรา 295 เท่านั้น²³ อย่างไรก็ตามต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่าผู้กระทำต้องรู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายนั้นเป็นบุพการีของตนตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรคท้าย บัญญัติว่า “บุคคลต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้น” นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ทำร้ายได้มีเจตนาทำร้ายบุพการี แต่ปรากฏว่าเกิดอันตรายแก่กายและจิตใจแก่ผู้อื่นที่มีใช้บุพการี ผู้ทำร้ายก็มีความผิดตามมาตรา 295 มิได้มีความผิดต่อบทฉกรรจ์แต่อย่างใดเพราะถือว่าขาดองค์ประกอบของความผิด ส่วนในเรื่องการกระทำโดยพลาดหากผู้ทำร้าย

²² มัทยา จิตติรัตน์, เอกสารคำสอน วิชากฎหมายอาญา 2 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 11-20.

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 296/2475.

ต้องการทำร้ายบุพการีคนหนึ่งแต่พลาดไปเกิดผลร้ายแก่บุพการีอีกคนหนึ่ง กรณีถือว่าผู้ทำร้ายย่อมมีความผิดตามมาตรา 296 เพราะเป็นเรื่องของเจตนาโอน แต่ถ้าหากเจตนากระทำต่อบุพการี แต่ผลร้ายไปเกิดแก่บุคคลอื่น แม้จะเป็นบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 289 ซึ่งมีโทษบุพการีของตน ผู้ทำร้ายก็มีความผิดตามมาตรา 295 เท่านั้น

ข้อสังเกต หากเป็นการกระทำร่วมกันในลักษณะตัวการโดยผู้ร่วมกระทำเป็นบุตรและผู้ถูกกระทำคือบุพการี บุตรย่อมมีความผิดตามมาตรา 296 แต่ผู้ร่วมกระทำในลักษณะตัวการอื่นมีความผิดตามมาตรา 295

(2) ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่²⁴

ลักษณะความผิดและเจตนาภมณตามมาตรา 296 และมาตรา 289 (2) นี้ถือเป็นเหตุฉกรรจ์ ทั้งนี้คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้นอกจากชีวิตมนุษย์แล้ว ยังมีความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐอีกอย่างหนึ่งด้วย จุดมุ่งหมายซึ่งกฎหมายกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานต้องได้รับโทษหนักขึ้น ก็เพื่อความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงาน

ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 เจ้าพนักงานหมายความว่า บุคคลที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งราชการ เป็นครั้งคราว หรือเป็นประจำ ตลอดเวลาที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งราชการนั้น ไม่ว่าจะได้รับผลประโยชน์จากราชการหรือไม่ โดยเห็นว่าเจ้าพนักงานนั้นมีจำเป็นที่จะต้องเป็นข้าราชการซึ่งได้รับเงินเดือนจากงบประมาณประเภทเงินเดือนอยู่ แต่ควรถือตามการดำรงตำแหน่งราชการ และการปฏิบัติตามหน้าที่เป็นสำคัญ

ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน คำว่า “เจ้าพนักงาน” นั้น ไม่มีคำนิยามบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยตรง ตามแนววินิจฉัยของศาลฎีกากำหนดให้เป็นข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนในงบประมาณประเภทเงินเดือน แต่นักวิชาการเห็นว่า การเป็นข้าราชการนั้นเป็นการแสดงฐานะของบุคคลตามกฎหมายปกครอง ในทำนองการมีสภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่งที่มีข้อพิจารณาในทางการเป็น “ประธานแห่งสิทธิ” กล่าวคือเมื่อเป็นข้าราชการแล้วก็ย่อมมีสิทธิและ

²⁴ มัทยา จิตติรัตน์, เอกสารคำสอน วิชากฎหมายอาญา 2 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 11 – 20.

หน้าที่ต่างๆ ตามกฎหมาย แต่ความคิดในทางอาญาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานนั้นเป็นเรื่องของการคุ้มครองอำนาจรัฐ (ในกรณีที่กระทำผิดต่อเจ้าพนักงาน) และคุ้มครองความบริสุทธิ์สะอาดแห่งอำนาจรัฐ (กรณีเจ้าพนักงานกระทำความผิด) ฉะนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐโดยนัยดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องเป็นข้าราชการไม่ บุคคลที่มีใช่ข้าราชการก็อาจเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐได้ ซึ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย มีความเห็นว่า “เจ้าพนักงาน” หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายให้เป็นเจ้าพนักงาน หรือได้รับการแต่งตั้งโดยชอบด้วยกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติราชการในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งตามอำนาจที่กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็นการประจำหรือชั่วคราวและจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ก็ตาม²⁵

ด้วยเหตุนี้ในกรณีทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานตามมาตรา 296 จะต้องปรากฏว่า

1. ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ เช่น ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานตำรวจขณะที่เข้าทำการจับกุม หรือทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ เช่น ยื่นยาม เข้าเวร เป็นต้น

2. ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเพราะเหตุที่จะกระทำตามหน้าที่หรือได้กระทำการตามหน้าที่ กรณีเช่นนี้เป็นการทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเพราะเหตุที่กำลังจะกระทำตามหน้าที่ เช่น ทำร้ายร่างกายตำรวจที่กำลังจะเข้าจับกุมหรือเพราะเจ้าพนักงานได้กระทำการตามหน้าที่แล้ว เช่น ภายหลังจากที่ถูกจับกุมแล้ว แต่ที่สำคัญต้องปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่ถูกทำร้ายยังคงมีสถานภาพเป็นเจ้าพนักงานอยู่ แต่ถ้าเกษียณหรือลาออกไปแล้วไม่อยู่ในความหมายนี้

การกระทำความผิดตามมาตรา 296 นี้ ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงว่าบุคคลที่ตนทำร้ายเป็นเจ้าพนักงาน และต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าพนักงานจะกระทำตามหน้าที่หรือได้กระทำการตามหน้าที่มาแล้ว มิเช่นนั้นย่อมถือว่าขาดองค์ประกอบความผิด

(3) ทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยเหลือ หรือได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว

ลักษณะความผิดและเจตนาตามมาตรา 296 โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 289(3) นี้ คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้เป็นอย่างเดียวกับคุณธรรมทางกฎหมายของ

²⁵ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 51-52.

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน²⁶ นั่นคือนอกจากชีวิตมนุษย์แล้ว ยังมีความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐอีกอย่างหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบางกรณีจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าพนักงาน จุดมุ่งหมายของมาตรานี้จึงบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เขาต้องเสียสละและอาจต้องเสี่ยงอันตรายในการปฏิบัติงานอันเป็นสาธารณะ

ลักษณะของ “การช่วยเหลือเจ้าพนักงาน” นั้นมี 3 ประการคือ²⁷

1. ผู้ที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานเพราะมีกฎหมายบัญญัติให้ช่วยเหลือ เช่น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 44 กำหนดให้สรวัดรำนันเป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยกำนัน

2. ผู้ที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามกฎหมายเมื่อเจ้าพนักงานเรียกให้ช่วย เช่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ข้อ 7,37 ในกรณีที่เกิดเหตุกลางดงฆ่ากันตาย ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ไฟไหม้ กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจเรียกลูกบ้านออกช่วยติดตามจับผู้ร้าย หรือติดตามเอาของกลางคืนหรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามสมควรโดยเต็มกำลัง ดังนั้น ลูกบ้านจึงมีหน้าที่ตามกฎหมายเมื่อกำนันและผู้ใหญ่บ้านเรียกให้ช่วย หรือกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายจับนั้นได้” เป็นต้น กรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานต้องมีอำนาจเรียกให้ช่วย

3. ผู้ช่วยเหลือที่เข้าช่วยเหลือโดยสมัครใจเอง ทั้งนี้การเข้าช่วยเหลือโดยสมัครใจนั้นจักต้องมีพฤติการณ์ที่เห็นได้ว่าถ้าไม่เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่แล้วเจ้าพนักงานนั้นอาจปฏิบัติหน้าที่ไม่สำเร็จมิเช่นนั้นหากไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าว ผู้ช่วยเหลือนั้นก็ จะไม่ได้รับการคุ้มครอง

กรณีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามมาตรา 296 จะต้องปรากฏข้อสำคัญว่าเป็นการช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือ

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

²⁷ มัทยา จิตติรัตน์, เอกสารคำสอน วิชากฎหมายอาญา 2 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 13-14.

เพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะเข้าช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานซึ่งเจ้าพนักงานต้องกระทำการโดยชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายจึงจะคุ้มครอง

2. พิจารณาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำ

(1) ทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ลักษณะความผิดและเจตนาอาชญากรรมตามมาตรา 296 ตามเหตุกรรจ์ในมาตรา 289 (4) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความยี่ดื้อในทางศีลธรรมของมนุษย์” ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในเกี่ยวกับผู้กระทำและเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบภายใน²⁸ การทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนเป็นการกระทำภายหลังที่ผู้กระทำซึ่งนำหนักผลได้ผลเสียในการที่จะทำร้ายบุคคลอื่นแล้วและได้ตัดสินใจไปในทางทำร้าย รวมทั้งได้ลงมือทำร้ายตามที่ตัดสินใจนั้น เช่น การคิดทบทวนก่อนจึงทำ การวางแผน การรับจ้างทำร้ายร่างกาย ตามเจตนาอาชญากรรมของกฎหมายไทยถือว่าการไตร่ตรองไว้ก่อนนี้เป็นเจตนาที่ชั่วร้ายมาก เพราะเป็นการทำร้ายคนอย่างเลือดเย็นอันได้แสดงถึงความใจร้ายของผู้ทำร้าย และแสดงถึงความไม่ยำเกรงต่ออาญาแผ่นดิน ทั้งที่ผู้ทำร้ายมีเวลาได้ไตร่ตรองแล้ว ยังตัดสินใจกระทำผิด โดยการไตร่ตรองไว้ก่อนนั้นเป็นสำนึกที่ติดอยู่ในจิตใจของผู้กระทำ ในทางตำราถือเป็นบทบัญญัติที่ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยเจตนาและเป็นบทเฉพาะตัวของผู้กระทำเท่านั้น ในกรณีที่มีผู้ร่วมกระทำหลายคน ต้องพิจารณาดูว่าผู้ใดมีเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อนหรือมีเจตนาร่วมกันในการกระทำไว้ก่อน

การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนนั้น เดิมตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 250 (3) ใช้คำว่า “โดยความพยายามทรมานหมาย” อันมีลักษณะชั่วร้ายประกอบกันสองประการคือ มีการตั้งใจคิดร้ายไว้ก่อนและได้แสดงออกโดยการกระทำ ซึ่งต่างจากการกระทำผิดโดยบันดาลโทสะอันถือเป็นการขาดสติยั้งคิด ทั้งนี้เหตุที่กฎหมายได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า “โดย

²⁸ คณิต ญ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 56.

ไตร่ตรองไว้ก่อน” ก็เป็นเพราะว่า การกระทำโดยความพยาบาทหมาดหมาดมีความหมายแคบ และ ไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีการไตร่ตรองก่อนลงมือกระทำโดยที่อาจจะมีได้มีสาเหตุ โกรธเคืองกันมาก่อน²⁹ เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ขึ้น จึงได้มีการพิจารณาว่า ควรเปลี่ยนจากถ้อยคำว่า “โดยความพยาบาทหมาดหมาด” เป็น “ด้วยความหมาดหมาดไว้ก่อน” แต่ในขั้นที่สุดก็ได้แปลว่า “โดยไตร่ตรองไว้ก่อน” ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เพื่อให้ตรงกับต้นร่างภาษาอังกฤษ ที่ใช้คำว่า “with premeditation”*

ความหมายของคำว่า ไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 296 เป็นการทำร้ายร่างกาย โดยที่ผู้กระทำความผิดมีโอกาสใคร่ครวญดูแล้วก่อนจะลงมือทำร้าย เป็นลักษณะของจิตใจ นอกเหนือไปจากเรื่องของเจตนาหรือมูลเหตุชักจูงใจ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาจะพิจารณาระดับของการไตร่ตรองของผู้กระทำความผิด ตั้งแต่เริ่มเกิดโทสะ การคิดไตร่ตรอง การตัดสินใจตกลงและสุดท้ายคือการลงมือกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการที่ผู้กระทำความผิดคิดที่จะทำร้ายร่างกายมาก่อนหรือมีการวางแผนหาเครื่องมือเครื่องใช้ก็ยังไม่เป็นการไตร่ตรองไว้ก่อนเสมอไป ทั้งนี้เพราะ การกระทำความผิดอาจต้องมีการคิดคาดการณ์ล่วงหน้า และมีการวางแผนหาเครื่องมืออาวุธ ดังนั้นการไตร่ตรองไว้ก่อนจึงจะต้องพิจารณาถึงการตัดสินใจ ชั่งใจ ไตร่ตรอง ถึงผลร้ายที่จะได้รับความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การไตร่ตรองต้องใช้เวลาพอสมควรนั้นต้องดูเป็นคดีไป ซึ่งแนวของคำพิพากษาศาลฎีกานั้นหากเป็นการกระทำในระยะเวลาที่กระชั้นชิดก็ไม่ถือเป็นการไตร่ตรองไว้ก่อน อย่างไรก็ตามการไตร่ตรองไว้ก่อนจะต้องมีอยู่ติดต่อกันตลอดนับแต่เวลาเริ่มไตร่ตรองจนกระทั่งถึงขั้นลงมือ แนววินิจฉัยของศาลฎีกาเดิมมักจะคำนึงถึงกรณีที่มีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนแล้วใช้เวลาช่วงหนึ่งในการคิดทบทวน ส่วนระยะเวลาช่วงหนึ่งนั้นจะนานเท่าใดขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง

ในประเด็นเกี่ยวกับตัวการร่วม การไตร่ตรองไว้ก่อนนี้ถือเป็นเจตนาอันเป็นเหตุ ส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ผู้ร่วมกระทำความผิดที่ไม่ได้ไตร่ตรองไว้ก่อนไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย³⁰ แต่เดิมตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ถือว่าผู้ร่วมกระทำที่รู้ถึงสาเหตุต้องรับผิดด้วย ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เฟ้งเล็งไปในทางมีเหตุพยาบาท

²⁹ สัจชัย สัจจวานิช, ประมวลกฎหมายอาญา: ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร: แสง สุทธิการพิมพ์), หน้า 51.

* ปรากฏตามรายงานการประชุมคณะกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมาย ครั้งที่ 51/2482.

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1049/2515.

ผู้รู้สาเหตุนั้นก็ต้องรับผิดชอบด้วย แต่ตามกฎหมายอาญาปัจจุบันเห็นว่าการไตร่ตรองไว้ก่อน เป็นเหตุตามสภาพจิตใจของผู้กระทำแต่ละคน เมื่อเหตุจรรยาในข้อนี้เป็นเหตุเกี่ยวกับสภาพจิตใจ จึงไม่เกี่ยวกับฐานะของบุคคลหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้รับผลร้ายตามมาตรา 60 แม้มีการกระทำโดยพลาดตามมาตรา 60 หรือทำโดยสำคัญผิดตามมาตรา 61 ผู้กระทำก็ต้องรับโทษหนักขึ้นเช่นกัน

ในประเด็นเกี่ยวกับผู้ใช้ผู้สนับสนุนนั้น เห็นว่าผู้ใช้ต้องรับโทษตามมาตรา 296 เฉพาะในกรณีผู้ใช้รู้ว่าผู้ถูกใช้จะได้กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แต่ถ้าหากผู้ใช้เพียงแต่ใช้ให้ไปทำร้ายร่างกาย แต่ผู้ถูกใช้ไปทำร้ายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ผู้ใช้รับผิดชอบเพียงมาตรา 295 ส่วนกรณีผู้สนับสนุนนั้นถ้าผู้สนับสนุนรู้ว่าผู้กระทำผิดได้ไตร่ตรองไว้ก่อน และทั้ง ๆ ที่รู้เช่นนั้นยังสนับสนุนผู้สนับสนุนก็ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 296 ประกอบด้วยมาตรา 86

(2) ทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

ลักษณะความผิดและเจตนารมณ์ตามมาตรา 296 ประกอบเหตุจรรยาตามมาตรา 289 (5) นี้คือการทำร้ายร่างกายโดยกระทำด้วยวิธีที่ทรมานหรือทารุณโหดร้าย เหตุจรรยาในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความยึดถือในทางศีลธรรมของมนุษย์” จึงมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงภายในเกี่ยวกับผู้กระทำ และเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบภายใน³¹

กรณีทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296 คำว่า “โดยทรมาน” หมายถึง การทำร้ายร่างกายให้ได้รับความลำบาก ได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส ส่วนการทำร้ายร่างกาย “โดยทารุณโหดร้าย” พิจารณาจากการกระทำที่สื่อให้เห็นจิตใจของผู้ทำร้ายว่ากระทำโดยเลียดเย็นและโหดร้ายมาก ไร้มนุษยธรรม ขาดความปราณี ซึ่งโดยปกติมักจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการทำร้ายร่างกายโดยทรมาน

เจตนารมณ์ของกฎหมายในการกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจากการทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย เป็นลักษณะของการทำร้ายพิจารณาในขณะที่ทำร้ายเป็นสำคัญว่า การทำร้ายดังกล่าวเป็นวิธีการที่ทรมานหรือทารุณโหดร้ายหรือไม่ ต้องแสดงถึงเจตนาพิเศษของผู้ทำร้าย โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความยึดถือในทาง

³¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 56.

ศีลธรรมของมนุษย์ มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริง เกี่ยวกับผู้กระทำที่มีจิตใจเหี้ยมโหด เกินกว่าวิสัยของ
คนทั่วไป ทั้งยังก่อให้เกิดความหวาดหวั่นแก่ประชาชนด้วย

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยทรมาน หมายถึงการทำร้ายที่ไม่ต้องการให้
ตายในทันทีแต่ต้องการให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับความทุกข์ทรมาน จนถึงแก่ความตายด้วยความลำบาก
ซึ่งความทรมานนี้จะต้องเป็นผลธรรมดาตามมาตรา 63 ทั้งนี้จะต้องคำนึงเจตนาและความรู้สึกของ
ผู้ถูกกระทำด้วยว่ามองเห็นได้หรือไม่ว่าการทำร้ายนั้นอาจเป็นการกระทำโดยทรมานก็ได้

การทำร้ายด้วยการทรมานโหดร้ายเป็นเหตุในลักษณะแห่งการกระทำ ตาม
กฎหมายอาญาเดิมใช้คำว่า “แสดงความโหดร้าย” ซึ่งต้องดูจากความรู้สึกของวิญญูชน ทั้งนี้ถือ
ตามหลักว่า ไม่ว่าผู้กระทำนั้นจะคิดว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่โหดร้ายหรือไม่ แต่ผู้กระทำ
ต้องกระทำการที่มีลักษณะเช่นนั้นโดยมีเจตนาที่จะเพิ่มความทุกข์ยากและลำบากกายใจ หรืออาจ
เป็นการกระทำโดยไร้ความปราณีต่อเหยื่อ

ในบางกรณีมีลักษณะของการกระทำที่คล้ายกัน แต่กลับมีผลการตัดสินลงโทษที่
แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำใดเป็นการกระทำทรมานหรือทรมาน
โหดร้ายหรือไม่ นั้น มิได้มีบทนิยามที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการพิจารณาจากการกระทำและความรู้สึก
ของวิญญูชนเป็นรายคดีไป หรืออาจเป็นเพราะการบรรยายฟ้องหรือการพิสูจน์ความผิดของใจทักที่
บกพร่อง ทำให้ศาลไม่สามารถพิพากษาเกินคำขอได้³²

3. พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการกระทำ

(1) ทำร้ายผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่าง
อื่น

ลักษณะความผิดและเจตนาอาชญากรรมตามมาตรา 296 ประกอบเหตุกรรจ์ตาม
มาตรา 289 (5) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่
จะกระทำความผิดอย่างอื่น เป็นเหตุกรรจ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบ

³² ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษา
เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 91.

ภายใน กฎหมายต้องการที่จะยับยั้งการกระทำผิดซึ่งกรณีนี้เป็นการกระทำผิดอย่างหนึ่งเพื่อมุ่งหมายที่จะกระทำผิดอื่นอันถือเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนา ตามกฎหมายถือว่ามีความร้ายแรงแล้ว ดังนั้นผู้ทำร้ายที่มีเจตนากระทำไปเพราะมีเจตนากระทำ ความผิดอื่นด้วยแล้ว ย่อมแสดงถึงความไม่เกรงกลัวกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้รับโทษหนักขึ้น

คำว่า “ความผิดอย่างอื่น” ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาคงหมายถึงเฉพาะ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น³³ และแม้ขณะเมื่อกฎหมายลักษณะอาญายังใช้ บังคับก็คงเป็นคดีที่เป็นกรณีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญาเท่านั้นเช่นกัน³⁴ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเห็นว่า หมายถึงความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วย และความผิดอย่างอื่นนี้จะ เป็นความผิดฐานเดียวกันหรือความผิดคนละฐานก็ได้ จะเป็นความผิดธรรมดาหรือลหุโทษก็ได้ หรือจะ เป็นความผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษก็ได้³⁵ ส่วนคำว่า “ตระเตรียมการ” หมายความว่า การกระทำ เพื่อให้พร้อมที่จะลงมือกระทำความผิดอย่างอื่น และคำว่า “ความสะดวก” หมายความว่า การกระทำ เพื่อให้การกระทำความผิดอย่างอื่นสำเร็จลุล่วงโดยปราศจากการขัดขวาง ซึ่งไม่จำเป็นต้อง ทำร้ายก่อนลงมือกระทำความผิดอย่างอื่นแต่อาจทำร้ายในระหว่างกระทำความผิดอย่างอื่นอยู่ก็ได้³⁶

กรณีทำร้ายร่างกายเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น ตามมาตรา 296 นี้ แยกการกระทำออกเป็น

ก. ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หมายถึง เป็นการทำร้ายก่อนที่จะลงมือกระทำความผิดหรือขณะลงมือกระทำความผิด ไม่ใช่ทำร้ายหลังจากกระทำความผิดแล้ว เช่น ทำร้ายร่างกายยามก่อนลักทรัพย์

³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 975/ 2508.

³⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 518/2463, คำพิพากษาฎีกาที่ 190/ 2467, คำพิพากษาฎีกาที่ 1172/ 2467.

³⁵ จิตติ ดิงศรัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2545), หน้า 111-114.

³⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 975 / 2508.

ข.ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หมายถึง ทำร้ายร่างกายเมื่อลงมือกระทำความผิดหรือทำร้ายร่างกายในขณะที่กระทำความผิดอย่างอื่น เช่น ขณะที่กำลังลักทรัพย์เจ้าของบ้านตื่นขึ้นจึงทำร้ายร่างกายเจ้าของ³⁷

ข้อสำคัญต้องเป็นเรื่องที่ผู้ทำร้ายร่างกายมีเจตนาพิเศษ คือ ต้องเป็นการทำร้ายร่างกายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นก่อนลงมือกระทำความผิดอื่นสำเร็จ ตัวอย่างเช่น กรณีที่มีเจตนาในการทำร้ายร่างกายเพื่อประสงค์ที่จะเอาทรัพย์ของผู้อื่นนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับความผิดฐานชิงทรัพย์และความผิดฐานปล้นทรัพย์แล้วเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ความแตกต่างอยู่ที่ว่าในกรณีที่เป็นการกระทำต่อทรัพย์นั้น ผู้กระทำความผิดมีเจตนาชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ แต่ผลจากการกระทำเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจโดยผู้กระทำไม่มีเจตนาทำร้ายร่างกายมาก่อน

คำว่า “กระทำความผิด” นั้น เมื่อกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ยังใช้บังคับอยู่ ได้มีบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 6(6) ว่า “ผู้ใดกระทำการอันใดซึ่งกฎหมายที่คงใช้อยู่ในเวลา นั้นบัญญัติว่าจะต้องถูกทำโทษ ท่านว่าผู้นั้นกระทำความผิด” ต่อมาเมื่อประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ ได้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา แต่ประมวลกฎหมายอาญามีได้มีการวิเคราะห์ศัพท์คำนี้ไว้ คงมีบัญญัติไว้ในมาตรา 2 ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย...” ตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่า คำว่า “กระทำความผิด” หมายความว่ากระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และคำว่า “ความผิดอย่างอื่น” หมายความว่า ความผิดอีกอันหนึ่งต่างหาก จะเป็นกรรมเดียวหรือต่างกรรมกันก็ได้ แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วางหลักให้ ความผิดอย่างอื่นนี้คงมีเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น และแม้ขณะเมื่อกฎหมายลักษณะอาญายังใช้บังคับอยู่ คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาก็คงเป็นคดีที่เป็นกรณีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา และความผิดอย่างอื่นนี้จะมีความผิดฐานเดียวกัน หรือคนละฐานกันก็ได้ ไม่จำกัดว่าร้ายแรงหรือมีโทษจรรยาจรขนาดไหน ดังนั้นจะเป็นความผิดธรรมดาหรือลหุโทษก็ได้ หรือจะเป็นความผิดที่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษก็ได้

³⁷ มัทยา จิตติรัตน์, เอกสารคำสอน วิชากฎหมายอาญา 2 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 18.

การกระทำความผิดอื่นเพื่อเตรียม หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อความสะดวกที่จะกระทำความผิดนั้นจะมีผลเกิดขึ้นแก่ความผิดอย่างอื่นนั้นจริงหรือไม่ไม่สำคัญ เพราะข้อความตามที่กฎหมายบัญญัติใช้คำว่า “ในการที่จะกระทำความผิดอื่น” จึงหมายความว่าความผิดยังไม่ได้กระทำลง แต่มุ่งกระทำในเวลาภายหลังเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติว่าทำร้ายร่างกายผู้อื่นแล้วต้องลงมือกระทำความผิดอื่นด้วย ฉะนั้นถ้ามีเจตนาพิเศษในการทำร้ายเพื่อความสะดวกตามมาตรา 296 ดังกล่าวแล้วก็จะเป็นเหตุที่จะต้องรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำการทำร้ายจะกระทำความผิดเตรียมตนเอง หรือสมคบร่วมกระทำกับผู้อื่น หรือไม่ร่วมกระทำกับผู้กระทำความผิดอื่น ก็ไม่มีผลต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำการทำร้ายร่างกายต้องมีเจตนาพิเศษในขณะกระทำเพื่อความประสงค์ในการกระทำความผิดอย่างอื่นดังกล่าวแล้วนั้น ถ้าหากในขณะกระทำการทำร้ายผู้ทำร้ายไม่มีเจตนาพิเศษ แต่หากทำร้ายร่างกายแล้วจึงเกิดความคิดที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นขึ้นภายหลัง ก็ไม่เป็นเหตุที่จะต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา³⁸

(2) ทำร้ายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

ลักษณะความผิดและเจตนาตามมาตรา 296 โดยประกอบเหตุจรรยาตาม มาตรา 289 (5) นี้เป็นเหตุจรรยาที่ถือเป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน กฎหมายต้องการที่จะยับยั้งการกระทำผิดซึ่งกรณีนี้เป็นการกระทำผิดอย่างหนึ่งเพื่อมุ่งหมายที่จะกระทำความผิดอื่นอันถือเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง เจตนาของกฎหมายนั้นประสงค์จะลงโทษผู้ที่กระทำความผิดมาแล้ว และมาทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจซ้ำอีกเพื่อประโยชน์ของตนโดยไม่คำนึงถึงกฎหมาย แสดงว่าเป็นคนชั่วร้ายมาก อีกทั้งยังแสดงถึงลักษณะของจิตใจที่ไม่คำนึงถึงสิทธิในร่างกายของผู้อื่น ไม่หวั่นต่อกฎหมายบ้านเมือง และเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนอย่างยิ่ง สมควรที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น

คำว่า “ผลประโยชน์อันเกิดแต่การกระทำความผิดอื่น” นี้ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าการทำร้ายร่างกายเพื่อจะได้ตัวหญิงไว้เพื่อทำอนาจารและข่มขืนกระทำชำเราเป็นการทำร้าย

³⁸ ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 95.

ร่างกายเพื่อผลประโยชน์อันเกิดแต่การกระทำความผิด จากฎีกานี้ศาลฎีกาเห็นว่า “การสำเร็จความต้องการทางเพศ” เป็น “ผลประโยชน์” ตามความหมายของความผิดฐานนี้ด้วย ซึ่งผลประโยชน์นี้เป็นผลประโยชน์ในทางจิตใจ

คำว่า “ความผิดอื่น” นี้หมายความว่าเช่นเดียวกับ “ความผิดอย่างอื่น” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

คำว่า “เพื่อจะเอาซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น” หมายความว่า เพื่อจะได้มาซึ่งผลประโยชน์อันผู้กระทำได้กระทำความผิดอื่นมาแล้ว

คำว่า “เพื่อเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น” หมายความว่า เพื่อจะได้มาซึ่งผลประโยชน์อันผู้กระทำได้กระทำความผิดอื่นมาแล้ว แต่ได้กระทำการทำร้ายร่างกายไว้เพื่อรักษาไว้ต่อไป

คำว่า “เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน” หมายความว่า ปกปิดความผิดอื่นนอกจากความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นซึ่งกำลังจะได้กระทำไป

คำว่า “เพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้” หมายความว่า ถึงเพื่อให้พ้นจากการถูกจับกุมกักขัง³⁹

การทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ นี้ แยกเป็น

ก. ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะเอาผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เช่น กำลังลักทรัพย์ขณะที่รวบรวมทรัพย์มีคนอื่นเห็นจึงทำร้ายร่างกายเสีย

ข. ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เช่น ทำร้ายร่างกายผู้ร่วมปล้นทรัพย์ ร่วมลักทรัพย์

ค. ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

ง. ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ เช่น ทำร้ายร่างกายหญิงที่ตนข่มขืน

³⁹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 54-55.

การทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุฉกรรจ์ มาตรา 296 ประกอบมาตรา 289(6) และ มาตรา 289 (7) นั้นมีความแตกต่างกัน โดยการทำร้ายร่างกายตามมาตรา 289(7) ต้องเป็นการทำร้ายร่างกายภายหลังที่ได้กระทำความผิดอื่นไปแล้ว และผู้กระทำความผิดอื่นในอนุมาตรา (7) นี้เป็นคนเดียวกับผู้ที่ลงมือทำร้าย หรือมีลักษณะเป็นตัวการด้วยกัน มิใช่ทำร้ายเพื่อการกระทำความผิดของบุคคลอื่นซึ่งผู้ทำร้ายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เพราะความในอนุมาตรา (7) นี้ บัญญัติไว้ชัดเจนว่า เป็นความผิดผู้ที่ทำร้ายได้กระทำหลังจากความผิดอื่นได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งอย่างน้อยก็เกิดขึ้นในชั้นพยายาม หรือเป็นผู้สนับสนุน มิใช่เพียงแต่เป็นมูลเหตุจูงใจให้กระทำความผิดอื่นดังอนุมาตรา (6) ซึ่งตามอนุมาตรา (6) แม้ไม่มีความผิดอย่างอื่นตามที่เตรียม ก็ต้องรับโทษหนักขึ้น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว

3.1.3 การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

(1) ความรับผิดในเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 วางหลักว่าผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากการกระทำนั้นมีลักษณะเป็นเหตุฉกรรจ์ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษเพิ่มขึ้นโดย มาตรา 296 วางหลักให้ ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ *

ความรับผิดในเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย นั้นมีลักษณะที่ต้องพิจารณาในการรับผิดเช่นเดียวกับการรับผิดในเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา ผู้ที่จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะต้องมียอดประกอบคือ องค์ประกอบในการกระทำความผิด ทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย เหตุจูงใจหรือเจตนาพิเศษในการกระทำผิด และผลแห่งการกระทำ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักแนวคิดในเรื่องนี้ ไว้ในบทที่ 2 แล้ว

* โปรดดูภาคผนวก, หน้า 226.

(2) หลักกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเกี่ยวกับเหตุ จรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

1. การพิจารณาพิพากษาของศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

การกระทำความผิดในเหตุจรรยาเป็นการกระทำความผิดที่ต้องด้วย
บทบัญญัติของกฎหมายหลายบทอยู่ในตนเอง แต่เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ลำดับความผิดเป็น
ชั้นๆ⁴⁰ และกฎหมายไม่ถือว่ากรณีของ “บทจรรยา” นั้นเป็นบทหนักของ “บทธรรมดา” ตามมาตรา
90 เพราะกฎหมายไม่ถือว่ากรณีนี้ เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวที่เป็นความผิดต่อกฎหมาย
หลายบท⁴¹ ดังนั้นศาลจะลงโทษตาม “บทจรรยา” โดยอ้างว่าเป็น “บทหนัก” ตามมาตรา 90
ไม่ได้⁴² เช่น ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าผู้กระทำความผิดได้ทำร้ายร่างกายบุพการี ซึ่งถือ
ว่าเป็นการกระทำความผิดในลักษณะจรรยา ตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 295 กรณีนี้การ
กระทำของผู้กระทำความผิดเป็นการกระทำความผิดในบทจรรยา ตามมาตรา 296 มิใช่เป็นการ
กระทำความผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท ดังนั้นกรณีนี้ศาลจะอ้างว่ามาตรา 296 เป็น
บทหนักไม่ได้ แต่ศาลชอบที่จะลงโทษ ตามมาตรา 296 โดยอ้างว่าเป็นบทจรรยาได้

2. การพิจารณาพิพากษาของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญามาตรา 192

⁴⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: เนติ
บัณฑิตยสภา, 2546), หน้า 519.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 520.

⁴² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ถาม-ตอบ ประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด: ความผิด
เกี่ยวกับการปกครองและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการ
พิมพ์, 2546), หน้า 20.

การพิพากษาลงโทษในเหตุฉกรรจ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 นั้นกฎหมายบัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มิได้กล่าวไว้ในฟ้อง.....” เนื่องจาก “บทฉกรรจ์” เป็นบทกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักกว่า “บทธรรมดา” ดังนั้นศาลจะลงโทษใน “บทฉกรรจ์” มิได้ถ้าโจทก์ไม่ได้ขอให้ลงโทษจำเลยใน “บทฉกรรจ์” ด้วย แม้ว่าคำบรรยายฟ้องของโจทก์ และข้อเท็จจริงก็ฟังได้ตามฟ้องว่าเป็นความผิดใน “บทฉกรรจ์” ก็ตาม เช่น โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจโดยไตร่ตรองไว้ก่อน อีกทั้งข้อเท็จจริงก็ได้ปรากฏตามคำฟ้องของโจทก์ด้วย ซึ่งต้องด้วยความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ซึ่งเป็น “บทฉกรรจ์” ของมาตรา 295 แต่โจทก์ ขอให้ลงโทษ ตามมาตรา 295 อันเป็น “บทธรรมดา” เท่านั้น ดังนั้นศาลจะลงโทษจำเลยใน “บทฉกรรจ์” ไม่ได้⁴³ แม้จะเป็นความผิดฐานพยายามก็ตาม เพราะเป็นการพิพากษาเกินคำขอ ตามมาตรา 192 แต่ศาลขอที่จะพิพากษาลงโทษจำเลย ตามมาตรา 295 ซึ่งเป็น “บทธรรมดา”⁴⁴ เหตุที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นก็จะต้องมีการสอบสวนก่อนด้วย⁴⁵

3. อำนาจศาล⁴⁶

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายประกอบเหตุฉกรรจ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษา หากท้องที่นั้นศาลจังหวัดยังมีได้มีศาลแขวงเปิดทำการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ. 2520 มาตรา 2 และมาตรา 3 บัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัดในท้องที่ซึ่งยังมีได้มีศาลแขวงเปิดทำการ สำหรับคดีอาญาที่อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴³ คำพิพากษาฎีกาที่ 124/2532.

⁴⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2417/2540.

⁴⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 801/2511.

⁴⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 774/2548.

(3) แนวคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

(1) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการี มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาว่าการทำร้ายร่างกายผู้เสียหายที่เป็นบุพการีนับเป็นการกระทำที่ขาดความยำเกรงเคารพนับถืออย่างยิ่ง⁴⁷ เป็นเรื่องร้ายแรงไม่ยำเกรงต่อบุพการีควรลงโทษสถานหนัก⁴⁸ ดังนั้นแม้ผู้เสียหายไม่ประสงค์ที่จะเอาโทษจำเลย ก็ไม่เป็นเหตุที่จะรอกการลงโทษ อันแสดงให้เห็นว่าศาลมีดุลพินิจในการพิพากษาคดีทำร้ายร่างกายบุพการีว่าเป็นคดีที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง เป็นคดีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมอันแสดงถึงความอกตัญญู ทั้งนี้คำว่าบุพการีนั้น ฎีกาหมายตีความถึงบุพการีตามสายโลหิตนั่นคือแม่เป็นบิดาที่มีได้จดทะเบียนรับรองบุตรก็ถือว่าเป็นบุพการีโดยมีแนวของคำพิพากษาฎีกาว่า ผู้บุพการีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(2)นั้นหมายถึงผู้บุพการีตามความเป็นจริง⁴⁹

(2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่ มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาวางหลักไว้ว่าการช้บรรณบัตรชนทำร้ายที่ร้ายต่ารวจตรีซึ่งมีเจตนาทำร้ายเพราะโกรธเคืองที่จับจำเลยมาสถานีตำรวจและไม่ยอมปล่อยจำเลย เช่นนี้เป็นการทำร้ายร่างกายขณะเจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่⁵⁰ หรือกรณีที่จำเลยใช้ไม้ตีผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจและแต่งเครื่องแบบตำรวจออกตรวจท้องที่ ก็เป็นกรณีที่ถือได้ว่าจำเลยได้ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานตำรวจผู้กระทำการตามหน้าที่ เพราะการที่ผู้เสียหายกำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในงานวัดเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย⁵¹ หรือกรณีที่จำเลยช้บรรณบัตรออกทางด้านขวาเพื่อ

⁴⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 76/2542.

⁴⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 4581/2543

⁴⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1384/2516.

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 3350/2528.

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2741/2550.

หลบหนีการจับกุม จำเลยย่อมสังเกตเห็นได้ว่า อาจชนเจ้าพนักงานทั้งสองให้ได้รับอันตรายแก่กายได้ อันเป็นความผิดฐานพยายามทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่⁵² ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 296 นี้ มักจะเป็นความผิดฐานต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 วรรคสอง ด้วยอีกกระทงหนึ่ง⁵³ เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษบทหนักฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย

(3) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยเหลือ หรือได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว มีแนวคำพิพากษาที่ถือว่าเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน เช่น สารวัตรกำนันเป็นผู้ช่วยกำนัน เมื่อกำนันมีหน้าที่และอำนาจจับกุมผู้กระทำผิด สารวัตรกำนันก็ย่อมช่วยกำนันทำการจับกุมผู้กระทำผิดได้ และการช่วยทำการจับกุมผู้กระทำผิดความผิดนี้ไม่จำเป็นต้องให้กำนันเรียกร้องให้ช่วยหรือต้องมีกำนันอยู่ด้วยเพราะกฎหมายให้สารวัตรกำนันมีหน้าที่ช่วยกำนันอยู่ในตัวเป็นปกติแล้ว เมื่อจำเลยต่อสู้และทำร้ายสารวัตรกำนันในการจับกุมจำเลยและควบคุมตัวจำเลยส่งพนักงานสอบสวน ย่อมได้ชื่อว่าจำเลยต่อสู้ผู้ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 และทำร้ายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามมาตรา 296⁵⁴

แนวคำพิพากษาที่เห็นว่าเป็นกรณีที่มีผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน เช่น เจ้าพนักงานได้รับแจ้งว่าผู้เสียหายกำลังถูกรุมทำร้าย เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุพวกจำเลยวิ่งหลบหนี เจ้าพนักงานไม่ได้เข้าจับกุมจำเลย เพียงแต่อนุญาตให้ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานเข้าทำการจับกุมจำเลย กรณีจึงไม่อาจถือว่าเจ้าพนักงานดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือกระทำตามหน้าที่ เมื่อไม่มีเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือกระทำตามหน้าที่เช่นนี้แล้ว การที่ผู้อื่นเข้าจับกุมจำเลยจึงไม่อยู่ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 138, 289(3), 296 แต่กลับกลายเป็นการเข้าจับกุมโดยไม่มีอำนาจ เพราะในการปฏิบัติหน้าที่นี้กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในอันที่จะมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนตน⁵⁵ ทั้งนี้คดี

⁵² คำพิพากษาฎีกาที่ 584/2545.

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 8332/2548, คำพิพากษาฎีกาที่ 501/2537.

⁵⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1037/2503.

⁵⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 77/2541.

นี้ไม่มีประเด็นโดยตรงว่า บุคคลที่เจ้าพนักงานสั่งการให้เข้าระงับเหตุมีฐานะเป็น "ผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย" ตามถ้อยคำในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 วรรคหนึ่งหรือไม่ ถ้อยคำดังกล่าวมีความหมายจำกัด หมายความว่ากรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้บุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานเท่านั้น⁵⁶ ต่างจากคำว่า "ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน" ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289(3) กรณีที่ราษฎรเข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานด้วยความสมัครใจ โดยเจ้าพนักงานไม่ได้ร้องขอให้ช่วย ราษฎรนั้นไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่ยังคงอยู่ในฐานะผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานได้รับแจ้งเหตุแล้วมอบหมายให้ผู้อื่นไประงับเหตุเมื่อเหตุการณ์รุนแรงขึ้น จึงได้ตามไปที่เกิดเหตุเห็นได้ชัดว่าขณะบุคคลอื่นเข้าไประงับเหตุในตอนแรกนั้น เจ้าพนักงานยังไม่ได้กำลังกระทำการตามหน้าที่หรือได้กระทำการตามหน้าที่มาแล้วจริงๆ เป็นแต่เพียงจะกระทำการตามหน้าที่เท่านั้น ถ้าฟังการสั่งให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายไปไล่จำเลยออกจากบริเวณจุดเกิดเหตุ ไม่น่าถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติกรตามหน้าที่

นอกจากที่กล่าวมาแล้วมีข้อนำพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้อีกตอนหนึ่งว่า "ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ในการปฏิบัติหน้าที่หาจำต้องมีผู้บังคับบัญชาซึ่งหมายถึงเจ้าพนักงานอยู่ร่วมปฏิบัติการด้วยนั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย เพราะในกรณีนี้กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในอันที่จะมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนตน จะเห็นได้ชัดว่าเหตุที่เกิดขึ้นในคดีนี้เจ้าพนักงานจะต้องใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดซึ่งจะต้องถูกจับหรือไม่ บุคคลอื่นหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานอาจไม่สามารถวินิจฉัยได้" ขอให้เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของศาลฎีกาส่วนนี้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1037/2503 ซึ่งวินิจฉัยว่าสารวัตรกำนันเป็นผู้ช่วยกำนัน เมื่อกำนันมีหน้าที่และอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิด สารวัตรกำนันก็ย่อมช่วยกำนันทำการจับกุมผู้กระทำความผิดได้และการช่วยทำการจับกุมผู้กระทำความผิดนี้ไม่จำเป็นต้องให้กำนันเรียกร้องให้ช่วย หรือต้องมีกำนันอยู่ด้วยเพราะกฎหมายให้มีหน้าที่ช่วยกำนันอยู่ในตัวเป็นปกติแล้ว เมื่อจำเลยต่อสู้และทำร้ายสารวัตรกำนันในการจับกุมจำเลยและควบคุมจำเลยส่งเจ้าพนักงานสอบสวน ย่อมได้ชื่อว่าจำเลยต่อสู้ผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 และทำร้ายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มาตรา 296 ประกอบด้วยมาตรา 289 ข้อแตกต่างของคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองฉบับนี้ จึงต่างกันในเรื่องที่ว่า ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1037/2503 สารวัตรกำนัน เป็นผู้ช่วยกำนันมี

⁵⁶ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10, หน้า 46-47.

กฎหมายบัญญัติให้มีหน้าที่ช่วยกำหนดยุติในตัวเป็นปกติอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องให้กำหนดยุติหรือให้ช่วยหรือต้องมีตัวช่วยในขณะเกิดเหตุ แต่ตามคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ แม้ไม่มีประเด็นโดยตรงว่าพนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นผู้ต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งฉบับแล้วเห็นว่า พนักงานรักษาความปลอดภัยในคดีนี้ ไม่มีกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ช่วยหัวหน้าพนักงานเวรฝ่ายรักษาความปลอดภัย ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประกาศกระทรวงคมนาคมโดยตรงกล่าวคือ ลำพังตนเองไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะช่วยเหลือหัวหน้าพนักงานเวรฝ่ายรักษาความปลอดภัย ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานอยู่ในตัวจึงจำเป็นต้องมีตัวช่วยที่ต้องมีตัวเจ้าพนักงานร่วมปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย ดังเหตุผลที่ศาลฎีกากล่าวไว้แล้วข้างต้น ในความเห็นของผู้วิจัยจึงเห็นว่า คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองฉบับมิได้ขัดหรือแย้งกัน กล่าวโดยสรุป หากเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานอยู่ในตัวเป็นปกติแล้ว บุคคลนั้นก็อาจทำการช่วยเหลือเจ้าพนักงานได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวเจ้าพนักงานอยู่ในทางตรงกันข้าม บุคคลนั้นไม่มีกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ช่วยเจ้าพนักงานอยู่ในตัวเป็นปกติแล้ว จึงต้องมีเจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่อยู่ในขณะนั้นด้วย

(4) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น เมื่อมีการคบคิดวางแผนนัดหมายกันไว้ก่อนจึงเป็นความผิดฐานทำร้ายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน⁵⁷ อีกทั้งการไตร่ตรองไว้ก่อนขึ้นอยู่กับระยะเวลา⁵⁸ ทั้งนี้จะต้องมีการบรรยายฟ้องอย่างชัดเจนถึงลักษณะของการไตร่ตรองไว้ก่อน⁵⁹ หากมิได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนจึงลงโทษจำเลยให้หนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ไม่ได้คงลงโทษได้ตามมาตรา 295 เท่านั้น

ส่วนกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่ามีใช้การไตร่ตรองไว้ก่อน เช่น กรณีไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยทั้งสองรู้ล่วงหน้าว่าผู้เสียหายจะผ่านมา หากแต่เป็นการพบกันโดยบังเอิญ จำเลยทั้งสองมิได้ข่มขู่แต่ประการใดจึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสองไตร่ตรองไว้ก่อน⁶⁰ โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานปากใดเบิกความยืนยันว่า จำเลยพัวพันทำร้ายในลักษณะใดอันจะชี้ให้เห็น

⁵⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, หน้า 210.

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3502/2548.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 108/2546.

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3902/2530.

ว่าจำเลยพินทำร้ายผู้ตายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เช่นนี้ก็ต้องสันนิษฐานในทางที่เป็นคุณให้แก่จำเลย ว่ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 เท่านั้น⁶¹

(5) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาดังนี้ การที่จำเลยใช้มีดปลายแหลมยาว 10 นิ้วเผาไฟแล้ว ใช้นาบที่บริเวณแก้ม แขน ไหล่ หลัง และโคนขาของโจทก์ เมื่อนำไปนาบโจทก์แล้วทำให้เกิดไหม้พอง ผิวหนังหลุด วิธีการที่ทำร้ายมุ่งประสงค์ให้โจทก์ได้รับความเจ็บปวดทรมานยิ่งกว่าการทำร้ายโดยทั่วไป ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยทารุณโหดร้าย⁶²

(6) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น การทำร้ายลักษณะนี้มักเป็นการเตรียมหรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ศาลจึงลงโทษในฐานความผิดซึ่งกระทำต่อทรัพย์ เช่น การทำร้ายและการค้นเอาทรัพย์กระทำต่อเนื่องกันไป ดังนี้ เห็นได้ว่าจำเลยมีเจตนากระทำการทั้งหมดเป็นอันเดียวกันมาแต่ต้น หาใช่เจตนาเพียงทำร้ายร่างกายผู้เสียหายแต่แรกแล้ว เกิดเจตนาลักทรัพย์ของผู้เสียหายขึ้นภายหลังไม่ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายผู้เสียหายเพื่อความสะดวกในการลักทรัพย์⁶³ แต่หากเป็นกรณีที่การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์นั้นขาดตอนแล้ว ศาลก็จะวินิจฉัยว่ากระทำความผิดทั้งสองฐาน เช่น กรณีจำเลยใช้มีดพินทำร้ายผู้เสียหายเพราะโกรธที่ผู้เสียหายไม่จ่ายค่าแรงตามที่จำเลยทวง มิใช่เพื่อความสะดวกหรือเพื่อเอาทรัพย์ของผู้เสียหายไป ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการทำร้ายร่างกายขาดตอนแล้ว จำเลยไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์⁶⁴

(7) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดที่ตนได้กระทำ คำพิพากษาฎีกาที่แสดงว่าเป็นการทำร้ายเพื่อปกปิดความผิด เช่น จำเลยใช้มีดขู่มัดขู่บังคับเมื่อผู้เสียหายขัดขืนและร้องให้คนช่วย จำเลยจึงแทง

⁶¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 7763/2540.

⁶² คำพิพากษาฎีกาที่ 1752/2540.

⁶³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1570/2535.

⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2549/2532.

ผู้เสียหายโดยจำเลยมีเจตนาขึ้นใหม่เพื่อจะทำร้ายผู้เสียหายอันเป็นการปกปิดการกระทำของจำเลยหรือให้การกระทำของจำเลยบรรลุผลตามที่จำเลยมีเจตนามาแต่แรกว่าจะเอาตัวผู้เสียหายไปเพื่อการอนาจารการกระทำความผิดของจำเลยมีเจตนาคนละตอนจึงเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทและหลายกรรมต่างกัน⁶⁵ หรือการที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหาย เพื่อชิงทรัพย์ก็ตาม ก็ถือได้ว่าจำเลยมีเจตนาทำร้ายร่างกายผู้เสียหายด้วย การกระทำของจำเลยจึงต้องเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหายเพื่อจะเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่จำเลยได้กระทำการชิงทรัพย์เพื่อปกปิดความผิดและเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดฐานชิงทรัพย์อีกบทหนึ่ง⁶⁶

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่แสดงว่ามีใช้การทำร้ายเพื่อปกปิดความผิด เช่น จำเลยแทงผู้เสียหายเพราะผู้เสียหายไม่ยอมให้ข่มขืนทั้งยังร้องให้คนช่วย ทำให้จำเลยเกิดโทสะที่ไม่สามารถกระทำการได้ตั้งใจ มีใช้แทงทำร้ายเพื่อปกปิดการกระทำผิด⁶⁷

ตัวอย่างการทำร้ายร่างกายเพื่อเอาผลประโยชน์จากความผิดอื่น เช่น จำเลยลักทรัพย์เขาไป เจ้าทรัพย์ติดตามพบในเวลากระชั้นชิด จำเลยทำร้ายเจ้าทรัพย์เพราะเจ้าทรัพย์แย่งทรัพย์ที่จำเลยลักไปคืนจากจำเลย ย่อมเป็นการใช้กำลังทำร้ายเพื่อประสงค์จะเอาผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่จำเลยลักทรัพย์ตามความในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 298(3) จำเลยจึงต้องมีความผิดฐานชิงทรัพย์ กรรมที่จำเลยกระทำการลักและทำร้ายร่างกายเจ้าทรัพย์นั้นเป็นกรรมที่ต่อเนื่องเรื่องเดียวกัน อย่างไรก็ตามกรณีนี้เป็นการทำร้ายร่างกายเพื่อเอาผลประโยชน์จากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์แล้ว

68

3.2 การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายอาญาของต่างประเทศมีการบัญญัติเรื่องเหตุจรรยาไว้เช่นเดียวกับกฎหมายไทย ทั้งนี้การแบ่งระดับความร้ายแรงของการทำร้ายร่างกาย และการกำหนดความผิดและระวางโทษของเหตุจรรยาในการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจึงมีความแตกต่างกันออกไป ตามระบบ

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3363/2526.

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 427/2512.

⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2827/2531.

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 497/2494.

กฎหมาย และลักษณะของสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ในการศึกษาผู้เขียนได้แบ่งศึกษาเหตุการณ์
ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายออกเป็นประเทศต่าง ๆ ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์
(Common Law System) และประเทศตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System)⁶⁹ ดังนี้

3.2.1 ประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System)

(1) ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีบทบัญญัติความผิดฐานทำร้ายผู้อื่น แบ่งออกเป็น สามระดับคือ
ระดับที่หนึ่ง การทำร้ายร่างกายธรรมดา (assault and battery) ตามมาตรา 39 Criminal Justice
Act 1988 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันปอนด์ ระดับที่สองคือ
การทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายแก่กาย (assault occasioning actual bodily harm) ตาม
มาตรา 47 Offences Against the Person Act 1861 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และระดับ
ที่สามคือ การทำร้ายให้เกิดบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายแก่กายสาหัส ซึ่งอธิบายการทำร้ายร่างกาย
แต่ละระดับได้ดังนี้

1. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา (assault and battery) Card ได้อธิบาย
ว่า assault (common assault) และ battery (common battery) เป็นความผิดที่แยกจากกัน จะมี
ความผิด assault ได้ถ้าเจตนาหรือประมาทโดยรู้ตัว และเป็นเหตุให้ผู้อื่นเข้าใจว่าในทันทีทันใดนั้น
จะใช้กำลังประทุษร้ายโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อร่างกายของผู้อื่น และจะมีความผิด battery ถ้า
เจตนาหรือประมาทโดยรู้ตัว ใช้กำลังโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อร่างกายของผู้อื่น Battery
โดยทั่วไปจะรวมถึง assault แต่ก็ไม่เสมอไป บางคนทำร้ายผู้อื่นโดยไม่มีกรกระทำที่เป็นเหตุให้
กลัวก่อนว่าจะใช้กำลังโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อผู้ถูกทำร้าย เช่น การค่อยๆ เข้ามาด้านหลัง ก็จะมี
เป็นความผิด battery แม้ว่าจะไม่มีความผิด assault การพิจารณาคดีและการลงโทษ (trial and
punishment) ความผิด assault และ battery เป็นฐานความผิดดั้งเดิมในกฎหมาย Common
Law ตั้งแต่ปี 1861 ทั้งสองฐานความผิดบัญญัติโดยกฎหมายซึ่ง ปัจจุบันถูกบังคับตามมาตรา 39
ของ Criminal Justice Act 1988 ตามมาตรา 39 assault and battery เป็นฐานความผิดที่

⁶⁹ Peter De Cruze, *Comparative Law in a Changing World*, 3^{ed} (Routledge –
Caven dish, 2007), pp.45–266.

รวมกัน การลงโทษสูงสุด คือ จำคุกหกเดือน หรือปรับไม่เกินระดับ 5 ของเกณฑ์มาตรฐาน (ห้าพันปอนด์) หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁰

2. การทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายแก่กาย (assault occasioning actual bodily harm) การกระทำความผิดในลักษณะนี้ พิจารณาและลงโทษด้วยอัตราสูงสุดจำคุกห้าปี ในการตัดสินว่าผิดของการไต่สวน⁷¹ ทั้งนี้ตามมาตรา 47 ของ Offense Against the Person Act 1861 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายผู้อื่น เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี” โดยนิยามของคำว่า “อันตรายแก่กาย (actual bodily harm) หมายถึง การบาดเจ็บหรือการได้รับการบาดเจ็บซึ่งคาดว่าจะรบกวนสุขภาพ หรือความทุกข์สบายของผู้เสียหาย การร้องไห้ที่โพลีติพายและกังวลอันเป็นผลจากการทำร้าย การได้รับบาดเจ็บในสภาวะจิตใจของมนุษย์เป็นอันตรายแก่กาย⁷² การพิจารณาคำว่า “อันตรายแก่กาย” ของศาลประเทศอังกฤษ จะเหมือนกับศาลไทย ในมาตรา 295 คือ เห็นว่าเป็นอันตรายต่อทั้งร่างกายและจิตใจ

3. การทำร้ายให้เกิดบาดแผลหรือเป็นอันตรายแก่กายสาหัส (Wounding and grievous bodily harm) มี 2 กรณี กรณีที่หนึ่ง คือ กระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายและด้วยเจตนา ร้ายทำให้เกิดบาดแผล หรือกระทำให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ตามตาม the Offences Against the Person Act 1861⁷³ มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดโดยมิชอบด้วยกฎหมายและประสงค์ร้าย ทำให้เกิดบาดแผลหรือทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ไม่ว่าจะโดยการใช้อาวุธหรือเครื่องมือหรือไม่ก็ตามมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกเป็นเวลาห้าปี” และกรณีที่สองคือ กระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายและด้วยเจตนา ร้ายทำให้เกิดบาดแผล หรือกระทำให้ได้รับอันตรายสาหัสด้วยเจตนาที่จะทำให้ได้รับอันตรายสาหัส (หรือต่อสู้ขัดขวางการจับกุม) มาตรา 18 ซึ่ง

⁷⁰ Smith, J.C., and Hogan Brian, criminal Law (London: Williams & Sons Limited, 1978), pp.397 – 398.

⁷¹ Card, Richard, Criminal Law, twelfth edition (London: Butterworths, 1992), p.182.

⁷² Smith, J.C., and Hogan Brian , criminal Law , pp. 422-423.

⁷³ Seago, Peter, Criminal Law, fourth edition (London: Sweet & Maxwell, 1994), pp.255–256.

บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยประสงค์ร้าย ทำให้เกิดบาดแผล หรือก่อให้เกิดอันตรายสาหัสแก่ผู้อื่น ด้วยเจตนาที่จะทำอันตรายสาหัส หรือด้วยเจตนาที่จะป้องกันหรือขัดขวางการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นให้เสื่อมเสียเสรีภาพมีความผิดต้องระวางโทษตลอดชีวิต”

ในเรื่องเหตุกรรณเจตนาในกฎหมายอาญาอังกฤษมิได้บัญญัติเป็นบทแยกไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีกรรณเจตนาถึงพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่จะทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งมีหลายฐานความผิดตามกฎหมายของ assault (ซึ่งรวมถึง battery) ซึ่งได้นิยามองค์ประกอบของการกระทำให้รุนแรงขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษให้สูงขึ้น Aggravated assault ในกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ มีดังนี้⁷⁴

1) ทำร้ายด้วยเจตนาปล้นทรัพย์ (assault with intent to rob) พิจารณาในการไต่สวนและลงโทษในอัตราสูงสุดตลอดชีวิต ตาม section 8(2) ใน Theft Act 1968.

2) ทำร้ายอันเนื่องมาจากเชื้อชาติศาสนา (Racially or religiously aggravated offences) ความผิดในลักษณะนี้ ถูกบัญญัติไว้ใน Crime and Disorder Act 1998. ถ้าหากเป็นการทำร้ายร่างกายที่มีมูลเหตุจูงใจมาจาก เชื้อชาติศาสนา จะได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา การพิจารณาจะดูตามข้อเท็จจริงประกอบไป ซึ่งมาตรา 28 ได้นิยามความผิดฐานนี้ไว้ว่า หากมีการกระทำความผิดโดยสันนิษฐานได้ว่าเหยื่อถูกกระทำเพราะแรงจูงใจทางศาสนา ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น โดยกำหนดอัตราโทษไว้ในมาตรา 29 ตาม(1)(a) (Racially or religiously aggravated wounding or inflicting of bodily harm) หากเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายเป็นอันตรายแก่กายสาหัสตาม มาตรา 20 ของ The Offences Against the Person Act 1861 ประกอบด้วยมาตรา 28 ตามกฎหมายฉบับนี้ และตาม (1)(b) (Racially or religiously aggravated assault occasioning actual bodily harm) หากเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายเป็นอันตรายแก่กายตาม มาตรา 47 ของ Offence Against the Person Act 1861 ประกอบด้วยมาตรา 28 ตามกฎหมายฉบับนี้ บุคคลที่กระทำความผิดตาม (1)(a) หรือ (1)(b) ดังกล่าว จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และนอกจากนี้ตาม (1)(c) หากเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดาตาม มาตรา 39

⁷⁴ Card, Richard, Criminal Law, twelfth edition, p.182.

ของ Criminal Justice Act 1988 ประกอบด้วยมาตรา 28 ตามกฎหมายฉบับนี้ บุคคลที่กระทำความผิดตาม (1)(c) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

3) ทำร้ายด้วยเจตนาที่จะขัดขวางหรือป้องกันการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้อื่นในความผิดใดๆ (assault with intent to resist or prevent the lawful arrest of the accused or another for any offence) ความผิดนี้ได้กำหนดไว้ในมาตรา 38 ใน The Offences Against the Person Act 1861 ซึ่งความผิดตามมาตรานี้ประกอบด้วย การทำร้ายด้วยเจตนาขัดขวางการจับกุม (assault with intent to arrest) การทำร้ายด้วยเจตนาที่จะขัดขวางการจับกุมหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รักษาความสงบ (assaulting, resisting or willfully obstructing a peace officer in the execution of his duty) และ การทำร้ายด้วยเจตนาที่จะกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ ทั้งนี้ความผิดฐานนี้จะพิจารณาและลงโทษในอัตราสูงสุดจำคุกสองปี ในการตัดสินว่าผิดของการใดส่วน

4) ทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจขณะปฏิบัติกรตามหน้าที่ (assault on a constable in the execution of his duty) ความผิดฐานนี้บัญญัติในมาตรา 89 (1) ใน The Police Act 1996 และต้องฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น อัตราโทษสูงสุดของความผิดฐานนี้คือ 12 เดือน โทษเริ่มต้นคือ กักขังในระยะเวลาอันสั้น และการกระทำผิดฐานนี้ถือเป็นการกระทำผิดที่ร้ายแรงกว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา (common assault) โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้จะหมายถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและจะต้องกำลังปฏิบัติกรตามหน้าที่ ทั้งนี้ผู้กระทำความผิดมีจำเป็นต้องรู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ

5) ทำร้ายเจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้คุมขัง (Assault on a prison custody officer) ความผิดนี้มีโทษหนักขึ้นจากการทำร้ายร่างกายตามธรรมดาเช่นกัน โดยได้บัญญัติไว้ตาม มาตรา 90 ใน Criminal Justice Act 1991

6) ทำร้ายเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง (Assault on secure training custody officer) ความผิดนี้มีโทษหนักขึ้นตามมาตรา 31(1) The Criminal Justice and Public Order Act 1994

7) ทำร้ายเจ้าพนักงานผู้กู้ซากเรืออัปปาง (assault on officer saving wreck) ตามมาตรา 37 ใน the Offense Against the Person Act 1861 ซึ่งมีอัตราโทษไม่เกิน 7 ปี

8) ทำร้ายร่างกาย พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา ซึ่งกำลังปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Assaulting or obstructing a clergyman in the execution of his duties) มาตรา 36 ใน the Offense Against the Person Act 1861 กำหนดให้มีโทษหนักขึ้น

9) ทำร้ายด้วยเจตนาที่จะเสพยาหรือผิดประเวณี (Assault with intent to commit buggery) พิจารณาเพียงการไต่สวนและลงโทษสูงสุดสิบปี

10) ทำร้ายในการกระทำทางเพศหรือหยาบโลนต่อผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอม (indecent assault)⁷⁵ กำหนดไว้ในมาตรา 3 ใน The Sexual Offences Act 2003

Aggravated assault นี้มีลักษณะที่คล้ายเหตุจรรยากรรมตามกฎหมายไทย นั่นคือ เป็นพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะของ Aggravated assault นี้ส่วนใหญ่จะเป็น บทหนักของความผิด assault ซึ่งอาจจะตีความได้ว่าเป็นการทำร้ายผู้อื่น แต่อาจจะยังไม่ถึงขั้นทำร้ายร่างกายเป็นอันตรายแก่กายและจิตใจตามกฎหมายไทย

(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในทุกรัฐ และมีกฎหมายอาญาของแต่ละรัฐแยกออกเป็นเฉพาะ การกำหนดประเภทของการรับผิดหรือรับโทษทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นระบบ Common Law ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ความผิดอาญาที่มีโทษจรรยากรรม (Felony) และประเภทที่ 2 คือ ความผิดอาญาที่มีโทษไม่ร้ายแรง (Misdemeanor) โดยในความผิดอาญาทั้ง 2 ประเภทนี้ ก็ยังได้แบ่งระดับความผิด (Degree) ออกเป็น 3 ระดับอีกด้วย โดยแบ่งตามระดับเจตนาการทำร้ายร่างกาย เป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ข่มขู่จะทำร้ายและทำร้ายร่างกาย (assault and battery) ระดับที่ 2 การทำร้ายที่ทำให้ร้ายแรงยิ่งขึ้น (aggravated assault and battery) และระดับที่ 3 การทำให้เสียโฉม เสียอวัยวะสำคัญของร่างกาย (mayhem) และมีการกำหนดพฤติกรรมและข้อเท็จจริงที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นอันถือเป็นการทำร้ายที่ทำให้ร้ายแรงยิ่งขึ้น (aggravated assault and battery)

⁷⁵ Card, Richard, Criminal Law, twelfth edition, pp.183-184.

ตัวอย่างของบทบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย⁷⁶ เช่น

Model Penal Code สถาบันกฎหมายอเมริกัน (The American Law institute) ได้จัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาเพื่อเป็นแบบอย่างให้มลรัฐต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของแต่ละรัฐ ซึ่งเรียกว่า Model Penal Code ซึ่งสำเร็จตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 และได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายไว้ดังนี้

มาตรา 211.1 การทำร้ายร่างกาย (assault)

(1) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา (simple assault) บุคคลจะมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเมื่อ

(ก) โดยเจตนา โดยรู้ หรือประมาทโดยรู้ตัว พยายามที่จะเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือ

(ข) กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายด้วยอาวุธที่ทำอันตรายถึงตาย (deadly weapon) หรือ

(ค) ใช้กำลังพยายามข่มขู่ให้ผู้อื่นเกิดความกลัวอย่างยิ่งว่าจะได้รับอันตรายแก่กายสาหัส

(2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายทำให้ร้ายแรงยิ่งขึ้น (aggravated assault)

บุคคลจะต้องรับผิดฐานทำร้ายร่างกายให้ร้ายแรงยิ่งขึ้นเมื่อ

(ก) โดยเจตนา โดยรู้หรือประมาทโดยรู้ตัว พยายามทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายสาหัส หรือเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายภายใต้สภาวะที่ล่อแหลมต่อชีวิต หรือ

(ข) โดยเจตนา หรือโดยรู้ พยายามเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย โดยใช้อาวุธที่ทำอันตรายถึงตาย (deadly weapon)

⁷⁶ นิกร พลหนองหลวง, “การทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายร้ายแรงโดยเจตนา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 45-46.

การทำร้ายร่างกายทำให้ร้ายแรงยิ่งขึ้นตามข้อ (ก) เป็นความผิดอาญา
ร้ายแรง ชั้นที่สอง ส่วนตามข้อ (ข) เป็นความผิดอาญาร้ายแรงชั้นที่สาม⁷⁷

(California Penal Code) ประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้
บัญญัติความผิดต่อร่างกายไว้ดังนี้

มาตรา 240 นิยามความผิดของ assault ว่าความผิดฐาน assault คือ
การพยายามกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และสามารถที่จะทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้ทันทีทันใด

มาตรา 241 ผู้ใดกระทำความผิด assault ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
หนึ่งพันดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำของเมืองไม่เกินหกเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 242 ความผิดฐาน battery เจตนาและกระทำโดยมิชอบด้วย
กฎหมายหรือประทุษร้ายผู้อื่น

มาตรา 243 ความผิด battery

(ก) ผู้ใดกระทำความผิด battery ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสอง
พันดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำของเมืองไม่เกินหกเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

California Penal Code แบ่งระดับและเจตนาทำร้ายร่างกายไว้ คือ การข่มขู่ว่า
จะทำร้ายในทันทีทันใด (assault) การทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายแก่กาย (battery) และการทำ
ร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายร้ายแรง (mayhem) ซึ่งความผิด assault และ battery คือ ความผิด
อาญาที่แยกจากกันตามกฎหมายคอมมอนลอร์ประเภทเบากว่าความผิดร้ายแรง
(misdemeanors) ความผิด battery ต้องมีการสัมผัสร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่ง (บาดเจ็บต่อ
ร่างกายหรือการสัมผัสที่ทำให้เกิดบาดแผล) ความผิด assault คือการกระทำผิดปราศจากการ
สัมผัส

การศึกษาถึงเหตุจูงใจของความผิดฐานทำร้ายร่างกายในประเทศสหรัฐอเมริกา
จะต้อง ศึกษาถึงระดับของความผิดทำร้ายร่างกาย ซึ่งความผิดแยกตามการใช้เป็น 3 ระดับ (1)
assault และ battery ด้วยเจตนาที่จะฆ่าหรือฆาตกรรม (2) assault และ battery รุนแรงและ
ร้ายแรงขึ้นกว่าธรรมดา และ (3) assault และ battery ธรรมดา

⁷⁷ The American Law Institute, Model Penal Code (Philadelphia, 1985), p.126.

เหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นสามารถเปรียบเทียบได้กับ ความผิด assault และ battery รุนแรงและร้ายแรงยิ่งขึ้นตามธรรมดา โดยได้มีการนิยามว่าเป็นลักษณะการกระทำมิชอบด้วยกฎหมายทำให้เกิดบาดเจ็บร้ายแรงต่อผู้อื่น ประกอบกับสภาพการณ์ทำให้ร้ายแรงยิ่งขึ้น การลงโทษตามเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (Aggravated assault) จะลงโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายธรรมดา ทั้งนี้ปัจจัยที่นำมากำหนดการกระทำผิดฐาน aggravated assault คือ (1) เจตนาเฉพาะของผู้กระทำผิด ตัวอย่างเช่น assault ด้วยเจตนาที่จะกระทำผิดฆาตกรรมข่มขืน หรือปล้นทรัพย์ หรือ assault ด้วยเจตนาที่จะกระทำผิดอุกฉกรรจ์ (2) วิธีการของผู้กระทำผิด assault ด้วยอาวุธอันตรายหรือทำให้ถึงตาย (3) ประเภทของการบาดเจ็บจากการถูกทำร้าย (4) ความจริงที่ว่าธรรมชาติของ assault น่าจะทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย (5) เพศและอายุของผู้เสียหาย (6) ธรรมชาติเรื่องเพศของการทำร้าย (7) วิธีการเฉพาะกรณีหรือภายใต้สภาพการณ์เฉพาะนั้น ๆ เป็นความผิด assault เรื่องเพศ การประมาทไม่ทำให้เป็นความผิด aggravated assault แต่การกระทำที่ไม่เพียงประมาท แต่เป็นการประมาทโดยรู้ตัว หรือ ความพิเรนทร์ (wanton) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่สนใจป้องกันความปลอดภัยของผู้อื่น อาจผิด aggravated assault แม้ว่าไม่มีเจตนาทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บ ซึ่งการพิจารณาพฤติการณ์ที่ร้ายแรงว่าเป็นเหตุจรรยาบรรณหรือไม่นี้จะถูกตัดสินโดยลูกขุน⁷⁸

ทั้งนี้ตัวอย่างของเหตุจรรยาบรรณในประเทศสหรัฐอเมริกาในรัฐต่างๆ นั้นมีดังนี้

1. การทำร้ายร่างกายเด็ก

มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974⁷⁹ กำหนดว่า การทำร้ายร่างกายเด็ก จะต้องได้รับโทษในชั้น Felony of the First Degree กล่าวคือ จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 99 ปี ซึ่งตามปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 4000 ดอลลาร์ ตามมาตรา 22.01 (a) (1) โดยเด็กในที่นี้หมายถึง เด็กอายุ 14 ปี หรือน้อยกว่านั้น

⁷⁸ American Jurisprudence, Assault and Battery, second edition, pp.45-52.

⁷⁹ The law office of E.G. Morris, The Texas Penal Code [online], 2008. Available from: <http://www.austintexascriminaldefense.com/penalcode.html> [2009, April 24].

มลรัฐวอชิงตัน ตาม Revised Code of Washington (RCW)⁸⁰ กำหนดว่าการทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี จะต้องได้รับโทษในชั้น Class B Felony กล่าวคือ จะต้องได้รับโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์ ตามมาตรา 9A.36.130 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดาจะมีโทษจำคุก 5 ปี หรือปรับ 10,000 ดอลลาร์ ซึ่งถือว่าเป็นโทษต่ำสุดในเรื่องทำร้ายร่างกาย และอยู่ในชั้น Class C Felony

2. การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุ

มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974 กำหนดว่า ถ้าผู้ได้รับบาดเจ็บเป็น คนชรา (Elderly individual) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 99 ปี ตามมาตรา 22.02 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ตามมาตรา 22.01 (a)(1) และคำว่าคนชรา ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 65 ปี หรือกว่านั้น

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตาม California Penal Code 1987⁸¹ กำหนดว่า หากความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้น ได้กระทำต่อผู้สูงอายุ จะต้องได้รับโทษจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ 2,000 ดอลลาร์ ตามมาตรา 243.25 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ตามมาตรา 243(a) เป็นต้น

3. การทำร้ายร่างกายผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้

มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974 กำหนดว่า ถ้าผู้ได้รับบาดเจ็บเป็นผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (Disabled Individual) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 99 ปี ตามมาตรา 22.02 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ตามมาตรา 22.01 (a) (1) และคำว่า ผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ในที่นี้หมายถึง บุคคลที่มีอายุกว่า 14 ปี

⁸⁰ Washington States Legislature, Revised Code of Washington (RCW) [online], 2009. Available from: <http://apps.leg.wa.gov/rcw>. [2009, April 24].

⁸¹ Official classification, West 's California Codes: Penal Code 1987 (California: West publishing company, 1987), pp.70-78.

4. การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ

Federal Criminal Code⁸² กำหนดว่า หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการใช้อาวุธที่อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต (Deadly or Dangerous Weapon) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปีตามมาตรา 111(B) ซึ่งอยู่ในหัวข้อ การได้รับโทษสูงขึ้น (Enhanced Penalty)

5. การทำร้ายร่างกายผู้ที่อยู่ในยานพาหนะอันเป็นการขนส่งของรัฐ

มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตาม California Penal Code 1987 กำหนดว่า หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำต่อบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะอันเป็นการขนส่งของรัฐ จะต้องได้รับโทษปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี ตามมาตรา 243.35(a) ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดาจะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ตามมาตรา 243 (a) นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติให้ได้รับโทษหนักขึ้น หากผู้ถูกกระทำเป็นผู้โดยสารในรถประจำทาง ในรถแท็กซี่ รถไฟฟ้า รถไฟที่ใช้ราง รถรางไฟฟ้า หรือในยานพาหนะอื่นๆ ถ้าหากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย จะต้องได้รับโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี หรือจำคุกในเรือนจำของรัฐ 16 เดือน หรือ 2 ปี หรือ 3 ปี

(3) ประเทศแคนาดา

Criminal Code of Canada⁸³ ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นมาตราเฉพาะ คือ มาตรา 244 ในกรณีทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธ (Firarm) ในกรณีใช้ปืนลม (Air Gun) หรือปืนสั้น (Pistol) ตามมาตรา 244.1 ดำเนินการโดยการใช้สิ่งที่เป็นพิษ (Administering Noxiousthing) ตามมาตรา 245 และถึงแม้ประมวลกฎหมายของประเทศแคนาดาจะมีได้บัญญัติให้เป็นเหตุให้เพิ่มโทษแต่อย่างใด แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เครื่องมือต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งของการทำร้าย

⁸² Justin Miller, Criminal Law (Hornbook series) (USA: West Publishing Company,1934), pp.309-314.

⁸³ Mewett, Alan W., Criminal Law (Canadian criminal law series) (Toronto: Butterworth, 1930), pp.471-478.

(4) ประเทศมาเลเซีย

ประมวลกฎหมายอาญามาเลเซีย⁸⁴ แบ่งระดับเจตนาการทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เจตนาระดับลหุโทษ ระดับที่ 2 เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ และระดับที่ 3 เจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติถึงเหตุที่ทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งบทบัญญัติความผิดต่อร่างกายเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย มีดังนี้

มาตรา 319 ผู้ใดทำให้ร่างกายผู้อื่นเจ็บปวด เป็นโรค หรือทุพพลภาพ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ

มาตรา 321 ผู้ใดโดยเจตนาที่จะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือเล็งเห็นว่าการกระทำจะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ และกระทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือเล็งเห็นว่าการกระทำจะทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเจตนาทำร้ายให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ

มาตรา 323 ผู้ใด ยกเว้นตามมาตรา 334 ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บโดยเจตนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าร้อยดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 324 ผู้ใด ยกเว้นตามมาตรา 334 ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยเจตนา ด้วยการใช้อาวุธหรือเครื่องมือสำหรับยิง แขนง หรือฟัน หรืออาวุธอื่นใดซึ่งได้อย่างอาวุธในการกระทำผิด เช่น ทำให้ถึงแก่ความตาย หรือด้วยการใช้ไฟ หรือวัตถุที่ทำให้เกิดความร้อน หรือด้วยวิธีใช้สัตว์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับหรือเชือด หรือลงโทษทั้งสองอย่าง

มาตรา 327 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นได้รับบาดเจ็บเพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย ทรัพย์สินหรือสิ่งที่มีค่า หรือบังคับผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหายกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือความสะดวกในการกระทำผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

มาตรา 328 ผู้ใดกระทำด้วยยาพิษ หรือทำให้มีมัน ทำให้มีมันเมาหรือใช้ยาที่ไม่ดี หรือสิ่งอื่น ด้วยเจตนาที่จะทำให้บาดเจ็บต่อผู้อื่น หรือด้วยเจตนาที่จะทำให้สะดวกในการกระทำผิดอื่น หรือโดยรู้ว่าจะด้วยเหตุอันทำให้เกิดบาดเจ็บ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และอาจปรับ

⁸⁴ Legal Research Division, Malaysia penal Code (FMSCap.45) (Khulalumpur: The Law Publishers (M) sdn.bdh., 1980).

มาตรา 329 ผู้ใดทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยเจตนาเพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย ทรัพย์สินหรือสิ่งมีค่า หรือบังคับผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี และอาจปรับหรือเฆี่ยน

มาตรา 330 ผู้ใดทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยเจตนา เพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย การรับสารภาพ หรือข้อมูลซึ่งนำไปสู่การสืบสวนการกระทำความผิดหรือประพฤติผิด หรือเพื่อวัตถุประสงค์บังคับผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหายเพื่อให้สมบรูณ์หรือทำให้ทรัพย์สินหรือสิ่งมีค่าสมบรูณ์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และอาจปรับ

มาตรา 332 ผู้ใดทำให้ผู้อื่นซึ่งเป็นข้าราชการได้รับบาดเจ็บโดยเจตนา ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือด้วยเจตนาที่จะป้องกันหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือผลเกิดขึ้นภายหลังจากสิ่งทีกระทำ หรือพยายามกระทำ โดยบุคคลซึ่งกระทำการตามหน้าที่ราชการ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(5) ประเทศอินเดีย

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอินเดีย บัญญัติความผิดต่อร่างกายและเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายไว้เหมือนกับของประเทศมาเลเซีย ทั้งเลขมาตรา และถ้อยคำ ยกเว้นในเรื่องโทษซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของอินเดียมิได้กำหนดโทษเฆี่ยนไว้เหมือนกับของประเทศมาเลเซีย⁸⁵

3.2.2 ประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System)

(1) ประเทศฝรั่งเศส

บทบัญญัติความผิดต่อร่างกายของประมวลกฎหมายอาญาประเทศฝรั่งเศส (The French penal code of 1810) ในส่วนที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับความผิดฐานเจตนาทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ได้บัญญัติความผิดต่อร่างกายและเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นไว้ดังนี้

⁸⁵The Indian Penal Code (Act No. XLV of 1860).

“มาตรา 309 ผู้ใดเจตนาทำให้เกิดบาดแผล ทุบตี หรือใช้กำลังโดยประการอื่น หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมเสียแก่สภาวะปกติของร่างกายหรือไม่สามารถประกอบกิจการตามปกติได้เป็นเวลาเกินกว่าแปดวัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ ห้าหมื่นฟรังก์ถึงหนึ่งล้านฟรังก์

อาชญากรรมโทษมากกว่า โดยการตัดสิทธิของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ของประมวลกฎหมายนี้ ตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี เริ่มต้นตั้งแต่สิ้นสุดการรับโทษตามคำพิพากษา

ถ้าผลของการกระทำเป็นเหตุให้ พิกار เสียแขนขา หรือความสามารถในการใช้ แขนขา ตาบอด สูญเสียดวงตา หรือสูญเสียความสามารถอย่างถาวร ผู้กระทำจะถูกลงโทษข้าง เดียว

หากเจตนาทำให้เกิดความรุนแรงหรือเกิดการบาดเจ็บ ผลทำให้ถึงแก่ความตาย โดยไม่เจตนา ผู้กระทำจะถูกลงโทษให้ทำงานหนักโดยกำหนดเวลา”

“มาตรา 310 ในกรณีไตร่ตรองหรือรอคอยทำร้าย ถ้าผลถึงแก่ความตาย ต้อง ระวางโทษทำงานหนักตลอดชีวิต ถ้าผลเกิดความรุนแรงพิกارเสียแขนขา หรือความสามารถใน การใช้ลิ้น ตาบอด เสียความสามารถในการมองเห็นของดวงตาข้างใดข้างหนึ่งอย่างถาวร ต้อง ระวางโทษ ทำงานหนักมีกำหนดเวลา ในกรณีตามมาตรา 309 วรรค 1 ต้องระวางโทษจำคุกเขตขัง เดียว”

“มาตรา 311 ในกรณีที่บาดแผล การทุบตี หรือการใช้กำลังและการทำร้าย ร่างกายนั้นไม่เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วย หรือไม่สามารถประกอบกิจการเป็นเวลาเกินกว่าแปดวัน แต่การกระทำความผิดนั้นได้มีการเตรียม หรือวางแผนล่วงหน้า หรือกระทำโดยใช้อาวุธ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นฟรังก์⁸⁶”

“มาตรา 312 การกระทำความผิดตามมาตรา 309 ,310 และ 311 หากเป็นการ กระทำความผิดต่อ บิดา หรือมารดา ทั้งบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยความเป็นจริง (natural) บิดามารदानุธรรม ผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำความผิดจะต้องลงโทษ ดังต่อไปนี้

ถ้าความผิดที่กระทำนั้นมีโทษกักขังและปรับ ผู้นั้นจะต้องถูกขังเดี่ยว

⁸⁶ The American Series Foreign of Penal Code, The French Penal Code, (London: Sweet & Maxwell, 1960).

ถ้าความผิดที่กระทำนั้นมีโทษข้งเดียว ผู้นั้นจะได้รับโทษให้ทำงานหนัก
ถ้าความผิดที่กระทำนั้นมีโทษให้ทำงานหนัก ผู้นั้นจะได้รับโทษให้ทำงาน
หนักเป็นการถาวร”

“มาตรา 313 ถ้าการกระทำผิด ตามลักษณะนี้ เป็นการกระทำในที่ชุมนุมชน การ
ก่อจลาจล หรือปล้น โดยเป็นหัวหน้า ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ยุยงปลุกปั่นในการกระทำผิดลักษณะนี้ใน
ที่ชุมนุมชน การก่อจลาจล หรือปล้น ผู้กระทำความผิดตามลักษณะนี้จะมีโทษเช่นเดียวกับตัวการ
ในการกระทำความผิด”

ต่อมาประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขปรับปรุง ในปี ค.ศ. 1994ซึ่งเรียกว่า
French penal code of 1994 หรือ nouveau code penal 1994)⁸⁷ และมีการเปลี่ยนแปลงใน
เรื่องความผิดเกี่ยวกับทำร้ายร่างกายดังต่อไปนี้

Chapter 2: การกระทำความผิดอันก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น

Section 1: การเจตนากระทำความผิดอันก่อให้เกิดอันตรายแก่กายของ
ผู้อื่น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การทรมานหรือการกระทำทารุณ (Torture acts of
barbarity)
2. การใช้กำลังประทุษร้าย (Acts of violence)
3. การคุกคาม ชู่เข็ญ (of threats)

1. การทรมานหรือการกระทำทารุณ (Torture acts of barbarity)

มาตรา 222-1 ผู้ที่กระทำความผิดฐานนี้จะต้องได้รับโทษจำคุก 15 ปี

มาตรา 222-2 ผู้ที่กระทำทรมานหรือกระทำการทารุณเพื่อการกระทำ
ผิดอาญาที่ร้ายแรงหรือการข่มขืนจะต้องจำคุกตลอดชีวิต

⁸⁷ Wikipedia, Nouveau Code Penal 1994 [online], 2009. Available from:
[http://fr.wikipedia.org/wiki/Code/\(France\)\[2009, April 24\]](http://fr.wikipedia.org/wiki/Code/(France)[2009, April 24)

มาตรา 222-3 ผู้ที่กระทำความผิดตามมาตรา 222-1 จะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ถ้าหากการกระทำนั้น

- 1) กระทำต่อผู้ที่อายุต่ำกว่า 15 ปี
- 2) กระทำต่อผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะเป็นจากอายุ การเป็นผู้ไร้ความสามารถ เจ็บป่วย หรือผู้ที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ หรือผู้กำลังตั้งครรรค์ ซึ่งผู้กระทำความผิดรู้ถึงความอ่อนแอ นั้น
- 3) กระทำต่อบุพการีโดยชอบตามกฎหมาย หรือต่อบิดามารดาบุญธรรม
- 4) กระทำต่อผู้พิพากษาหรืออัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการตำรวจ เจ้าหน้าที่ภาษี เจ้าหน้าที่สถานัดสันดาน หรือ ทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทางปกครอง ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้กระทำความผิดรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น
- 5) กระทำต่อพยาน หรือเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำละเมิด เพื่อที่จะปกปิดการกระทำความผิด ฟ้องร้อง หรือให้ปากคำในศาล
- 6) กระทำต่อคู่สมรสหรือผู้ที่อยู่กินด้วยกัน
- 7) ความผิดนั้นได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งกระทำการในขณะปฏิบัติหน้าที่
- 8) การกระทำความผิดนั้นได้กระทำโดยหลายคนหรือมีการสมคบกันกระทำการ
- 9) การกระทำนั้นได้มีการไตร่ตรอง วางแผนล่วงหน้า
- 10) โดยการใช้อาวุธหรือขู่เข็ญว่าจะใช้อาวุธ

ผู้ซึ่งกระทำความผิดตามมาตรา 222 – 1 จะต้องรับโทษจำคุก ยี่สิบปีถ้าเป็นการทำร้ายทางเพศ

มาตรา 222-4 การกระทำความผิดตามมาตรา 222-1 มีโทษจำคุก สามสิบปี ถ้าเป็นการกระทำความผิดติดนิสัยต่อผู้ถูกกระทำซึ่งอายุต่ำกว่าสิบห้าปีหรือกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะเป็นจากอายุ การเป็นผู้ไร้ความสามารถ เจ็บป่วย หรือผู้ที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ หรือกำลังตั้งครรรค์ ซึ่งผู้กระทำความผิดรู้ถึงความอ่อนแอ นั้น

มาตรา 222-5 การกระทำผิดตามมาตรา 222 -1 มีโทษจำคุกสามสิบปี หากนำมาซึ่งการเสียชีวิต หรือการไร้สมรรถภาพเป็นการถาวร

2. การใช้กำลังประทุษร้าย หรือการทำร้าย (Acts of violence)

222-7 การทำร้ายผู้อื่นถึงตายโดยมิได้เจตนาฆ่า ต้องรับโทษ จำคุก สิบห้าปี

222-8 (เป็นเหตุฉกรรจ์ของมาตรา 222-7 มีลักษณะเหมือนมาตรา 222-3 ซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นจำคุกสี่สิบปี)

222-9 การทำร้ายเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชีวิตหรือไร้ความสามารถเป็นการถาวรจะต้องถูกจำคุกสิบปีและปรับ หนึ่งแสนห้าหมื่นฟรังก์

222-10 (เป็นเหตุฉกรรจ์ของมาตรา 222-9 มีลักษณะเหมือนมาตรา 222-3 ซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นจำคุกสิบห้าปี)

222-11 หากการทำร้ายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บไม่สามารถประกอบการทำงานได้เป็นเวลากว่าแปดวัน ผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุก 3 ปี และปรับไม่เกิน 45,000 ฟรังก์

222-12 (เป็นเหตุฉกรรจ์ของมาตรา 222-11 มีลักษณะเหมือนมาตรา 222-3 ซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นเป็นจำคุกห้าปีและปรับเจ็ดหมื่นห้าพันฟรังก์)

222-13 หากการทำร้ายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บไม่สามารถประกอบการทำงานได้เป็นเวลาไม่เกินแปดวัน ผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุก 3 ปี และปรับไม่เกิน 45,000 ฟรังก์ ถ้าหากมีลักษณะเข้าตามเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 222 - 3

222-14 การใช้กำลังประทุษร้ายหรือการทำร้าย(Acts of violence) ถ้าเป็นการกระทำผิดติดนิสัยต่อผู้ถูกกระทำซึ่งอายุต่ำกว่าสิบห้าปี หรือกระทำต่อผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะมาจากอายุ การเป็นผู้ไร้ความสามารถ เจ็บป่วย หรือผู้ที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ หรือกำลังตั้งครมภ์ ซึ่งผู้กระทำผิดรู้ถึงความอ่อนแอ นั้น จะต้องมิโทษดังต่อไปนี้

1) โทษจำคุกสามสิบปีหากเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย

2) โทษจำคุกยี่สิบปีหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียโฉมหรือไร้ความสามารถเป็นการถาวร

3) โทษจำคุกสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นฟรังก์เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บไม่สามารถประกอบการทำงานได้เป็นเวลาเกินกว่าแปดวัน

4) โทษจำคุกห้าปีและปรับเจ็ดหมื่นห้าพันบาทหากเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บแต่ไม่ถึงขั้นที่จะไม่สามารถประกอบการทำงานได้เป็นเวลาเกินกว่าแปดวัน

จากบทบัญญัติความผิดต่อร่างกายของประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส (The French penal code) มีการแบ่งการทำร้าย คือ เจตนาทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย ตามมาตรา 309 วรรคแรก ถ้าผลสุดท้ายร้ายแรงต้องรับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 309 วรรคสาม และมาตรา 310 ส่วนมาตรา 311 เป็นกรณีผลจากการทำร้ายไม่บาดเจ็บแต่เป็นพฤติกรรมเตรียมการทำร้ายหรือใช้อาวุธทำร้าย และมีลักษณะที่ต้องรับโทษหนักขึ้นอันเนื่องมาจากพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงตามมาตรา 310 – 313

ส่วน the new penal code of 1994 หรือ Nouveau Code Penal 1994 ได้แบ่งการทำร้ายร่างกายออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. การกระทำทรมาน ทารุณ 2. การใช้กำลังทำร้าย 3. การคุกคาม ชูเชี่ยว ซึ่ง แต่ละการกระทำก็มีพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงที่ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าเหตุธรรมดา โดยกำหนดไว้เป็นลักษณะเดียวกัน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ใช้ในการประกอบการกระทำ ความผิดเพื่อลงโทษหนักขึ้น เช่น ตามมาตรา 222-3 , 222-8, 222-10 เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ทั้งประมวลกฎหมายอาญา 1810 และ 1994 มีดังนี้

1) ทำร้ายร่างกายผู้ที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่า การทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ถือเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น คือ จำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะมีโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1 และหากเด็กนั้นเป็นบุตรที่ขบถด้วยกฎหมายของตน ไม่ว่าจะตามความเป็นจริง หรือมาจากการรับเลี้ยงดู ตามมาตรา 222-4 จะต้องได้รับโทษจำคุก 30 ปี

2) กระทำต่อผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะมาจากอายุ การเป็นผู้ไร้ความสามารถ เจ็บป่วย หรือผู้ที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ หรือผู้กำลังตั้งครมภ์ ซึ่งผู้กระทำ ความผิดรู้ถึงความอ่อนแอ นั้น ตาม Nouveau Code Penal 1994 โดยบัญญัติไว้ดังนี้

ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ ไม่ว่าจะมาจากอายุ ความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความพิการ ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติ ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะรับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1

ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ ไม่ว่าจะมาจากอายุ ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1

ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะมาจากอายุ...หรือ เพราะเป็นหญิงมีครรภ์ โดยความอ่อนแอนี้ สามารถเห็นประจักษ์และผู้กระทำ ความผิดรู้ข้อเท็จจริง นั้น ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะรับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1

3) กระทำต่อบุพการีโดยชอบตามกฎหมาย หรือต่อบิดามารดาบุญธรรม ตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่า การทำร้ายร่างกาย บุพการี ถือเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติถ้าเป็นการทำร้ายร่างกาย ธรรมดาจะต้องได้รับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1 ก็กลายเป็นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ซึ่ง คำว่าบุพการี ตามประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส ได้รวมถึงบิดามารดาทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและบิดามารดาตามความเป็นจริง นอกจากนี้ยังรวมถึงบิดามารดาโดยการรับบุตรบุญธรรม (Adoptive Father or Mother) ด้วย

หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัว เพราะเหตุที่มีหน้าที่ที่จะต้องดูแล ตามมาตรา 222-3 จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส บุพการี หมายความว่าถึง บิดา มารดา โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitime) บิดามารดาที่รับบุตรบุญธรรม (adoptif) บิดามารดาโดยธรรมชาติ (naturel) หรือบุพการีที่เหนือขึ้นไปที่ชอบด้วยกฎหมาย (legitime) ส่วนบุตรที่เกิดจากชู้ (adulterin)

หรือเกิดจากการร่วมประเวณีระหว่างญาติสนิท (incdstueux) ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์แล้วตามกฎหมาย⁸⁸

4) กระทำต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น กระทำต่อผู้พิพากษาหรืออัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ภาษี เจ้าหน้าที่สถานติดสันดาน หรือ ทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทางปกครอง ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้กระทำความผิดรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น (Nouveau Code Penal 1994 มาตรา 222-3)

5) กระทำต่อบุคคลซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครอง กระทำต่อพยาน หรือเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำละเมิด เพื่อที่จะปกปิดการกระทำความผิด ฟ้องร้อง หรือให้ปากคำในศาล (Nouveau Code Penal 1994 มาตรา 222-3)

6) กระทำต่อคู่สมรสหรือผู้ที่อยู่กินด้วยกัน (Nouveau Code Penal 1994 มาตรา 222-3)

7) การกระทำความผิดนั้นได้กระทำโดยหลายคนหรือมีการสมคบกันกระทำการ ตาม Nouveau Code Penal 1994 หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการกระทำของบุคคล หรือ ผู้สมคบตั้งแต่ 2 คน (Accomplices) ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะรับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1

9) การกระทำนั้นได้มีการไตร่ตรอง วางแผนล่วงหน้า (Nouveau Code Penal 1994 มาตรา 222-3 และ French penal code 1810 มาตรา 311

10) โดยการใช้อาวุธหรือขู่จะใช้อาวุธ ตาม Nouveau Code Penal 1994 หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการใช้อาวุธ ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 222-3 ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1

⁸⁸ จิตติ ดิงศภิทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, หน้า 79.

(2) ประเทศเยอรมัน

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน (The German penal code of 1871) บัญญัติว่า⁸⁹

มาตรา 223 การทำร้าย

(1) ผู้ใดมีเจตนาทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายผู้อื่น หรือทำให้เสื่อมเสียแก่สุขภาพ ต้องระวางโทษสำหรับความผิดฐานทำร้ายร่างกายนี้ถึงจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ

(2) ถ้าเป็นการกระทำต่อบุพการี ต้องระวางโทษจำคุกไม่น้อยกว่าสามเดือน

ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดย The German penal code 1993 หรือ strafgesetzbuch ,StGB⁹⁰ ได้บัญญัติเหตุขกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (Offences against the person) อยู่ใน Chapter 17 ว่า

มาตรา 223 การทำร้ายร่างกาย

(1) ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นหรือทำอันตรายต่อสุขภาพของผู้อื่น ต้องระวางโทษไม่เกินห้าปี หรือ ปรับ

(2) ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานนี้จะต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา 224 การทำร้ายร่างกายโดยวิธีการที่ร้ายแรง

(1) ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น

1. โดยการใช้ยาพิษ หรือ สารพิษอย่างอื่น
2. โดยการใช้อาวุธ หรือเครื่องมือที่ก่อให้เกิดอันตราย
3. โดยมีพฤติการณ์เป็นการลักลอบทำร้าย

⁸⁹ The American Series Foreign of Penal Code, The German Penal Code of 1871 (London: Sweet & Maxwell, 1978).

⁹⁰ Gerold Harfst, German Criminal Law: Narcotics Law, Criminal Law (Germany: Holger Harfst Verlag, 1998), pp.149-151.

4. โดยกระทำร่วมกันกับผู้อื่น
5. โดยลักษณะวิธีการซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต
จะต้องระวางโทษตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี ในกรณีที่มีความร้ายแรงไม่มากต้องระวางโทษตั้งแต่สามเดือนจนถึงห้าปี

(2) ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานนี้จะต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา 225 (1) ผู้ใดกระทำการทรมานหรือข่มขืนกระทำชำเราอย่างร้ายแรง หรือ เจตนาที่จะเพิกเฉยต่อหน้าที่ของตนจนก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของบุคคลซึ่งอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือบุคคลซึ่งปราศจากคุ้มครองป้องกัน หรือผู้ที่มีความอ่อนแอ หรือเจ็บป่วย ซึ่ง ผู้นั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในความปกครองดูแล
2. เป็นสมาชิกในครอบครัว
3. เป็นบุคคลซึ่งอยู่ภายใต้ภาระหน้าที่ที่ต้องดูแล
4. อยู่ภายใต้อำนาจของการจ้างงาน

บุคคลซึ่งกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องระวางโทษตั้งแต่หกเดือนจนถึงสิบปี

(2) การพยายามกระทำความผิดฐานนี้จะต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

จึงสรุปได้ว่า กฎหมายอาญาประเทศเยอรมันนั้น มีการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ดังนี้คือ

1. การทำร้ายร่างกายบุพการี ถือเป็นเหตุฉกรรจ์อย่างหนึ่งที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งโดยปกติถ้าเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดา จำคุกไม่เกิน 3 ปี ก็กลายเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 223 (2)

2. การทำร้ายร่างกาย โดยทรมานหรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 1 ปี หากเป็นกรณีทำร้าย จะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือนถึง 5 ปี ตามมาตรา 223B ซึ่งตามปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ตามมาตรา 223

3. การทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธมีด หรือเครื่องมือ จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 223A และแม้แต่พยายามกระทำความผิด ก็ต้องได้รับโทษ ซึ่งโดยปกติหากเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ตามมาตรา 223(1)

4. การทำร้ายร่างกายโดยมีผู้ร่วมกระทำมากกว่า 2 คน จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 223A และแม้แต่พยายามกระทำความผิด ก็ต้องได้รับโทษซึ่งโดยปกติหากเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ตามมาตรา 223(1)

จะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบันนี้ ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยกำหนดพฤติการณ์ที่ผู้กระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายจะต้องรับโทษหนักขึ้นจากมาตรา 223 ตามมาตรา 224 และมาตรา 225 โดยกำหนดให้มีพฤติการณ์ที่ร้ายแรงที่จะต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 224 โดยพิจารณาจากลักษณะการกระทำเช่น กระทำโดยใช้ยาพิษ สารพิษ กระทำโดยใช้อาวุธ กระทำโดยร่วมกับผู้อื่น ในขณะที่ตามมาตรา 225 ก็กำหนดให้รับโทษหนักขึ้นตามพฤติการณ์โดยดูจากผู้ถูกกระทำ เช่น เป็นบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 และมีความอ่อนแอ ซึ่งอยู่ในความปกครองดูแล เป็นต้น

(3) ประเทศอิตาลี

ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี (The Italian Penal Code 1978)⁹¹ บัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้⁹² โดยแบ่งระดับเจตนาการทำร้ายร่างกายเป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เจตนาระดับลหุโทษ ตามมาตรา 581 วรรคแรก ระดับที่ 2 เจตนาทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายแก่กาย ตามมาตรา 582 วรรคแรก และถ้าผลสุดท้ายร้ายแรง ก็ให้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 583 วรรคหนึ่งและวรรคสอง และได้กำหนดเหตุยกเว้นในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ในมาตรา 585 โดยบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 581 การทำร้ายร่างกายผู้อื่น

ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น โดยไม่เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสองหมื่นลิรา

⁹¹ Edward M. Wise, trans., The American Series Foreign of Penal Code, The Italian Penal Code 1978 (London: Sweet & Maxwell, 1978), pp.192-199.

⁹² The American Series Foreign of Penal Code, The Italian Penal Code (London: Sweet & Maxwell, 1978).

บทบัญญัตินี้ไม่ใช่บังคับในกรณีที่กฎหมายถือว่า การใช้กำลังทำร้ายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิด หรือในกรณีการกระทำความผิดอื่นโดยบันดาลโทสะ

มาตรา 582 การทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ

ผู้ใดทำร้ายร่างกาย เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสามปี

ถ้าการเจ็บช้ำสุดท่ายไม่เกินสิบวัน และไม่มี ความรุนแรง ตามมาตรา 583 ถึง 585 ยกเว้น ตาม (1) และวรรคสุดท้ายตามมาตรา 577 จะถูกลงโทษตามคำฟ้องผู้เสียหาย”

มาตรา 585 กำหนดเหตุยกเว้นไว้ คือ

1. การทำร้ายร่างกายบุพการี บิดา มารดา พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง
2. การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน
3. การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำ โดยการใช้อาวุธ หรือวัตถุที่มีฤทธิ์เป็นกรด ไฟ ระเบิดควัน แก๊สน้ำตา หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือโดยการใช้ยาพิษ

ซึ่งหากผู้นั้นกระทำการทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 582 โดยมีเหตุยกเว้น ตามมาตรา 585 นี้ ผู้นั้นจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น 1 ใน 3 ถึงครึ่งหนึ่ง ในฐานความผิดตามมาตรา 582

(4) ประเทศโคลัมเบีย

The Columbian Penal Code of 1997⁹³ บัญญัติเหตุยกเว้นในความผิดฐาน ทำร้ายร่างกายไว้ดังนี้

1. การทำร้ายร่างกายบุพการี ถือเป็นเหตุยกเว้นอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำจะต้อง ได้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 382 ซึ่งโดยปกติถ้าเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาจะได้รับโทษคุม ขัง 2-18 เดือน ตามมาตรา 372 ก็จะต้องได้รับโทษเพิ่มขึ้นอีก ครึ่งหนึ่งถึง 3 ใน 4 ของโทษตาม

⁹³ Phanor Etor, trans., The American Series Foreign of the Columbian Penal Code (London : Sweet & Maxwell, 1967), pp.107-108.

มาตรา 372 และนอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศโคลัมเบีย ได้กำหนดให้บิดา มารดาต้องเป็นบิดา มารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

2. การทำร้ายร่างกายบุตร ถือเป็นเหตุจกกรจอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 382 และคำว่า ลูก ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศโคลัมเบีย ต้องเป็นลูกที่ชอบด้วยกฎหมาย เท่านั้น

(5) ประเทศสวีเดน

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสวีเดน บัญญัติความผิดต่อร่างกายไว้ดังนี้⁹⁴

มาตรา 5 ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือทำให้เกิดความเจ็บป่วย หรือความเจ็บปวดแก่ผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นนั้น อยู่ในสภาวะหมดความรู้สึกตัวหรือสภาวะอื่นที่คล้ายคลึงกัน ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (assault) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับในกรณีที่เป็นความผิดลหุโทษ

มาตรา 6 ถ้าความผิดที่อ้างถึงในมาตรา 5 เป็นอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษสำหรับการทำร้ายเกิดอันตรายที่ร้ายแรงยิ่งขึ้นโดยจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี

ในการพิพากษาความผิดที่ร้ายแรง จะพิจารณาถึงเจตนาพิเศษ ซึ่งผู้กระทำเจตนาทำให้เกิดอันตรายแก่กายสาหัส หรือเจ็บป่วยรุนแรง หรือเจตนาอันแสดงให้เห็นถึงความอำมหิตอย่างมากหรือความทารุณโหดร้าย

ประเทศสวีเดนมีการบัญญัติแบ่งระดับเจตนาการทำร้ายร่างกายเอาไว้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เจตนาทำร้ายร่างกายในระดับลหุโทษ และระดับที่ 2 เจตนาทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย ตามมาตรา 5 และหากการทำร้ายนั้นเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัส หรือมีลักษณะการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความอำมหิตอย่างมากหรือทารุณโหดร้ายก็จะเป็นเหตุให้ต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากกฎหมายอาญาประเทศสวีเดนจะมีการ

⁹⁴ The American Series Foreign of Penal Code, The Swedish Penal Code (London: Sweet & Maxwell, 1972). pp.17-18.

เพิ่มโทษในกรณีที่มีอันตรายสาหัสแล้วหากการกระทำนั้นมีพฤติการณ์ที่ร้ายแรงโทษร้ายตาม
มาตรา 6 พรรคสองก็ยังคงกำหนดให้ลงโทษหนักขึ้น⁹⁵

(5) ประเทศอาร์เจนตินา

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอาร์เจนตินา บัญญัติความผิดต่อร่างกาย
ดังนี้⁹⁶

“มาตรา 89 ผู้ใดทำให้เกิดบาดเจ็บแก่ร่างกายผู้อื่นหรือทำให้เสื่อมเสียสุขภาพ
หากมิได้เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายนี้แล้ว ต้องระวางโทษจำคุก
ตั้งแต่หนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี”

บทบัญญัติความผิดต่อร่างกายของประเทศอาร์เจนตินา บัญญัติเจตนาทำร้าย
ร่างกายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายไว้ตามมาตรา 89 และหากผลจากการกระทำนั้น
ร้ายแรงก็ให้รับโทษตามมาตรา 90 และมาตรา 91 แต่หากลักษณะการกระทำมีการไตร่ตรองไว้
ก่อนก็ต้องรับโทษหนักขึ้น

(7) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี บัญญัติความผิดต่อ
ร่างกายไว้ดังนี้

มาตรา 257 ทำร้ายร่างกายผู้อื่นหรือบุกรุกสิทธิสืบสายโลหิตขึ้นไปได้รับบาดเจ็บ
(1) ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้องถูกลงโทษโดยจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือ
จำกัไว้ไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองล้านห้าแสนวอน

⁹⁵ Alvar Nelson, Responses to Crime, An Introduction to Swedish Criminal Law and Administration (New York: Criminal Law Education and Research Center, 1972), pp.38-43.

⁹⁶ The American Series Foreign of Penal Code, The Argentine Penal Code (London: Sweet & Maxwell).

(2) การกระทำผิดตามอนุ (1) ถ้ากระทำต่อผู้บุพการีเกี่ยวข้อสืบสายโลหิตขึ้นไปของผู้กระทำผิดหรือกระทำต่อคู่สมรส ผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสิบปี

(3) การพยายามกระทำผิดตามเงื่อนไขสองอนุมาตราก่อนต้องถูกลงโทษ

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ไม่แบ่งระดับเจตนาการทำร้ายร่างกายไว้ โดยบัญญัติให้เจตนาทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายรับโทษตามมาตรา 257 และหากผลเป็นอันตรายสาหัส ก็ให้รับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 258(2)⁹⁷ และมีการบัญญัติให้ต้องรับโทษหนักขึ้นหากมีการทำร้ายร่างกายบุพการีหรือคู่สมรส

จากบทบัญญัติกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาในต่างประเทศก็มีบทบัญญัติถึงเหตุที่ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ไว้เช่นกัน แต่อาจมีการกำหนดลักษณะของเหตุฉกรรจ์และระวางโทษแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศจะมีการกำหนดพฤติการณ์ความร้ายแรงของความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้อย่างไร ทั้งนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาเปรียบเทียบเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายอาญาต่างประเทศกับประมวลกฎหมายไทยในบทที่ 4 เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในกฎหมายไทยในลำดับต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹⁷ The American Series Foreign OF Penal Code, The Korean Criminal Code (London: Sweet & Maxweel,1982).

บทที่ 4

บทวิเคราะห์การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายไทย

จากการศึกษาเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่าเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้นในเบื้องต้นผู้เขียนจะศึกษาถึงปัญหาของการบังคับใช้เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน และศึกษาเปรียบเทียบทั้งในเรื่องบทบัญญัติและเจตนารมณ์ระหว่างเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้เห็นความแตกต่าง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายไทยต่อไป

4.1 บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย

การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้จะพิจารณาถึงปัญหาในสามประเด็นสำคัญคือ ประเด็นแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเหตุจรรยาว่ามีขอบเขตหรือมีความเหมาะสมเพียงใด ประเด็นต่อมาคือปัญหาในการบังคับใช้และการกำหนดความรับผิดชอบของเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และประเด็นสุดท้ายคือปัญหาในการใช้ดุลพินิจของศาลในกรณีที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหาการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในปัจจุบัน

การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทยกำหนดโดยให้นำเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นมาใช้ ซึ่งการฆ่าผู้อื่นนั้นมีลักษณะ เจตนา วิธีการและจุดมุ่งหมายแตกต่างจากการทำร้ายร่างกาย ในกฎหมายต่างประเทศการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่า และความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นมีการกำหนดแยกออกเป็นสัดส่วน และมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของพฤติการณ์และโทษ ดังนั้นการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐาน

ทำร้ายร่างกายจึงควรกำหนดโดยพิจารณาถึงพฤติการณ์และข้อเท็จจริงในการทำร้ายร่างกายเป็นสำคัญ

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 นั้น การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายกำหนดโดยเหตุและพฤติการณ์ในการกระทำผิด บางกรณีหากผลของการทำร้ายร่างกายรุนแรงจนถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัสประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ได้มีการบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับอันตรายสาหัสไว้ในมาตรา 297 อย่างไรก็ตามอาจมีบางกรณีที่ลักษณะของการกระทำมีความรุนแรง ชั่วร้าย มีผลกระทบต่อส่วนรวม แม้ผลที่ผู้ถูกกระทำได้รับจะไม่ถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัสก็ควรที่จะลงโทษผู้กระทำให้สาสม เพื่อมิให้กฎหมายมีลักษณะในการตั้งรับรอผลที่จะเกิดก่อนจึงจะลงโทษ

การกำหนดเหตุจรรยา^๑นั้นควรกำหนดให้ครอบคลุมในหลากหลายเหตุกรณี โดยมีต้องรอตั้งรับให้เกิดผลที่รุนแรงก่อน เช่น กรณีทำร้ายหญิงมีครรภ์ กรณีใช้ระเบิด วิธีการที่รุนแรง ซึ่งการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในปัจจุบัน อาจยังไม่สามารถลงโทษผู้กระทำ ความผิดที่มีจิตใจชั่วร้ายหรือจุดมุ่งหมายที่ชั่วร้ายกว่าปกติธรรมดาในบางกรณีได้ เช่น กรณีบุคคลผู้มีฐานะความสัมพันธ์ที่ควรเคารพ หรือดูแลเลี้ยงดู การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม คู่สมรส กรณีของบุคคลที่มีสภาพอ่อนแออันเห็นได้ประจักษ์ เช่น เด็ก คนชรา คนพิการ สตรีมีครรภ์ เป็นต้น ทั้งนี้กฎหมายต่างประเทศมีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแตกต่างกันและหลากหลายกรณี เช่น การทำร้ายร่างกายโดยร่วมกันกระทำ ความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษ สารเคมีอันตราย การทำร้ายในสถานที่อันเป็นสาธารณะ ยวดยานสาธารณะ

การบัญญัติโทษและความรับผิดเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้น ศาลไทยมีดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้กำหนดครอบคลุมถึงกรณีที่มีการกระทำผิดอันประกอบด้วยลักษณะของเหตุจรรยาตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไป

ดังที่กล่าวมานั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ยังคงไม่ครอบคลุมถึงพฤติการณ์ที่มีความรุนแรงต่าง ๆ หลายประการ อีกทั้งเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายยังคงบัญญัติให้นำเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่ามาใช้ ทั้งที่เจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายของความผิดต่อชีวิตและร่างกายนั้นมี

ความแตกต่างกัน โดยเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อลงโทษผู้ซึ่งกระทำ ความผิดโดยมุ่งหมายที่จะฆ่าชีวิตผู้อื่น อันแสดงถึงสภาพจิตใจอันชั่วร้าย และ การกระทำที่มีความรุนแรงกว่าความผิดต่อร่างกาย ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะมีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายให้เป็นเอกเทศ ทั้งนี้เพื่อจะได้ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ในการลงโทษของกฎหมายได้อย่างเหมาะสม และแก้ไขบทบัญญัติโดยพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการลงโทษผู้ ที่กระทำ ความผิดต่อร่างกายเป็นสำคัญ โดยบัญญัติให้ครอบคลุมในกรณีการทำร้ายร่างกายที่มีพฤติการณ์รุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามหลักการลงโทษตามสัดส่วนของความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด

4.1.2 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นยังคงมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการนำมาบังคับใช้ ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับการรู้ถึงพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุจรรยาของผู้กระทำความผิด การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาในเหตุจรรยา นั้น จะต้องประกอบด้วยพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุที่ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 คือ พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ ได้แก่ ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก และประเภทที่ 2 คือ พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรู้ ได้แก่ เงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย แต่การพิจารณาว่าในกรณีของเหตุจรรยา นั้นผู้กระทำความผิดจำเป็นต้องรู้ถึงพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุจรรยา นั้นหรือไม่ ในบางครั้งก็เป็นปัญหาที่มีข้อโต้แย้งกันในทางกฎหมาย เช่น เหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่ นั้น มีความเห็นแตกต่างกันไปสองประการคือ ท่านศาสตราจารย์ จิตติ ตึงศภัทย์ เห็นว่า การทำร้ายร่างกายเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำตามหน้าที่เป็นมูลเหตุจูงใจ ซึ่งทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นอันถือเป็นเจตนาพิเศษที่ผู้กระทำต้องมีโดยตรง อันจะเห็นได้ว่านอกจากในขณะทำร้ายผู้ถูกกระทำเป็นเจ้าพนักงานอยู่ในขณะนั้นแล้วยังจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่า เจ้าพนักงานจะกระทำตามหน้าที่จริงๆ หรือได้กระทำการตามหน้าที่มาแล้วจริงๆ และผู้กระทำก็ได้รู้

ข้อเท็จจริงนั้น และได้ลงมือกระทำความผิดเพราะเหตุนั้น¹ ส่วนท่าน ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร เห็นว่า “ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่” นั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด แต่เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัย ที่ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรู้² ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับท่านศาสตราจารย์ จิตติ ติงศภักดิ์ ในประเด็นที่ว่า “ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำตามหน้าที่” เป็น มูลเหตุจูงใจ หรือเจตนาพิเศษ ดังนั้นเมื่อเป็นการรับโทษหนักขึ้นตามมูลเหตุจูงใจ หรือเจตนา พิเศษแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น ต่อเมื่อได้รู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น

(2) ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ร่วมกระทำความผิด ปัญหา ใน ข้อ นี้ มี ประเด็นที่ต้องวิเคราะห์หว่า หากการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุฉกรรจ์นั้น มีผู้ร่วมกระทำความผิดหลายคน ผู้ร่วมกระทำความผิดทุกคนจะต้องรับผิดในเหตุฉกรรจ์ เช่นเดียวกันหรือไม่ ซึ่งผู้ร่วมกระทำความผิดเหล่านี้ อาจเป็นตัวการร่วม ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน การ วินิจฉัยปัญหาการร่วมกระทำผิดในกรณีของเหตุฉกรรจ์ตามแนวทางของกฎหมายนั้น จักต้องถือว่า เหตุฉกรรจ์ต่างๆ นั้นเป็นเหตุส่วนตัว * ดังนั้นผู้กระทำที่มีเหตุต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ เป็นเหตุฉกรรจ์เท่านั้น ที่ต้องรับผิดตามมาตรา 296 ส่วนผู้ที่มิได้มีเหตุส่วนตัวต่าง นั้นคงรับผิด ฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ตัวอย่างเช่น การทำร้ายร่างกายบุพการี กรณีนี้ฐานะ ของผู้ถูกกระทำถือเป็นเหตุส่วนตัวซึ่งหากผู้ถูกทำร้ายมิได้มีความสัมพันธ์เป็นบุพการีของผู้กระทำ ความผิด ผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามเหตุฉกรรจ์ในลักษณะนี้ ตัวอย่างอีก ประการหนึ่งคือ การใช้ให้บุคคลอื่นไปกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หากผู้ทำร้ายได้กระทำ ด้วยความทารุณโหดร้าย ผู้ใช้ก็ไม่ต้องรับผิดในเหตุฉกรรจ์แต่อย่างใด เพราะการกระทำทารุณ

¹ จิตติ ติงศภักดิ์, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2539), หน้า 1907.

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 52-53.

* เหตุส่วนตัว หมายถึง เหตุที่อาศัยคุณสมบัติส่วนตัวของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ จึง มีผลเฉพาะตัว ไม่มีผลถึงผู้อื่นที่ร่วมกระทำความผิด ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ดังเช่น ฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้ถูกกระทำ การบันดาลโทษ เหตุบรรเทาโทษ ความ วิกลจริตหรือมีเมามัว เป็นต้น.

โทษร้ายถือเป็นเหตุส่วนตัวของผู้ทำร้าย ซึ่งผู้ใช้มิได้มีเจตนา และรู้ถึงการกระทำดังกล่าวด้วย เป็นต้น³

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการตีความความผิดฐานทำร้ายร่างกาย การลงโทษตามบทอุทธรณ์นั้นต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือไม่อันเป็นบทธรรมดาเสียก่อน ในกรณีของความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้น ต้องมีการตีความลักษณะของ “อันตรายแก่กายหรือจิตใจ” เพราะหากความผิดนั้นไม่มีอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำก็จะต้องรับผิดเพียงความผิดลหุโทษตามมาตรา 391 ซึ่งลักษณะอย่างไรจะถือว่าเป็น “อันตรายแก่กายหรือจิตใจ” นั้น เป็นเรื่องที่ยังคงมีปัญหาในการตีความมาโดยตลอด ทั้งนี้แนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ของรูปคดี จึงอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนของบรรทัดฐานในการตีความกฎหมาย เช่น คำพิพากษาบ้างก็วินิจฉัยว่า ใช้อาวุธตี เป็นผลถลอก ไม่มีโลหิต ถือว่าไม่เป็นอันตรายแก่กาย⁴ แต่บางคำพิพากษาก็วินิจฉัยว่า แม้เป็นแค่แผลบวมบูน ก็ถือได้ว่าเป็นอันตรายแก่กายแล้วไม่จำเป็นต้องมีโลหิตไหล⁵ เป็นต้น เหตุนี้จึงมีข้อนำคิดว่าบทบัญญัติมาตรา 295 นี้จะขัดกับหลัก “ไม่มีโทษไม่มีกฎหมาย” (nulla poena sine lege) ในข้อที่ว่ากฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอนหรือไม่ การทำร้ายแค่ไหนจะถือว่าเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 295 นั้น แม้ศาลฎีกาจะเคยวินิจฉัยวางหลักว่า การพิจารณาว่า “เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ” จำต้องพิจารณาถึงการกระทำของจำเลยและบาดแผลที่ผู้เสียหายนั้นได้ประกอบกัน อันแสดงว่าศาลฎีกาได้พยายามวางหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดความชัดเจนแน่นอนของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนแน่นอนกว่านี้ย่อมกระทำได้และดีกว่าการที่จะแก้ไขโดยการตีความคำว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจโดยใช้กฎหมายดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน⁶

(4) ปัญหาเกี่ยวกับการพยายามกระทำความผิด ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นหากผู้กระทำประสงค์หรือยอมเล็งเห็นถึงอันตรายแก่กายหรือจิตใจ แล้วอันตรายนั้นไม่เกิดขึ้น

³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: จีรวิศการพิมพ์, 2546), หน้า 657-667.

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2546/2519, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2530.

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 116/2503.

⁶ คณิต ฅน นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 64-65.

ผู้กระทำต้องรับโทษฐานพยายามกระทำความผิด⁷ อย่างไรก็ตามอาจเกิดปัญหาว่าหากผู้กระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้พยายามกระทำความผิดโดยประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ ผู้กระทำ ความผิดนั้นจะต้องรับโทษหนักขึ้นในความผิดฐานพยายามกระทำความผิดทำร้ายร่างกายโดยมี เหตุฉกรรจ์หรือไม่ ในประเด็นนี้กฎหมายได้วางหลักไว้ว่าหากการพยายามกระทำความผิดฐานทำ ร้ายร่างกายนั้นประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ด้วย เช่น กรณีพยายามทำร้ายร่างกาย บุพการี หรือกรณีพยายามทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ก็ย่อมต้องรับผิดฐานพยายาม กระทำความผิดโดยประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ ทั้งนี้เพราะการรับผิดในเหตุฉกรรจ์นั้นเป็นการรับผิด อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดนั้นกระทำด้วยเหตุหรือพฤติการณ์อันร้ายแรง ซึ่งเหตุหรือ พฤติการณ์ดังกล่าวนี้ผู้ที่ลงมือกระทำความผิดย่อมมีเจตนาโดยรู้และเล็งเห็นได้นับแต่เริ่มมีความพยายามที่ จะกระทำความผิดนั้น ๆ แล้ว ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประกอบด้วย เหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 แม้การกระทำนั้นจะไม่บรรลุผลให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ก็ต้อง รับโทษในความผิดฐานพยายามทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 และมาตรา 80

(5) ปัญหาเกี่ยวกับข้อแตกต่างระหว่างเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้าย ร่างกาย มาตรา 296 กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 ต่างก็ มีลักษณะเป็นบทบัญญัติที่ทำให้รับโทษจากบทธรรมดาหนักขึ้น จึงอาจจะมีข้อสงสัยว่า ความผิด ฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัสนั้นถือเป็น “เหตุฉกรรจ์” ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ด้วยหรือไม่ ซึ่งจากการตีความกฎหมายอาญา เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้น หมายถึงเหตุอันมีพฤติการณ์และความร้ายแรงในการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม มาตรา 296 เท่านั้น ส่วนการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัสตาม มาตรา 297 นั้น มีลักษณะเป็น “ผลฉกรรจ์” ในการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับ “เหตุฉกรรจ์” และ “ผลฉกรรจ์” ของการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 นั้นบัญญัติให้ นำ พฤติการณ์และข้อเท็จจริงในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นมาปรับใช้ ซึ่งพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเหล่านี้ นักกฎหมายได้ตีความว่า จะต้องมียุติธรรมอันเป็นประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้ว่าผู้ถูกทำร้าย ร่างกายจะต้องได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงเหล่านี้จะต้องเป็น ข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำได้รู้ว่ามีอยู่ จึงจะสามารถลงโทษผู้กระทำตามบทหนักในมาตรา 296 ได้ ดังนั้น มาตรา 296 นี้จึงมีความผิดฐานพยายามได้ เพราะหากมีเจตนาที่จะทำร้ายร่างกายตามพฤติการณ์

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

ที่ถือเป็นเหตุฉกรรจ์ โดยมีเจตนาเห็นได้ว่าผู้หนึ่งจะต้องได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจแล้วการกระทำนั้นไม่บรรลุผล หรือกระทำไปไม่ตลอด ผู้หนึ่งก็สามารถรับโทษตามมาตรา 296 ได้ ส่วนมาตรา 297 นั้นถือเป็นลักษณะฉกรรจ์อย่างหนึ่งโดยถือเป็นผลฉกรรจ์ ซึ่งจะต้องเป็นการกระทำผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัส ลักษณะของมาตรา 297 นี้แตกต่างกับมาตรา 295 และมาตรา 296 คือ มาตรา 295 และมาตรา 296 ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาที่จะให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ส่วนกรณีมาตรา 297 ผู้กระทำไม่จำเป็นจะต้องมีเจตนาที่จะทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส หากเพียงแต่มีเจตนาทำร้ายร่างกาย หากผลของการกระทำนั้นเป็นอันตรายสาหัส ก็ถือเป็นความผิดตาม มาตรา 297 แล้ว ดังนั้นในการฟ้องคดีต่อศาล หากในตอนแรกฟ้องไปตามมาตรา 295 และต่อมาผู้ถูกกระทำมีผลต่อเนื่องจากการถูกทำร้ายจนทำให้ได้รับอันตรายสาหัส ก็สามารถแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องได้⁸ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าจะไม่มีความผิดฐานพยายามในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัส เพราะการจะมีความผิดฐานพยายามได้นั้นจะต้องมีเจตนาเสียก่อน

4.1.3 ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของศาลกำหนดโทษในกรณีมีพฤติการณ์ร้ายแรง

ในกรณีที่การกระทำมีความผิดมีพฤติการณ์ร้ายแรงกว่าธรรมดา นั้น บางกรณีกฎหมายอาจจะกำหนดโทษไว้ชัดเจน ซึ่งศาลจะมีดุลพินิจในการลงโทษภายในอัตราโทษตามกฎหมาย แต่บางกรณีแม้กฎหมายมิได้กำหนดโทษไว้ชัดเจนแน่นอนหรืออาจมิได้กำหนดให้พฤติการณ์นั้นจะต้องรับโทษหนักขึ้นแต่ศาลก็สามารถมีดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่การกระทำผิดอันมีพฤติการณ์ร้ายแรงนั้นได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ดุลพินิจในการลงโทษนั้นมีที่มาจากทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute theory) และ ทฤษฎีสัมพันธ์ (relative theory) โดยทฤษฎีเด็ดขาดเป็นทฤษฎีที่ลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory) หรือให้สาสมกับความผิดแต่มิใช่การลงโทษเพื่อแก้แค้น ทั้งนี้การลงโทษตามกฎหมายต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและศีลธรรม โดยคานท์ (Kant) ให้ความเห็นว่า เมื่อมีการกระทำผิดก็จะต้องมีการลงโทษ เพราะกฎหมายอาญาเป็นคำสั่งเด็ดขาด (The penal law is a categorical imperative) ส่วนเฮเกล (Hegel) เห็นว่าการลงโทษให้สาสมกับความผิดก็เพื่อนำความถูกต้องกลับคืนมา ฉะนั้นตามทฤษฎีเด็ดขาดนี้จะถือว่าการลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำผิดโดยถือว่าการลงโทษจะหนักหรือเบาต้องแล้วแต่ความชั่วของผู้ที่กระทำ การลงโทษจึงต้องให้ได้สัดส่วนกับผลร้ายที่เกิดจากการ

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 601/2511.

กระทำความผิด ถ้าผลร้ายแรงมากก็ต้องลงโทษหนักมาก ส่วนทฤษฎีสัมพันธ์นั้นจะพิจารณาว่าการลงโทษอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ และคำนึงถึงตัวผู้กระทำผิดกับเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ จึงเท่ากับการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก จุดประสงค์เพื่อป้องกันบุคคลที่ทำความผิดนั้นเองมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งเรียกว่าเป็นการ ป้องกันพิเศษ (special prevention) ในขณะที่เดียวกันก็ป้องกันบุคคลทั่วไปไม่ให้กระทำความผิดด้วยอีกประการหนึ่งเรียกว่าเป็นการป้องกันทั่วไป (general prevention) นักวิชาการได้นำทฤษฎีเด็ดขาดและทฤษฎีสัมพันธ์มาผสมผสานกัน เรียกว่า ทฤษฎีผสม (Vereinigungstheorie) ส่วนจะใช้ทฤษฎีใดเป็นทฤษฎีหลักนั้นอาจเห็นต่างกันไป⁹

ในประเทศไทยมีการใช้แนวคิดเกี่ยวกับดุลพินิจและทฤษฎีในการลงโทษเป็นทฤษฎีผสมหลักสำคัญของการลงโทษก็เนื่องจากบุคคลนั้นกระทำความผิดอาญาก็ต้องได้รับโทษ ฉะนั้นการลงโทษเพื่อทดแทนความผิดหรือสาสมกับความผิดจึงควรเป็นทฤษฎีหลักซึ่งต้องนำมาพิจารณาก่อนเพราะถือเป็นทฤษฎีแห่งความยุติธรรม มีผลเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด ถ้ามองย้อนหลังถึงแนวคิดของกฎหมายไทยก็จะพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษในสมัยก่อนที่เรียกว่าทัณฑ์ก็เกิดจากความคิดที่ว่าต้องลงโทษเพื่อให้เกิดความถูกต้องและให้ผู้คนเกิดความเข็ดหลาบเกรงกลัวเพื่อเป็นมาตรการในการรักษาความสงบสุขในสังคม ทัณฑ์หรือโทษจึงเป็นเครื่องมือในการรักษาธรรมมิใช่การแก้แค้น ขณะเดียวกันก็มีใช้การลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิด (reform) ตามความคิดอาชญาสมัยใหม่¹⁰

กฎหมายในหลายประเทศวางหลักไว้ว่าการที่ศาลจะกำหนดโทษมากน้อยให้พิจารณาตัวผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็พิจารณาข้อเท็จจริงในด้านอื่นด้วย ดังเช่น ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ปี ค.ศ. 1975 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 46 ใจความว่า ความชั่ว (Schuld) ของผู้กระทำเป็นพื้นฐานในการกำหนดโทษและผลของโทษที่คาดหมายได้ว่าผู้กระทำผิดจะได้รับสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมในอนาคตจะต้องนำมาประกอบการพิจารณาด้วย ประมวลกฎหมายอาญาของสวิสเซอร์แลนด์ ปี ค.ศ. 1938 มาตรา 63 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ว่า ผู้พิพากษา

⁹ สมหมาย จันทร์เรือง, “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราโทษกับการกระทำผิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 10-12.

¹⁰ แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2544), หน้า 140.

ต้องกำหนดโทษตามความชั่วของผู้กระทำผิด ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเชกโกสโลวาเกีย ปี ค.ศ.1950 มาตรา 19 (1) ความว่า ในการกำหนดโทษให้ศาลคำนึงถึงขนาดแห่งภัยอันตรายของการกระทำความผิดอาญาซึ่งมีต่อสังคม ความหนักเบาแห่งความชั่ว ลักษณะของผู้กระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถที่จะกลับตนเป็นคนดีตลอดจนพฤติการณ์ที่เป็นเหตุเพิ่มโทษและเหตุผลโทษ สำหรับประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้บัญญัติเน้นหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ปรากฏเพียงคำอธิบายทางตำราเกี่ยวกับดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษว่าพิจารณาจากหลักสำคัญดังนี้¹¹

1. สภาพและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด ในความผิดฐานเดียวกันก็มีความร้ายแรงยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นราย ๆ ไป โทษก็ควรหนักเบาตามสภาพของความผิดแต่ละรายนั้น
2. สาเหตุแห่งการกระทำ
3. ผลของความผิดที่เกิดแก่เอกชนหรือส่วนรวมร้ายแรงเพียงใด
4. ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เสียหายเป็นผู้ที่ช่วยตัวเองไม่ได้ หรือควรได้รับความคุ้มครองเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ตัวผู้กระทำความผิดก็เป็นเหตุที่ควรคำนึง เช่น ผู้ที่เคยกระทำความผิดซ้ำๆ หรือกระทำความผิดโดยบังเอิญ เป็นต้น

แม้ในกฎหมายอาญาของไทยจะมีได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ก็ตาม แต่ศาลก็วางแนวเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจที่ชัดเจนและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ดังปรากฏในแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกาว่า “การที่จะยึดถือเอาอัตราที่กำหนดที่คิดกันขึ้นแล้วอ้างว่าเป็นมาตรฐาน โดยไม่คำนึงถึงพฤติการณ์ประกอบการกระทำความผิดตามหลักวิชาธรรมศาสตร์นั้น อาจก่อให้เกิดการยุติธรรมได้ง่ายและเมื่อปรากฏว่าศาลที่สูงกว่าไม่เห็นด้วยในดุลพินิจในการพิพากษาคดีเช่นเดียวกันนั้นแล้ว ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะรับเป็นข้อควรคำนึงในการที่จะอำนวยความยุติธรรมต่อไป”¹² ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 43/2454 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ว่า “อนึ่งเมื่อว่าถึงกำหนดโทษที่ศาลได้กำหนดอยู่แล้ว ข้าพระพุทธเจ้ามีเหตุผลสมควรที่จะกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ในคดีมาเฉพาะหน้าข้าพระพุทธเจ้าพิพากษานั้น โดยมากข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ฯลฯ ว่า ศาลหาค่อยได้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยให้ต้องตามบทพระอัยการที่ท่านบัญญัติไว้ไม่ ดูเป็นการ

¹¹ จิตติ ติงศัทธี, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529), หน้า 1130-1135.

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2500, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1280/2500.

กำหนดเอาตามใจ ไม่ได้อาศัยหลักเกณฑ์ตามกฎหมายเสียโดยมาก ฯลฯ การเรื่องนี้เป็นหน้าที่
 ข้าพระพุทธเจ้าโดยแท้ที่จะระวางศาลล่างให้ใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดี เพื่อให้อรรถคดีทั้งหลาย
 ได้เป็นไปโดยถูกต้องสมควรแก่ความยุติธรรมตามพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าข้าพระพุทธเจ้าผู้ซึ่ง
 ได้พระมหากรุณาไว้วางพระราชหฤทัยให้ฉลองพระเดชพระคุณในหน้าที่อันสำคัญเช่นนี้ ละเลย
 การอันนี้เสียแล้วใครเล่าจะเป็นผู้ฉลองพระเดชพระคุณให้ราชการแผ่นดินดำเนินไปโดยสมควรได้
 ด้วยเหตุว่าเป็นการน้อยนัยหน้าที่คดีเหล่านี้จะได้มีช่องทราบถึงพระเนตรพระกรรณได้ โดยว่าได้
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าเป็นเจ้าหน้าที่ในการนี้อยู่แล้ว ฯลฯ ข้าพระพุทธเจ้า
 จะกวดขันศาลล่างในเรื่องกำหนดโทษ ให้อาศัยเหตุผลให้สมกับความผิด ให้สมกับที่มันได้ล่วงพระ
 ราชอาญา ดังนี้” จากแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้ดุลพินิจที่ถูกต้องของ
 ศาลนั้นจะต้องอธิบายเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยชี้ให้ชัดเจนมิใช่กำหนดเอาตามใจ กล่าวในเชิง
 วิชาการก็คือ การใช้ดุลพินิจของศาลจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (Objective) มิใช่เหตุผลแบบอัต
 วิสัย(subjective) ซึ่งจะกลายเป็นเรื่องการกำหนดโทษตามอำเภอใจไปได้ ดังที่ท่านศาสตราจารย์
 สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เคยกล่าวว่า “การดำรงตนของตุลาการนั้น ตอนที่ตัดสินความเป็นตอนที่
 สำคัญที่สุดผู้พิพากษาจะต้องชั่งน้ำหนักด้วยวิจารณญาณ ด้วยความเป็นกลางจริงๆ ... ต้องตัดสิน
 คดีโดยไม่ใช้ด้วยอารมณ์แต่ต้องตัดสินด้วยเหตุผลทั้งสิ้น...”¹³

อย่างไรก็ตามแม้ศาลจะได้วางแนวทางเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวาง แต่
 ในทางปฏิบัติของศาลไทย ผู้พิพากษามักจะคำนึงถึงบัญญัติระวางโทษหรือ “ยี่ต็อก” เป็นสำคัญ ซึ่ง
 ประโยชน์ของยี่ต็อกก็คือ ช่วยควบคุมการใช้ดุลพินิจไม่ให้เกิดความแตกต่างกันมากโดยถือหลักว่า
 คดีที่มีหลักเหมือนกันก็ควรลงโทษอย่างเดียวกัน แต่ผลเสียคือ เป็นการจำกัดการใช้ดุลพินิจของ
 ศาลประการหนึ่ง ซึ่งมองในแง่วิชาการแล้วเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมนัก แม้ว่าการใช้ดุลพินิจในการ
 ลงโทษจะเป็นเรื่องของศาลที่จะพิจารณาโดยอิสระตามอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม แต่ใน
 บางช่วงเวลาที่มีการกระทำความผิดอาญามากขึ้นก็มักจะมีข้อวิจารณ์ว่าศาลใช้ดุลพินิจลงโทษ
 เบาเกินไปหรือไม่ จึงทำให้คนไม่เกรงกลัว ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เคยให้ความเห็นต่อ
 ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันอังคารที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2533 ว่า “...กฎหมายในปัจจุบัน
 ก็มีโทษหนักอยู่แล้ว เพียงแต่ศาลของไทยตั้งอยู่บนความเมตตา ถ้าสงสารท่านก็ลดโทษให้ ซึ่งถ้า

¹³ สัญญา ธรรมศักดิ์, “การดำรงตนของตุลาการ,” ใน คำบรรยายในการอบรมผู้ช่วยผู้
 พิพากษา.(2528), หน้า 6.

หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความผิดทางสังคมอย่างเรื่องยาเสพติด การฆ่าล้างแค้น หากไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก จะต้องลงโทษให้เต็มอัตรา ลงโดยไม่มีทางเลือกย่อนโทษให้ก็อาจจะปราบปรามได้...”¹⁴

ในกรณีที่มีการกระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายที่สังคมเห็นว่ามีความร้ายแรง เช่น การทำร้ายสตรีมีครรภ์ การทำร้ายบุคคลอ่อนแอพิการ ไม่มีทางสู้ การร่วมกันทำร้ายผู้อื่น การทำร้ายในที่สาธารณะ กรณีต่างๆ เหล่านี้กฎหมายมิได้กำหนดให้เป็นเหตุจรรยา แต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษภายใต้อัตราโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดในลักษณะเหล่านี้ก็กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของสังคมและยังแสดงถึงจิตใจอันชั่วร้ายกว่าปกติของผู้กระทำ ผู้พิพากษาก็มักจะมีดุลพินิจในการกำหนดโทษในอัตราที่สูงกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดาอยู่แล้ว ดังนั้นหากมีการบัญญัติให้พฤติการณ์ดังกล่าวที่กล่าวมานั้นเป็นเหตุจรรยา ย่อมทำให้การบัญญัติกฎหมายมีบรรทัดฐานที่แน่นอน และสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดโทษของศาลได้อย่างมีความยุติธรรม เป็นไปตามหลักสัดส่วนของโทษกับความร้ายแรงของการทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการป้องกัน ช่มชู้ ยับยั้งอาชญากรรมที่ตีอีกประการหนึ่งด้วย

4.2 บทวิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตมาใช้เป็นเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกาย

ตามกฎหมายไทย

ในกฎหมายมังรายศาสตร์และกฎหมายตราสามดวง ยังมีได้มีการแบ่งแยกความผิดออกเป็นความผิดต่อชีวิตหรือความผิดต่อร่างกาย แต่ก็ได้มีการกำหนดให้การกระทำความผิดบางประการที่มีลักษณะของการกระทำมีความร้ายแรงเป็นเหตุที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายในสมัยนั้นยังมิได้จัดหมวดหมู่ชัดเจน แต่มีการกำหนดฐานความผิดโดยแบ่งแยกออกเป็นรายละเอียดตามกรณีไป และยังมีได้มีการคำนึงถึงหลักเจตนาแต่อย่างใด แต่คำนึงถึงลักษณะของการกระทำและผลของการกระทำเป็นสำคัญ ในส่วนของเหตุจรรยาในสมัยนั้นยังมิได้มีการแบ่งแยกเหตุจรรยาออกมาเป็นความผิดเฉพาะไม่ว่าจะเป็นเหตุจรรยา

¹⁴ แสง บุญเฉลิมวิภาส, “แนวความคิดเกี่ยวกับดุลพินิจในการลงโทษ,” ใน หนังสือรวมบทความทางวิชาการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, มูลนิธินิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2534).

ในความผิดต่อชีวิตหรือเหตุกรรจ์ในความผิดต่อร่างกาย แต่ก็ได้มีการกำหนดให้การกระทำ ความผิดบางประการที่มีลักษณะของการกระทำมีความร้ายแรง เช่น ในกรณีความผิดต่อชีวิตก็มีการบัญญัติคุ้มครองบุคคลบางประเภท เช่น บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือมีการบัญญัติถึงการฆ่า โดยการจ้างวานผู้อื่นไปฆ่า การล่อลวงไปฆ่า การลอบฆ่า ซึ่งเป็นลักษณะของการฆ่าโดย ไตร่ตรองไว้ก่อน การฆ่าหญิงมีครรภ์ การฆ่าด้วยสารพิษ เป็นต้น ซึ่งกำหนดโทษของการฆ่าตาม กฎหมายตราสามดวงนั้นมีโทษประหารชีวิตเพียงสถานเดียว ไม่ว่าจะมีความผิดร้ายแรงหรือไม่ ในขณะที่การกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายมังรายศาสตร์นั้นมีการกำหนดให้ ต้องรับโทษหนักขึ้นหากการทำร้ายร่างกายนั้นเป็นการกระทำโดยใช้อาวุธ หรือตามกฎหมายตรา สามดวง กฎหมายเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายนั้น ได้มีการกำหนดความร้ายแรงของการกระทำไว้ เป็นระดับต่าง ๆ เช่น กำหนดเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์เหล็ก ศักดิ์ไม้ เป็นต้น และมีการคุ้มครองบุคคลบาง ประเภท หรือคุ้มครองสถานที่ ซึ่งหากกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีปัจจัยดังกล่าวแล้ว ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะเห็นได้ว่าตาม กฎหมายมังรายศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวงนี้ ยังไม่มีการแบ่งความผิดต่อชีวิต และ ความผิดต่อร่างกายออกจากกันชัดเจน แต่ในความผิดต่อร่างกายนั้นได้มีการกำหนดระดับของ โทษต่อระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดแตกต่างกัน ส่วนความผิดต่อชีวิตนั้นแม้จะมี การอ้างถึงพฤติการณ์ร้ายแรงในความผิดฐานฆ่า แต่โทษที่กำหนดไว้นั้นก็มีเพียงสถานเดียวคือ โทษประหารชีวิต

จนกระทั่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 และประมวลกฎหมายอาญาฉบับ ปัจจุบัน ได้มีการกำหนดให้ความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกายเป็นความผิดในลักษณะ เดียวกัน โดยแบ่งออกเป็นหมวดความผิดต่อชีวิต และหมวดความผิดต่อร่างกาย และให้ประมวล กฎหมายอาญา ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุกรรจ์ (มาตรา 296) และ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสประกอบเหตุกรรจ์ (มาตรา 298) นำเหตุกรรจ์ ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นในหมวดความผิดต่อชีวิต (มาตรา 289) มาบังคับใช้

กฎหมายต่างประเทศ

ทั้งประเทศในระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ ประเทศในระบบซีวิลลอว์ เช่นประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมันมีการกำหนดให้ความผิดต่อชีวิต และความผิดต่อร่างกายแยกออกจากกัน นอกจากนี้ในความผิดต่อร่างกายยังมีการแบ่งระดับของ ความร้ายแรงในการทำร้ายออกเป็นหลายระดับ และแยกเหตุกรรจ์ของความผิดฐานฆ่า และ

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายออกจากกันและมีการบัญญัติเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายไว้เป็นการเฉพาะ

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

ในหมวดความผิดต่อชีวิตนั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์ในการกำหนดความผิดต่อชีวิตขึ้นมาเนื่องจากศีลธรรมของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้หากพิจารณาถึงเจตนาชั่วร้ายของผู้กระทำแล้วจะเห็นได้ว่าเจตนาของความผิดต่อชีวิตนั้นมีความชั่วร้ายรุนแรงเป็นอย่างมาก เพราะถึงขนาดที่ต้องการจะเอาชีวิตผู้อื่น ส่วนในหมวดความผิดต่อร่างกายนั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์ในการกำหนดความผิดต่อร่างกายขึ้นมาเนื่องจากศีลธรรมของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองความปลอดภัยของร่างกายมนุษย์ เจตนาชั่วร้ายของผู้กระทำนั้นยังไม่ชั่วร้ายรุนแรงถึงขนาดความผิดต่อชีวิต แต่ก็มีผลกระทบต่อผู้ที่ถูกทำร้ายร่างกาย และสร้างความสะเทือนขวัญแก่สังคมเช่นกัน

อย่างไรก็ตามจากการที่ทั้งความผิดต่อร่างกาย และความผิดต่อชีวิตนั้น มีเจตนารมณ์ของกฎหมาย ศีลธรรมทางกฎหมาย และเจตนาชั่วร้ายที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายแยกเป็นเอกเทศออกจากเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิต เพื่อจะได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายให้มีความเหมาะสมกับสภาพของปัญหา และพฤติการณ์ร้ายแรงในการกระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายในสังคมไทยต่อไป

4.3 บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ และวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย

การกระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นการกระทำที่มีเจตนา ลักษณะของการกระทำ และผลของการกระทำที่แตกต่างกันอันทำให้ผู้กระทำย่อมต้องรับโทษที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะถ้าการกระทำนั้นมีพฤติการณ์ที่ร้ายแรง การกำหนดโทษสำหรับการกระทำนั้นๆ ก็ย่อมจะต้องหนักขึ้น ดังนั้นในกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศจึงได้กำหนดเหตุอันมีลักษณะจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเอาไว้ โดยในแต่ละประเทศก็จะมีกำหนดถึงพฤติการณ์อันเป็นเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้น หรือกำหนดไว้เป็นเหตุจรรยาในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้เขียนจะวิเคราะห์โดยแบ่งพิจารณาจากปัจจัยในเรื่องฐานะของผู้ถูกระทำ ความชั่วร้ายของผู้กระทำ และจุดมุ่งหมายของผู้กระทำ รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่มีได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายไทย เพื่อ

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศและวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเหตุ
ฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทย ดังต่อไปนี้

4.3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิด

การกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296 ให้นำเหตุฉกรรจ์
ในความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 289 มาใช้ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดยังไม่ครอบคลุม
เพียงพอสำหรับการกระทำต่อบุคคลบางประเภท กฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้
อย่างสาสม ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการกำหนด
ครอบคลุมถึงบุคคลในฐานอื่นๆ ซึ่งถือว่ามีพฤติการณ์อันร้ายแรงไว้หลายประเภท อันจะได้
เปรียบเทียบถึงบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

(1) ฐานะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์

การทำร้ายร่างกายบุคคลที่มีฐานะเกี่ยวข้องโดยความสัมพันธ์ ถือเป็นการกระทำ
ความผิดที่มีความร้ายแรงโดยพฤติการณ์ ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำความผิดต่อผู้มีพระคุณ ผู้อุป
การคุณ หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดไว้วางใจ ควรค่าแก่การกตัญญูดูแล กฎหมายไทยกำหนดให้
การทำร้ายร่างกายบุพการีโดยสายโลหิตเป็นลักษณะฉกรรจ์ เพราะคุณธรรมทางกฎหมายในข้อนี้
คือความกตัญญูรู้คุณ แต่อย่างไรก็ตามในกฎหมายต่างประเทศหากมีการทำร้ายร่างกายบุคคล
บางประเภทก็ถือเป็นเหตุฉกรรจ์ นั่นคือ ผู้สืบสันดาน ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม คู่สมรส ดัง
จะกล่าวโดยละเอียดต่อไปนี้

(1.1) บุพการี

ตามกฎหมายไทย

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
296 ซึ่งได้กำหนดให้นำความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 289 มาใช้ เจตนารมณ์ของการกำหนด
ลักษณะฉกรรจ์ตามมาตรา 296 นี้ เป็นการกำหนดตามความสัมพันธ์ทางสายโลหิตระหว่างผู้กระทำ
กับผู้ถูกกระทำ โดยได้บัญญัติให้เอาโทษแก่ผู้ที่ทำร้ายร่างกายบุพการีหนักกว่าทำร้ายร่างกาย
ผู้อื่น เนื่องจากการทำร้ายร่างกายบุพการีถือเป็นการแสดงความโหดร้ายและอกตัญญูต่อผู้มี

พระองค์ เจตนาฆาตกรรมทางกฎหมายตามมาตรานี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากกฎหมายเห็นความสำคัญในชีวิตและร่างกายมนุษย์ อีกทั้งตามหลักศาสนาและธรรมเนียมประเพณีของไทยแต่โบราณนั้น ถือว่าบุตรหลานจะต้องกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ทวด ซึ่งเป็นบุพการี

ความเป็นมาของการบัญญัติความผิดตามมาตรานี้ กฎหมายตราสามดวงได้มีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการี ไว้ในมาตรา 17 ของพระอัยการลักษณะวิวาทคำตี โดยกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้นหากเป็นการทำร้ายร่างกายบิดามารดา และยังคงคุ้มครองไปถึงการทำร้ายร่างกายพ่อตาแม่ยาย หรือพ่อผัวแม่ผัวตามมาตรา 5 ด้วย แสดงให้เห็นว่า ได้มีการคุ้มครองทั้งในส่วนของบิดามารดา และบุคคลที่เป็นบิดามารดาของอีกฝ่าย โดยมีได้มีการคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตเป็นหลักสำคัญแต่ประการใด อันจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 และกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งการลงโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการีตามกฎหมายทั้งสองฉบับหลังนั้นจะต้องพิจารณาว่า บุคคลที่ถูกทำร้ายร่างกายนั้นมีฐานะตามคำจำกัดความของคำว่าบุพการีหรือไม่ และคำว่าบุพการีจะหมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป เช่น บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ทวด ตลอดจนสายขึ้นไป โดยมีได้คำนึงว่าจะต้องเป็นบิดา ปู่ ย่า ตา ทวด ที่ชอบด้วยกฎหมาย หากแต่ถือตามความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือความเป็นจริงเป็นหลักสำคัญ ดังนั้นหากเป็นกรณีที่เป็นการทำร้ายร่างกายพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง หรือผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีได้สืบสายโลหิต ก็ถือว่ามี ความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา

ในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ นั้นข้อเท็จจริงจะต้องปรากฏชัดว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาในการทำร้ายร่างกายบุพการี ซึ่งเป็นเจตนาที่ร้ายแรงกว่าเจตนาทำร้ายร่างกายทั่วไป คือผู้กระทำต้องรู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายคือบุพการีด้วย เพื่อเน้นให้เห็นว่าผู้ทำร้ายมีเจตนาโหดเหี้ยมผิดธรรมดาตามนุษย์ หากผู้ถูกกระทำไม่รู้ว่าผู้ถูกทำร้ายเป็นบุพการีของตน ย่อมต้องถือว่าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด ซึ่งบุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62

ตามกฎหมายต่างประเทศ มีการบัญญัติแตกต่างกันออกไป เช่น

ประเทศเยอรมัน ตาม The German Penal Code of 1993 ได้บัญญัติว่า การทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นเหตุจรรยา ถ้าเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดา จำคุกไม่เกิน 3 ปี ก็กลายเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 223 (2)

ประเทศโคลัมเบีย ตาม The Columbian Penal Code 1997 ได้บัญญัติว่า การทำร้ายร่างกายบิดามารดาเป็นเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 382 จะต้องได้รับโทษเพิ่มอีก ครั้งหนึ่งถึง 3 ใน 4 ของความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา (มาตรา 372) โดยบิดามารดาตามกฎหมายอาญาของประเทศโคลัมเบีย ต้องเป็นบิดา มารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

ประเทศอิตาลี ตาม The Italian Penal Code 1978 ได้บัญญัติว่า การทำร้ายร่างกาย บิดาเลี้ยง หรือมารดาเลี้ยง ถือเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 585

ประเทศฝรั่งเศส ตาม The French penal code of 1810 บัญญัติเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายว่า หากเป็นการกระทำความผิดต่อ บิดา หรือมารดา ทั้งบิดา มารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยความเป็นจริง (natural) บิดามารดาบุญธรรม ผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น และต่อมาประเทศฝรั่งเศสได้มีการแก้ไขตาม Nouveau Code Penal 1994 โดยบัญญัติว่าการทำร้ายร่างกายบุพการี ถือเป็นเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 222-3 ซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดาจะต้องได้รับโทษจำคุก 15 ปี ตามมาตรา 222-1 หากกระทำต่อบุพการีก็จะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ทั้งนี้คำว่าบุพการี หมายความว่ารวมถึง บิดา มารดา โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legitime) บิดามารดาที่รับบุตรบุญธรรม (adoptif) บิดามารดาตามธรรมชาติ (naturel) หรือบุพการีที่เหนือขึ้นไปที่ชอบด้วยกฎหมาย (legitime)

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี บัญญัติไว้ตามมาตรา 257 ว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้องถูกลงโทษโดยจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือจำคุกไว้ไม่เกินสิบปี แต่ถ้ากระทำต่อบุพการีเกี่ยวข้องกับสืบสายโลหิตขึ้นไปของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสิบปี

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ตามกฎหมายไทยตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 จนมาถึงประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายบุคคลที่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปตามความเป็นจริงเป็นเหตุฉกรรจ์ ซึ่งเนื่องมาจากสังคมและวัฒนธรรมไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้มีความอาวุโสกว่า และให้มีความกตัญญูต่อบุพการีผู้มีพระคุณ ดังนั้นผู้ใดทำร้ายร่างกายบุพการีจึงต้องรับโทษหนักขึ้น ต่างกับกฎหมายต่างประเทศบางประเทศเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศ

สหรัฐอเมริกาซึ่งมิได้มีการบัญญัติไว้ในเรื่องนี้ แต่ก็มีหลายประเทศที่กำหนดบทลงโทษหนักขึ้นในกรณีทำร้ายร่างกายบุพการีเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยมีการกำหนดขอบเขตของบุพการีแตกต่างกันไป เช่น ในประเทศเยอรมัน และประเทศสาธารณรัฐเกาหลี กำหนดให้บุพการีเป็นบุพการีโดยสืบสายโลหิตเช่นเดียวกับประเทศไทย ส่วนประเทศโคลัมเบียกำหนดคำจำกัดความบุพการีแคบกว่าประเทศไทยโดยกำหนดให้บุพการีหมายถึงบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น บางประเทศกำหนดให้กว้างกว่าประเทศไทยโดยครอบคลุมถึงบิดาเลี้ยงมารดาเลี้ยง เช่นประเทศอิตาลี หรือบางประเทศครอบคลุมถึงผู้รับบุตรบุญธรรม เช่นประเทศฝรั่งเศส

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

จะเห็นได้ว่าหากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจำกัดความบุพการีเฉพาะ บิดามารดา ปู่ยา ตา ทวด และผู้สืบสายโลหิต โดยตรงขึ้นไปเท่านั้น ส่วนกฎหมายต่างประเทศนั้นจะเน้นเฉพาะบิดามารดา ส่วนในเรื่องความชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นอยู่กับค่านิยม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่นในประเทศโคลัมเบีย ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น แต่ประเทศฝรั่งเศสอาจจะเป็นบิดามารดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ ซึ่งการที่ประเทศไทยกำหนดให้บุพการีหมายถึงบุพการีโดยสายโลหิตนั้นเห็นว่าเป็นความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้เพราะอาจพิจารณาได้ว่าการทำร้ายร่างกายนั้นผู้ทำร้ายมิได้คำนึงว่าบุพการีที่ถูกทำร้ายนั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อีกทั้งความรู้สึกของสังคมและวิญญูชนต่อความอกตัญญูก็ย่อมคำนึงถึงการให้กำเนิด เลี้ยงดู มากกว่าการเป็นบุพการีโดยชอบด้วยกฎหมาย

ดังนั้นจึงมีข้อที่ควรพิจารณาอีกประการหนึ่งว่าในกรณีการทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งถือเป็นผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดูเช่นเดียวกับบิดามารดา จะถือเป็นการอกตัญญูเช่นเดียวกับการทำร้ายบุพการีหรือไม่ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในหัวข้อผู้รับบุตรบุญธรรมต่อไป นอกจากนี้ในกรณีของบิดาเลี้ยงและมารดาเลี้ยงประเทศไทยเองมิได้ให้ความคุ้มครอง ตามมาตรา 296 ไว้แต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณากับสภาพสังคมไทยแล้ว จะเห็นว่าในส่วนของบิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยง นั้น ถ้ายึดถือตามกฎหมายไทยแล้ว บิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยงมิได้อยู่ในคำจำกัดความของ “บุพการี” อีกทั้งการเข้ามาอยู่ในสถานะของบิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยง ก็เนื่องมาจากเป็นความสัมพันธ์อันเกิดมาจากความต้องการของบิดามารดา มิได้เข้ามาเพื่อที่จะผูกพันหรือเลี้ยงดูบุตรของอีกฝ่ายแต่อย่างใด การเลี้ยงดูเป็นเพียงผลโดยอ้อมเท่านั้น อีกทั้งกฎหมายก็มิได้กำหนดให้ผู้ที่เป็นบิดาเลี้ยงหรือมารดาเลี้ยง มีฐานะเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วย

กฎหมาย ดังนั้นการที่กฎหมายมิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายบิดาเลี้ยงและมารดาเลี้ยง มาเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งตามกฎหมายอาญาไทยย่อมเหมาะสมแล้ว

ในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550* ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวนี้รวมทั้งการทำร้ายสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ที่อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกัน อันหมายรวมถึงการทำร้ายร่างกายบุพการีจนเป็นอันตรายแก่กายและจิตใจ ซึ่งถือเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296 นี้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวฉบับดังกล่าวนี้ ได้มีการกำหนดให้ความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำรุนแรงในครอบครัวบางประการเป็นความผิดที่ยอมความได้ ซึ่งรวมถึงการกำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ให้ถือเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายที่มีลักษณะจรรยา ทั้งในกรณีที่มีเหตุจรรยาและผลจรรยา นั่นคือความผิดฐานทำร้ายร่างกายและจิตใจประกอบด้วยเหตุจรรยาตามมาตรา 296 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสประกอบเหตุจรรยาตามมาตรา 297 เป็นความผิดอันยอมความได้แต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การที่มีได้กำหนดให้ความผิดตาม มาตรา 296 มาตรา 297 และมาตรา 298 เป็นความผิดอันยอมความได้ นั้นมีความเหมาะสมแล้ว เพราะการทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้นแม้จะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งโดยทั่วไปแล้วคู่กรณีมักจะต้องการยอมความกันแต่หากเป็นการกระทำต่อบุพการีผู้สืบสายโลหิตโดยตรง ซึ่งให้เป็นผู้ให้กำเนิดและอุปการะเลี้ยงดูนั้นถือเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรง สมควรเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน และไม่ควรมีการยอมความ เพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับหลักสายโลหิตและหลักศีลธรรมในเรื่องความกตัญญูเป็นอย่างยิ่ง หรือในกรณีที่มีผลจรรยาเช่นการทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 และมาตรา 298 ก็ถือเป็นความผิดที่มีผลร้ายแรงและพฤติการณ์ร้ายแรง ไม่ควรมีการยอมความเช่นกัน

การกำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นเหตุจรรยาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ถือเป็นการบัญญัติสัดส่วนของโทษตามความร้ายแรงของความผิดตาม

* โปรดดูภาคผนวก, หน้า 228-235.

หลักการแก้แค้นทดแทนและการยับยั้งปราบปรามอาชญากรรม อย่างไรก็ตามในการดำเนินคดีตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการี อันถือเป็นการทำร้ายร่างกายประกอบเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ก็จะต้องนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวดังกล่าวมาปรับใช้ ทั้งในเรื่องของมาตรการในการดำเนินคดี การเยียวยาผู้เสียหาย และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายไทยในปัจจุบันซึ่งมีการนำหลักการแก้ไขฟื้นฟู มาใช้ควบคู่ไปกับหลักการแก้แค้นทดแทน และยับยั้งปราบปรามอาชญากรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอย่างสูงสุด

(1.2) ผู้รับบุตรบุญธรรม

ตามกฎหมายไทย

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กฎหมายไทยมิได้มีการระบุหรือกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมเอาไว้แต่อย่างใด มีเพียงแต่กรณีของผู้สืบสันดานทำร้ายร่างกายบุพการีตามสายโลหิตเท่านั้น หากมีกรณีที่บุตรบุญธรรมทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมกฎหมายก็จะลงโทษตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295

ตามกฎหมายต่างประเทศ มีการบัญญัติแตกต่างกันออกไป เช่น

ประเทศฝรั่งเศส Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่าการทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นเหตุฉกรรจ์ ซึ่งคำว่าบุพการี ตามกฎหมายอาญาของฝรั่งเศส หมายรวมรวมทั้งบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย บิดามารดาตามความเป็นจริง และรวมถึงบิดามารดาโดยการรับบุตรบุญธรรม (Adoptive Father or Mother) ด้วย

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายไทยได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นเหตุฉกรรจ์ โดยบุพการีตีความเคร่งครัดเพียงแค่บุพการีผู้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป แต่มิได้กำหนดให้มีเหตุฉกรรจ์ในกรณีทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม ส่วนกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสมีการกำหนดให้คำว่าบุพการีตีความรวมถึง บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายและตามบิดามารดาตามความเป็นจริง และยังรวมถึงบิดามารดาโดยการรับบุตรบุญธรรมด้วย

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นเหตุจรรยาแต่อย่างใด ทั้งนี้กฎหมายไทยค่อนข้างจะแคบในส่วนของความหมายคำว่า บุพการี โดยหมายถึงเฉพาะ บิดามารดา ปู่ยา ตา ทวด และผู้สืบสายโลหิต โดยตรงขึ้นไปเท่านั้น ส่วนของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศสอาจจะเป็นบิดามารดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ ดังนั้นจึงเกิดข้อที่ควรพิจารณาว่าในกรณีการทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งถือเป็นผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดูเช่นเดียวกับบิดามารดา จะถือเป็นการออกตัญญูเช่นเดียวกับการทำร้ายบุพการีหรือไม่ ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าการเข้ามารับบุตรบุญธรรมของบุคคลหนึ่ง จำต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะเลี้ยงดู และต้องมีขั้นตอนที่กฎหมายยอมรับตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย ตามมาตรา 1598/27* นอกจากนี้ผลของการจดทะเบียนยังทำให้บิดามารดาเดิม สิ้นอำนาจปกครอง และบุตรบุญธรรมยังมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม¹⁵ ตามมาตรา 1598/28** กล่าวคือ การรับบุตรบุญธรรมนอกจากจะต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะเลี้ยงดูแล้ว ยังต้องเกิดภาวะอีกมากมายทั้งการปกครอง การดูแล แทนบิดามารดาที่แท้จริง อีกทั้งกฎหมายยังกำหนดให้บุตรบุญธรรมมีสถานะเทียบเท่ากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการได้รับสิทธิต่างๆ รวมถึงการรับมรดกในฐานะผู้สืบสันดาน เหมือนหนึ่งว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/27 บัญญัติว่า “การรับบุตรบุญธรรม จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน”

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1384/2516.

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28 บัญญัติว่า “บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

วรรคสอง ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

1627* อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายยอมรับถึงความสัมพันธ์ของ ผู้รับบุตรบุญธรรม กับบุตรบุญธรรมเทียบเท่ากับความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ดังนั้น เมื่อพิจารณาแง่มุมในทางกฎหมายที่ให้การยอมรับ และอีกทั้งแง่มุมทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความกตัญญู และการเคารพผู้มีพระคุณตามสังคมไทยแล้ว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากมีการทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม จะต้องถือว่าเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้นเพราะถือเป็นการกระทำต่อผู้มีพระคุณให้การเลี้ยงดูมา อย่างไรก็ตาม ผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้เลี้ยงดูบุตรบุญธรรมมาเสมือนบุตร

เหตุที่ต้องมีการจำกัดขอบเขตของ “ผู้รับบุตรบุญธรรม” ไว้ให้เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดว่าการรับบุตรบุญธรรมจะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้อง ซึ่งจะทำให้บุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมเกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกัน อีกทั้งการกำหนดให้ผู้รับบุตรบุญธรรมจำกัดเฉพาะบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นยังเป็นผลดีต่อกระบวนการการพิสูจน์ในทางอาญาอีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่ควรพิจารณาว่า หากพิจารณาถึงความกตัญญูผู้คุณเป็นหลักสำคัญแล้ว ในบางกรณีแม้จะมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม แต่ก็มีได้มีการเลี้ยงดูเสมือนบุตรแต่อย่างใด ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า นอกจากการกำหนดให้ ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้รับบุตรบุญธรรมควรจะต้องมีการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมมาเสมือนบุตร เพื่อให้เป็นไปตามหลักความกตัญญูผู้คุณเช่นเดียวกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในกรณีการทำร้ายร่างกายบุพการี ซึ่ง “การเลี้ยงดูเสมือนบุตร” จะต้องมีการพิสูจน์กันในช่วงตอนการดำเนินคดี เช่น การพักอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน การส่งเสียเลี้ยงดู เป็นต้น

ในประเด็นผู้รับบุตรบุญธรรมนี้อาจเกิดข้อโต้แย้งว่า หากเป็นกรณีทำร้ายร่างกายบุคคลที่มีได้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตโดยเป็นบุพการี หรือมิได้เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เป็นบุคคลอื่นซึ่งได้ให้การเลี้ยงดูผู้กระทำผิดความผิดเสมือนบุตร เช่น บิดาเลี้ยง มารดาเลี้ยง บุคคลในครอบครัวอื่น ๆ หากผู้กระทำผิดที่ได้ทำร้ายร่างกายบุคคลผู้มีพระคุณเหล่านี้ จะถือว่าเป็นการอกตัญญูอันควรที่จะกำหนดให้เป็นเหตุจรรยาด้วยหรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 บัญญัติว่า “บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้”

ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติกฎหมายอาญาควรที่จะบัญญัติให้มีความชัดเจน แน่นอน และมีควรให้มีการตีความกว้างจนเกินไป อันอาจจะเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด การที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายบุพการีตามสายโลหิตเป็นเหตุจรรยาบรรณนั้นเหมาะสมแล้วกับหลักความกตัญญูและหลักสายโลหิตของกฎหมายไทย ส่วนกรณีทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นผู้เขียนเห็นว่า การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายและให้การเลี้ยงดูผู้กระทำความผิดมาเสมือนบุตรนั้นเป็นการกระทำที่แสดงถึงจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำ อันแสดงความอกตัญญูเนรคุณผู้มีอุปการะ อีกทั้งหากพิจารณาถึงการดำเนินคดีแล้วจะเห็นได้ว่าฐานะความสัมพันธ์ของผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมนั้นสามารถที่จะพิสูจน์ได้ทั้งโดยนิติบัญญัติและพฤตินัย ในขณะที่การทำร้ายร่างกายผู้มีพระคุณ หรือผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ อาจจะเป็นปัญหาในการพิสูจน์ในทางกฎหมายได้

ในการปรับใช้เหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมนี้ กับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ผู้เขียนเห็นว่าควรยึดถือหลักคุณธรรมและเจตนารมณ์กฎหมายเช่นเดียวกับการทำร้ายร่างกายบุพการี นั่นคือ ถือว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นความผิดอาญาแผ่นดินอันยอมความมิได้ เพราะเป็นการทำร้ายร่างกายต่อผู้มีเลี้ยงดูมีอุปการคุณ การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นผู้เลี้ยงดูผู้ทำร้ายมาเสมือนบุตร แสดงให้เห็นว่าผู้ทำร้ายนั้นมีจิตใจที่ชั่วร้าย อย่างไรก็ตามในการดำเนินคดีก็ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เช่น ขั้นตอนการฟ้อง การเยียวยาผู้เสียหาย การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพราะผู้รับบุตรบุญธรรมผู้เลี้ยงดูบุตรบุญธรรมมาเสมือนบุตรนั้น ย่อมถือเป็นสมาชิกในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เช่นกัน

(1.3) ผู้สืบสันดาน

ตามกฎหมายไทย

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มิได้มีการกำหนดเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานเอาไว้ มีเพียงกรณีผู้สืบสันดานกระทำต่อบุพการีเท่านั้น ดังนั้นตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา หากมีกรณีที่บุพการีกระทำการทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานซึ่งหมายถึงผู้สืบสายโลหิตลงมา นั่นคือ ลูก หลาน เหลน ประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ลงโทษผู้กระทำใน

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม มาตรา 295 ทั้งนี้แม้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานจะเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสถาบันครอบครัวก็ตาม

ตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น

ประเทศอิตาลี ตาม The Italian Penal Code 1978 การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานถือว่าเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 585

ประเทศโคลัมเบีย ตาม The Columbian Penal Code 1997 การทำร้ายร่างกายบุตร ถือเป็นเหตุกรรจ์อย่างหนึ่งที่ต้องรับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 382 และคำว่าบุตรตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศโคลัมเบีย ต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 หากเป็นการทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัว เพราะเหตุมีหน้าที่ต้องดูแล ตามมาตรา 222-3 จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติไว้ในกรณีที่บุพการีทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานโดยตรง แต่ในต่างประเทศหลายประเทศให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพการณ์ในปัจจุบันมีสถิติการทำร้ายร่างกายกันภายในครอบครัวสูงขึ้น โดยเฉพาะการที่บุพการี หรือบิดามารดาทำร้ายร่างกายบุตร

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณากฎหมายอาญาและข้อเท็จจริงในปัจจุบัน จะพบว่าการทำร้ายร่างกายที่บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ย่อมถือเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะไม่รับแจ้งความเนื่องจากการแจ้งความในความผิดอาญาต่อแผ่นดินอันอาจมีผลกระทบตามมามากมายต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว และอีกทั้งผู้กระทำเองก็มักจะอ้างถึงอำนาจปกครองบุตร และการอบรมสั่งสอนบุตรของตน ทั้งนี้ตามมาตรา 1567(2) ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า“ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ ทำโทษบุตรตามสมควร เพื่อว่ากล่าวสั่งสอน” ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้บางครอบครัวจึงเห็นว่าการทำร้ายร่างกายทุบตี หรือสั่งสอนบุตรของตนเป็นสิ่งที่กระทำได้ และอยู่ในครรลองประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทย เหตุผลก็เนื่องมาจากแนวคิดกฎหมายฉบับดั้งเดิมสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ.1904

โดยถือว่าเด็กเป็นทรัพย์สินของบิดามารดา บิดามารดาจึงมีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้แม้กระทั่งขายบุตรของตน* อย่างไรก็ตามหากการสั่งสอนนั้นอยู่บนพื้นฐานของความรักความเข้าใจ ก็สามารถที่จะกระทำได้อย่างสมควร ทั้งนี้จะต้องเป็นการสั่งสอนอันไม่ทำให้บุตรได้รับการกระทบกระเทือนทางร่างกายเกินสมควร หรือไม่มีลักษณะเป็นความผิดฐานใดๆตามประมวลกฎหมายอาญา หากการอบรมสั่งสอนนั้นเป็นการเจตนากระทำจนก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 295 ย่อมถือได้ว่าผู้นั้นมีเจตนาที่จะกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายต่อผู้สืบสันดานของตน

จากเหตุและผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานตามสายโลหิตเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการยับยั้งมิให้ผู้ที่เป็นบุพการีใช้อำนาจปกครองเกินกว่าเหตุ อีกทั้งบุพการีนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดในครอบครัว จึงอาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะนี้ได้ง่ายกว่าผู้อื่น อีกทั้งหน้าที่ของบุพการีนั้นก็ควรที่จะอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน ผู้สืบสันดาน ภายในขอบเขตของศีลธรรมอันดี หากมีการทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจย่อมถือเป็นพฤติการณ์ที่ร้ายแรงและมีความสะเทือนขวัญต่อสังคม ซึ่งทั้งนี้ควรกำหนดให้ ผู้สืบสันดาน นี้จำกัดความตามสายโลหิตซึ่งหมายถึงลูก หลาน เหลน โดยตรงลงไปเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาตามหลักสายโลหิตเช่นเดียวกับกรณีการทำร้ายร่างกายบุพการี

การกำหนดให้ผู้ที่ทำร้ายผู้สืบสันดานของตนเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนี้อาจมีข้อโต้แย้งว่า ในหลาย ๆ กรณีการทำร้ายร่างกายกันระหว่างบุคคลในครอบครัวรูปแบบอื่น เช่น น้ำกระทำต่อหลานสาว พ่อเลี้ยงกระทำต่อลูกเลี้ยงนั้น ก็เกิดจากความไวใจใกล้ชิดอย่างไรก็ตามการที่บุพการีทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานนั้นมีลักษณะที่พิเศษกว่ากรณีอื่นเนื่องจากการกระทำต่อผู้ที่อยู่ในอำนาจปกครองและเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรง หากมีการแจ้งความร้องทุกข์ ผู้กระทำความผิดก็มักจะอ้างว่าตนมีอำนาจกระทำได้ และอ้างว่ากระทำไปด้วยความรัก ความหวังดี ซึ่งแม้จะมีความรัก ความหวังดีต่อตัวผู้สืบสันดานตามที่กล่าวอ้าง แต่ก็มีควรที่จะถึงขนาดมีเจตนาทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 295

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว** ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ให้คำจำกัดความของ “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า “การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่กาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะ

* กฎหมายลักษณะผิดเมีย พ.ศ.1904 รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง).

** โปรดดูภาคผนวก, หน้า 228-235.

ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับให้ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท” จากคำจำกัดความที่กล่าวมานี้ เห็นได้ว่านิยามของความรุนแรงในครอบครัวนั้นได้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ไว้แล้ว อีกทั้ง พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 เป็นแนวทางอีกว่าหากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการที่ผู้เสียหายแจ้งความร้องทุกข์ แล้วต้องการยอมความในภายหลัง ทั้งนี้เพราะความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 นั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หากมีการแจ้งความร้องทุกข์แล้วจะยอมความมิได้ ซึ่งที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ก็เกิดปัญหาขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจก็มีกลัรับแจ้งความร้องทุกข์ แต่มักใช้วิธีไกล่เกลี่ย เพราะคดีประเภทนี้เป็นคดีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งการทำร้ายร่างกายอาจเกิดขึ้นได้ง่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด และอาจเกิดการกระทบกระทั่งเพราะอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากมีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296 และมีการปรับใช้กับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแล้วก็อาจจะไม่เข้ากรณีตามบทบัญญัติมาตรา 295 ซึ่งถือเป็นความผิดอันยอมความได้ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ที่ต้องการให้มีความยอมความในความผิดอันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเพื่อดำรงสถาบันครอบครัวไว้ จึงเห็นว่าควรมีการบัญญัติให้ความผิดที่บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน เป็นความผิดอันยอมความได้ไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานนั้นแม้จะมีความร้ายแรงแต่ก็มิได้มีความชั่วร้ายถึงขนาดที่จะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินเช่นเดียวกับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการี หรือ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งแสดงถึงความอกตัญญู และชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำ เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีของสังคม

(1.4) บุตรบุญธรรม

ตามกฎหมายไทย

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกฎหมายอาญาของประเทศไทยมิได้มีการกำหนดเหตุอุกฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมเอาไว้ มีแต่ระบุเฉพาะกรณีทำร้ายร่างกายบุพการีเท่านั้น หากมีกรณีที่ผู้รับบุตรบุญธรรมทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมก็ลงโทษตามความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295

ตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานโดยตรง (Direct Descendants) หรือสมาชิกบุคคลในครอบครัวอันมีหน้าที่ต้องดูแล ตามมาตรา 222-3 ต้องได้รับโทษหนักขึ้น

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายไทยมิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมเป็นเหตุอุกฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแต่อย่างใด ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสมีการบัญญัติไว้โดยกว้างขวางครอบคลุมถึงสมาชิกบุคคลในครอบครัวอันมีหน้าที่ต้องดูแล ซึ่งหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

ในกฎหมายไทยนั้นการเข้ามารับบุตรบุญธรรมของบุคคลหนึ่ง ต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะเลี้ยงดู และต้องมีขั้นตอนที่กฎหมายยอมรับโดยมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย นอกจากนี้ผลของการจดทะเบียนยังทำให้บิดามารดาเดิม ลี้้นอำนาจปกครอง และบุตรบุญธรรมยังมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/28 กล่าวคือ การรับบุตรบุญธรรมนอกจากจะต้องเกิดจากความสมัครใจที่จะเลี้ยงดูแล้ว ผู้รับบุตรบุญธรรมยังมีอำนาจในการปกครอง การดูแล แทนบิดามารดาที่แท้จริง และบุตรบุญธรรมยังมีสถานะเทียบเท่ากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตนเอง แสดงให้เห็นว่ากฎหมายยอมรับถึงความสัมพันธ์ของผู้รับบุตรบุญธรรม กับบุตรบุญธรรมเทียบเท่ากับความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ดังนั้นเมื่อพิจารณาแง่มุมในทางกฎหมายที่ให้การยอมรับ และอีกทั้งแง่มุมทางสังคมภาระหน้าที่การเลี้ยงดู

ปกครอง ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมต่อบุตรบุญธรรม จึงเห็นว่าหากมีการทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรม จะต้องถือเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น อีกทั้งผู้กระทำเองก็มักจะอ้างถึงอำนาจปกครองบุตร และการอบรมสั่งสอนบุตรของตน ซึ่งด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้บางครั้งก็เห็นว่าการทำร้ายร่างกาย ทบตี หรือสั่งสอนบุตรบุญธรรมของตนเป็นสิ่งที่กระทำได้ ทั้งนี้การสั่งสอนควรอยู่บนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ กล่าวคือต้องเป็นการสั่งสอนอันไม่ทำให้บุตรได้รับการกระทบกระทั่งอันทางร่างกายเกินสมควร หรือไม่เข้าฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่หากเป็นการสั่งสอนจนถึงกับเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย ตามมาตรา 295 แล้ว ควรจะกำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมของตนเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งเพื่อจุดประสงค์อันเป็นไปตามมาตรการข่มขู่ มิให้ผู้รับบุตรบุญธรรมเห็นว่า บุตรบุญธรรมเป็นบุคคลในอำนาจปกครองและจะสามารถกระทำอย่างไรก็ได้ และทำให้เกิดความยับยั้งชั่งใจก่อนลงมือกระทำ

คำจำกัดความของ “บุตรบุญธรรม” นั้นเห็นว่าบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๖๖ จะ เป็นบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/27 ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม นั้นเป็นผู้เยาว์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน และเพื่อให้สอดคล้องกับความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นผู้รับ บุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ในกรณีนี้บุตรบุญธรรมซึ่งถูกทำร้ายก็ควร เป็นบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายและได้รับการเลี้ยงดูมาเสมือนบุตรเช่นเดียวกัน

ในกรณีของการปรับใช้มาตรา ๑๖๖ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็ยึดหลักเช่นเดียวกับการทำร้ายร่างกาย ผู้สืบสันดาน นั่นคือ ในการปรับใช้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมควรบัญญัติเพิ่มเติม มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้การทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมเป็นความผิดอันยอม ความได้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่ต้องการให้การกระทำ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจเป็นความผิดที่ คู่กรณีสามารถประนีประนอมยอมความกัน เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

(1.5) คู่สมรส

ตามกฎหมายไทย

กฎหมายอาญาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มิได้มีการระบุหรือมีการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายคู่สมรสเอาไว้ หากมีกรณีที่มีการทำร้ายร่างกายคู่สมรสประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามความผิดฐานทำร้ายร่างกาย มาตรา 295

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ตาม nouveau code penal 1994 มาตรา 222-3 (6) บัญญัติให้ ผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นถ้าหากการกระทำนั้นกระทำต่อคู่สมรสหรือผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันท์คู่สมรส

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มาตรา 257 บัญญัติความผิดต่อร่างกายไว้ว่าหากทำร้ายร่างกายคู่สมรส ผู้กระทำผิดต้องถูกลงโทษจำคุกหนักขึ้น

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายไทยมิได้บัญญัติให้การทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายคู่สมรสเป็นเหตุฉกรรจ์ แต่ในกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส และ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า หากผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายคู่สมรสจะต้องรับโทษหนักขึ้น โดยประเทศฝรั่งเศสนั้น คู่สมรสหมายถึงความรวมทั้งคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายและผู้ที่อยู่กินด้วยกันฉันท์คู่สมรส

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

ตามมาตรา 53 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีบทบัญญัติให้บุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม และจากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขปี พ.ศ. 2552 พบว่า เด็ก สตรี ถูกทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายแก่กายและจิตใจมารักษาที่โรงพยาบาลทั้งสิ้น 26,565 ราย อีกทั้งพบว่าผู้ที่กระทำความ

รุนแรงเป็นคนใกล้ชิด สามี หรือคนในครอบครัว มากถึง 80 เปอร์เซ็นต์¹⁶ แสดงว่าปัจจุบันมีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีการทำร้ายคู่สมรส ซึ่งการทำร้ายคู่สมรสนั้นมีผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะมีสุขภาพเสื่อมโทรมมีอาการทางจิตประสาท เช่น เก็บกด มีความรู้สึกไร้คุณค่า สิ้นหวัง และพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าผู้หญิงที่ไม่ถูกทำร้าย¹⁷ แต่อย่างไรก็ตามในความผิดฐานทำร้ายร่างกายหากเป็นการกระทำต่อคู่สมรสนั้น ไม่ว่าจะป็นกรณีที่สามีทำร้ายร่างกายภรรยาหรือภรรยาทำร้ายร่างกายสามี พนักงานสอบสวนมักจะไม่รับแจ้งความร้องทุกข์ เนื่องจากคดีประเภทนี้คู่กรณีมักจะต้องการยอมความกัน ในภายหลังจึงเกรงว่าอาจเกิดปัญหาที่ตามมาต่อการดำเนินคดีเพราะคดีทำร้ายร่างกายเป็นคดีอาญาแผ่นดินอันไม่สามารถยอมความกันได้

ในกรณีของการทำร้ายร่างกายคู่สมรสนี้แม้จะมีความเห็นว่าการทำร้ายร่างกายคู่สมรสเกิดจากความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทำให้เกิดการกระทบกระทั่งได้ง่าย และยังเป็นคดีที่เกิดขึ้นในครอบครัวอันอาจมีการตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ทั้งยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นมาตรการในการดำเนินคดีกับการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว โดยพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติคำจำกัดความของ การกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวอย่างกว้างขวางโดยบัญญัติให้หมายถึง “การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว...” อย่างไรก็ตามหากมีการทำร้ายร่างกายคู่สมรสจนถึงขนาดเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจนั้น ก็ควรที่จะบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นเหตุกบฏในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้เนื่องจากจากลักษณะ ความสัมพันธ์อันใกล้ชิด อาจทำให้มีการกระทบกระทั่งกันอย่างง่ายดายนั่นเองซึ่งอาจนำไปสู่ การลงมือถึงทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจได้ อีกทั้งจากสถิติของกระทรวง สาธารณสุขที่กล่าวมาข้างต้น การทำร้ายร่างกายคู่สมรสนั้นมีสถิติที่สูงมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุก ๆ วัน การก่ออาชญากรรมในสังคมได้ก่อตัวขึ้นจากในสถาบันครอบครัวนั่นเอง ดังนั้นในการยับยั้ง ป้องปรามการกระทำดังกล่าว จึงอาจใช้หลักการ Crime Control หรือหลักการควบคุม

¹⁶ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, สถิติการทำร้ายร่างกายเด็กและสตรี ปี พ.ศ.2552[ออนไลน์], 2552. แหล่งที่มา: <http://www.dmh.go.th> [2552, ธันวาคม 15]

¹⁷ วิเวียน ทรัพย์สาร, “มาตรการคุ้มครองสิทธิของหญิงที่ถูกสามีทำร้าย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535).

อาชญากรรม โดยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือยับยั้งการก่ออาชญากรรมในสังคม ซึ่งหากกฎหมายบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายคู่สมรสเป็นเหตุกรรจ์ย่อมก่อให้เกิดความยับยั้งชั่งใจในการลงมือทำร้าย อันถือเป็นมาตรการข่มขู่ประการหนึ่ง อีกทั้งยังมีผลในการช่วยลดสถิติของการทำร้ายร่างกายระหว่างคู่สมรสได้

คำจำกัดความของ “คู่สมรส” นั้น ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้ง คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 1457 ว่า การสมรสตามกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรรให้คำจำกัดความ คู่สมรส ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประกอบด้วยเหตุกรรจนี้ ควรบัญญัติให้หมายเฉพาะ คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญานั้นการตีความจะต้องตีความโดยเคร่งครัด หากบัญญัติ คู่สมรสไว้ในความหมายที่กว้างเช่นเดียวกับ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ก็อาจจะยากต่อการพิสูจน์ในทางคดี อีกทั้งลักษณะของประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษตามวัตถุประสงค์การแก้แค้นทดแทน และการยับยั้งข่มขู่ ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติดังกล่าวที่มีลักษณะเป็นมาตรการเยียวยาผู้เสียหาย และฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งหากประมวลกฎหมายอาญาให้คำจำกัดความ คู่สมรส กว้างเกินไป ก็อาจมีการตีความเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งการเป็นสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสนั้นยังเป็นการยากต่อการพิสูจน์ในชั้นศาล ดังนั้น จึงควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายคู่สมรสเป็นเหตุกรรจ โดยคำว่าคู่สมรสนี้หมายถึง คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย นั่นคือได้มีการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457*

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุกรรจตามมาตรา 296 แต่ก็ควรที่จะบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้ เป็นความผิดอันยอมความได้ เช่นเดียวกับกรณีของผู้สืบสันดาน ผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรม

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 บัญญัติว่า การสมรสตามกฎหมายนี้จะมีได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น.

(2) ฐานที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่

การทำร้ายร่างกายบุคคลที่มีฐานที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ เป็นการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงโดยพฤติการณ์ ทั้งนี้คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้นอกจากชีวิตมนุษย์แล้ว ยังมีความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐอีกอย่างหนึ่งด้วย จุดมุ่งหมายซึ่งกฎหมายกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น ก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าพนักงาน ผู้ที่จะกระทำความผิดจะได้เกิดความเกรงกลัว นอกจากนี้ในกรณีทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน กฎหมายก็ได้ให้ความคุ้มครองไว้เช่นเดียวกันโดยได้กำหนดให้เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ทั้งนี้เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบางกรณีจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้าพนักงาน จุดมุ่งหมายของมาตรานี้จึงบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการที่เขาต้องเสียสละและเสี่ยงอันตรายในการปฏิบัติงานอันเป็นสาธารณะ ในต่างประเทศได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมของเจ้าพนักงานว่ามีความหมายกว้างเพียงใด

(2.1) เจ้าพนักงาน

ตามกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเป็นเหตุจรรยาในการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296 ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมา กฎหมายไทยได้เริ่มปรากฏความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานขึ้นในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ในพระอัยการอาญาอาชญากรรมตามมาตรา 96 ว่า “หากการทำร้ายร่างกายเป็นการขับไล่ ตีดำ ฟันแทงผู้ไปทำราชการ ตามที่พระเจ้าอยู่หัวใช้ถึงตายหรือบาดเจ็บ จะต้องรับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายธรรมดา” และในกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 ได้มีการบัญญัติถึงกรณีทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานไว้ในความผิดทำร้ายร่างกายผู้อื่นว่า “หากเป็นการกระทำต่อเจ้าพนักงานผู้ประจำหน้าที่ หรือเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ ก็ดี ผู้นั้นจะต้องรับโทษหนักขึ้น” และในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่ เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศอังกฤษ บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานมีโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดาไว้ดังนี้

1. กรณีทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจขณะปฏิบัติกรตามหน้าที่ บัญญัติไว้ใน The Police Act 1996 เจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้หมายถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งจะต้องกำลังปฏิบัติการตามหน้าที่ มิใช่การทำงานนอกเหนือหน้าที่ อาทิ เช่น การทำร้ายร่างกายโดยมิชอบ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การกระทำความผิดตามมาตรานี้ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

2. กรณีทำร้ายด้วยเจตนาที่จะขัดขวางหรือป้องกันการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้อื่นในความผิดใด ๆ บัญญัติไว้ใน The Offences Against the Person Act 1861. ซึ่งผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดเพื่อการขัดขวางการจับกุมคุมขังของผู้อื่นหรือการจับกุมคุมขังตัวผู้กระทำความผิดเอง ซึ่งความผิดตามมาตรานี้ มีทั้ง การทำร้ายด้วยเจตนาขัดขวางการจับกุม (assault with intent to arrest) การทำร้ายด้วยเจตนาที่จะขัดขวางการจับกุมหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รักษาความสงบ (assaulting, resisting or willfully obstructing a peace officer in the execution of his duty) และการทำร้ายด้วยเจตนาที่จะกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ การกระทำความผิดตามมาตรานี้จะได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

3. ทำร้ายเจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้คุมขัง (Assault on a prison custody officer) ความผิดนี้มีโทษหนักขึ้นจากการทำร้ายร่างกายตามธรรมดาเช่นกัน โดยได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 90 ใน Criminal Justice Act 1991

4. ทำร้ายเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง (Assault on secure training custody officer) ความผิดนี้มีโทษหนักขึ้นตามมาตรา 31(1) The Criminal Justice and Public Order Act 1994

5. ทำร้ายเจ้าพนักงานผู้กู้ซากเรืออัปปาง (assault on officer saving wreck) ตามมาตรา 37 ใน the Offense Against the Person Act 1861 ซึ่งมีอัตราโทษไม่เกิน 7 ปี

6. ทำร้ายร่างกาย พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา ซึ่งกำลังปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Assaulting or obstructing a clergyman in the execution of his duties) มาตรา 36 ใน the Offense Against the Person Act 1861 กำหนดให้มีโทษหนักขึ้น

ประเทศมาเลเซียและประเทศอินเดีย บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานไว้ โดยประมวลกฎหมายอาญาประเทศมาเลเซียบัญญัติตามมาตรา 332 ว่าผู้ใดทำให้ผู้อื่นซึ่งเป็นข้าราชการได้รับบาดเจ็บโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือด้วยเจตนาที่จะป้องกันหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ต้องระวางโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

ประเทศฝรั่งเศส ตาม The French penal code of 1810 และ French penal code of 1994 บัญญัติว่า หากการทำร้ายร่างกายซึ่งกระทำต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น กระทำต่อผู้พิพากษาหรืออัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการตำรวจ เจ้าหน้าที่ภาษี เจ้าหน้าที่สถานติดสันดาน หรือ ทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทางปกครองในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้กระทำความผิดรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศต่างมีการบัญญัติถึงการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการ ทั้งนี้เพราะถือว่าเป็นพฤติการณ์ร้ายแรงและเป็นการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความดีความชอบของอำนาจรัฐ ทั้งนี้ประเทศไทย ประเทศมาเลเซียและประเทศอินเดีย มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเป็นเหตุจรรยาจรรยาคล้ายคลึงกัน โดยมีได้แบ่งระดับของเจ้าพนักงานหรือข้าราชการไว้แต่อย่างใด แต่บัญญัติไว้ครอบคลุมถึงเจ้าพนักงานทุกประเภทซึ่งปฏิบัติหน้าที่ต่อรัฐ ส่วนในประเทศอังกฤษจะมีการแบ่งระดับของการทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานโดยหากเป็นการทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องรับโทษหนักขึ้นจากการทำร้ายร่างกายธรรมดา และหากการกระทำนั้นมีการกระทำต่อเจ้าพนักงานบางประเภทเช่นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่เรือนจำ ผู้คุมขัง หรือกระทำในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการจับกุมหรือ การคุมขัง ก็จะต้องรับโทษหนักขึ้นในระดับแตกต่างกันไป ส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการจำแนกให้เห็นประเภทของเจ้าพนักงานอย่างชัดเจน เช่น กระทำต่อผู้พิพากษาหรืออัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือ

เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการตำรวจ เจ้าหน้าที่ภาษี เจ้าหน้าที่สถานติด
สันดาน หรือทำร้ายเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทางปกครอง

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

การกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเป็นเหตุที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น เนื่องจากเจ้าพนักงานเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ให้มีอำนาจตามประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ถือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ เจ้าพนักงานจึงเป็นตัวแทนการใช้อำนาจรัฐ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และมีหน้าที่ในการเข้าระงับเหตุและยับยั้งปราบปรามอาชญากรรม เพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงหรือความเสียหายต่อผู้อื่นและส่วนรวม หากผู้ใดต่อสู้ขัดขวางหรือเข้าทำร้ายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำการตามหน้าที่ย่อมต้องรับโทษสูงขึ้น เพื่อเป็นการยับยั้งและก่อให้เกิดความเกรงกลัวในการกระทำต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้การกระทำเพื่อป้องกันสิทธิ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68* อาจเปรียบเทียบกับกระทำการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงาน หากเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครอง คือตามมาตรา 68 หากเป็นการป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ ย่อมไม่ถือเป็นความผิด เช่นเดียวกันที่เจ้าพนักงานนั้นจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่โดยชอบภายในขอบอำนาจของกฎหมายและเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในทางกลับกันเมื่อเจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ มีอำนาจกระทำการตามที่กฎหมายให้อำนาจ หากเจ้าพนักงานกระทำผิด ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กำหนดโทษไว้สูงกว่าบุคคลธรรมดาเช่นกัน เพื่อไม่ให้เจ้าพนักงานลุแก่อำนาจหรือกระทำการโดยไม่ชอบ แม้กฎหมายอาญาหลายประเทศจะมิได้บัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงาน หรืออาจมีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายพิเศษอื่นๆ แต่การบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในประมวลกฎหมายไทยนั้น เป็นการช่วยให้เจ้าพนักงานเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเต็มกำลังความสามารถ ระงับเหตุได้ทันทีทันใด ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 296 นี้ มักจะเป็นความผิดฐาน

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 บัญญัติว่า ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด.

ต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติกรตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 วรรคสอง* ด้วยอีกกระทงหนึ่งเป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษบทหนักฐานทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย

สรุปได้ว่าการบัญญัติกฎหมายให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่ได้กระทำการตามหน้าที่ต้องรับโทษสูงขึ้นนั้นสามารถยับยั้งและควบคุมทั้งตัวอาชญากรและเจ้าพนักงาน ทำให้อาชญากรเกิดความเกรงกลัวต่อโทษ และเจ้าพนักงานก็ต้องกระทำการโดยชอบจึงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้นการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดรับโทษหนักขึ้นมีความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้แม้กฎหมายไทยจะมีได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานหมายถึงบุคคลใดบ้างชัดเจนเช่นกฎหมายในต่างประเทศ แต่ในร่างการเสนอประมวลกฎหมายอาญาต่อสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้าย ในร่างได้มีบทนิยามว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่าผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราว ตลอดเวลาที่ปฏิบัติราชการนั้นไม่ว่าจะได้รับผลประโยชน์จากราชการหรือไม่¹⁸ แต่การที่กฎหมายไทยมิได้มีการกำหนดตำแหน่งของเจ้าพนักงานไว้อย่างตายตัวเช่นนี้ก็ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ตามแต่ข้อเท็จจริง ทั้งนี้ตัวอย่างของเจ้าพนักงานตามคำพิพากษาฎีกา เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ¹⁹ เจ้าพนักงานป่าไม้ เป็นต้น

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 138 บัญญัติว่า

“ผู้ใดต่อสู้อยู่หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹⁸ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 51.

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1272/2513.

กรณีที่สอง การทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานโดยมีมูลเหตุจูงใจ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยเหลือเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่แล้ว ลักษณะของการช่วยเหลือตามมาตรา ๓๑๖ หมายความว่า การช่วยเหลือตามความเป็นจริง ดังนั้นตำแหน่งหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานจึงไม่ใช่ข้อสำคัญ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าเขาจะเข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ก็เพียงพอแล้ว เป็นข้อสังเกตว่าการกระทำของผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานไม่จำเป็นต้องมีเจ้าพนักงานอยู่ด้วยหรือไปด้วยกันกับผู้ช่วยเหลือ แม้กรณีที่เจ้าพนักงานไม่ได้ไปด้วยหรืออยู่ด้วย แต่ผู้นั้นช่วยโดยกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ก็ถือเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน อย่างไรก็ตามในกรณีของผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนี้ ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเฉพาะที่ได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะราย ในการช่วยเหลือเป็นคราวๆ ไปเท่านั้น หากใช้เป็นการคุ้มครองหรือรับรองให้ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือตลอดไปไม่

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศอังกฤษ บัญญัติไว้ในมาตรา 89(1) of the Police Act 1996 ซึ่งกำหนดความรับผิดของผู้ที่ทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ หรือ ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานซึ่งกำลังปฏิบัติการในหน้าที่ ให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ทั้งประเทศไทยและประเทศอังกฤษได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานซึ่งกำลังปฏิบัติการในหน้าที่ไว้คล้ายคลึงกัน

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

แนวความคิดของความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานนี้มีแนวความคิดเดียวกับการให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ในบางครั้งอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอาจจะมี ความร้ายแรงหรือเจ้าพนักงานอาจไม่สามารถเข้าไประงับเหตุหรือจับกุมผู้กระทำความผิดได้เพียงลำพัง เจ้าพนักงานจึงอาจต้องขอความช่วยเหลือจากผู้ที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อที่จะระงับเหตุได้ทันที ดังนั้นประชาชนผู้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานย่อมสมควรได้รับความคุ้มครองเพราะเป็นการช่วยเหลือปกป้องอำนาจความเด็ดขาดแห่งรัฐ หากผู้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานถูกทำร้ายก็สมควรที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดสูงขึ้น เสมือนหนึ่งผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงาน ผู้เขียนเห็น

ว่าการบัญญัติให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานจนได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจเป็นเหตุกรรจทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้นมีความเหมาะสมดีแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันเบื้องต้นให้แก่ประชาชนในการเข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

(3) ฐานะที่รัฐให้ความสำคัญคุ้มครองเพราะได้ทำประโยชน์ต่อรัฐ

การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นจะต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามกระบวนการยุติธรรม ทั้งในชั้นสอบสวน ชั้นอัยการหรือชั้นศาล ขั้นตอนการดำเนินการเหล่านี้ต้องอาศัยบุคคลต่าง ๆ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา หรือพยานบุคคล ซึ่งพยานบุคคลนั้นถือเป็นผู้ช่วยเหลือรัฐและกระบวนการยุติธรรม อันมีความเสี่ยงต่อภัยอันตรายและการประทุษร้ายต่าง ๆ ดังนั้นกฎหมายควรให้ความสำคัญคุ้มครองผู้ที่เป็นพยานบุคคลเป็นพิเศษ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซึ่งได้ช่วยเหลือทำประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

(3.1) พยานบุคคล

ตามกฎหมายไทย

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมิได้มีการบัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเป็นเหตุกรรจทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามแม้ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน มิได้มีการบัญญัติถึงการคุ้มครองพยานบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่ก็มีบทบัญญัติที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองพยานบุคคลเช่นเดียวกัน โดยจะบัญญัติแทรกอยู่ในหลายหมวดความผิด และมีการคุ้มครองในหลายรูปแบบ ได้แก่ ในลักษณะความผิดต่อเสรีภาพ (มาตรา 309 มาตรา 310 และ มาตรา 392) และในลักษณะความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมอันเนื่องมาจากการทำลายพยานหลักฐาน (มาตรา 184) ซึ่งพยานหลักฐานนี้ให้รวมถึงพยานบุคคลด้วย อีกทั้งในลักษณะความผิดต่อชีวิตและร่างกาย (มาตรา 295 มาตรา 296 และมาตรา 391) เช่น การฆ่าผู้อื่นเพื่อปกปิดพยานหลักฐานตามมาตรา 289(7) การทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อปกปิดพยานหลักฐาน ตามมาตรา 296 เป็นต้น

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส French penal code of 1994 ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 222-3 ว่าผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 222-1(5) จะต้องรับโทษหนักขึ้นหากการ

กระทำนั้น กระทำต่อพยาน หรือเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำละเมิด เพื่อที่จะปกปิดการกระทำ ความผิด การฟ้องร้อง หรือการให้ปากคำในศาลของบุคคลดังกล่าว

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายประเทศฝรั่งเศสบัญญัติไว้ชัดเจนให้การทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย พยานบุคคลเป็นเหตุจรรยาที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายธรรมดา ในขณะที่กฎหมายอาญาของประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายซึ่งคุ้มครองพยานบุคคลรวมไว้ใน บทบัญญัติหมวดต่าง ๆ ซึ่งบัญญัติเพื่อคุ้มครองพยานหลักฐาน

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

ในการพิจารณาคดีอาญาพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่ใช้ในการพิสูจน์ความผิดของ จำเลย พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในคดีอาญา เนื่องจากข้อจำกัดของพยานทางวิทยาศาสตร์ พยานบุคคลซึ่งรู้เห็น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีจึงมีความสำคัญในการชี้แจงนำพยาน ทั้งนี้พยานบุคคล (witness) คือ บุคคลที่มาให้การต่อศาลด้วยวาจา²² และศาลรับรู้ข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลโดยการที่พยานบอก เล่าเรื่องที่พยานได้เห็น ได้ฟังหรือได้ทราบมาก่อน พยานบุคคลมีหลายประเภทคือ ประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า พยานแวดล้อมกรณี พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และพยานนำพยานหมาย²³ พยาน บุคคลอาจต้องเสี่ยงอันตรายเนื่องจากถูกข่มขู่หรือถูกทำร้ายในคดีอุกฉกรรจ์ ความหวาดกลัวเป็น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่พยานหลบเลี่ยงไม่ยอมไปให้การ

ดังนั้นด้วยบทบาทและปัญหาของพยานบุคคลดังกล่าวแล้ว จึงควรมีมาตรการ เพื่อให้บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีอาญามีหลักประกันในความปลอดภัยของตนเอง ดังที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40(5) บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย ผู้ต้องห่า จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและ เหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย

²² เต็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541), หน้า 139.

²³ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 21.

บัญญัติ” ซึ่งมุ่งหมายให้มีการคุ้มครองบุคคลซึ่งมาเป็นพยานในคดีอาญา ทั้งนี้อาจคุ้มครองถึงครอบครัวของพยานด้วย

แม้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเป็นเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่อย่างไรก็ตามตามมาตรา 296 ซึ่งได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุตามมาตรา 289 ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น มาตรา 289 (7) ได้บัญญัติบทกฎหมายที่ครอบคลุมถึงลักษณะของการฆ่าพยานบุคคล ไว้ว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำให้” ตามมาตรา 289 (7) คำว่า “เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน” หมายถึง เพื่อปกปิดความผิดอื่นนอกจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นซึ่งกำลังจะได้กระทำให้ ฉะนั้น การฆ่าผู้อื่นเพื่อปกปิดความผิดฐานฆ่าผู้อื่นซึ่งได้กระทำให้แล้ว เป็นความผิดตามมาตรา 289 เช่นกัน หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายมาตรานี้ที่ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นก็เพราะผู้กระทำความผิดตั้งใจกระทำความผิดซ้ำอีกเพื่อปกปิดความผิดของตนโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย

ในกรณีของเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 296 เนื่องจากพยานบุคคลมีความสำคัญในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดดังที่กล่าวแล้ว เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐในการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลจึงเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) อันอาจส่งผลให้ข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีถูกบิดเบือน ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

อย่างไรการที่กฎหมายมาตรา 296 นี้ใช้คำว่า “เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน” อาจทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึงเฉพาะก่อนคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ดังนั้นเมื่อความผิดที่ตนได้กระทำถูกเปิดเผยแล้ว หรือคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา เช่น ในระหว่างการสืบพยาน หรือภายหลังการพิจารณาคดี บทบัญญัติมาตรานี้จึงอาจไม่สามารถปรับบทเข้ากับข้อเท็จจริงกรณีนี้ได้ และจากถ้อยคำดังกล่าว ทำให้ผู้ที่จะได้รับโทษตามมาตรา 296 จะต้องเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้กระทำความผิดอื่น ดังนั้นหากเป็นการทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเพื่อปกปิดความผิดของบุคคลอื่น ย่อมไม่สามารถปรับบทให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นได้ แต่หากกรณีที่เป็นการทำร้ายร่างกายอันเกิดขึ้นภายหลังมีการพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาด หรือทำร้ายร่างกายเพื่อแก้แค้นเพราะเหตุที่ผู้เสียหายมาเป็นพยานในคดี ผู้กระทำความผิดอาจได้รับโทษหนักขึ้นเพราะเป็นการทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา 296

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นได้ว่าบทกฎหมายที่มีอยู่อาจไม่สามารถปรับ บทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ทุกกรณี แต่เพราะบทบาทสำคัญของพยานในคดีอาญา ซึ่งถือเป็นผู้ช่วยเหลือกระบวนการยุติธรรมจึงสมควรได้รับการคุ้มครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลใน คดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งมีบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำต่อพยานในคดีอาญา บัญญัติไว้ในมาตรา 23 ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลนั้นจะมา หรือได้มาเป็นพยาน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ กึ่ง หนึ่ง” จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว บัญญัติครอบคลุมความผิดอาญาทุกฐานความผิด ที่กระทำต่อบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามีภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะ มาหรือได้มาเป็นพยาน ดังนั้นย่อมรวมถึงความผิดฐานทำร้ายร่างกายด้วย

ผู้เขียนจึงเห็นว่าการบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาให้การทำร้ายร่างกาย พยานบุคคลเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นจึงไม่มีความจำเป็น เพราะมีการ กำหนดบทบัญญัติเป็นการเฉพาะแล้ว และหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาอาจ เกิดปัญหาในการกำหนดขอบเขตของพยานบุคคลว่าจะต้องมีส่วนรู้เห็นและเกี่ยวข้องกับ ข้อเท็จจริงเพียงใด หรือจะต้องเป็นพยานในการดำเนินคดีชั้นใด อีกทั้งยังเป็นการบัญญัติกฎหมาย ข้ำซ้อนกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

(4) ฐานที่รัฐให้ความคุ้มครองเนื่องมาจากสภาพความอ่อนแอของบุคคล

การทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งมีฐานที่รัฐให้ความคุ้มครองเนื่องมาจากสภาพความ อ่อนแอของบุคคล ถือเป็นกรกระทำผิดที่มีความร้ายแรงโดยพฤติการณ์ ทั้งนี้เพราะเป็นการ กระทำโดยผู้กระทำมีสภาพจิตใจที่ชั่วร้ายกว่าปกติธรรมดา ทำร้ายแม้กระทั่งบุคคลผู้มีสภาพความ อ่อนแอ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ สตรีมีครรภ์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้หากพิจารณาในทาง สังคมแล้วจะเห็นว่ามีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่มีความอ่อนแอกว่าบุคคลทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดคุ้มครองสิทธิ ของบุคคลผู้มีความอ่อนแอโดยสภาพ อันได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพไว้ โดยบัญญัติ ไว้ในมาตรา 52 ว่า “เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม...” และมาตรา 53 บัญญัติถึงสิทธิ ของผู้สูงอายุว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิ

ได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” อีกทั้งมาตรา 54 ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้พิการทุพพลภาพว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” อย่างไรก็ตามในประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้มีการกำหนดให้การทำร้ายบุคคลซึ่งมีสภาพความอ่อนแอดังกล่าวเป็นเหตุฉกรรจ์แต่อย่างใด แตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศในหลายๆประเทศ ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้เนื่องมาจากการการทำร้ายร่างกายบุคคลผู้ซึ่งมีความอ่อนแอโดยสภาพนั้นนอกจากจะเป็นพฤติกรรมที่ร้ายแรง ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคมแล้ว ยังแสดงถึงความชั่วร้ายของจิตใจผู้กระทำเป็นอย่างยิ่ง

(4.1) เด็ก

ตามกฎหมายไทย

กฎหมายที่มีการคุ้มครองเด็กเริ่มปรากฏให้เห็นในกฎหมายตราสามดวง โดยปรากฏอยู่ในพระอัยการลักษณะวิवाद่าดี มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติว่า “เป็นผู้ใหญ่บ้านดานโทเสดี ทารก ท่านให้ไหมทวิคุณโดยโทษาณุโทษ เหตุมิควรจโกรธจดี” หรือในมาตรา 10 บัญญัติว่า “เด็กต่อเด็กวิवाद่าดีกัน ให้พ่อแม่ ห้ามปราม ถ้าพ่อแม่เด็กฝ่ายข้างหนึ่งไปตีบุตรท่านฝ่ายข้างหนึ่งไซร์ ให้ไหมตีผู้นั้นโดยกรมศักดิ์ทวิคุณ เหตุว่าเด็กมีรูผิดแลชอบ...”²⁴ ส่วนตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน กลับมิได้มีการบัญญัติในกรณีที่มีการทำร้ายร่างกายเด็กไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่หากจะมีก็เป็นกรณีที่นำเอาบทบัญญัติมาตราในเรื่องอื่น ๆ มาเทียบเคียง เพื่อให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อาทิ เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา มาตรา 277 ความผิดฐานกระทำอนาจารมาตรา 278 มาตรา 279 และความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก มาตรา 306 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 (1) “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก...” และกำหนดโทษจากการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ไว้ตามมาตรา 78 จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้มีการบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกรณีที่ผู้ถูกกระทำเป็นเด็กไว้แต่อย่างใด

²⁴ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2521).

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศเยอรมัน ตาม The German Penal Code 1993 บัญญัติว่าหากเป็นกรณีทำร้ายร่างกายโดยทรมาน หรือโดยทารุณโหดร้ายต่อบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 การทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ถือเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น คือ จำคุก 20 ปี ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะมีโทษจำคุก 15 ปี และหากเด็กนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตน ไม่ว่าจะตามความเป็นจริง หรือมาจากการรับเลี้ยงดู จะต้องได้รับโทษจำคุก 30 ปี

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974 Degree การทำร้ายร่างกายเด็ก จะได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา โดยเด็กในที่นี้หมายถึงเด็กอายุ 14 ปีหรือน้อยกว่านั้น

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน ตาม Revised Code of Washington – CW การทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี จะต้องได้รับโทษในชั้น Class B Felony กล่าวคือ จะต้องได้รับโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์ ทั้งนี้โดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดาจะมีโทษจำคุก 5 ปี หรือปรับ 10,000 ดอลลาร์ ซึ่งถือว่าเป็นโทษต่ำสุดในเรื่องทำร้ายร่างกาย และอยู่ในชั้น Class C Felony

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาแล้วตามประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศและในบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกาพบว่า มีการระบุโทษที่หนักขึ้นไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการยับยั้งอาชญากรรมหากมีการคิดที่จะกระทำกับเด็ก สำหรับประเด็นในเรื่องอายุนั้นก็มีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนประเทศไทยนั้นมิได้มีการบัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายเด็กให้ต้องรับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

ปัจจุบันมีการกระทำผิดต่อเด็กเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะจากคนใกล้ชิดกับเด็กเองหรือจากบุคคลอื่น ซึ่งเด็กหรือผู้เยาว์นั้นโดยสภาพจะเห็นได้ว่าสามารถตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่ายเนื่องจากวุฒิภาวะทางด้านอายุ การศึกษา ความคิด ทำให้เสี่ยงต่อการตก

เป็นผู้ถูกระทำ เมื่อตกเป็นเหยื่อแล้ว จากสภาพร่างกายและวุฒิภาวะย่อมมีโอกาสที่จะสามารถเอาตัวรอดได้ยาก โดยเฉพาะเมื่อยังเป็นทารก อีกทั้งเมื่อเกิดการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา เช่นการทำร้ายร่างกาย ย่อมก่อให้เกิดความสะเทือนใจต่อสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นเด็กหรือเยาวชนจึงควรได้รับความคุ้มครองจากสังคมเป็นพิเศษ ในประเทศไทย มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่นำเอาบทบัญญัติมาตราที่ใกล้เคียงมาปรับใช้ ซึ่งหากข้อเท็จจริงไม่ตรงกับข้อกฎหมายแล้วก็ไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ ซึ่งจากจุดนี้เองจึงเห็นว่าเป็นช่องว่างของกฎหมาย

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาด้านมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเด็ก พ.ศ.2533 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ในข้อที่ 19 ว่า “รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสม ทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหารในการคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ การทำร้าย...” ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้มีการบัญญัติสิทธิในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 52 ว่า “... เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม...” เพื่อให้สอดคล้องกับภาคีดังกล่าวอีกทั้งได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาคุ้มครองเด็กในทุกรูปแบบก็ตาม แต่กับประมวลกฎหมายซึ่งเป็นกฎหมายที่บทลงโทษทางอาญาอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพในการยับยั้งอาชญากรรมกลับมิได้มีการแก้ไขแต่ประการใด

เมื่อพิจารณาในทางกฎหมายหลาย ๆ ฉบับที่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองเด็ก ประกอบกับพิจารณากับแง่มุมทางศีลธรรมและสังคม การทำร้ายร่างกายเด็กซึ่งเป็นผู้ที่มีสภาพอ่อนแออย่างเห็นได้ประจักษ์นั้นย่อมแสดงถึงจิตใจที่ชั่วร้ายผิดธรรมชาติของผู้กระทำ อีกทั้งกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคม ทั้งนี้เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ การคุ้มครองให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ จึงเห็นว่าสมควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเด็กเป็นเหตุยกเว้นอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เพื่อเป็นการยับยั้งป้องปรามอาชญากรรมที่กระทำต่อเด็กซึ่งในปัจจุบันมีสถิติสูงขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย²⁵

ส่วนประเด็นในเรื่องอายุเด็กนั้น การกำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยเจตนาที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ในต่างประเทศมีการกำหนดอายุของเด็กแตกต่างกัน จึงมีประเด็น

²⁵ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, สถิติการทำร้ายร่างกายเด็กและสตรี ปี พ.ศ.2552[online], 2552. แหล่งที่มา: <http://www.dmh.go.th> [2552, ธันวาคม 15]

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ การกำหนดว่าเด็กอายุเท่าใดสมควรจะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เนื่องจากการเจริญเติบโต และพัฒนาการในเด็กมีลักษณะแตกต่างกันไปในบุคคลแต่ละวัย ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม คำนิยามของคำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี และในกฎหมายหลายฉบับมีการกำหนดนิยามคำว่า “เด็ก” ไว้แตกต่างกันไป

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำจำกัดความว่า เด็ก หมายถึง คนที่มีอายุน้อย คือ “บุคคลอายุเกิน 7 ปี บริบูรณ์แต่ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ลงมา บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์”

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 “เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์”

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) ข้อที่ 1 “เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี”

แม้ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 จึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าวโดยต้องกำหนดให้ เด็กคือ บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีเป็นเกณฑ์ แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฉบับนี้ ซึ่งไม่เพียงแต่ตระหนักถึงการละเมิดสิทธิเด็ก ยังมุ่งให้การคุ้มครองแก่สิทธิเด็กโดยทั่วไป โดยอาจแบ่งสิทธิเด็กที่อนุสัญญาฉบับนี้ให้การคุ้มครองออกเป็นสิทธิ 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประการที่หนึ่ง สิทธิในการดำรงชีวิตหรือสิทธิพื้นฐานต่างๆ ไป ของเด็ก เช่น สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เป็นต้น สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกเอาเปรียบทางเพศ หรือจากการทำงานใด ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงคราม ตลอดจนปกป้องคุ้มครองเด็กที่อยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เช่น เด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กผู้ลี้ภัย เป็นต้น ประการที่สามสิทธิที่จะได้รับการพัฒนา เช่น ได้รับการศึกษา ได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ประการสุดท้ายคือ สิทธิในการมีส่วนร่วม เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ได้รับการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา อาจสรุปได้คือ ต้องการให้ประเทศสมาชิกเคารพ

และประกันสิทธิทั้ง 4 ประเภท ที่กำหนดไว้แก่เด็กทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกเชื้อชาติ²⁶ ซึ่งวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ดังกล่าวแตกต่างจากกฎหมายอาญา ดังนั้นการกำหนดอายุโดยเอาเกณฑ์อายุ 18 ปี ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาใช้ในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจยังไม่เหมาะสม

ดังนั้นการกำหนดอายุของเด็กจึงควรกำหนดโดยพิจารณาจากเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นจึงควรพิจารณาการกำหนดอายุเด็กจากความผิดฐานอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายอาญาที่ให้ความคุ้มครองแก่เด็กเป็นพิเศษ เพื่อเปรียบเทียบให้เกิดแนวคิดในการนำมาปรับใช้กับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาได้เหมาะสมขึ้น เช่น บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาอันเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติให้ “เด็กอายุไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” หรือตามมาตรา 74 บัญญัติให้ “เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลมีอำนาจดำเนินการวางข้อกำหนด และเงื่อนไขต่างๆ ประกอบด้วย ตามที่เห็นสมควร” ในมาตรา 75 บัญญัติให้ “เด็กอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวง ในอันที่จะควรวินิจฉัยสมควรลงโทษหรือไม่ ถ้าไม่สมควรก็จัดการตามมาตรา 74 ถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราโทษลงกึ่งหนึ่ง” และตามมาตรา 76 บัญญัติให้ “ผู้ที่อายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้” โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว แบ่งอายุของเด็กออกเป็นหลายช่วง เนื่องจากเป็นการคุ้มครองเด็กที่กระทำความผิดตามความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ให้สามารถแก้ไขเยียวยาและกลับคืนสู่สังคมได้โดยมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ใหญ่

บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งพิจารณาถึงอายุของผู้เสียหายเพื่อนำมากำหนดความรับผิดหรือโทษ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 277 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบห้าปี ... ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบสามปี...” หรือความผิดฐานทอดทิ้งเด็กตามมาตรา 306 บัญญัติว่า “ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใด เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้

²⁶ กมลินทร์ พินิจกุลวล, “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย,” บทบัญญัติ, 53 (ธันวาคม 2540): หน้า 101.

เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล...” นอกจากนี้ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 398 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำด้วยประการใดอันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี คนเจ็บป่วย หรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้หนึ่งในการดำรงชีพหรือการอื่น ต้องระวางโทษ...”

จากบทบัญญัติข้างต้นทั้งในกรณีที่เด็กเป็นผู้ที่ถูกดำเนินคดี และในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย เห็นได้ว่าคำนิยามในทางกฎหมายที่ปรากฏแม้ในประมวลกฎหมายอาญาเองยังมีความแตกต่างกัน ซึ่งคงเป็นเพราะการบัญญัติกฎหมายในแต่ละฐานความผิดมีจุดมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการกำหนดนิยามหรือ เกณฑ์อายุที่จะนำมาใช้ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้น คงต้องกำหนดให้สอดคล้องกับแนวคิดและเจตนารมณ์ในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

เมื่อคำนึงถึงผลของการกระทำ จิตใจของผู้กระทำ หรือภัยอันจะเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า เด็กที่มีอายุน้อยไม่สามารถทำความเจ็บปวดให้ผู้อื่น ไม่สามารถต่อสู้เอาตัวรอดหรือทำร้ายผู้อื่นได้ ดังนั้นผู้ที่ทำร้ายร่างกายเด็กย่อมแสดงถึงสภาพจิตใจอันทารุณโหดร้าย การกำหนดอายุเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาใช้ก็อาจเกิดข้อโต้แย้งตามมาหลายประการ อย่างไรก็ตามการกำหนดความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญาก็ควรมีการกำหนดไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี เป็นเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยเทียบเคียงจากเจตนารมณ์ของความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 306 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปี ไม่สามารถดูแลตนเองได้ กฎหมายจึงต้องให้ความดูแลหรือความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามความเป็นเด็กจะต้องเห็นประจักษ์และได้ความว่าผู้ทำร้ายร่างกายจะต้องรู้ข้อเท็จจริง คือรู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายเป็นผู้ที่ไม่มีทางสู้ตามกฎหมาย ไม่สามารถดูแลคุ้มครองตนเองในภาวะเช่นนั้น

ทั้งนี้ในการดำเนินคดีต่อผู้ที่ทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี หากคดีนั้นเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวนั้นคือ เป็นการทำร้ายร่างกายเด็กซึ่งเป็นบุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลใดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้กำหนดคุ้มครองไว้* ก็จำต้องดำเนินคดีนั้นโดยปรับใช้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนี้กับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม มาตรา 295 เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งหาก

* พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลในครอบครัวซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรง ตามมาตรา 4 (โปรดดูภาคผนวก, หน้า 229).

มีการกำหนดให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเด็กเป็นความผิดตามมาตรา 296 จึงอาจทำให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเด็กเป็นความผิดอันยอมความมิได้ อันจะทำให้ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวที่ต้องการให้มีการรักษาสถานะความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากมีการแก้ไขให้มีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเด็กเป็นเหตุยกเว้นตามมาตรา 296 ก็ควรที่จะพิจารณาให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 9 ปีนี้ยังคงเป็นความผิดที่ยอมความได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

(4.2) ผู้สูงอายุ

กฎหมายไทย

ตามกฎหมายไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุมีบทลงโทษที่หนักขึ้นกว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดาแต่อย่างใด จะมีบ้างก็เป็นความผิดฐานทอดทิ้งคนชรา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307* แต่บทลงโทษก็มิได้หนักขึ้นกว่าปกติแต่อย่างใด หากจะมีที่บัญญัติไว้บ้างก็เป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ตราขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลผู้สูงอายุในทางสังคม มากกว่าที่จะคุ้มครองชีวิตหรือป้องกันภัยทางร่างกาย เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 53 “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ หรือนอกจากนี้ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่กำหนดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุในด้านความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิต เช่น ประกาศปฎิญาผู้สูงอายุไทย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2542 หรือพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เป็นต้น²⁷

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญา ต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษ...”

²⁷ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 107.

กฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศสตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่มีความอ่อนแออันเกิดจากอายุ ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะต้องรับโทษจำคุก 15 ปี

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974 บัญญัติว่า ถ้าผู้ที่ถูกทำร้ายร่างกายเป็น คนชรา (Elderly Individual) จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 99 ปี ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และคำว่าคนชราในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีอายุกว่า 65 ปี หรือกว่านั้น

ประเทศสหรัฐอเมริกามลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตาม California Penal Code 1987 บัญญัติว่าหากความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้น ได้กระทำต่อผู้สูงอายุ ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ 2,000 ดอลลาร์ ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ในประเทศฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกายคนชราให้เป็นเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายร่างกาย โดยในประเทศสหรัฐอเมริกามลรัฐเท็กซัสได้กำหนดไว้ชัดเจนให้คนชราหมายถึงบุคคลที่มีอายุกว่า 65 ปี

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

หากพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปของสังคมไทยซึ่งแนวโน้มในปัจจุบันพบว่า ด้วยความก้าวหน้าทางแพทย์และการพัฒนาทางด้านสาธารณสุข ส่งผลให้สัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทย ได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 นั่นคือ ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ในปี 2548 ส่วนในปี 2549 ไทยมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนร้อยละ 10.5 ต่อมาในปี 2550 จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทย เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยของ ศ.ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน ได้คาดการณ์ว่า สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุของไทย จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตข้างหน้า และประเทศไทยจะเป็นกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ

อย่างเต็มรูปแบบ ผู้สูงอายุจะมีสัดส่วน 1 ใน 5 ของคนทั้งประเทศ²⁸ ปัจจุบันสังคมจึงให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น การดูแลในเรื่องวิถีการดำเนินชีวิต หรือการให้ความคุ้มครองในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความปลอดภัย

อีกทั้งหากพิจารณาถึงสภาพความอ่อนแอของร่างกายแล้วประชากรผู้สูงอายุ หากตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมย่อมไม่สามารถที่จะต่อสู้ขัดขวางได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดและเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้สูงอายุ อาทิเช่น สิทธิของผู้สูงอายุตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 17 “ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความมั่นคงปลอดภัยปราศจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์ ตลอดจนการปฏิบัติอย่างทารุณ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ”²⁹ จะเห็นได้ว่า เจตนาที่แท้จริงของทั่วโลกต้องการคุ้มครองผู้สูงอายุ ให้ได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมต่าง ๆ มิให้มากระทบต่อร่างกายหรือจิตใจ มิใช่เฉพาะแต่การคุ้มครองหรือให้สวัสดิภาพทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากมีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นการเพิ่มความคุ้มครองให้แก่ผู้สูงอายุในสังคม เป็นการยับยั้งป้องปรามและข่มขู่มิให้เกิดการกระทำความผิด และสอดคล้องกับแนวทางของกฎหมายในหลายๆ ประเทศในโลก ที่ได้เห็นความสำคัญและจำเป็นในการคุ้มครองผู้สูงอายุ

ส่วนประเด็นว่า “ผู้สูงอายุ” ควรจะมีขอบเขตของอายุเท่าใดนั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “สูงอายุ” ว่าหมายถึง “มีอายุมาก”³⁰ ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 53 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์และไม่มีรายได้ เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” ส่วนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ระบุว่า “ผู้สูงอายุหมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปี บริบูรณ์” ดังนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงกฎหมายอื่นประกอบแล้ว จึงเห็นว่า อายุของผู้สูงอายุควรกำหนดเป็นอายุ 60ปี หรือกว่านั้นขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับอื่น ดังนั้น การทำร้ายร่างกาย

²⁸ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถิติประชากร [ออนไลน์], 2550. แหล่งที่มา:

<http://www.nso.go.th> [2552, ธันวาคม 15]

²⁹ Official California Legislative Information, California Law [online], 2008.

Available from: <http://www.leginfo.ca.gov>[2009, December 15].

³⁰ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 3

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 830.

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 60 ปี หรือกว่านั้นขึ้นไป ต้องถือเป็นเหตุฉกรรจ์อย่างหนึ่งซึ่งผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น

นอกจากจะพิจารณาถึงเรื่องอายุแล้ว ควรจะต้องมีการพิจารณาถึงความสามารถของผู้สูงอายุประกอบด้วย เนื่องจากหากยึดถือเอาอายุเป็นเกณฑ์แล้ว อาจมีผู้คัดค้านว่าผู้สูงอายุบางคนมีความแข็งแรง สามารถช่วยเหลือและดูแลตัวเองได้ ซึ่งการพิจารณาถึงความสามารถของผู้สูงอายุเป็นเกณฑ์นี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรนำแนวคิดพื้นฐานตามประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307 มาเป็นแบบอย่างของแนวทางในการพิจารณาถึงความสามารถ ทั้งนี้ผู้สูงอายุนั้นจะต้องมีสภาพอ่อนแออันเห็นได้ประจักษ์ทั้งโดยอายุและความสามารถ

การจะลงโทษหนักขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุนี้ ผู้ทำร้ายร่างกายต้องรู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 62 วรรคท้าย คือรู้ว่าผู้ซึ่งตนทำร้ายร่างกายเป็นผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนด สรุปได้ว่า ประเทศไทยควรบัญญัติให้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ในกรณีที่ถูกทำร้ายร่างกายเป็นผู้สูงอายุอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเป็นเหตุฉกรรจ์

การกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุเป็นเหตุฉกรรจ์นี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาเช่นเดียวกับกรณีของผู้เสียหายเป็นเด็ก คือ ทั้งนี้ในการดำเนินคดีต่อผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปนั้น หากคดีนั้นเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ก็จะต้องดำเนินคดีนั้นโดยปรับใช้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายนี้กับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พ.ศ.2550 และหากมีการแก้ไขให้มีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุเป็นเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ก็ควรที่จะพิจารณาให้ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่ยอมความได้ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เช่นเดียวกับกรณีของการทำร้ายร่างกายเด็กดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

(4.3) ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ

ตามกฎหมายไทย

ตามกฎหมายไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ เป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแต่อย่างใด ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันมีการกล่าวถึงผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพอยู่บ้าง ก็ในความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 307 นอกจากนี้หากจะมีกฎหมายที่คุ้มครองผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพอยู่บ้างก็เป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ตราขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการดูแลคนพิการในทางสังคมในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิต มากกว่าที่จะเป็นการคุ้มครองชีวิตหรือป้องกันภัยทางร่างกาย ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้คนพิการได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนา การฟื้นฟูสมรรถภาพ และให้ได้รับโอกาสในด้านต่าง ๆ หรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 54 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” เป็นต้น³¹

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่ย่อนแอ ไม่ว่าจะจากอายุ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือจิตใจ หรือความพิการ ผู้นั้นต้องได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเท็กซัส ตาม Texas Penal Code 1974 บัญญัติว่า ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายถ้าผู้เสียหายเป็นผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (Disabled Individual) ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศไทยไม่มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกาย ผู้ย่อนแอโดยสภาพ ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่กฎหมายประเทศฝรั่งเศสและกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนโดยประเทศฝรั่งเศสบัญญัติเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกายผู้ที่ย่อนแอ ทั้งโดยอายุ ความเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือความเจ็บป่วยทางจิตใจ หรือความพิการ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติโดยมีขอบเขตครอบคลุมเฉพาะผู้ที่ได้รับบาดเจ็บซึ่งเป็นผู้ที่ช่วยเหลือตนเองมิได้

³¹ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 108-109.

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อปี 2550 พบว่า มีคนพิการ จำนวนประมาณ 1,871,860 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรทั้งหมด³² ซึ่งจะเห็นได้ว่าใน สังคมไทยมีผู้พิการอยู่เป็นจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้มีการให้ความคุ้มครองแก่กลุ่มบุคคลเหล่านี้ อันเนื่องมาจากผู้พิการนั้นถือเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอโดยสภาพซึ่งรัฐควรให้ความคุ้มครอง ทั้งนี้ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้กำหนดนิยามของ “คน พิการ” ไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทาง สังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร สติปัญญา การ เรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่ จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือ เข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้” กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประกาศ กำหนดประเภทความพิการ 6 ประเภท ได้แก่ พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย พิการ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย พิการทางการเห็น พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก พิการทางสติปัญญา และพิการทางการเรียนรู้* โดยปัจจุบันนี้จำนวนของผู้พิการจะเป็นผู้พิการทาง กายมากที่สุด รองลงมา คือผู้พิการทางสติปัญญา³³ ดังนั้นเพื่อก่อให้เกิดการคุ้มครองบุคคลเหล่านี้

³² สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถิติประชากร [ออนไลน์], 2550. แหล่งที่มา:

<http://www.nso.go.th> [2552, ธันวาคม 15]

* กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ออกประกาศ ไว้ ณ วันที่ 30 เมษายน 2552 เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ทั้งนี้โดยที่เห็นเป็นการสมควรกำหนด ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน พิการ พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคล ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ประกาศฉบับนี้ได้แบ่งประเภทของคนพิการออกเป็น 6 ประเภท ดังกล่าว.

³³ สมาคมคนพิการทางการเคลื่อนไหวสากล, ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ [ออนไลน์], 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.waddeja.com/index> [2552, ธันวาคม 15]

ซึ่งหากตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมก็ย่อมไม่สามารถต่อสู้คดีขึ้นได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงได้บัญญัติคุ้มครองผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพไว้ใน มาตรา 54 โดยบัญญัติให้รัฐต้องสงเคราะห์ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งถึงแม้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้นอาจจะไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิดมากนัก แต่ก็ถือได้ว่ากฎหมายไทยได้ยอมรับถึงความบกพร่องทางร่างกายของบุคคลที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ประกอบกับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น” แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาเองก็ยังไม่เอกลัทธิกับบุคคลประเภทดังกล่าว โดยหากผู้นั้นตกเป็นผู้กระทำความผิด ผู้นั้นก็อาจไม่ต้องรับโทษ แสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้พิการ หรือผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงเห็นควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

สำหรับคำจำกัดความของคำว่า “คนพิการ” นั้น ควรยึดถือตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า “คนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง” อีกทั้งนำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอันตรายสาหัสไว้ว่า “อันตรายสาหัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก เสียแขน ขา หรืออวัยวะอื่นใด จิตพิการ หรือทุพพลภาพ เช่น วิกลจริต ซึ่งการพิจารณาถึงความพิการหรือทุพพลภาพนี้ควรนำนิยามและคำจำกัดความของผู้พิการและผู้ทุพพลภาพตามพระราชบัญญัตินี้มาใช้” และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอันตรายสาหัสไว้ว่า “อันตรายสาหัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก เสียแขน ขา หรืออวัยวะอื่นใด จิตพิการ หรือทุพพลภาพ เช่น วิกลจริต ซึ่งการพิจารณาถึงความพิการหรือทุพพลภาพนี้ควรนำนิยามและคำจำกัดความของผู้พิการและผู้ทุพพลภาพตามพระราชบัญญัตินี้มาใช้” อีกทั้งความพิการหรือทุพพลภาพนั้นก็จะต้องเห็นได้ประจักษ์

การจะลงโทษหนักขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพนั้นผู้ทำร้ายร่างกายจะต้องรู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 62 วรรคท้าย คือ รู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายเป็นบุคคลไม่มีทางสู้ และไม่สามารถดูแลคุ้มครองตัวเองได้ สรุปได้ว่ากรณีผู้พิการหรือบุคคลทุพพลภาพนั้น ควรกำหนดให้เป็นเหตุฉกรรจ์เนื่องจากผู้พิการหรือบุคคลทุพพลภาพนั้น ไม่ว่าจะพิการทางกายหรือทางจิต จิตบกพร่อง จิตฟั่นเฟือน เป็นบุคคลไร้ความสามารถ ก็เปรียบเสมือนเด็กหรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ ดังนั้นหากเกิดอาชญากรรมกับบุคคลเหล่านี้แล้ว ย่อมไม่สามารถต่อสู้หรือหนีเอาตัวรอดได้ ซึ่งแม้ผู้พิพากษาบางคนอาจมีสติสัมปชัญญะและมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตเช่นคนปกติ แต่เนื่องจากความพิการทาง

กาย อาจทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่าย ดังนั้นจึงควรให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือคนพิการ ได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง จึงควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือคนพิการ เป็นเหตุกรรจ์อย่างหนึ่ง ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เพื่อสนองตอบต่อสภาพจิตใจอันชั่วร้ายของผู้กระทำตามหลักการแก้แค้นทดแทนและทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดหวาดกลัวต่อโทษตามหลักที่ยังข่มขู่อาชญากรรมอีกทางหนึ่ง

การนำเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้พิการไปบังคับใช้ก็ควรที่จะคำนึงถึงกรณีที่เป็นกรกระทำควมรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกับการบังคับใช้เหตุกรรจ์ในกรณีที่เป็นกรการทำร้ายร่างกายเด็กหรือผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน

(4.4) หญิงมีครรภ์

ตามกฎหมายไทย

ตามกฎหมายไทยสมัยมังรายศาสตร์ มิได้มีการบัญญัติคุ้มครองหญิงมีครรภ์ไว้แต่อย่างใด โดยกฎหมายซึ่งกำหนดให้มีการลงโทษผู้ที่ทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์นั้นเริ่มปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ตามพระอัยการลักษณะวิवाद่าดี ในมาตรา 18 ที่บัญญัติว่า “คนทั้งหลายมีครรภ์ก็ดี สัตวของเลี้ยงมีครรภ์ก็ดี มีผู้ตีฟันแทงให้ตายใช้ ท่านให้พิกัดค่าแม่มันเท่าใด ใช้ค่าลูกในท้องกึ่งค่าแม่มันด้วย แลจบาทใหม่นั้นให้ใหม่โดยพระราชกฤษฎีกา”³⁴ ส่วนตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันก็ได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายหญิงมีครรภ์เป็นเหตุกรรจ์แต่อย่างใด แต่หากจะมีการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องลงโทษหนักขึ้นในกรณีทำร้ายร่างกายหญิงมีครรภ์ก็จะเป็นกรณีที่มีการทำร้ายร่างกายจนหญิงนั้นแท้งลูก อันถือเป็นเหตุสาหัสตามมาตรา 297 (5)

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerability) ไม่ว่าจะจากอายุ ... หรือ เพราะเป็นหญิงมีครรภ์ โดยความอ่อนแอนี้ สามารถเห็นประจักษ์และผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงนั้น ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะรับโทษจำคุก 15 ปี

³⁴ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง.

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์ไว้เป็นเหตุฉกรรจ์ แต่ในกฎหมายประเทศฝรั่งเศสมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนโดยเห็นว่าสตรีมีครรภ์ควรได้รับความคุ้มครองเนื่องจากมีความอ่อนแออันเห็นประจักษ์ได้ชัดโดยสภาพ

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

กฎหมายประเทศฝรั่งเศสได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายหญิงมีครรภ์จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น และหากพิจารณาถึงพัฒนาการของกฎหมายในการคุ้มครองสตรีของประเทศไทย นับแต่การพัฒนาแนวคิดในเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างสตรีและบุรุษ โดยมีการกำหนดพระราชบัญญัติฉก. พ.ศ. 2408 ซึ่งบัญญัติว่า “บิดามารดาไม่ได้เป็นเจ้าของบุตรชาย บุตรหญิง ดังหนึ่งคนเป็นเจ้าของโคกระบือ ช้าง ม้า จะตั้งราคาขายตามใจได้” ดังนั้น ถ้าบิดามารดาอยากจนลงจะขายบุตรต้องได้รับความยินยอมจากบุตรจึงจะขายได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2410 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้ขายเมีย ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามขายชายเมีย ถ้าจะขายต้องได้รับความยินยอมจากเมื่อก่อนจึงจะขายได้” หลังจากนั้นประเทศไทยได้เริ่มเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือ International Convention for the Suppression of Traffic in Woman and Children 1921 เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2465 และในปี พ.ศ. 2497 ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 ประเทศไทยได้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2477 บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องครอบครัวซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2519 โดยสาระสำคัญอยู่ที่การแก้ไขและเพิ่มสิทธิของสตรี เช่น ในเรื่องการจัดการสินสมรสนั้นสามีภริยาจะต้องขอความยินยอมจากกันและกัน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มเหตุฟ้องหย่า และกำหนดให้บิดามารดามีอำนาจปกครองบุตรเท่าเทียมกัน เป็นต้น หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2524 ประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลิกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 จนล่าสุดที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ก็คือมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2542 มีมติเห็นชอบให้มีมาตรการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีและสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว ซึ่งมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดกลไกที่เหมาะสมในการช่วยเหลือสตรีที่ได้รับความเดือดร้อนและได้กำหนดในวันที่ 25

พฤศจิกายน ของทุกปีเป็นวัน “ยุติความรุนแรงต่อสตรี” เพื่อเตือนการเอาเปรียบหรือกระทำการทารุณโหดร้ายต่อผู้หญิง³⁵

ทั้งนี้จากพัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิสตรีที่ผ่านมาของกฎหมายไทย หากพิจารณาจากงานวิจัยของ ผศ.ดร.นันทนา ธนาโนวรรณ พบว่าสตรีไทยจำนวนไม่น้อยต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงจากการถูกทำร้ายในขณะที่ตั้งครรภ์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากต่อสตรีที่ตั้งครรภ์รวมทั้งปัญหาต่อทารกไม่ว่าจะเป็นปัญหาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้การทำร้ายร่างกายสตรีที่ตั้งครรภ์ยังมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในสังคม ประเด็นสำคัญที่พบจากงานวิจัยครั้งนี้คือผู้ที่ทำร้ายสตรีที่ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ก็คือสามีของสตรีผู้นั้นเอง ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 93 ของจำนวนผู้ที่ทำร้ายสตรีตั้งครรภ์ทั้งหมด³⁶

เมื่อพิจารณาจากการพัฒนาการของประเทศไทยในการคุ้มครองสตรีรวมทั้งปัญหาทางสังคมตามที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับการศึกษาแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์เป็นเหตุยกเว้นอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เนื่องด้วยเป็นการทำร้ายร่างกายบุคคลที่มีความอ่อนแอโดยสภาพและไม่สามารถต่อสู้ขัดขืนได้หากตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอันเนื่องมาจากสภาพสตรีะทางร่างกาย

แม้ในความรู้สึกของประชาชนในสังคมจะเห็นว่าการทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์ซึ่งเห็นได้ประจักษ์นั้นจะถือเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง แต่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ยังกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องลงโทษหนักขึ้นในกรณีทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์ ต่อเมื่อการทำร้ายร่างกายนั้นมีผลเป็นอันตรายสาหัสถึงขนาดที่หญิงนั้นแท้งบุตรตามมาตรา 297 (5) จึงจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมกับพฤติการณ์ของความร้ายแรงดังกล่าวได้ ซึ่งการที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยกำหนดให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์จะได้รับโทษหนักขึ้นก็ต่อเมื่อสตรีมีครรภ์นั้นเป็นอันตรายจนถึงขั้นแท้งบุตร แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาเน้น

³⁵ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 112-113.

³⁶ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ผลของความรุนแรงจากการถูกทำร้ายในคู่สมรสในระยะก่อนและหลังคลอดต่อความเครียด ภาวะซึมเศร้า และความพึงพอใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ [ออนไลน์], 2552. แหล่งที่มา: <http://researchers.in.th/blog/trfnnews/1295> [2552, ธันวาคม 20]

กระบวนการในการตั้งรับมากเกินไป กล่าวคือตั้งรับรอให้การกระทำนั้นเกิดผลรุนแรงต่อผู้เสียหาย จนถึงขั้นสาหัสเสียก่อน ถึงจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานความผิดที่หนักขึ้นได้มีฉะนั้น ก็จะลงโทษได้เพียงมาตรา 295 ซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกายตามปกติ ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมและสภาพจิตใจอันชั่วร้ายของผู้ที่มีเจตนากระทำต่อผู้มีกรรมแล้ว ความชั่วร้ายและสภาพพฤติการณ์อันรุนแรงของการกระทำนั้นเกิดขึ้นนับแต่มีเจตนาที่จะกระทำแล้ว ดังนั้นการลงโทษผู้ที่มีเจตนาชั่วร้ายดังกล่าวเพียงฐานความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 จึงอาจจะยังไม่เหมาะสมเพียงพอกับสภาพของความผิด จึงควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายสตรีมีกรรมเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเพิ่มขึ้นอีกฐานหนึ่ง

อย่างไรก็ตามผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษในเหตุจรรยาฐานทำร้ายร่างกายสตรีมีกรรมก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดได้รู้ถึงข้อเท็จจริงนั้น และการมีกรรมของสตรีนั้นจะต้องเป็นที่เห็นได้ประจักษ์ ซึ่งอย่างไรจึงจะเห็นประจักษ์นั้นศาลไทยก็สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาลงโทษให้มีความเหมาะสมต่อไป

การนำเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายหญิงมีกรรมไปบังคับใช้ก็ควรที่จะคำนึงถึงกรณีที่เป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกับการบังคับใช้เหตุจรรยาในกรณีที่เป็นการทำร้ายร่างกายผู้ที่มีความอ่อนแอโดยสภาพกรณีอื่น ๆ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ เช่นเดียวกัน

4.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ

ความชั่วร้ายของผู้กระทำอาจพิจารณาได้จาก ลักษณะหรือวิธีการที่กระทำลงมีความรุนแรงมากกว่าการทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยเจตนาธรรมดา และแสดงถึงจิตใจชั่วร้ายของผู้กระทำ โดยในกฎหมายไทยได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และการทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย เป็นกรณีที่ต้องรับโทษหนักขึ้น ในต่างประเทศได้บัญญัติถึงเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยพิจารณาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำ แตกต่างกันไป บางประเทศอาจบัญญัติให้ชัดเจนถึงวิธีการกระทำ เช่น การกระทำโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย หรือกระทำโดยใช้ปืน ซึ่งการบัญญัติเช่นนี้ จะมีความเหมาะสมเพียงใดต่อกฎหมายไทยนั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ตามกฎหมายไทย

กฎหมายไทยเริ่มมีการบัญญัติถึงการกระทำผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยการไตร่ตรองไว้ก่อนในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันตามมาตรา 296 ซึ่งนำเหตุจรรยาบรรณตามมาตรา 289(4) มาใช้ แต่เดิมเคยมีกฎหมายที่บัญญัติไว้ถึงกรณีการทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนซึ่งแปลมาจากต้นร่างภาษาอังกฤษ โดยตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 250(3) ใช้คำว่า “โดยความพยาบาทมาดหมาย” ซึ่งมีความหมายแคบกว่า “ไตร่ตรองไว้ก่อน” มาก อย่างไรก็ตามในประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบันได้ใช้คำว่า “โดยไตร่ตรองไว้ก่อน” โดยเห็นว่าตรงกับเจตนารมณ์กับต้นร่างภาษาอังกฤษมากกว่า และมีความหมายครอบคลุมกว่า³⁷

กฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส The French penal code of 1810 มาตรา 311 บัญญัติว่า ในกรณีที่บาดเจ็บ การทุบตี หรือการใช้กำลังและการทำร้ายร่างกายนั้นไม่เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วย หรือไม่สามารถประกอบกรณียกิจเป็นเวลาเกินกว่าแปดวัน แต่การกระทำความผิดนั้นได้มีการตระเตรียม หรือวางแผนล่วงหน้า หรือกระทำโดยใช้อาวุธ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นฟรังก์” และใน French penal code of 1994 มาตรา 222-3 (9) บัญญัติว่า ผู้ที่กระทำความผิดตามมาตรา 222-1 จะต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ถ้าหากการกระทำนั้นได้มีการไตร่ตรอง วางแผนล่วงหน้า

ประเทศอาร์เจนตินา ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศอาร์เจนตินา บัญญัติความผิดต่อร่างกายว่า “มาตรา 89 ผู้ใดทำให้เกิดบาดเจ็บแก่ร่างกายผู้อื่นหรือทำให้เสื่อมเสียสุขภาพ หากมิได้เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามประมวลกฎหมายนี้แล้ว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี” บทบัญญัติความผิดต่อร่างกายของประเทศอาร์เจนตินา บัญญัติเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายไว้ตามมาตรา 89 และหากผลจากการกระทำนั้นร้ายแรงก็ให้รับโทษตามมาตรา 90 และมาตรา 91 แต่หากลักษณะการกระทำมีการไตร่ตรองไว้ก่อนก็จะต้องรับโทษหนักขึ้น

³⁷ สัตย์ชัย สัจจวานิช, ประมวลกฎหมายอาญา: ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน (กรุงเทพมหานคร: แสง สุทธิการพิมพ์, 2515), หน้า 51.

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายอาญาของประเทศไทย ประเทศฝรั่งเศส และประเทศอาร์เจนตินาต่างก็บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเป็นเหตุฉกรรจ์ แต่อย่างไรแต่ละประเทศก็มีการตีความขอบเขตของการไตร่ตรองไว้ก่อนแตกต่างกันไป ดังจะได้วิเคราะห์ในประเด็นต่อไป

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

จากบทลงโทษและการกำหนดฐานความผิดในประเทศต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าในกฎหมายต่างประเทศก็ตระหนักว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนถือเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงเช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่เนื่องจากกฎหมายต่างประเทศอาจมีการแบ่งระดับของการไตร่ตรองออกเป็นหลายระดับ เช่น premeditate ,deliberate, willful, เป็นต้น ทั้งนี้อธิบายได้ว่า “to premeditate” หมายถึง การนี้กคิดวางแผนการไว้ล่วงหน้าโดยไม่ต้องใช้เวลาอันนาน เพียงแต่ให้มีเวลาสำหรับเกิดเจตนาอันแน่วแน่หรือกระจ่างชัด (to form a clear intent) ก็เป็นเวลาเพียงพอแล้ว ในกรณีนี้ใช้ในกรณีที่เป็นการทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยคิดไว้ล่วงหน้าก่อนลงมือทำร้าย ไม่ว่าจะการคิดก่อนลงมือนั้นจะเป็นเวลากระชั้นชิดเท่าไรก็ตาม ส่วน “will” หมายถึง พลังทางจิตที่มุ่งจะก่อให้เกิดการกระทำอาชญากรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วน “deliberation” หมายถึงการชั่งน้ำหนักและการทบทวนถึงเหตุผลของมูลเหตุจูงใจ (motive) ดังนั้นแนวความคิดทางกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการไตร่ตรองเป็นเช่นเดียวกับกฎหมายไทย แม้จะกำหนดโทษและแบ่งระดับของการไตร่ตรองมากกว่าประเทศไทย³⁸

นอกจากนี้ในต่างประเทศมีฐานความผิดที่แตกต่างจากกฎหมายไทย คือ การแอบดักทำร้าย (Lying in Wait) ตามกฎหมายต่างประเทศของประเทศสหรัฐอเมริกาบางรัฐและตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติเป็นเหตุฉกรรจ์ไว้ประมาณหนึ่ง ซึ่งตามกฎหมายอเมริกาแม้จะไม่ค่อยพบในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามเดิมเคยมี

³⁸ ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 83-84.

บัญญัติอยู่ในความผิด first murder degree³⁹ โดยการแอบดักทำร้ายนี้ โดยทั่วไปถือว่าต้องมีการเฝ้ามองและรอคอยในที่ปิดบังซ่อนเร้น โดยเจตนาทำร้ายต่อผู้อื่น ซึ่งแม้จะไม่มีคามผิดฐานนี้ในกฎหมายไทย แต่เมื่อพิจารณาลักษณะของการแอบดักทำร้ายดังกล่าว การแอบดักทำร้ายนี้ อาจมีลักษณะเช่น การดักรุมยิง ซึ่งตามความหมายของการไตร่ตรอง ย่อมหมายถึงการคิดทบทวนใจก่อนที่จะกระทำผิดในลักษณะวางแผน และการไตร่ตรองนั้นต้องมีความต่อเนื่องกันจนถึงลงมือกระทำโดยไม่ได้ละทิ้งความคิดเสียก่อน ด้วยเหตุนี้หากมีการรุมยิง การดักทำร้ายตามทาง การรุมกันทำร้าย การดักรุม คำพิพากษากฎีกาในปัจจุบันถือเป็นการไตร่ตรองทั้งสิ้น⁴⁰ เพราะถือว่าได้มีการทบทวนดีแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติการแอบดักทำร้ายเป็นเหตุฉกรรจ์ไว้อีก

ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนต้องรับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และเป็นไปตามทฤษฎีเจตจำนงเสรี (free will) นั่นคือ เมื่อผู้ใดเลือกที่จะทำสิ่งที่ถูกหรือผิดได้ ก็ย่อมต้องรับผลในความหนักเบาของโทษที่ตามมา อย่างไรก็ตามการพิจารณาว่าผู้กระทำผิดมีการไตร่ตรองไว้ก่อนหรือไม่นั้นโจทก์จะต้องนำสืบให้เห็นถึงลักษณะของการทบทวนใจเหล่านั้นให้ศาลรับฟังได้โดยไม่มีข้อสงสัย

(2) กระทำโดยทรมานหรือทารุณ

ตามกฎหมายไทย

การทำร้ายโดยทรมานหรือทารุณโหดร้ายนั้นมีมาตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญาเดิมโดยในกฎหมายลักษณะอาญา รศ.127 ใช้คำว่า “แสดงความดุร้าย” และในประมวลกฎหมายอาญาบับปัจจุบันก็ยังบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยกระทำทรมานหรือทารุณเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296

³⁹ ขวัญธิดา สุวรรณบัตร, “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 85.

⁴⁰ คำพิพากษากฎีกาที่ 1215/2508, คำพิพากษากฎีกาที่ 70/2493, คำพิพากษากฎีกาที่ 370/2527.

กฎหมายต่างประเทศ

ประเทศเยอรมัน The German penal code 1993 บัญญัติเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายว่า การทำร้ายร่างกาย โดยทรมานหรือโดยทารุณโหดร้าย จะต้องได้รับโทษจำคุก 3 เดือนถึง 5 ปี ซึ่งความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศไทยและประเทศเยอรมันมีการกำหนดโทษสำหรับการทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือกระทำทารุณโหดร้ายให้ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

การกำหนดให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยการกระทำทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดานั้นมีความเหมาะสมแล้ว เพราะความผิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความไร้มนุษยธรรมของผู้ทำร้ายร่างกาย นอกจากเป็นการกระทำต่อผู้เสียหายด้วยความทารุณแล้ว ยังก่อให้เกิดความสะเทือนขวัญแก่ผู้ที่ทราบและกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย แต่อย่างไรก็ตามในประเทศไทยนั้นมักไม่มีตัวอย่างของคำพิพากษาในเรื่องการทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย เพราะหากมีการทำร้ายร่างกายโดยทรมานและทารุณโหดร้ายแล้วก็มักจะมีผลของการกระทำเป็นการบาดเจ็บได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งจะต้องรับโทษจากผลของการกระทำตามมาตรา 298 อย่างไรก็ดีตามในทางปฏิบัตินั้นการใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดีของศาลควรมีการกำหนดถึงลักษณะหรือวิธีการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำหรือโดยทารุณโหดร้ายให้เป็นบรรทัดฐานที่แน่นอน

(3) กระทำโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย

ตามกฎหมายไทย

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกฎหมายอาญาของประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติให้การกระทำผิดโดยการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายเป็นความผิดซึ่งผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด หากมีการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายศาลก็จะลงโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือทำร้าย

ร่างกายโดยกระทำทรมานหรือทารุณโหดร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ⁴¹

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศเยอรมัน ตาม The German Criminal Code Chapter 17 บัญญัติว่าการทำร้ายร่างกายโดยวิธีการที่ร้ายแรง นั่นคือ ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยการใช้อาวุธหรือสารพิษอย่างอื่น ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

ประเทศอิตาลี ตาม The Italian Penal Code 1978 บัญญัติว่า หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการใช้อาวุธ หรือวัตถุที่มีฤทธิ์เป็นกรด ไฟ ระเบิดควั่น แก๊สน้ำตา หรือเครื่องมืออื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือโดยการใช้อาวุธ ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา

ประเทศแคนาดา ตาม Criminal Code of Canada ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นมาตราเฉพาะ คือ มาตรา 244 ในกรณีทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธ (Firearm) มาตรา 244.1 ในกรณีทำร้ายร่างกายโดยใช้ปืนลม (Air Gun) หรือปืนสั้น (Pistol) และตามมาตรา 245 การทำร้ายร่างกายโดยใช้สิ่งที่เป็นพิษ (Administering Noxious thing) ถือเป็นเหตุจรรยาซึ่งผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษหนักขึ้น

ประเทศมาเลเซีย บัญญัติไว้ในมาตรา 328 ผู้ใดทำให้ผู้อื่นกระทำด้วยยาพิษ หรือทำให้มีเมาน์ ทำให้มีเมาน์ด้วยยาหรือสิ่งอื่น ด้วยเจตนาที่จะทำให้บาดเจ็บต่อผู้อื่น หรือด้วยเจตนาที่จะทำให้สะดกในการกระทำผิดอื่น หรือโดยรู้ด้วยเหตุอันทำให้เกิดบาดเจ็บ ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ในประเทศไทยได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจโดยใช้สารพิษเป็นเหตุจรรยาแต่อย่างไร แต่หากมีการกระทำความผิดในกรณีนี้ผู้กระทำก็จะต้องรับโทษตามเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย ส่วนในกฎหมายต่างประเทศเช่นประเทศเยอรมัน และประเทศอิตาลีได้บัญญัติถึงการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะพฤติการณ์ของ

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1113/2542, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4050/2532.

การกระทำแสดงถึงสภาพจิตใจอันชั่วร้ายของผู้กระทำ ที่มุ่งหมายให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับความทรมาน และอาจจะเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

การทำร้ายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย เยื่อจะได้รับความอันตรายร้ายแรง อาจได้รับความอันตรายถึงตายได้ และบางกรณีก็อาจพิการหรือไม่สามารถกลับคืนเป็นปกติได้ และ การทำร้ายโดยใช้สารพิษนั้นจากลักษณะของการกระทำ เยื่อย่อมไม่สามารถป้องกันตนเองได้ หากถูกประทุษร้าย ซึ่งอาจส่งผลให้ได้รับความอันตรายร้ายแรง โดยลักษณะการกระทำนั้น อาชญากร ย่อมเล็งเห็นผลจากการกระทำของตนว่าผู้ถูกกระทำย่อมได้รับความร้ายแรง แม้บางครั้ง อาจไม่ เกิดผลทันทีก็ตาม ตัวอย่างคดีประเภทนี้มีมักพบบ่อยในต่างประเทศ และแสดงให้เห็นถึง จิตใจของผู้กระทำได้ดี จึงมีบทบัญญัติในกฎหมายอาญาในหลายๆ ประเทศ กำหนดให้การทำ ร้ายร่างกายโดยการใส่สารพิษเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้น

ในประเทศไทยตามแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกานั้นตีความมาโดย ตลอดว่า การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษนั้น จากลักษณะของการกระทำย่อมต้องมีการ ตระเตรียมการหรือวางแผนล่วงหน้า เช่น ปลอมปนในอาหารหรือน้ำดื่ม⁴² และจากผลร้ายแรงของ การกระทำผู้กระทำความผิดย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าผู้ถูกกระทำย่อมได้รับความทรมาน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าการตีความว่าการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายนั้นเป็นการ กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือกระทำโดยทรมานหรือทารุณโหดร้ายในทุกกรณีนั้นจะเป็นการ ตีความที่กว้างเกินไป ทั้งนี้เพราะการไตร่ตรองไว้ก่อนนั้นหมายถึง การได้คิดทบทวนวางแผนก่อน ลงมือกระทำความผิด ไม่ว่าจะการคิดทบทวนนั้นจะเป็นระยะเวลากระชั้นชิดเท่าใดก็ตาม ส่วนการ กระทำโดยทรมานหรือทารุณโหดร้ายนั้นเป็นการทำร้ายโดยต้องการให้ผู้ถูกกระทำได้รับความทุกข์ ยากล้าบาก ทารุณยิ่งกว่าการทำร้ายโดยทั่วไป การตีความของศาลให้การใช้สารพิษหรือสารเคมี เป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือทรมานทารุณจึงเป็นการตีความโดยใช้ดุลพินิจของศาลโดย กว้างเพื่อที่จะปรับบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้

ในปัจจุบันการตัดสินว่าการกระทำใดเป็นการไตร่ตรองไว้ก่อนหรือเป็นการกระทำ ทรมานทารุณโหดร้ายนั้นยังมีได้มีแนวทางที่กำหนดไว้ชัดเจนแน่นอนว่าหมายถึงการกระทำใน ลักษณะใดบ้าง ซึ่งเป็นข้อดีว่าศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่าง

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1113/2542.

กว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามการตีความโดยกว้างนี้อาจเป็นผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมถ้าหากในการใช้ดุลพินิจของศาลส่งผลให้คดีที่มีลักษณะของการทำร้ายร่างกายในลักษณะวิธีการเดียวกัน แต่ทว่าผู้กระทำความผิดกลับได้รับโทษแตกต่างกัน

การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายจนผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้นเป็นพฤติการณ์ที่เห็นได้อย่างประจักษ์ชัดว่ามีความร้ายแรงโดยลักษณะวิธีการกระทำ และแสดงถึงจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำ ประกอบกับการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายอย่างอื่นนั้น เป็นการกระทำที่เสี่ยงให้ผู้ที่ถูกทำร้ายอาจได้รับผลมากกว่าการเป็นอันตรายต่อกายหรือจิตใจ เพราะการใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายอย่างอื่นนั้น อาจส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บจนเป็นอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตได้ ถึงแม้ผู้กระทำอาจมีเพียงเจตนาทำร้าย

ในกรณีที่การใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายนั้นเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า อาจทำให้ผู้เสียหายเป็นอันตรายสาหัสได้ ตัวอย่างเช่น กรณีผู้กระทำความผิดใช้น้ำกรดสาดใส่ตัวผู้เสียหาย ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดมิได้มีเจตนาฆ่าผู้เสียหายแต่อย่างใด แต่เจตนาของผู้กระทำ ความผิดคือต้องการให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสจนถึงขั้นตาบอด หากผลของการกระทำนั้นเป็นผลให้ผู้เสียหายเพียงตาอักเสบชั้นรุนแรงจนถึงขั้นต้องผ่าตัด ผู้กระทำความผิดก็จะต้องรับโทษเพียงแค่เจตนาทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295 เท่านั้น เพราะจะเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 ก็ต่อเมื่อ เกิดผลอันเป็นอันตรายสาหัสนั้นเสียก่อน และเพราะการทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสมิได้มีการพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดแต่พิจารณาเพียงผลของการกระทำอันเกิดกับผู้เสียหายเท่านั้น ดังนั้นผู้กระทำความผิดดังกล่าวจึงได้รับโทษไม่สาสมกับเจตนาที่ชั่วร้าย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายไทยจะมีการตีความให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือการกระทำโดยทารุณโหดร้ายอันเป็นเหตุกรรจ์อยู่แล้ว แต่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายอย่างอื่น เป็นเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดกฎหมายให้มีความแน่นอนชัดเจนโดยมิต้องอาศัยการตีความซึ่งอาจทำให้เกิดข้อโต้แย้งในการพิพากษา อีกทั้งลักษณะของการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่ชั่วร้าย และวิธีการที่ร้ายแรงของผู้กระทำอยู่แล้ว อีกทั้งเพื่อไม่ให้กฎหมายอาญามีลักษณะเป็นการตั้งรับรอผลอันเป็นอันตรายถึงขั้นสาหัสจนเกินไป

ส่วนคำจำกัดความของ “สารพิษหรือสารเคมีอันตรายอย่างอื่น” นั้น “สารพิษ” (toxic) คือ “สิ่งที่เป็นอันตราย เมื่อเข้าสู่ร่างกายซึ่งอาจทำให้ตาย เจ็บปวด หรือพิการได้”⁴³ ส่วน “สารเคมี” คือ (chemical substance) “สสารหรือวัสดุ ที่ใช้ในหรือได้จากกระบวนการเคมี”⁴⁴ จากความหมายของสารพิษหรือสารเคมีดังกล่าวและคำนี้ถึงเจตนาในการนำมาใช้ของผู้กระทำ ความผิด สารพิษหรือสารเคมีตามลักษณะอันเป็นเหตุจรรยาจึงสมควรมีลักษณะเป็นสารซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมนุษย์ได้ จึงอาจสรุปได้ว่าคำจำกัดความของ “สารพิษหรือสารเคมีอันตรายอย่างอื่น” หมายถึง “สารหรือสารเคมีซึ่งสามารถทำอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจได้”

(4) กระทำโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด

ตามกฎหมายไทย

ตามกฎหมายมังรายศาสตร์หรือวินิจฉัยมังราย ได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธ เป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เช่น ใช้ไม้ตะพด (ค้อน) ตีตอบให้ใหม่ 110,000 เบี้ย (ตามมาตรา 5) ซึ่งโดยปกติหากเป็นการทำร้ายร่างกายธรรมดา ใช้เบี้ยแค่ 55,000 เบี้ย (ตามมาตรา 3) ต่อมาในกฎหมายตราสามดวง ก็มีการบัญญัติไว้เช่นเดียวกันในพระอัยการลักษณะวิวาทค่าตี โดยได้แบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายออกเป็น ศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ และศักดิ์เหล็ก โดยศักดิ์เหล็กถือว่าเป็นบทลงโทษที่หนักที่สุด กล่าวคือ เป็นการทำร้ายด้วยการใช้ไฟ น้ำร้อน สาดผู้อื่น หรือใช้มีด พธู ขวาน สิว ฆมวก อันมิได้คมได้แหลม ฟันแทงผู้อื่นฯ (ตามมาตรา 28) ถือเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น และเป็นโทษสูงสุด หรือในพระอัยการอาญาหลวงเอง ก็มีการบัญญัติไว้ในมาตรามาตรา 34 “หากผู้ใดซึ่งข้าง ม้า เรือ นำพวกถืออาวุธไป กรรโชก บ้านผู้อื่น และตีดำจำจองฟันแทงผู้นั้น” เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยในสมัยก่อนย่อมเล็งเห็นถึงภัยอันตรายอันเกิดจากการใช้อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นมาเป็นเครื่องมือในการทำร้าย จึงมีมาตรการในการป้องกันหรือปราบปรามอาชญากรรมประเภทดังกล่าว ส่วนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกาย

⁴³ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, สารพิษ[ออนไลน์], 2552. แหล่งที่มา: [http://th.wikipedia.org/wiki.\[2552, ธันวาคม 20\]](http://th.wikipedia.org/wiki.[2552, ธันวาคม 20])

⁴⁴ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, สารเคมี[ออนไลน์], 2552. แหล่งที่มา: [http://th.wikipedia.org/wiki.\[2552, ธันวาคม 20\]](http://th.wikipedia.org/wiki.[2552, ธันวาคม 20])

โดยการใช้อาวุธ เป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด หากจะบัญญัติก็เป็นเพียงความผิดฐานพกพาอาวุธ ตามมาตรา 335 (2) ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดถืออาวุธซึ่งอาจทำให้เป็นที่หวาดเสียวแก่สาธารณชนหรือมีสาตราวุธพาไปในถนนหลวงหรือที่ประชุมชนสาธารณสถานต่างๆ โดยมันมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานอันชอบด้วยกฎหมายให้พาไปได้ ท่านว่ามันกระทำผิดต้องระวางโทษชั้น 1 และให้ริบสาตราวุธนั้นเสียด้วย...”⁴⁵ และตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยในฉบับปัจจุบันนั้น ก็ได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธ หรือ ปืน หรือ วัตถุอย่างอื่น เป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น แต่หากจะมีก็เป็นการบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นไว้ในเรื่องอื่นเช่น ความผิดฐานต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงานโดยการใช้อาวุธ (มาตรา 140) การหลบหนีคุมขังโดยมีการใช้อาวุธ (ตามมาตรา 190 วรรคท้าย) การช่วยเหลือผู้ถูกคุมขังให้หลุดพ้นจากการคุมขังโดยการใช้อาวุธ (ตามมาตรา 191 วรรคท้าย) ความผิดฐานมั่วสุมกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป โดยคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ (ตามมาตรา 215 วรรคสอง) เป็นต้น

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ใน French penal code of 1994 บัญญัติว่า ผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นหากการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดย ใช้อาวุธหรือขู่จะใช้อาวุธ จะต้องรับโทษหนักกว่าความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

ประเทศเยอรมัน ใน The German penal code 1993 บัญญัติเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายว่า การทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธมีด หรือเครื่องมือ จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 223A ซึ่งโดยปกติหากเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ตามมาตรา 223(1) และตาม The German Criminal Code Chapter 17 มาตรา 224 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยการใช้อาวุธหรือเครื่องมือที่ก่อให้เกิดอันตราย จะต้องระวางโทษตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี ในกรณีที่มีความร้ายแรงไม่มากต้องระวางโทษตั้งแต่สามเดือนจนถึงห้าปี

ประเทศอิตาลี ใน The Italian Penal Code 1978 บัญญัติว่า หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการใช้อาวุธ หรือวัตถุที่มีฤทธิ์เป็นกรด ไฟ ระเบิดควั่น แก๊สน้ำตา หรือ

⁴⁵ ชูนวนบาทบริหาร, “อาวุธกับสาตราวุธ,” บทบัณฑิตย 14,1 (มีนาคม 2485): หน้า

เครื่องมืออื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันผู้นั้นจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น 1 ใน 3 ถึงครึ่งหนึ่งของโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ในกฎหมายต่างประเทศมีการบัญญัติให้การใช้อาวุธปืน อาวุธหรือเครื่องมืออื่น ๆ ยาพิษหรือสิ่งที่เป็นพิษอย่างอื่นหรือกรดเป็นลักษณะของการทำร้ายร่างกายอย่างหนึ่งในการพิจารณาโทษผู้กระทำผิดให้ได้รับโทษหนักขึ้น ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นมิได้มีการกำหนดกฎหมายการทำร้ายร่างกายโดยการใช้อาวุธ ปืน วัตถุระเบิดหรือวิธีการรุนแรงเป็นเหตุจรรยาไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งหากมีผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวก็จะลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือการทำร้ายร่างกายโดยการทรมานหรือทารุณโหดร้าย

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

ในต่างประเทศมีการบัญญัติให้การใช้อาวุธปืน อาวุธหรือเครื่องมืออื่น ๆ เป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเห็นว่า การใช้สิ่งดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการทำร้าย ย่อมเกิดผลเสียหายได้มากกว่าการทำร้ายร่างกายตามปกติ และถือเป็นมาตรการในการยับยั้งก่อนที่ผู้กระทำความผิดคิดจะกระทำในเรื่องดังกล่าว ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณากับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย เห็นว่าควรที่จะกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยการใช้อาวุธ เป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำแล้วแสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำมีเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายมากกว่าปกติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายต่อสังคม เพราะมีฉะนั้นแล้วหากมิได้บัญญัติไว้ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยจะลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 297 กล่าวคือ ต้องรอให้ผลเกิดขึ้นก่อน กฎหมายจึงจะลงโทษผู้ที่กระทำผิดได้ เช่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาหากจำเลยใช้ปืนยิงเขาบาดเจ็บ แต่เป็นปืนที่ไม่อาจยิงคนให้ถึงตายได้ เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย⁴⁶ ตามมาตรา 295 ส่วนจะเป็นกรณีตามมาตรา 297 ต้องได้รับทราบว่ามีผลเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อนำคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมาวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายถูกคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นกับความตาย

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 321/249.

หมายถึง หากปืนที่จำเลยยิงสามารถฆ่าคนได้ และหากจำเลยยิงถูกผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็อาจถึงแก่ชีวิต หรือหากถูกอวัยวะสำคัญ ก็อาจได้รับอันตรายสาหัส ส่วนตัวจำเลยเองก็มิได้เกิดความเสียหายแต่ประการใด เพราะหากปืนไม่สามารถใช้งานได้จริง จำเลยก็มีความผิดฐานเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่น มิใช่เจตนาฆ่า และหากผลที่เกิดขึ้นผู้เสียหายมิได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำก็มีความผิดเพียงมาตรา 295 ซึ่งเมื่อมองกลับไปยังตัวผู้เสียหายย่อมเห็นถึงความเสียหายที่มีผลต่อชีวิตร่างกายมากกว่า จนอาจเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาเน้นกระบวนกรที่เป็นการตั้งรับมากเกินไป

แม้โดยปกติศาลไทยจะตีความให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือทารุณโหดร้าย แต่ก็ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับกรณีการใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย นั่นคือ การตีความดังกล่าวอาจเป็นการตีความโดยกว้างเพื่อให้ครอบคลุมถึงลักษณะของความรุนแรงในการกระทำหลากหลายประเภท แต่ทั้งนี้ หากกฎหมายสามารถบัญญัติถึงลักษณะของความร้ายแรงเหล่านั้นให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและไม่ต้องอาศัยการตีความของศาลซึ่งอาจเกิดข้อโต้แย้งในดุลพินิจได้ก็ย่อมเป็นผลดีต่อกระบวนกรยุติธรรมมากกว่า

อีกทั้งหากพิจารณาถึงการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด ก็ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่แล้วว่า เป็นลักษณะการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงแสดงถึงความชั่วร้ายของจิตใจผู้กระทำผิด ทั้งนี้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นในลักษณะดังกล่าวแม้ผู้กระทำจะมีเพียงเจตนาในการทำร้ายร่างกาย แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อร้ายแรงถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัส อีกทั้งหากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำในที่สาธารณะหรือในบริเวณที่มีคนหมู่มากก็อาจส่งผลกระทบต่อร้ายแรงต่อบุคคลอื่น ๆ ได้

ดังที่กล่าวมาผู้เขียนจึงเห็นว่าควรบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด เป็นเหตุจรรยาวิในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้การนิยามคำจำกัดความของอาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด ตามประมวลกฎหมายอาญาและความหมายตามพจนานุกรม อาจจะนิยามได้ดังนี้ คือ

“อาวุธ” หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการทำร้าย หรือต่อสู้⁴⁷ นอกจากนี้อาวุธ ให้ความหมายรวมถึง “สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(5)

“ปืน” หมายถึง อาวุธสำหรับยิงให้ลูกออกจากลำกล้องด้วยกำลังดินระเบิดหรือแรงอัดดันด้วยลมเป็นต้น⁴⁸

“วัตถุระเบิด” หมายถึง อาวุธอันเป็นวัตถุที่มีลักษณะปะทุแตกออกไป⁴⁹

4.3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของผู้กระทำความผิด

การกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการกระทำ เป็นการกำหนดเหตุฉกรรจ์โดยพิจารณาถึงเจตนาพิเศษหรือจุดมุ่งหมายของผู้กระทำ เช่น การทำร้ายร่างกายเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน การทำร้ายร่างกายเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอื่น เป็นต้น ซึ่งทั้งในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศได้มีการบัญญัติถึงเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ในกรณีดังกล่าว ไว้ดังต่อไปนี้

(1) มุ่งหมายเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น

ตามกฎหมายไทย

ตามกฎหมายมังรายศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวงยังมิได้มีการบัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอื่นแต่อย่างใด แต่กฎหมายไทยได้เริ่มมีการบัญญัติให้เหตุกรณีนี้เป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 255 ว่า หากการทำร้ายร่างกายได้กระทำได้ดังที่จำแนกไว้ในมาตรา 250 อันเป็นหมวดความผิดต่อชีวิตซึ่งเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์

⁴⁷ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2530), หน้า 920.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 537.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 685.

ในความผิดฐานฆ่าคนตาย มาตรา 255 ก็บัญญัติว่าให้ผู้นั้นต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งมาตรา 250 (5) ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าคนโดยเจตนา ต้องตามลักษณะอย่างใดที่ต่อไปในมาตรานี้ คือ มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ที่จะตระเตรียมการ หรือให้เป็นความสะดวกในการที่มันจะกระทำผิดอย่างอื่นก็จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น และในประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบันก็ได้บัญญัติให้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นเป็นเหตุจรรงในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ไว้ตามมาตรา 296

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศมาเลเซียและประเทศอินเดีย บัญญัติว่า มาตรา 327 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นได้รับบาดเจ็บเพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย ทรัพย์สินหรือสิ่งที่มีค่า หรือบังคับผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหายกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือความสะดวกในการกระทำผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และตามมาตรา 330 บัญญัติว่า ผู้ใดทำให้อีกคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บโดยเจตนา เพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย และเพื่อการรับสารภาพ หรือข้อมูลซึ่งนำไปสู่การสืบสวนการกระทำความผิดหรือประพตติผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและอาจปรับ

ประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายเพื่อตระเตรียมหรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดอื่น เช่น ทำร้ายด้วยเจตนาปล้นทรัพย์ (assault with intent to rob) หรือการทำร้ายด้วยเจตนาที่จะกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ (assault with intent to commit) หรือ ตามกรณีทำร้ายด้วยเจตนาที่จะเสพเวจมรรค (Assault with intent to commit buggery)

เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศไทยมีการบัญญัติการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตระเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นไว้ตามมาตรา 296 ทั้งนี้ตามแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกานั้นได้วางหลักให้ตีความคำว่า “ความผิดอย่างอื่น” นี้ หมายถึงเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็ครอบคลุมถึงความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทุกฐานความผิด⁵⁰ ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศมีการบัญญัติถึงการตระเตรียมหรือการทำร้ายร่างกายเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอย่างอื่น

⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 975/2508, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 619/2513.

ไว้เป็นเฉพาะกรณีแต่ละฐานความผิด เช่น การทำร้ายร่างกายเพื่อปล้นทรัพย์ การทำร้ายร่างกายเพื่อการกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ หรือการทำร้ายร่างกายเพื่อการเสพเวจมรรค

พิจารณาความเหมาะสมกับกฎหมายไทย

การกำหนดให้ผู้ที่ทำร้ายผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นได้รับโทษหนักขึ้นนั้นเหมาะสมแล้ว เพราะอาจกล่าวได้ว่า เป็นการกระทำความผิดต่อเนื่องกันหลายฐานความผิด นั่นคือผู้ทำร้ายมีเจตนากระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษทางกฎหมาย โดยผู้ทำร้ายได้มีเจตนาที่จะทำร้ายร่างกายผู้อื่น เพื่อให้ความผิดอีกฐานหนึ่งที่ตนเจตนากระทำในตอนแรกได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น อันแสดงถึงความชั่วร้ายในจิตใจ

ผู้เขียนเห็นว่า การที่มาตรา 296 ได้กำหนดขอบเขต“ความผิดอย่างอื่น” ไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมการกระทำความผิดทุกฐานในประมวลกฎหมายอาญานั้นมีความเหมาะสมแล้วเนื่องจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้นมีถึง 12 ลักษณะ และในแต่ละลักษณะก็ยังสามารถออกเป็นความผิดหลายฐาน ซึ่งหากมีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงดังเช่นในต่างประเทศ ก็อาจจะเป็นการบัญญัติกฎหมายอย่างฟุ่มเฟือย และอาจจะไม่ครอบคลุมความผิดได้ครบทุกฐาน

อย่างไรก็ตามแม้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะมีได้ กำหนด “ความผิดอย่างอื่น” ไว้ชัดเจนเช่นเดียวกับในกฎหมายบางประเทศ ซึ่งมีการแบ่งแยกการทำร้ายออกเป็นหลากหลายกรณีเช่น ทำร้ายเพื่อปล้นทรัพย์ ทำร้ายเพื่อเสพเวจมรรค แต่ในประมวลกฎหมายไทยนั้น ในความผิดบางฐานความผิดหากได้กระทำโดยประกอบด้วยการทำร้ายร่างกายหรือการประทุษร้ายร่างกาย ก็ได้มีการบัญญัติไว้ให้รับโทษหนักขึ้นในแต่ละฐานความผิดนั้น ๆ อยู่แล้ว ดังเช่น ในความผิดต่อทรัพย์ หากเป็นการลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย ถือเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์* ผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษหนักกว่าการลักทรัพย์ตามธรรมดา ซึ่งในกรณีนี้อาจมี

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 กำหนดว่า ผู้ใดลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป เพื่อให้ยี่นให้ซึ่งทรัพย์นั้น เพื่อยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้เพื่อปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือเพื่อให้พ้นจากการจับกุม ผู้นั้นกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองหมื่นบาท..... และถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจผู้กระทำต้องระวางตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท.

ประเด็นข้อสงสัยว่าหากมีการทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อลักทรัพย์นั้นจะถือเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ หรือเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกรณีทำร้ายร่างกายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการลักทรัพย์ ผู้เขียนเห็นว่าหากลักษณะของการกระทำและองค์ประกอบความผิดอื่นที่เจตนาของการกระทำความผิดครบองค์ประกอบตามความผิดทั้งสองฐานแล้ว ถือว่าการกระทำในลักษณะนี้เป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทซึ่งจะต้องลงโทษตามบทที่มีโทษหนักที่สุด** คือ ความผิดฐานชิงทรัพย์

(2) มุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

ตามกฎหมายไทย

กฎหมายไทยได้เริ่มมีการบัญญัติให้เหตุกรณีนี้เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 255 ว่า หากการทำร้ายร่างกายได้กระทำได้ดังที่จำแนกไว้ในมาตรา 250 อันเป็นหมวดความผิดต่อชีวิตซึ่งเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าคนตาย มาตรา 255 ได้บัญญัติว่าให้ผู้นั้นต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งมาตรา 250 (6) ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าคนโดยเจตนา ต้องตามลักษณะในมาตรานี้ คือ ฆ่าคนเพื่อที่จะเอาผลประโยชน์อันเกิดแต่การกระทำผิดอย่างอื่นมาเป็นของมัน หรือเพื่อจะปกปิดการกระทำอย่างอื่น หรือเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอย่างอื่นก็ดี” ผู้นั้นต้องรับโทษหนักขึ้นจากความผิดฐานฆ่าตามธรรมดา ดังนั้นหากกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประกอบด้วยเหตุจรรยาดังกล่าว ผู้กระทำนั้นก็ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดาเช่นกัน ซึ่งต่อมาในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันได้มีการบัญญัติความผิดฐานนี้ไว้เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 296 โดยให้นำเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 289 ไว้ ทั้งนี้ผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันหากการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องรับโทษหนักขึ้นตามเหตุจรรยา

** ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 (โปรดดูภาคผนวก).

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศอินเดียและประเทศมาเลเซีย มาตรา 330 บัญญัติว่า ผู้ใดทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บโดยเจตนา เพื่อวัตถุประสงค์ข่มขู่ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย การรับสารภาพ หรือข้อมูลซึ่งนำไปสู่การสืบสวนการกระทำความผิดหรือประทุพติผิด ต้องรับโทษหนักกว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

ประเทศฝรั่งเศส French penal code of 1994 ได้บัญญัติไว้ว่าผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าหากการกระทำนั้น กระทำต่อพยาน หรือเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำ ละเมิด เพื่อที่จะปกปิดการกระทำความผิด ฟ้องร้อง หรือให้ปากคำในศาล ผู้นั้นจะต้องรับโทษหนักกว่าการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา

วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ตามประมวลกฎหมายไทยนั้นบัญญัติถึงการทำร้ายร่างกายโดยมีเจตนาพิเศษ เพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้การตีความถึงเจตนาพิเศษตามมาตรานี้สามารถตีความได้โดยกว้าง ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศ เช่น ในประเทศอินเดีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศฝรั่งเศส นั้นมีการบัญญัติถึงเจตนาพิเศษของการทำร้ายร่างกายในลักษณะนี้ไว้โดยเฉพาะเจาะจง เช่น การทำร้ายร่างกายเพื่อข่มขู่ผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหาย หรือการทำร้ายร่างกายโดยกระทำต่อพยาน หรือเหยื่อ หรือผู้ถูกกระทำละเมิด เพื่อที่จะปกปิดการกระทำความผิด การฟ้องร้อง หรือการให้ปากคำในศาล เป็นต้น

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

การกำหนดความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ นี้อาจจะแบ่งลักษณะความผิดออกได้เป็นสี่ประการคือ⁵²

⁵² คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 55

ประการที่หนึ่ง การทำร้ายร่างกายเพื่อจะเอาซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น หมายความว่า ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะได้มาซึ่งผลประโยชน์อันผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอื่นมาแล้ว เช่น กระทำความผิดฐานลักทรัพย์มาแล้ว ขณะกำลังรวบรวมทรัพย์ก็มีผู้ติดตามมาเจอ ผู้กระทำความผิดจึงทำร้ายร่างกายผู้ติดตามมาเจอนั้นเพื่อจะได้เอาทรัพย์ที่ลักมาได้มาเป็นของตน ทั้งนี้คำว่า “ประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น” นี้มิได้หมายความถึง ทรัพย์อย่างเดียวเท่านั้นแต่หมายรวมถึงผลประโยชน์ทุกอย่าง⁵³

ประการที่สอง การทำร้ายร่างกายเพื่อจะเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น หมายถึงผู้กระทำได้ผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่นมาแล้ว แต่ได้กระทำการทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะรักษาผลประโยชน์นั้นต่อไป เช่น การทำร้ายร่างกายผู้ร่วมปล้นทรัพย์เพื่อเอาไว้ซึ่งทรัพย์ที่ลักได้นั้นเป็นของตน

ประการที่สาม การทำร้ายร่างกายเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน การทำร้ายร่างกายในลักษณะนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอย่างอื่นมาแล้ว แล้วต้องการปกปิดความผิดนั้น เช่น ขณะกระทำความผิดอย่างหนึ่ง แล้วมีประจักษ์พยานรู้เห็นการกระทำดังกล่าว ผู้กระทำความผิดจึงทำร้ายร่างกายพยานผู้นั้นเพื่อข่มขู่ให้หวาดกลัวและปกปิดความผิดของตน

ประการที่สี่ การทำร้ายร่างกายเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ การทำร้ายร่างกายในลักษณะนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งมาแล้วและต้องการหลบหนีความผิดอาญาในการกระทำดังกล่าว

การบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในลักษณะนี้ผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้เพราะการกระทำความผิดนี้มีลักษณะที่ร้ายแรงกว่าพฤติการณ์ของการกระทำความผิดทำร้ายร่างกายตามธรรมดา เนื่องจาก หลังจากผู้กระทำได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งมาแล้ว มิได้มีความรู้สึกสำนึกผิดคิดได้ แต่กลับลงมือกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายเพื่อที่จะเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์⁵⁴ เพื่อปกปิดความผิด หรือหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางอาญา อันแสดงถึงจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำและเป็นการกระทำความผิดโดยต่อเนื่องโดยมิได้มีความคิดยับยั้งชั่งใจ สมควรแก่การที่ต้องรับโทษหนักขึ้น

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 975/2508.

⁵⁴ สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270-333, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ), หน้า 193.

อีกทั้งการที่กฎหมายไทยได้บัญญัติเหตุจรรยาในความผิดฐานนี้ไว้ครอบคลุมตีความได้กว้าง ทั้งขอบเขต “ประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น” ซึ่งหมายรวมถึงผลประโยชน์ทุกอย่าง รวมทั้ง “ความผิดอื่น” ก็หมายความว่ารวมถึง ความผิดทุกฐานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งนับเป็นผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมเนื่องจาก “ผลประโยชน์” อันเกิดจากการกระทำความผิดนั้นมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน หรือแม้แต่การข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย ภายหลังการพวากผู้เสียหายมาจากผู้ปกครองก็เป็นผลประโยชน์อันมาจากการกระทำความผิดฐานพวากผู้เยาว์ อีกทั้ง “ความผิดอื่น” นี้ก็ควรตีความให้กว้างเพราะ ในประมวลกฎหมายอาญานั้นมีความผิดหลายฐาน ซึ่งหากบัญญัติเฉพาะเจาะจงก็อาจจะไม่ครอบคลุม และกลายเป็นช่องโหว่ของกฎหมาย

แม้ในกฎหมายต่างประเทศจะมีการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายพยาน หรือผู้เสียหายเพื่อปกปิดความผิดดังที่ได้กล่าวมานั้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายพยานในบางกรณีเช่น กรณีที่พยานอยู่ในชั้นศาล อาจจะไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามมาตรานี้ แต่ในกฎหมายไทยได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้อยู่แล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องการทำร้ายร่างกายพยานให้เป็นเหตุจรรยาจดังเช่นในกฎหมายต่างประเทศแต่อย่างใด ซึ่งรายละเอียดของเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อการทำร้ายร่างกายบุคคลไว้แล้ว

4.3.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ

แนวคิดปัจจัยในการนำมากำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นมีอยู่สามประการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในกฎหมายอาญาของต่างประเทศนั้นยังได้มีการกำหนดเหตุจรรยาโดยเหตุปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะความร้ายแรงของการกระทำความผิด หรือสถานที่ในการกระทำความผิด โดยพิจารณาความเหมาะสมในการนำมากำหนดเป็นกฎหมายไทยได้ดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ในการกระทำผิด

ตามกฎหมายไทย

การกำหนดเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยพิจารณาจากสถานที่ที่เกิดการทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยได้กระทำในสถานที่ต่าง ๆ ไว้เป็นเหตุจรรยาบรรณแต่อย่างใด แต่หากจะมีการกำหนดก็เป็นเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานอื่น ๆ ดังเช่น กรณีกระทำความผิดในสถานที่อันเป็นยวดยานสาธารณะอันเป็นเหตุจรรยาบรรณ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 218 (6) บัญญัติว่า “ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินเรือกลไฟ หรือเรือยนต์ อันมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป อากาศยานหรือรถไฟที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะ” จะต้องรับโทษหนักกว่าการกระทำความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์สินในสถานที่อื่น หรือ กรณีความผิดฐานลักทรัพย์ เช่น ในมาตรา 335 (8) บัญญัติว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น ๆ” หรือตามมาตรา 335 (9) บัญญัติว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ในสถานที่บูชาสาธารณะ สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า หรือในยวดยานสาธารณะ”

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตาม California Penal Code 1987 กำหนดว่า หากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำต่อบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะอันเป็นการขนส่งของรัฐ จะต้องได้รับโทษปรับไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี ตามมาตรา 243.35(a) ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดาจะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ตามมาตรา 243 (a) นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติให้ได้รับโทษหนักขึ้น หากผู้ถูกกระทำเป็นผู้โดยสารในรถประจำทาง ในรถแท็กซี่ รถไฟฟ้า รถไฟที่ใช้ราง รถรางไฟฟ้า หรือในยานพาหนะอื่นๆ ถ้าหากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย จะต้องได้รับโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกในเรือนจำเขต ไม่เกิน 1 ปี หรือจำคุกในเรือนจำของรัฐ 16 เดือน หรือ 2 ปี หรือ 3 ปี

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายในยวดยานสาธารณะเป็นเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ

หนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดา ทั้งนี้เนื่องจากการทำร้ายร่างกายผู้อื่นในวัยอดยาน สาธารณะนั้นเป็นการกระทำที่อุกอาจในที่สาธารณะ และมีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากซึ่ง กำลังโดยสรวอดยานดังกล่าว การกำหนดเหตุจรรยาบรรณในกรณีนี้จึงเป็นการกำหนดโดยคำนึงถึง สิทธิในความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่สาธารณะ

ตามประมวลกฎหมายอาญามีได้มีแนวความคิดในการกำหนดเหตุจรรยาบรรณใน ความผิดฐานทำร้ายร่างกายอันเนื่องมาจากสถานที่ในการกระทำความผิด แต่ในความผิดต่อทรัพย์นั้น สถานที่ในการกระทำความผิดเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดเหตุจรรยาบรรณทั้งนี้เพราะเจตนาของ ความผิดต่อทรัพย์นั้นต้องการที่รักษาทรัพย์ในบริเวณสถานที่ดังกล่าว ซึ่งตามประมวลกฎหมาย อาญาก็ได้กำหนดสถานที่หลากหลายสถานที่ ซึ่งมีความสำคัญ เช่น เคหสถาน สถานที่ราชการ สถานที่ที่จัดไว้เพื่อบริการสาธารณะ สถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจร สถานที่บูชาสา ธารณะ เป็นต้น ซึ่งสถานที่เหล่านี้นอกจากจะเป็นการคำนึงถึงการรักษาทรัพย์ในบริเวณดังกล่าว แล้ว ยังต้องการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสถานที่อีกด้วย

ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยควรมีการนำสถานที่ในการกระทำความผิดต่อร่างกาย มาเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณากำหนดเหตุจรรยาบรรณในความผิดต่อร่างกาย ทั้งนี้เนื่องมาจาก สถานที่บางสถานที่นั้นเป็นสถานที่อันเป็นสาธารณะ และมีประชาชนเป็นจำนวนมาก การก่อคดีทำ ร้ายร่างกายขึ้นในบริเวณสถานที่ดังกล่าวถือเป็นพฤติการณ์ที่ร้ายแรงสะเทือนขวัญ มีความอุกอาจ นอกจากนี้สถานที่บางสถานที่เช่น สถานที่ราชการ สถานที่บูชาอันเป็นสาธารณะนั้นก็เป็นที่ ควรให้ความเคารพ และควรที่จะมีความปลอดภัยสำหรับประชาชน อีกทั้งการกระทำความผิดฐาน ทำร้ายร่างกายในบริเวณอันเป็นสาธารณะหรือมีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมากอาจส่งผลให้ผู้ที่มีได้ เป็นคู่กรณีได้รับผลร้ายไปด้วย

การกำหนดสถานที่ซึ่งเป็นสถานที่ที่หากมีการทำร้ายร่างกายในบริเวณดังกล่าว แล้วผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น ควรคำนึงถึงความเป็นสาธารณะของสถานที่ ดังกล่าว และเป็นสถานที่ที่มีผู้สัญจร หรือประชาชนคับคั่ง อีกทั้งควรกำหนดให้ครอบคลุมถึง สถานที่ที่ควรเคารพ หรือสถานที่ที่ควรบูชา ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการกำหนดให้สถานที่ สาธารณะ ดังต่อไปนี้ คือ สถานที่ราชการ สถานที่บูชาสาธารณะ สถานที่บริการสาธารณะ สถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจร ยวดยานสาธารณะ เป็นสถานที่ที่นำมากำหนดเป็นปัจจัยของเหตุ จรรยาบรรณ

โดยนิยามของสถานที่แต่ละประการนั้นควรกำหนดให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาในความผิดต่อร่างกาย ที่ต้องการคุ้มครองความปลอดภัยต่อร่างกายของประชาชน ทั้งนี้อาจนำนิยามในลักษณะของความผิดต่อทรัพย์ มาพิจารณากำหนดขอบเขตของสถานที่ในบางกรณีได้ เพราะสถานที่ที่กำหนดขึ้นเป็นเหตุจรรยาในความผิดต่อทรัพย์นั้นก็กำหนดโดยคำนึงถึงความเป็นสาธารณะของสถานที่ ความสำคัญอันควรเคารพของสถานที่ และความคับคั่งของประชาชนในสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสามารถกำหนดขอบเขตของสถานที่สาธารณะ ได้ดังต่อไปนี้คือ

“สถานที่สาธารณะ” หมายความว่า เช่นเดียวกับ สาธารณสถาน* นั่นคือ สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมจะเข้าไปได้ ซึ่งสถานที่สาธารณะนั้นให้หมายถึงสถานที่เฉพาะดังต่อไปนี้ คือ

“สถานที่ราชการ” หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติราชการตามปกติ เช่น กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ โดยไม่หมายความรวมถึง สถานที่ขององค์กรเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ⁵⁵

“สถานที่บูชาสาธารณะ” หมายถึง สถานที่ที่บุคคลทั่วไปบูชา หรือมีความเชื่อถือ ซึ่งจะเป็นสถานที่บูชาทางศาสนา หรือลัทธิใดก็ได้

“สถานที่บริการสาธารณะ” หมายถึง สถานที่ที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้บริการต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น โรงพยาบาล หอสมุดแห่งชาติ โดยที่กรรมสิทธิ์นั้นจะเป็นของรัฐหรือหน่วยงานของราชการหรือไม่ก็ได้

“สถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจร” หมายถึง สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า หรือในเขตยานสาธารณะ⁵⁶

ซึ่งในกรณีของสถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจรนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมไทย ณ ปัจจุบัน ซึ่งประชาชนทุกคนต้องมีการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นการโดยสารรถประจำทาง รถแท็กซี่ รถไฟฟ้าทั้งใต้ดิน และบนดิน หรือเขตยานพาหนะอื่นซึ่งประชาชนใช้สัญจร

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(3) บัญญัติว่า “สาธารณสถาน” หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ (โปรดดูภาคผนวก, หน้า 220).

⁵⁵ สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา เล่ม 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 352.

⁵⁶ พิชัย ด่านพัฒนามงคล, “เหตุจรรยาในความผิดฐานลักทรัพย์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 50-51.

ร่วมกัน การป้องกันภัยอันเกิดจากการทำร้ายร่างกายจากบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชกต่อย ยิง แหวง หรือตีกัน บนยานสาธารณะที่ประชาชนใช้เดินทางอันอาจนำความเสียหายมาแก่บุคคลที่มีได้เป็นคู่กรณีแต่อย่างใด แต่บุคคลเหล่านี้เป็นเพียงประชาชนที่ต้องอาศัยยานสาธารณะเป็นเครื่องมือในการเดินทางไปสู่จุดหมายของแต่ละคนซึ่งการกำหนดมาตรการดังกล่าวก็เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องและเป็นมาตรการยับยั้งอาชญากรรมมิให้มีการกระทำบนยานที่ประชาชนใช้โดยสารหรือเดินทาง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริง

ส่วนคำจำกัดความของคำว่า “ยานสาธารณะ” นั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ชัดว่ามีการกำหนดลักษณะของยานสาธารณะไว้อย่างชัดเจน เช่น รถไฟฟ้า แท็กซี่ แต่เพื่อมิให้เกิดช่องโหว่ของกฎหมายอันจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิด ดำเนินการหลบเลี่ยงในบทบัญญัติความผิดฐานดังกล่าวได้ จึงมีความเห็นว่าควรจะบัญญัติความหมายของยานสาธารณะไว้ในความหมายอย่างกว้าง เพื่อให้ศาลมีโอกาสใช้ดุลพินิจในการพิจารณาวินิจฉัย โดยเมื่อพิจารณาตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แล้วพบว่า

คำว่า “ยาน” หมายถึง เครื่องขับเคลื่อน เช่น รถและเรือ เป็นต้น⁵⁷

คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง ทั่วไป ประชาชนใช้ร่วมกัน⁵⁸

ดังนั้น เพื่อให้คำจำกัดความของคำว่า “ยานสาธารณะ” ครอบคลุมในทุกข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม จึงเห็นว่า ควรกำหนดนิยาม ของคำว่า “ยานสาธารณะ” ว่า “เครื่องขับเคลื่อนที่ประชาชนโดยทั่วไป ใช้โดยสารร่วมกัน ไม่ว่าจะมียุโรปลักษณะลักษณะใด”

ทั้งนี้จากที่ผู้เขียนได้เสนอมาดังกล่าว อาจมีผู้มีความเห็นโต้แย้งว่า การกำหนดสถานที่ในบางสถานที่ให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น อาจจะเป็นการเลือกปฏิบัติ และอาจจะมีสถานที่อีกหลากหลายสถานที่ ซึ่งหากมีการทำร้ายร่างกายขึ้นจะเป็นพฤติการณ์ร้ายแรง เพราะมีผู้คนคับคั่งเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม วิชยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนต้องการที่จะเสนอถึงแนวคิด ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเพื่อกำหนดเหตุจรรยาบรรณอันมีความเหมาะสมต่อไป ซึ่งสถานที่ที่จะ

⁵⁷ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 662.

⁵⁸ เรืองเดียวกัน, หน้า 812.

นำมากำหนดให้เป็นปัจจัยในการกำหนดเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายไทยนี้ อาจมีความเปลี่ยนแปลงไปได้ ตามยุคสมัย และสังคมในช่วงเวลานั้น

(2) ร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ตามกฎหมายไทย

ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยเอง มิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป เป็นเหตุจรรยาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นแต่อย่างใด หากจะมีบัญญัติไว้ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายก็เป็นเรื่องชุลมุนต่อผู้ ตามมาตรา 299 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเข้าร่วมในการชุลมุนต่อผู้ระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่รับอันตรายสาหัส โดยการกระทำในการชุลมุนต่อผู้ นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท...” แต่อย่างไรก็ตาม การทำร้ายร่างกายในเหตุชุลมุนต่อผู้ ตามมาตรา 299 นี้ก็มีเหตุเพิ่มโทษแต่อย่างใด

ตามประมวลกฎหมายอาญามีการบัญญัติให้ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยพิจารณาจากจำนวนของผู้ร่วมกระทำความผิด ในความผิดหลายฐาน อาทิเช่น ผู้ใดหลบหนีไประหว่างที่ถูกคุมขัง โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป (ตามมาตรา 190 วรรคสอง) ความผิดฐานเป็นช่องโจร (ตามมาตรา 210) ความผิดฐานมั่วสุมกันตั้งแต่ 10 คน เพื่อก่อให้เกิดความวุ่นวาย (ตามมาตรา 215) ความผิดฐานโทรมหนิง (ตามมาตรา 276 วรรคท้าย และ มาตรา 277 วรรคสาม) เป็นต้น

ตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ตาม Nouveau Code Penal 1994 บัญญัติว่าหากการทำร้ายร่างกายนั้นได้กระทำโดยการกระทำของบุคคล หรือ ผู้สมคบตั้งแต่ 2 คน (Accomplices) ผู้นั้นต้องได้รับโทษจำคุก 20 ปี ซึ่งโดยปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะมีโทษจำคุกเพียง 15 ปี

ประเทศเยอรมัน ตาม The German penal code 1993 บัญญัติเกี่ยวกับเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายว่า การทำร้ายร่างกายโดยมีผู้ร่วมกระทำมากกว่า 2 คน จะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โดยปกติหากเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามธรรมดา จะระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญาของไทยแล้ว ควรจะกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยร่วมกระทำคามผิด ตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้น เนื่องด้วยเพื่อเป็นการป้องกันมิให้คนดี เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำคามผิด และเป็นการยับยั้งมิให้เกิดการชักจูงบุคคลอื่นมาร่วมกระทำคามผิดกับตน เพราะหากบุคคลนั้นกระทำโดยมีการชักชวน ย่อมจะเป็นเหตุให้ผู้นั้นได้รับโทษหนักขึ้น หรือบุคคลที่ถูกชักจูงเองก็ย่อมต้องตระหนักถึงบทลงโทษที่หนักขึ้นกว่าปกติ หากคิดจะไปร่วมกระทำคามผิด และถึงแม้ตามประมวลกฎหมายอาญาจะมีบทลงโทษสำหรับผู้ร่วมกระทำคามผิด หากการกระทำคามผิดดังกล่าว มีลักษณะเป็นตุลาการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน* แต่หากพิจารณาบทลงโทษจะเห็นได้ชัดเจนว่า โทษที่ลงแก่ผู้ร่วมกระทำนั้น ไม่ว่าจะมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เพราะคำพิพากษาของศาลไทยจะถือว่าผู้ร่วมกระทำคามผิดจะต้องรับผิดเสมือนตุลาการ หรืออาจจะรับโทษน้อยกว่าในกรณีที่เป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ซึ่งบทลงโทษก็ไม่ต่างจากการกระทำผิดโดยคนเดียวแต่ประการใด ตามแนวของคำพิพากษาของศาล กรณีที่มีผู้ร่วมกระทำคามผิดเกินกว่าสองคนขึ้นไป ศาลอาจตีความให้เป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำ

*“ตุลาการ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 กำหนดว่า ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้น โดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำคามผิดด้วยกันนั้นเป็นตุลาการต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

“ผู้ใช้” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 84 กำหนดว่า ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำคามผิด ไม่ว่าจะด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วานหรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำคามผิด ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำคามผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตุลาการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำ หรือเพราะเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

“ผู้สนับสนุน” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 กำหนดว่า ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นก่อนหรือขณะกระทำคามผิด แม้ผู้กระทำคามผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำคามผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น.

ร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หากการร่วมกันกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไปนั้น มีการร่วมกันวางแผนหรือไตร่ตรองไว้ก่อน⁵⁹ แต่อย่างไรก็ตาม การตีความดังกล่าวอาจเป็นการตีความที่กว้าง เพราะศาลต้องการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีพฤติการณ์ที่รุนแรงเนื่องจากการร่วมกระทำ ความผิดเกินกว่าสองคนขึ้นไปอยู่แล้ว ดังนั้นหากได้มีการมีบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยมีผู้ร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเหตุจรรยาจย่อมเป็นผลดีต่อกระบวนการยุติธรรม เป็นบรรทัดฐานมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำในดุลพินิจของผู้พิพากษา นอกจากนี้การทำร้ายร่างกายโดยร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป เช่น มีผู้ร่วมทำร้ายร่างกายสองคน ย่อมเสี่ยงต่อการเกิดผลแก่ผู้เสียหายในการที่จะเกิดอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ชีวิต ถึงแม้ว่าผู้ร่วมกระทำอาจมีเพียงเจตนาทำร้ายร่างกายก็ตาม กฎหมายจึงไม่ควรจะมีลักษณะในการตั้งรับรอให้เกิดผลที่รุนแรงเสียก่อน ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายโดยมีผู้ร่วมกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเหตุจรรยาให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมของอัตราโทษและความรับผิด

ตามกฎหมายไทย

ประเทศไทยมีการกำหนดเหตุจรรยาจยอนับแต่กฎหมายมั่งรายศาสตร์ โดยตามกฎหมายมั่งรายศาสตร์นั้นได้มีการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจะต้องใช้ค่าสินไหมแก่ผู้เสียหาย ซึ่งในสมัยนั้นหากมีการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นเหตุจรรยาจยก็จะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยการไต่ค่าสินไหมเพิ่มขึ้น เช่น หากเป็นการทำร้ายร่างกายโดยการทุบตีธรรมดา จะต้องให้ผู้ลงมือก่อนใช้เบี้ย 55,000 แต่ถ้าหากใช้ไม้ตะพด (ค้อน) ตีตอบ ให้ใหม่ 110,000 เบี้ย (มาตรา 5) หรือหากมีการใช้ดาบเป็นอาวุธ (มาตรา 7) เป็นต้น

ในสมัยกฎหมายตราสามดวงได้มีการกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้นโดยพิจารณาจากอาวุธที่ใช้กระทำ โดยพระอัยการลักษณะวิวาทค่าตีแบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายผู้อื่นออกเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ และศักดิ์เหล็ก การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือหรือสิ่งอื่นที่เทียบได้กับศักดิ์มือ มีโทษปรับในอัตราที่ต่ำสุด ถ้าหากทำร้ายเขาด้วยไม้หรือสิ่งซึ่งเทียบได้กับศักดิ์ไม้ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษหนักขึ้นและผู้ที่ทำร้ายเขาด้วยสิ่งที่เป็นอาวุธทำด้วยเหล็กหรือสิ่งซึ่งเทียบได้กับศักดิ์เหล็กจะต้องถูกปรับใหม่ในอัตราสูงสุดซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกำหนดเหตุจรรยาจยของ

⁵⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 108/2546.

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามลักษณะของอาชญาที่ใช้อันแสดงถึงความรุนแรงของพฤติการณ์ที่กระทำ

ในกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 ได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงความผิดฐานทำร้ายร่างกายและเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ว่า มาตรา 254 ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี แลให้ปรับไม่เกินกว่า 500 บาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง” มาตรา 255 ผู้ใดกระทำความผิดฐานประทุษร้ายดังได้จำแนกไว้ในมาตรา 250 นั้นข้อใดข้อหนึ่งไซ้รู้ ท่านว่ามันต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แลให้ปรับไม่ต่ำกว่า 500 บาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง” จะเห็นได้ว่าการระวางโทษทั้งจำคุกและปรับ โดยหากกระทำความผิดตามเหตุกรรจ์อัตราโทษจำคุกจะหนักขึ้น

ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ตามมาตรา 296 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กฎหมายต่างประเทศ

ในกฎหมายอาญาของต่างประเทศ มีการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้แตกต่างกัน แต่ก็มีบทบัญญัติให้ต้องรับโทษหนักขึ้นในโทษฐานจำคุกและโทษปรับ

ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มีตัวอย่างของการกำหนดความรับผิดและโทษในเหตุกรรจ์ของความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Texas Penal Code 1974 กำหนดว่า การทำร้ายร่างกายเด็ก จะต้องได้รับโทษในชั้น Felony of the First Degree กล่าวคือ จะต้องได้รับโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 99 ปี ซึ่งตามปกติในความผิดฐานทำร้ายร่างกายธรรมดา จะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 4000 ดอลลาร์ ตามมาตรา 22.01 (a) (1) เป็นต้น

ในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ประเทศเยอรมัน ได้กำหนดถึงเรื่องโทษและอัตราความรับผิดในเหตุกรรจ์ไว้ตาม The German penal code 1993 ว่า มาตรา 223 การทำร้ายร่างกายตามธรรมดานั้นผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษไม่เกินห้าปี หรือปรับ แต่ถ้าหากทำร้ายร่างกายโดยวิธีร้ายแรงตามมาตราหรือประกอบด้วยเหตุกรรจ์ ตามมาตรา 224 หรือ 225 จะต้องระวางโทษตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี ในกรณีที่มีความร้ายแรงไม่มากต้องระวางโทษตั้งแต่สามเดือนจนถึงห้าปี

จากตัวอย่างของอัตราโทษและความรับผิดของต่างประเทศดังที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่าในต่างประเทศก็มีการกำหนดให้ความรับผิดในเหตุจรรยาบรรณนั้นหนักขึ้น และกำหนดเป็นลักษณะของโทษปรับหรือโทษจำคุก

พิจารณาความเหมาะสมตามกฎหมายไทย

ความรับผิดในเหตุจรรยาบรรณตามความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นศาลมีดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามกฎหมายมิได้กำหนดครอบคลุมถึงกรณีที่มีการกระทำความผิดอันประกอบด้วยลักษณะของเหตุจรรยาบรรณตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไป ซึ่งเห็นว่าผู้กระทำก็ควรจะได้รับโทษหนักขึ้น เนื่องจากมีลักษณะของความร้ายแรงเกินกว่าหนึ่งลักษณะอันแสดงถึงระดับของความร้ายแรงที่มากกว่า ทั้งนี้ความผิดบางฐานตามประมวลกฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติให้การกระทำความผิดกรรมเดียวอันมีเหตุจรรยาบรรณตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปนั้นผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายในการบัญญัติเช่นนี้ เป็นไปตามแนวคิดในเรื่องการแก้แค้นตอบแทน ตามสำนักกฎหมายอาชญาวิทยา และเพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้งป้องกัน ให้ผู้ที่กระทำความผิดได้คิดสำนึกก่อนลงมือกระทำ อีกทั้งยังเป็นไปตามหลักสัดส่วนของโทษต่อระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

ในความผิดฐานลักทรัพย์ บัญญัติไว้ตามมาตรา 335 ว่า “ผู้ใดลักทรัพย์ ตามมาตรา 334 โดยมีเหตุจรรยาบรรณตามมาตรา 335 เช่น ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน หรือลักทรัพย์ในเคหสถาน หรือลักทรัพย์ของผู้มีอาชีพเกษตรกรรม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงหนึ่งหมื่นบาท” และในมาตรา 335 วรรคสอง ได้บัญญัติเพิ่มเติมว่า “ถ้าความผิดตามวรรคแรกเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในอนุมาตราดังกล่าว แล้วตั้งแต่สองอนุมาตราขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท” จะเห็นได้ว่าในความผิดอันกระทำต่อทรัพย์นี้ หากผู้กระทำความผิดกระทำความผิดฐานลักทรัพย์อันประกอบด้วยลักษณะของเหตุจรรยาบรรณตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปผู้นั้นจะต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดในสัดส่วนที่ต่างกันตามแต่ความร้ายแรงของการกระทำความผิด การกระทำความผิดโดยประกอบด้วยเหตุจรรยาบรรณเกินกว่าหนึ่งฐานในความผิดกรรมเดียว ย่อมแสดงถึงความชั่วร้ายของจิตใจผู้กระทำ และเป็นพฤติการณ์ที่ร้ายแรงกว่าการกระทำที่มีเหตุจรรยาบรรณเพียงลักษณะเดียว

ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดให้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำโดยมีเหตุฉกรรจ์เพียงลักษณะเดียว เช่นเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์

ส่วนในเรื่องอัตราโทษนั้น เห็นว่า เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญายังไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอัตราโทษปรับ อัตราเงินทัณฑ์บน บทบัญญัติกำหนดความผิดและอัตราโทษสำหรับความผิดบางประเภท ตลอดจนบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย สมควรปรับปรุงบทบัญญัตินี้ดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งการปรับอัตราโทษในกรณีของโทษปรับนั้นควรมีอัตราค่าปรับที่เหมาะสมกับค่าเงินและเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยผู้เขียนเห็นว่าอัตราโทษในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งกำหนดให้ปรับไม่เกินหกพันบาทในปัจจุบันนั้น ยังเป็นอัตราโทษปรับที่ต่ำเกินไป และอาจจะมีได้มีประสิทธิภาพในการข่มขู่ยับยั้งผู้ที่มีเจตนากระทำความผิดได้ แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงอัตราโทษปรับให้มีอัตราสูงขึ้นนั้นก็ควรจะสอดคล้องกับอัตราโทษในความผิดฐานอื่นในประมวลกฎหมายอาญาด้วย หากมีการปรับอัตราโทษในความผิดฐานใดฐานหนึ่งก็ต้องพิจารณาว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับอัตราโทษและความรับผิดชอบในความผิดฐานอื่นแล้วหรือไม่ และควรกำหนดให้เป็นไปตามหลักสัดส่วนอัตราโทษกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

4.5 วิเคราะห์การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 และผลกระทบต่อกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 296 ดังที่ได้วิเคราะห์ในหัวข้อ 4.4 นั้น จะเห็นได้ว่ามีเหตุฉกรรจ์ในหลายกรณี ที่ควรนำมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในมาตรา 296 อาทิเช่น กรณีที่มีฐานะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ นั่นคือ การทำร้ายร่างกายบุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม คู่สมรสก็ดี กรณีการทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งมีสภาพความอ่อนแออันเห็นได้ประจักษ์ นั่นคือ การทำร้ายร่างกายเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการก็ดี การทำร้ายร่างกายโดยพิจารณาจากความชั่วร้ายของผู้กระทำ นั่นคือ การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือ สารเคมีอันตราย และการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิดก็ดี และเหตุฉกรรจ์กรณีอื่น ๆ นั่นคือ การทำร้ายร่างกายโดยร่วมกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป และการทำร้ายร่างกายในสถานที่สาธารณะก็ดี อีกทั้งจากการวิเคราะห์ในหัวข้อ 4.4

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขปรับอัตราโทษและความรับผิด โดยมีการกำหนดอัตราโทษจำคุก และโทษปรับ โดยเฉพาะโทษปรับนั้นควรให้มีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำและมีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 296 นั้น อาจมีผลกระทบต่อกฎหมายอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะผลกระทบต่อความผิดในหมวดความผิดต่อร่างกาย ในกรณีการทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส และผลกระทบต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุฉกรรจ์

4.5.1 ผลกระทบต่อประมวลกฎหมายอาญา

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ดังที่กล่าวมานั้น อาจมีผลกระทบต่อการนำบทบัญญัติในหมวดความผิดต่อร่างกายในประมวลกฎหมายอาญาไปบังคับใช้ ดังนี้

(1) ปัญหาความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติ

หากมีการบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ดังที่กล่าวมานั้น ผู้เขียนเห็นว่ามิได้มีความซ้ำซ้อนกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา อื่น ๆ แต่อย่างใด และเป็นกรช่วยกำหนดขอบเขตระดับความร้ายแรงของเหตุฉกรรจ์ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ประเด็นที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษในบางประเด็น เช่น

ก. กรณีเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น ซึ่งผู้ถูกกระทำร้ายนั้นเป็นสตรีมีครรภ์ กับกรณีการทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนผู้ถูกกระทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งอันตรายสาหัสนั้นคือการแท้งลูก ทั้งสองกรณีนี้จะเป็นกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนกันหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในทั้งสองกรณีนี้มีเจตนารมณ์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด องค์ประกอบของการกระทำความผิด และระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิดที่แตกต่างกัน โดยทั้งนี้การทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์นั้น มีองค์ประกอบภายนอกอันเป็นเหตุฉกรรจ์ คือ ผู้อื่นซึ่งถูกทำร้ายร่างกายนั้นจะต้องเป็นสตรีมีครรภ์ซึ่งเห็นได้ประจักษ์ โดยมุ่งจะลงโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายตามธรรมดาอันเนื่องมาจากการที่ผู้กระทำความผิดมีจิตใจชั่วร้ายโดยมิต้องคำนึงถึงผลของการกระทำแต่อย่างใด ซึ่งทั้งนี้หากกรณีการทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์มีผลของการกระทำเป็นการแท้งลูกตามมาตรา 297 ผู้กระทำความผิดก็จะต้องได้รับโทษหนักกว่าการทำร้ายร่างกายโดยประกอบเหตุ

ฉกรรจ์ตามมาตรา 296 กรณีนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้จะมีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์เป็นเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 296 ก็มิได้มีความซ้ำซ้อนกับการทำร้ายร่างกายสตรีมีครรภ์จนแห่งถูกตามมาตรา 297 แต่อย่างใด

ข. กรณีการทำร้ายร่างกายโดยรวมกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป กับการเข้าร่วมชุมนุมต่อสู้ตามมาตรา 299 ซึ่งทั้งสองกรณีก็มีความแตกต่างในองค์ประกอบความผิดและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งนี้ การทำร้ายร่างกายโดยรวมกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป เป็นลักษณะที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้อื่น และผลของการทำร้ายมีเพียงอันตรายแก่กายหรือจิตใจเท่านั้น แต่กรณีทำร้ายร่างกายโดยชุมนุมต่อสู้นั้น ผู้ร่วมอยู่ในการชุมนุมต่อสู้ทุกคนมีเจตนาในการทำร้ายร่างกายผู้อื่น และผลของการชุมนุมต่อสู้นั้นจะต้องถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 ดังนั้นทั้งสองกรณีนี้จึงไม่มีความซ้ำซ้อนกันแต่อย่างใด

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 นั้น ส่งผลกระทบให้ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 298 ซึ่งได้บัญญัติไว้สอดคล้องกับมาตรา 289 และมาตรา 296 เดิมว่า “มาตรา 298 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 297 ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี” ทั้งนี้การแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาตรา 298 นั้นจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติใหม่ในมาตรา 296 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีการบัญญัติแก้ไขมาตรา 296 ก็สามารถแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 298 โดยให้นำลักษณะฉกรรจ์ตามมาตรา 296 มาใช้กับมาตรา 298 ได้ ทั้งนี้เพราะทั้งมาตรา 296 และมาตรา 298 มีเจตนารมณ์ของกฎหมายและองค์ประกอบของความผิดเกี่ยวกับความผิดต่อร่างกายเช่นเดียวกัน

4.5.2 ผลกระทบต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว*

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีเหตุผลในการบัญญัติขึ้น อันเนื่องมาจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายโดยบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้จึงไม่เหมาะสม

* โปรดดูภาคผนวก, หน้า 228-235.

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งเน้นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้ได้มีการกำหนดกำหนดรูปแบบและขั้นตอนในการดำเนินคดีแตกต่างจากคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวนั้น หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท ทั้งนี้ บุคคลในครอบครัว หมายถึง คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดโทษของผู้ซึ่งกระทำความผิดอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ไว้ในมาตรา 4 โดยบัญญัติให้ ผู้ซึ่งกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว เป็นผู้กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในมาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติให้ความผิดฐานนี้ เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

ปัจจุบันการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา จึงต้องคำนึงถึงการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวนี้ มาใช้ด้วย เพราะการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายถือเป็นการกระทำความผิดอันเป็นความรุนแรงในครอบครัวประการหนึ่ง ทั้งนี้ พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติยกเว้นให้การกระทำความผิดตามมาตรา 295 เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งแต่เดิมก่อนมีพระราชบัญญัตินี้ การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 นั้น ถือเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ส่วนกรณีซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกายประกอบเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 296 หรือการทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 นั้นมิได้เป็นข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามหากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ให้การทำร้ายร่างกายต้องรับโทษหนักขึ้นในบางกรณี เช่น กรณีการทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน บุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรม การทำร้ายร่างกาย ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ สตรีมีครรภ์ การทำร้าย

ร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย ใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด และการทำร้ายร่างกายในสถานที่อันเป็นสาธารณะบางสถานที่ รวมทั้งการทำร้ายร่างกายโดยร่วมกันกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป ก็จะต้องพิจารณาว่าจะนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะกรณีของการทำร้ายร่างกายบุคคลผู้มีฐานะความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในครอบครัว ทั้งผู้สืบสันดาน บุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือการทำร้ายร่างกายบุคคลผู้ซึ่งอ่อนแอโดยสภาพ ทั้งผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการ สตรีมีครรภ์ ซึ่งเหตุจรรยาเหล่านี้คำนึงถึงฐานะของบุคคลเป็นสำคัญ การกำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุคคลเหล่านี้เป็นเหตุจรรยาอาจเกิดข้อขัดแย้งกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวขึ้น ทั้งนี้เพราะตามประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบันหากมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข มาตรา 296 การทำร้ายร่างกายบุคคลซึ่งถือเป็นบุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ก็คงเป็นเพียงความผิดตามมาตรา 295 ซึ่งถือเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่เมื่อมีการแก้ไขมาตรา 296 ให้เพิ่มเติมการทำร้ายร่างกายบุคคลเหล่านี้เป็นเหตุจรรยา การทำร้ายร่างกายลักษณะนี้ก็จะ เป็นเหตุจรรยาอันยอมความมิได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ผู้เขียนเห็นด้วยกับพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเป็นอย่างยิ่งกับการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุคคลในครอบครัวบางกรณีเป็นความผิดอันยอมความได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการดำรงความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวไว้และเพื่อมิก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และสอดคล้องกับการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ผู้เขียนเห็นว่า หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ดังบทวิเคราะห์ ก็ควรที่จะมีการกำหนดเพิ่มเติมให้ความผิดในมาตรา 296 ในบางอนุมาตรา ซึ่งเกี่ยวพันถึงฐานะของบุคคล เช่น กรณีทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน ผู้รับบุตรบุญธรรม รวมทั้งการทำร้ายร่างกายเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือสตรีมีครรภ์ ซึ่งมีฐานะเป็น “บุคคลในครอบครัว” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นความผิดอันยอมความได้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งต้องการดำรงสถานภาพของครอบครัวไว้ อย่างไรก็ตามในกรณีของการทำร้ายร่างกายผู้บุพการี หรือ ผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งได้เลี้ยงดูบุตรบุญธรรมมาเสมือนบุตรนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งต้องการลงโทษผู้กระทำ ความผิดหนักขึ้น และเป็นความผิดอาญาแผ่นดินอันยอมความมิได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายไทยยังคงมุ่งเน้นที่จะลงโทษแก่ผู้ที่อกตัญญู มีจิตใจชั่วร้าย และทำร้ายได้แม้กระทั่งผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูตน

สำหรับกรณีของเหตุกรรจ์ในกรณีอื่น ๆ ที่จะนำมาบัญญัติเพิ่มเติมในมาตรา 296 นั้น ก็เห็นว่าสามารถนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เช่นเดิมต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันนี้แนวคิดในการลงโทษให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น หรือการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเริ่มลดน้อยลงไป เนื่องจากเริ่มมีการนำแนวคิดในเรื่องการฟื้นฟูหรือแก้ไขผู้กระทำความผิดมาปรับใช้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมในปัจจุบัน การลงโทษโดยมีจุดประสงค์ในเชิงของการแก้แค้นทดแทนและยับยั้งป้องปรามอาชญากรรมก็ยังคงมีความสำคัญ การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุกรรจ์ในคดีอาญาตามแนวคิดของการกำหนดโทษตามสัดส่วนของความร้ายแรงในการกระทำความผิด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ซึ่งมีสถิติการทำร้ายร่างกายเพิ่มมากขึ้น และพฤติการณ์ของการทำร้ายร่างกายมีความร้ายแรงสร้างความสะเทือนขวัญต่อสังคม

จากการศึกษาเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศนั้น ได้เห็นถึงความแตกต่างในการกำหนดเหตุกรรจ์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในประเทศไทยนั้นมีการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยถือแนวทางเช่นเดียวกับการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดต่อชีวิต แต่จะเห็นได้ว่าการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีลักษณะค่อนข้างจำกัด เมื่อเทียบกับการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในต่างประเทศแล้วจะเห็นได้ว่าเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 นั้นยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทยถูกกำหนดขึ้นโดยนำเหตุกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นมาใช้ ซึ่งความผิดฐานฆ่าผู้อื่นนั้นประกอบด้วย การกระทำ วิธีการ ตลอดจนจุดมุ่งหมาย แตกต่างจากการทำร้ายร่างกาย ในกฎหมายต่างประเทศการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าและความผิดฐานทำร้ายร่างกายนั้นมีการกำหนดแยกออกเป็นสัดส่วน และมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องของพฤติการณ์และโทษ ดังนั้นการกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจึงควรกำหนดโดยพิจารณาถึงพฤติการณ์และข้อเท็จจริงในการทำร้ายร่างกายเป็นสำคัญ การกำหนดเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในประเทศไทยกำหนดโดยเหตุและพฤติการณ์ในการกระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 แต่หากผลของการทำร้ายร่างกายรุนแรงจนถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัส

ผู้กระทำก็จะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 297 อย่างไรก็ดีตามยังมีกรณีที่มีลักษณะของการกระทำมีความรุนแรง ชั่วร้าย มีผลกระทบต่อส่วนรวม แม้ผลที่ผู้ถูกกระทำได้รับจะไม่ถึงขั้นเป็นอันตรายสาหัสก็ควรที่จะลงโทษผู้กระทำให้สาสม โดยมีต้องรอตั้งรับให้เกิดผลที่รุนแรงก่อน เช่น กรณีทำร้ายหญิงมีครรภ์ กรณีใช้อาวุธ ปืน ระเบิด หรือวิธีการที่รุนแรง อีกทั้งเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายในปัจจุบันอาจยังไม่สามารถลงโทษการกระทำผิดที่ผู้กระทำมีจิตใจชั่วร้ายหรือจุดมุ่งหมายที่ชั่วร้ายกว่าปกติธรรมดาในบางกรณีได้ เช่น กรณีบุคคลผู้มีฐานะความสัมพันธ์ที่ควรเคารพหรือดูแล เลี้ยงดู การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรม คู่สมรส กรณีของบุคคลที่มีสภาพความอ่อนแออันเห็นได้ประจักษ์ เช่น เด็ก คนชรา คนพิการ สตรีมีครรภ์ เป็นต้น ทั้งนี้ กฎหมายต่างประเทศมีการกำหนดเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแตกต่างกันและหลากหลายกรณี เช่น การทำร้ายร่างกายโดยร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษ สารเคมีอันตราย การทำร้ายในสถานที่อันเป็นสาธารณะ เป็นต้น

การทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นการกระทำที่มีเจตนา ลักษณะของการกระทำและผลของการกระทำที่แตกต่างกันอันทำให้ผู้กระทำย่อมต้องรับโทษที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะถ้าการกระทำนั้นมีพฤติการณ์ที่ร้ายแรง การกำหนดโทษสำหรับการกระทำนั้นๆ ก็ย่อมจะต้องหนักขึ้น ดังนั้นในกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศจึงได้กำหนดเหตุอันมีลักษณะจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเอาไว้ โดยในแต่ละประเทศก็จะมีกำหนดถึงพฤติการณ์อันเป็นเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้น หรือเป็นเหตุจรรยาบรรณเอาไว้ในลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งตามที่ได้เขียนไว้วิเคราะห์โดยแบ่งพิจารณาจากปัจจัยในเรื่องฐานะของผู้ถูกกระทำ ความชั่วร้ายของผู้กระทำ และจุดมุ่งหมายของผู้กระทำ รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ จึงสรุปได้ว่า เหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่มีความเหมาะสมต่อกฎหมายไทยมีดังนี้

(1) พิจารณาจากฐานะของผู้ถูกทำความผิด

(1.1) ฐานะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์

บุพการี ประมวลกฎหมายอาญาไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นเหตุจรรยาบรรณ โดยการกำหนดให้บุพการีหมายถึงบุพการีโดยสายโลหิตนั้นมีความเหมาะสมแล้ว ทั้งนี้เพราะความรู้สึกของสังคมและวิญญูชนนั้นย่อมคำนึงถึงการให้กำเนิด เลี้ยงดู มากกว่าการเป็นบุพการีโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้การที่ได้กำหนดให้การทำร้ายบิดามารดาเลี้ยง มาเป็นเหตุจรรยาบรรณในความผิดฐานทำร้ายร่างกายก็มีความเหมาะสมแล้วเช่นกัน

ทั้งนี้เพราะความเป็นบิดามารดาเลี้ยงนั้นเป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบิดามารดาเลี้ยงมากกว่าความสัมพันธ์ที่บิดามารดาเลี้ยงจะต้องการเข้ามาอุปการะเลี้ยงดูบุตรโดยตรง อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยยังให้ผู้พิพากษามีดุลพินิจในการลงโทษได้ ดังนั้นหากเกิดข้อเท็จจริงใดๆ ก็สามารถที่จะลงโทษหนักเบาตามสภาพข้อเท็จจริงได้

ผู้รับบุตรบุญธรรม ประมวลกฎหมายอาญาไทยฉบับปัจจุบันมิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณาแง่มุมในทางกฎหมายที่ยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมเสมือนเป็นผู้สืบสันดาน และแง่มุมทางสังคมที่คำนึงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณในสังคมไทยแล้ว เห็นได้ว่าหากผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งได้เลี้ยงดูผู้้นมาเสมือนบุตรจะต้องรับโทษหนักขึ้นตามเหตุจรรยาเพราะถือเป็นการอกตัญญูต่อผู้มีพระคุณซึ่งให้การเลี้ยงดู ทั้งนี้ผู้รับบุตรบุญธรรมนี้ให้หมายถึงเฉพาะผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งได้เลี้ยงดูบุตรบุญธรรมมาเสมือนบุตร

ผู้สืบสันดาน ประมวลกฎหมายอาญาไทยฉบับปัจจุบันมิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตามเห็นว่าควรจะกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดานของตน เป็นเหตุจรรยาอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้น เพื่อเป็นมาตรการข่มขู่และยับยั้งป้องปราม มิให้บิดามารดา ผู้บุพการี ใช้อำนาจปกครองในทางที่ไม่ชอบ โดยอ้างอำนาจปกครองเป็นเหตุผลในการทำร้ายร่างกายบุตรจนถึงขั้นเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ทั้งนี้ผู้สืบสันดานนั้นก็เห็นว่าควรจะกำหนดให้เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิต เช่นเดียวกับการกำหนดให้บุพการีเป็นบุพการีตามสายโลหิต

บุตรบุญธรรม ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบันมิได้กำหนดให้การทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมเป็นเหตุจรรยา อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในทางกฎหมายและทางศีลธรรมแล้ว ในกรณีของผู้รับบุตรบุญธรรมทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรมนั้นเห็นว่าการเข้ามารับบุตรบุญธรรมของบุคคลหนึ่ง จะต้องมิใช่ขั้นตอนที่กฎหมายยอมรับและเกิดจากความสมัครใจที่จะเลี้ยงดู ผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นมิอำนาจในการปกครองดูแลแทนบิดามารดาที่แท้จริง และบุตรบุญธรรมยังมีสถานะเทียบเท่ากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของตนเอง แสดงให้เห็นว่ากฎหมายยอมรับถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม เทียบเท่ากับ

ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต จึงเห็นว่า หากมีการทำร้ายร่างกายบุตรบุญธรรม จะต้องถือว่าเป็น เหตุการณ์อย่างหนึ่งที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น

คู่สมรส ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบันมิได้กำหนดให้ การทำร้ายร่างกายคู่สมรสเป็นเหตุฉกรรจ์ แต่จากสถิติของการทำร้ายร่างกายพบว่าการทำร้าย ร่างกายระหว่างคู่สมรสเกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากความสัมพันธ์อันใกล้ชิดอันอาจ กระทบกระทั้งกันได้ง่าย แม้ปัจจุบันจะมีการนำแนวคิดในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูตามแนว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาใช้ แต่อย่างไรก็ตามหากการ ทำร้ายร่างกายนั้นมีความรุนแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดก็ควร ได้รับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการยับยั้งป้องปรามอาชญากรรมให้คู่สมรสได้ยับยั้งชั่งใจก่อน ลงมือกระทำความผิดอีกประการหนึ่ง

(1.2) ฐานะที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่

เจ้าพนักงาน ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบันได้มีการ บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่ เป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย การบัญญัติกฎหมาย เช่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งป้องปรามอาชญากรรมและให้อาชญากรให้เกิดความเกรงกลัวต่อ โทษ อีกทั้งเป็นการคุ้มครองอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องกระทำการตามหน้าที่โดยชอบจึงจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้น การบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงานเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดรับโทษหนักขึ้นมีความ เหมาะสมแล้ว ทั้งนี้แม้กฎหมายไทยจะมีได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานหมายถึงบุคคลใดบ้างอย่าง เฉพาะเจาะจงเช่นกฎหมายต่างประเทศ แต่ก็ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ตามแต่ ข้อเท็จจริง

ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการ ตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้วเป็นเหตุฉกรรจ์ใน ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้เจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นเห็นว่าประชาชนผู้เข้าช่วยเหลือเจ้า พนักงานย่อมสมควรได้รับความคุ้มครองเพราะเป็นการช่วยเหลือปกป้องอำนาจความเด็ดขาดแห่ง รัฐ เมื่อผู้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานถูกทำร้ายก็สมควรที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้น

เสมือนหนึ่งผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงาน การบัญญัติให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเป็นเหตุกรรจ์ให้ต้องรับโทษหนักขึ้นจึงมีความเหมาะสมดีแล้ว เพื่อเป็นหลักประกันเบื้องต้นให้แก่ประชาชนผู้ประพฤตินเป็นพลเมืองดี

(1.3) ฐานะที่รัฐให้ความคุ้มครองเพราะได้ทำประโยชน์ต่อรัฐ

พยานบุคคล ประมวลกฎหมายหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยมิได้มีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเป็นเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้โดยตรง อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ซึ่งบัญญัติให้นำเหตุกรรจ์ในความผิดฐานฆ่ามาใช้นั้น ได้บัญญัติให้ผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ เป็นเหตุกรรจ์ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดขอบเขตของความผิดครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกายพยานบุคคลด้วย และเพื่อเพิ่มความคุ้มครองให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา พ.ศ. 2546 อีกประการหนึ่ง ดังนั้นการบัญญัติเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญาให้การทำร้ายร่างกายพยานบุคคลเป็นเหตุกรรจ์จึงไม่มีความจำเป็น เพราะมีการกำหนดบทบัญญัติเป็นการเฉพาะแล้ว และหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา อาจเกิดปัญหาในการกำหนดขอบเขตของพยานบุคคล และเป็นการบัญญัติซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน

(1.4) ฐานะที่รัฐให้ความคุ้มครองอันเกี่ยวกับสภาพความอ่อนแอของบุคคล

เด็ก ประมวลกฎหมายหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยนั้นมิได้มีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเด็กเป็นเหตุกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตาม เด็กหรือผู้เยาว์นั้นโดยสภาพจะเห็นได้ว่าสามารถตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่ายเนื่องจากวุฒิภาวะทางด้านอายุ การศึกษา ความคิด อีกทั้งเด็กเป็นบุคคลที่อ่อนแอโดยสภาพซึ่งรัฐควรให้ความคุ้มครอง จึงเห็นสมควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเด็กเป็นเหตุกรรจ์ ในเรื่องกำหนดอายุเด็กนั้นเห็นว่าควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินเก้าปี เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยเทียบเคียงจากเจตนารมณ์ของความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 306 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปี ไม่สามารถดูแล

ตนเองได้ กฎหมายจึงต้องให้ความดูแลหรือความช่วยเหลือ ทั้งนี้ความเป็นเด็กจะต้องเห็นประจักษ์ และได้รับความว่าผู้ทำร้ายร่างกายจะต้องรู้ข้อเท็จจริง คือรู้ว่าผู้ที่ตนทำร้ายเป็นผู้ที่ไม่มีทางสู้ตามกฎหมาย และไม่สามารถดูแลคุ้มครองตนเองในภาวะเช่นนั้นได้

ผู้สูงอายุ ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยนั้นมิได้มีการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงข้อกฎหมายและเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุนั้นเป็นผู้ซึ่งมีความอ่อนแอโดยสภาพ เมื่อถูกทำร้ายร่างกายอาจจะไม่สามารถปกป้องคุ้มครองตนเองได้ ดังนั้นการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุ เป็นเหตุฉกรรจ์อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้นจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อป้องปรามผู้กระทำผิดมิให้กระทำการดังกล่าว ส่วนประเด็นเรื่องอายุนั้นเห็นว่า ควรกำหนดอายุของผู้สูงอายุให้หมายถึง ผู้ซึ่งมีอายุหกสิบปีขึ้นไป เพื่อให้สอดคล้องกับนิยามของผู้สูงอายุในกฎหมายฉบับอื่น อย่างไรก็ตามความเป็นผู้สูงอายุนั้นจะต้องเห็นประจักษ์ และผู้กระทำผิดจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงจะต้องรับโทษหนักขึ้น

ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อย่างไรก็ตามผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการทางกายหรือทางจิต เป็นผู้มีจิตบกพร่อง จิตฟั่นเฟือน หรือเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ก็เปรียบเสมือนเด็กหรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ จึงควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพเป็นเหตุฉกรรจ์อย่างหนึ่งให้ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นเพื่อเป็นการสนองต่อสภาพจิตใจอันชั่วร้ายของผู้กระทำตามหลักการแก้แค้นทดแทนทดแทนด้วย อย่างไรก็ตามความพิการและทุพพลภาพนั้นจะต้องเห็นได้ประจักษ์และผู้กระทำผิดจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว

หญิงมีครรภ์ ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายหญิงมีครรภ์เป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงความอ่อนแอโดยสภาพแล้ว หญิงมีครรภ์นั้นถือเป็นบุคคลที่ไม่สามารถต่อสู้ขัดขืนได้เมื่อตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อันเนื่องมาจากสภาพสรีระทางร่างกาย แม้จะมีบทกฎหมายตามมาตรา 297 ที่มีบทลงโทษหนักขึ้นในกรณีทำร้ายร่างกายหญิงนั้นจนถึงขั้นแท้งบุตร แต่บทมาตราดังกล่าวก็เป็นการคุ้มครองเมื่อหญิงนั้นแท้งบุตรแล้ว อันจะเห็นได้ว่ากฎหมายเน้นกระบวนการในการตั้งรับจนเกินไป จึงเห็นควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายหญิงมีครรภ์เป็น

เหตุฉกรรจ์อย่างหนึ่งที่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น อย่างไรก็ตามความเป็นหญิงมีครรภ์นั้นจะต้องเห็นประจักษ์และผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว

(2) พิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ

กระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยไตร่ตรองไว้ก่อนเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แนวความคิดทางกฎหมายของต่างประเทศก็เป็นเช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่ในต่างประเทศนั้นได้มีการกำหนดโทษและแบ่งระดับของการไตร่ตรองมากกว่าประเทศไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดฐานความผิดที่แตกต่างจากกฎหมายไทย นั่นคือ ความผิดฐานแอบดักทำร้าย (Lying in Wait) ซึ่งแม้จะไม่มี ความผิดฐานนี้ในกฎหมายไทย แต่ตามความหมายของการไตร่ตรอง ย่อมหมายถึงการคิดทบทวนใจก่อนที่จะกระทำผิดในลักษณะวางแผน ด้วยเหตุนี้หากมีการชும்ยิง การดักทำร้ายตามทาง การดักยิง คำพิพากษาฎีกาในปัจจุบันถือเป็นการไตร่ตรองทั้งสิ้น เพราะถือว่าได้มีการทบทวนดีแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในเรื่องการดักทำร้ายไว้อีก ดังนั้นการกำหนดให้การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนต้องรับโทษหนักขึ้นจึงเหมาะสมแล้ว

กระทำโดยทรมานหรือกระทำทารุณโหดร้าย ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย การที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้นั้นมีความเหมาะสมแล้วเนื่องจากความผิดดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความไร้มนุษยธรรมของผู้ทำร้ายร่างกาย ก่อให้เกิดความสะเทือนขวัญและกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติควรมีการกำหนดถึงลักษณะหรือวิธีการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำหรือโดยทารุณโหดร้ายเป็นบรรทัดฐานที่แน่นอน

กระทำโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายเป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ในกฎหมายต่างประเทศหลาย ๆ ประเทศมีการบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายเป็นเหตุฉกรรจ์ ทั้งนี้ปัจจุบันนี้หากมีกรณีที่มีการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย ศาลไทยมักใช้ดุลพินิจพิพากษาให้การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ทั้งนี้เพราะการใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย

มักจะต้องมีการทบทวนวางแผนไตร่ตรองล่วงหน้า แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายอาญานั้นสมควรที่จะตีความกว้างจนเกินไปเนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ลงโทษต่อผู้กระทำผิด อีกทั้งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายนั้นแสดงให้เห็นชัดเจนถึงจิตใจที่ชั่วร้ายกว่าปกติธรรมดาของผู้กระทำ และการกระทำโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายนั้น แม้ผู้กระทำจะมีเพียงเจตนาทำร้าย แต่หากมองผลเสียหายหรือความเสียหายชีวิตของผู้ถูกกระทำแล้ว ผู้ถูกกระทำนั้นอาจถึงขั้นเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือถึงขั้นพิการได้ กฎหมายไทยจึงสมควรตั้งรับรอผล ดังนั้นจึงเห็นควรกำหนดให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตรายเป็นเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

กระทำโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิด ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิดเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ในกฎหมายต่างประเทศนั้นมีการบัญญัติให้การใช้อาวุธ ปืนหรือวัตถุระเบิดเป็นเหตุปัจจัยประการหนึ่งในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษหนักขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการใช้สิ่งดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการทำร้ายร่างกายย่อมมีความเสี่ยงต่อการเกิดผลเสียหายได้มากกว่าธรรมดาแม้เจตนาของผู้กระทำความผิดจะเป็นเพียงเจตนาทำร้ายร่างกายก็ตาม แต่ผู้กระทำย่อมตระหนักได้ว่าการกระทำนั้นอาจส่งผลให้ผู้ที่ถูกทำร้ายร่างกายบาดเจ็บรุนแรงจนถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิตได้ เจตนาชั่วร้ายเช่นนี้ถือว่าเป็นภัยอันตรายต่อสังคม จึงเห็นสมควรที่ประเทศไทยควรจะบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิดเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แม้ในปัจจุบันแนวทางคำพิพากษาของศาลฎีกาจะมีดุลพินิจให้การทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน หรือวัตถุระเบิดเป็นการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือทารุณโหดร้าย แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายอาญานั้นสมควรจะตีความโดยกว้างและสมควรจะตั้งรับรอให้เกิดผลอันเป็นอันตรายต่อร่างกายสาหัสเสียก่อนจึงจะลงโทษหนักขึ้น

(3) พิจารณาจากจุดมุ่งหมายของผู้กระทำความผิด

มุ่งหมายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น การที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบันบัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยมุ่งหมายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นเป็นเหตุจรรยาที่มีความเหมาะสมแล้ว เพราะผู้ทำร้ายมีเจตนากระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เนื่องจากผู้กระทำความผิดนั้นยินดีกระทำความผิดฐานหนึ่ง เพื่อให้ความผิดอีกฐานหนึ่งที่ตนเจตนากระทำได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น ในต่างประเทศได้มีการบัญญัติถึงการทำร้าย

ร่างกายเพื่อเตรียมการหรือเพื่อความสะดวกในการกระทำความผิดอื่นโดยระบุชัดเจนถึงฐานความผิดอื่น เช่น การทำร้ายร่างกายเพื่อปล้นทรัพย์ การทำร้ายร่างกายเพื่อกระทำชำเรา เป็นต้น ซึ่งต่างจากกฎหมายไทยที่มีได้มีการบัญญัติชัดเจนถึงฐานความผิดซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการทำร้ายร่างกาย แต่อย่างไรก็ตามการที่กฎหมายไทยได้บัญญัติไว้ครอบคลุมเช่นนี้ถือเป็นการเปิดกว้างให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจตามแต่ข้อเท็จจริง ซึ่งถือว่าเหมาะสมแล้วเพื่อมิให้เกิดช่องว่างของกฎหมายได้

มุ่งหมายเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น หรือเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดที่ตนได้กระทำไว้ การที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบันได้บัญญัติถึงจุดมุ่งหมายของการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายไว้ดังกล่าวเห็นว่ามีเหมาะสมแล้ว เพราะเมื่อคำนึงถึงลักษณะและวิธีการกระทำซึ่งตัวผู้กระทำความผิดได้ทำร้ายร่างกายผู้อื่นอันเนื่องมาจากมีมูลเหตุจูงใจซึ่งถือว่าเป็นเจตนาพิเศษที่ร้ายแรงมากกว่าการกระทำความผิดธรรมดา ก็เห็นสมควรที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้นอันเนื่องมาจากสภาพจิตใจที่ชั่วร้ายของผู้กระทำ นอกจากนี้ในการกำหนดความผิดดังกล่าว กฎหมายได้บัญญัติเจตนาพิเศษไว้หลายประการ ซึ่งเป็นการเปิดกว้างเพื่อเอาโทษแก่ผู้กระทำผิด ตัวอย่างเช่น การทำร้ายร่างกายเพื่อเอาไว้หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดจากการที่ตนได้กระทำความผิดนั้น ๆ คำว่า “ผลประโยชน์” นี้หมายความรวมถึงผลประโยชน์ทุกอย่าง มิได้หมายถึงเฉพาะทรัพย์สินเท่านั้น

(4) วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ

สถานที่ในการกระทำความผิด ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทย มิได้มีการนำสถานที่ในการกระทำความผิดมาเป็นปัจจัยในการกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จะมีก็แต่เพียงในความผิดต่อทรัพย์เท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าสถานที่บางสถานที่นั้นเป็นสถานที่อันเป็นสาธารณะ และมีประชาชนเป็นจำนวนมาก การก่อคดีทำร้ายร่างกายขึ้นในบริเวณดังกล่าวถือเป็นพฤติการณ์ที่ร้ายแรงสะท้อนขวัญ มีความอุกอาจ นอกจากนี้สถานที่บางสถานที่เช่น สถานที่ราชการ สถานที่บูชาอันเป็นสาธารณะนั้นก็เป็นที่ควรให้ความเคารพ และควรที่จะมีความปลอดภัยสำหรับประชาชน อีกทั้งการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายในบริเวณอันเป็นสาธารณะหรือมีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมากอาจส่งผลให้ผู้ที่มีได้เป็นคู่กรณีได้รับผลร้ายไปด้วย ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดให้สถานที่สาธารณะ ดังต่อไปนี้ คือ สถานที่ราชการ สถานที่บูชาสาธารณะ สถานที่บริการสาธารณะ สถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจร ยวดยานสาธารณะ เป็นสถานที่ที่นำมากำหนดเป็นปัจจัยของเหตุจูงใจในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

ทั้งนี้อาจนำนิยามในลักษณะของความผิดต่อทรัพย์สิน มาพิจารณากำหนดขอบเขตของสถานที่ในบางกรณีได้

ร่วมกระทำผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้บัญญัติให้การทำร้ายร่างกายโดยร่วมกระทำผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งหากมีกรณีที่มีการกระทำผิดโดยมีผู้ร่วมกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือผู้กระทำมีลักษณะเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ผู้กระทำผิดก็จะถูกลงโทษอย่างหนักที่สุดในฐานทำร้ายร่างกาย หรือหากร่วมกันกระทำผิดโดยมีการวางแผน ก็จะต้องรับโทษในเหตุจรรยาเนื่องจากมีการไตร่ตรองไว้ก่อน อย่างไรก็ตามลักษณะของการทำร้ายร่างกายลักษณะนี้มีลักษณะที่แสดงถึงความโหดร้าย มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลที่เป็นอันตรายร้ายแรงกว่าธรรมดา จึงเห็นควรบัญญัติให้มีความชัดเจนให้การทำร้ายร่างกายในลักษณะนี้เป็นเหตุจรรยา อีกทั้งจะได้เป็นมาตรการยับยั้งปราบปรามและเป็นการป้องกันมิให้คนดี เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำผิด รวมทั้งยับยั้งมิให้เกิดการชักจูงบุคคลอื่นมาร่วมกระทำผิด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ อาจสรุปได้ว่าการกำหนดถึงพฤติการณ์อันเป็นเหตุทำให้ต้องรับโทษหนักขึ้นในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศนั้นมีทั้งข้อแตกต่างและข้อที่เหมือนกัน ทั้งนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับแนวความคิดทางสังคม หรือปัญหาทางสังคม หรือความจำเป็นต่อการบัญญัติกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการกำหนดให้มีเหตุจรรยาฐานทำร้ายร่างกายไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะความผิดฐานทำร้ายร่างกาย นั้นมีระดับความร้ายแรงของการกระทำ พฤติการณ์ในการกระทำ และผลของการกระทำในหลายระดับแตกต่างกัน การลงโทษผู้กระทำผิดหนักขึ้นในกรณีที่มีพฤติการณ์ของการกระทำที่ร้ายแรงนั้นเนื่องจากแนวความคิดในการกำหนดให้มีเหตุจรรยาตามทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (the theory of free will) เชื่อว่ามนุษย์มีความอิสระที่จะเลือกทำการ หรือไม่กระทำการใด ๆ ของตนเองโดยมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นๆ ตามสัดส่วนของการกระทำ ซึ่งจากการที่ได้วิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายของประเทศไทยแล้วนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัจจุบันเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกายให้นำความผิดต่อชีวิตมาใช้บังคับ ซึ่งเห็นว่าควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาโดยบัญญัติเหตุจรรยาในความผิดต่อร่างกาย แยกออกเป็นเอกเทศจากเหตุจรรยาในความผิดต่อชีวิต เพื่อจะได้มีการกำหนดพฤติการณ์และข้อเท็จจริงของเหตุจรรยาให้มีความเหมาะสมสำหรับความผิดต่อร่างกายมากขึ้น

2. ปัจจุบันเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ประกอบด้วย การทำร้ายร่างกายบุพการี การทำร้ายร่างกายร่างกายเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่ การทำร้ายร่างกายผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว การทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การทำร้ายร่างกายโดยทรมานหรือกระทำทารุณโหดร้าย การทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือการทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ซึ่งเหตุจรรยาในความผิดฐานทำร้ายร่างกายเหล่านี้ถือเป็นเหตุจรรยาที่มีความเหมาะสมตามกฎหมายไทยแล้ว อย่างไรก็ตามควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมเหตุและพฤติการณ์บางกรณีซึ่งเป็นที่มีความร้ายแรง และสมควรกำหนดให้เป็นบทจรรยา ดังต่อไปนี้

- กรณีทำร้ายร่างกายบุคคลผู้รับบุตรบุญธรรมโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งได้เลี้ยงดูผู้ทำร้ายร่างกายมาเสมือนบุตร ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่มีอุปการคุณเลี้ยงดูเช่นเดียวกับบิดามารดา

- กรณีทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน และบุตรบุญธรรมซึ่งผู้ทำร้ายได้เลี้ยงดูมาเสมือนบุตร เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง หากมีการลงโทษก็มีควรให้เกิดความรุนแรงจนถึงขั้นเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

- กรณีทำร้ายร่างกายคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะแม้จะเป็นการกระทำต่อบุคคลใกล้ชิดซึ่งอาจเกิดการกระทบกระทั่งกันได้ง่าย แต่ก็มีควรจะร้ายแรงจนถึงขั้นเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

- กรณีทำร้ายร่างกายบุคคลผู้มีความอ่อนแอโดยสภาพ นั่นคือ เด็กซึ่งมีอายุไม่เกินเก้าปี ผู้สูงอายุซึ่งมีอายุหกสิบปีขึ้นไป ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และหญิงมีครรภ์ ทั้งนี้

สภาพความอ่อนแอนี้ต้องเห็นได้ประจักษ์ และผู้กระทำความผิดต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุ
ฉกรรจ์เหล่านี้

- กรณีการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ ปืน วัตถุระเบิด และกรณีทำร้าย
ร่างกายโดยใช้สารพิษหรือสารเคมีอันตราย ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถทำอันตรายต่อผู้เสียหาย
ได้ถึงชีวิตหรือ อาจเป็นอันตรายสาหัส และมีความเสี่ยงต่อการก่อความเสียหายในวงกว้าง

- กรณีทำร้ายร่างกายในสถานที่สาธารณะ ดังต่อไปนี้ คือ สถานที่ราชการ
สถานที่บูชาสาธารณะ สถานที่บริการสาธารณะ สถานที่ที่ประชาชนใช้สัญจร ยวดยานสาธารณะ
ซึ่งเป็นสถานที่ที่ประชาชนสามารถเข้าไปได้โดยชอบธรรม

- กรณีทำร้ายร่างกายโดยร่วมกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อเป็น
มาตรการยับยั้งป้องปรามมิให้มีการชกจูงกันเพื่อร่วมกระทำความผิด

3. ในกรณีอัตราโทษ ควรมีการกำหนดให้การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย
โดยมีเหตุฉกรรจ์ตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำโดยมีเหตุฉกรรจ์เพียง
ลักษณะเดียว เพราะผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษตามสัดส่วนความร้ายแรงแห่งการกระทำ
ความผิด นอกจากนี้ในกรณีของอัตราโทษนั้นก็ควรมีการแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากขึ้น
โดยเฉพาะโทษปรับนั้นควรมีการแก้ไขให้มีโทษปรับในอัตราที่สูงขึ้นเพื่อให้มีความเหมาะสมกับ
สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขอัตราโทษนี้จะต้องมีการแก้ไขให้สอดคล้อง
ไปกับอัตราโทษและความรับผิดในความผิดฐานอื่น ๆ ด้วย

4. กรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 ดังที่กล่าว
มาแล้วนั้น ก็ควรมีการแก้ไขกฎหมายอื่น ๆ ให้สอดคล้องกัน โดยในประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 298 ซึ่งบัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายสาหัสนั้น เดิมได้
บัญญัติโดยได้อนุโลมให้ใช้เหตุฉกรรจ์ในความผิดต่อชีวิตตามมาตรา 289 ซึ่งหากมีการแก้ไขเหตุ
ฉกรรจ์ในความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 296 แล้วนั้นก็ควรบัญญัติ มาตรา 298 ให้มีความ
สอดคล้อง โดยทั้งนี้เห็นว่าเหตุฉกรรจ์ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 และ มาตรา 298 นั้น
เป็นเหตุฉกรรจ์ในความผิดต่อร่างกายซึ่งมีเจตนารมณ์เช่นเดียวกัน จึงสามารถนำไปบังคับใช้
เช่นเดียวกันได้ ดังนั้นจึงอาจแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 298 ให้นำบทบัญญัติตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 296 มาบังคับใช้เช่นเดียวกันได้ นอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการ
กำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ทั้งนี้

ความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ครอบคลุมถึงความผิดต่อร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้กำหนดยกเว้นประมวลกฎหมายอาญาให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 เป็นความผิดที่ยอมความได้ เนื่องจากต้องการให้คู่ความซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวสามารถยอมความกันได้เพื่อดำรงความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวเอาไว้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า หากมีการกำหนดเหตุและพฤติการณ์บางประการให้เป็นเหตุยกเว้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 แล้ว ก็ควรจะมีการบัญญัติให้กรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ยอมความได้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งเจตนารมณ์อันดีของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว นั่นคือ กรณีเหตุยกเว้นที่เกี่ยวข้องกับฐานะของบุคคล เช่น กรณีการทำร้ายร่างกายผู้สืบสันดาน บุตรบุญธรรม คู่สมรส ซึ่งหากมีการทำร้ายร่างกายบุคคลเหล่านี้แม้จะเป็นเหตุยกเว้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ก็ให้ถือเป็นความผิดอันยอมความได้ ในขณะที่การทำร้ายร่างกายบุพการีและผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่มีความร้ายแรงและแสดงถึงความอกตัญญูต่อผู้มีอุปการะคุณก็เห็นสมควรให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินต่อไป ตามเจตนารมณ์เดิมของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่มีได้บัญญัติให้ความผิดฐานทำร้ายร่างกายบุพการีเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้

แม้ปัจจุบันจะมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในลักษณะการเยียวยาและแก้ไขฟื้นฟูเพิ่มมากขึ้น แต่จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการลงโทษ และศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แสดงให้เห็นว่าแนวทางในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงของการกระทำ ก็ยังคงเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สามารถยับยั้งป้องปรามอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุยกเว้นในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนี้จะเป็นมาตรการที่สำคัญยิ่งในการยับยั้งการเกิดอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น โดยช่วยให้ผู้เสียหายได้รับความยุติธรรม และผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษก่อให้เกิดความหยาบช้า นอกจากนี้ยังเป็นการข่มขู่เพื่อป้องกันให้ผู้ที่จะคิดจะกระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวต่อโทษ การศึกษาถึงความเหมาะสมของเหตุยกเว้นในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาเพื่อพัฒนาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาให้มีความเหมาะสมต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลินทร์ พิณีภูวดล. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย. บทบัญญัติ 53
(ธันวาคม 2540): 101.

กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. ผลของความรุนแรงจากการถูกทำร้ายในคู่สมรสในระยะ
ก่อนและหลังคลอดต่อความเครียด ภาวะซึมเศร้า และความพึงพอใจในการเลี้ยงลูกด้วย
นมแม่[ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://researchers.in.th/blog/trfnews/1295>
[2552, ธันวาคม 20]

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม,
2547.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. ข้อคิดบางประการในการร่างกฎหมายที่มีโทษในทางอาญา. ใน 60 ปี
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า 300-311. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: จี
รชการพิมพ์, 2546.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. ถาม-ตอบ ประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด: ความผิดเกี่ยวกับการ
ปกครองและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จีรชการ
พิมพ์, 2546 .

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำถามและแนวคำตอบกฎหมายอาญา.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: จีรชการพิมพ์, 2547.

ขวัญธิดา สุวรรณบัตร. เหตุจรรยาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา: ศึกษาเปรียบเทียบกับ
กฎหมายต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี, สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เข้มชัย ชูติวงศ์. เอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมายอาญา 3 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

- เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2546.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2545.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: สยามพริ้นติ้งกรุ๊ป, 2539.
- ชาย เสวีกุล. อาชญาและทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. หลักกฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.
- นรินทร์ ไทรพัก. การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉุกเฉินคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- นิกร พลหนองหลวง. การทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับอันตรายร้ายแรงโดยเจตนา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ประเสริฐสุภมาตรา, ชุน. หนังสือว่าด้วยกฎหมาย หรือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (ธรรมศาสตร์) ภาค 2. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (ม.ป.ป.).

- ประเสริฐ ญ นคร, มังรายศาสตร์หรือกฎหมายพระเจ้ามังราย ประเสริฐ ญ นคร เรียบเรียงเป็น ภาษาปัจจุบันจากต้นฉบับอาจารย์ เส้าไห้ จังหวัดสระบุรี พุทธศักราช 2342.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521.
- ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทฤษฎีวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2523.
- พิชัย ด่านพัฒนามงคล. เหตุจูงใจในความผิดฐานลักทรัพย์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- ไพจิตร ปุณฺณพັນฑู. คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา ลักทรัพย์โดยใช้ คุบายมีได้หรือไม่และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อสันนิษฐานความผิดทาง กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2517.
- มนัส นครศรี. ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีหรือใช้อาวุธปืน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2529.
- มัทยา จิตติรัตน์. เอกสารคำสอน วิชากฎหมายอาญา 2 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ลัดพลีธรรมประคัลภ์, พระยา. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาชญา. พระนคร: แผนกรัฎฐประ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ม.ป.ป).
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สารพิษ[ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>. [2552, ธันวาคม 20]
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สารเคมี[ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>. [2552, ธันวาคม 20]
- วรบาทบริหาร,ขุน. อาวุกับสัตวาวุ. บทบัญญัติ 14 (มีนาคม 2485): 114.
- วิจิตร ลุติตานนท์. กฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507.
- วิเวียน ทรัพย์สาร. มาตรการคุ้มครองสิทธิของหญิงที่ถูกสามีทำร้าย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ศิลปากร,กรม. กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2521.

สถิติแห่งชาติ,สำนักงาน. สถิติประชากร[ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.nso.go.th>
[2552, ธันวาคม 15]

สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2522.

สมศักดิ์ เขียมพลับใหญ่. เหตุบรรเทาโทษ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุลดหย่อน
ความผิด และการรอกการลงโทษ (ตามประมวลกฎหมายอาญาแก้ไขใหม่ ปี 2545).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บัณฑิตอักษร, 2546.

สมหมาย จันทรเรือง. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราโทษกับการกระทำความผิด. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
สมาคมคนพิการทางการเคลื่อนไหวสากล. ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ[ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:
<http://www.waddeja.com/index> [2552, ธันวาคม 15]

สวัสดิ์ ศรีลัมภ์. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (ม.ป.ป.)
สัญญาชัย สัจจวานิช. คำอธิบายกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2514.

สัญญาชัย สัจจวานิช. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง. กรุงเทพมหานคร:
กรุงสยามการพิมพ์, 2514.

สัญญาชัย สัจจวานิช. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง. กรุงเทพมหานคร:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525.

สัญญา ธรรมศักดิ์. การดำรงตนของตุลาการ. ใน คำบรรยายในการอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา, หน้า
6. (ม.ป.ท.), 2528.

สุขภาพจิต, กรม. สถิติการทำร้ายร่างกายเด็กและสตรี ปี พ.ศ.2552 [ออนไลน์]. 2552.
แหล่งที่มา: <http://www.dmh.go.th> [2552, ธันวาคม 15].

สุทธิวาทนฤพุดิ, หลวง. ประวัติศาสตร์กฎหมาย ชั้นปริญญาโท. พระนคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.

สุปัน พูลพัฒน์. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270-333.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, (ม.ป.ป.).

สุพจน์ สุโรจน์. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. วารสารนิติศาสตร์ 18 (มิถุนายน 2531): 1-38.

เสนีย์ ปราโมช. กฎหมายสมัยอยุธยา. พระนคร: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, 2510.

เสริม วินิจฉัยกุล. กฎหมายอาญาภาคปลาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และ
การเมือง, 2482.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน จำกัด, 2545.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและ
เอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

หยุด แสงอุทัย. การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา. ดูภาพ 7
(สิงหาคม 2503): 931.

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2548.

อภัสรา ศิริวัฒนา. ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความผิดต่อร่างกาย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2533.

อุททิศ แส่นโกศิก. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525.

ภาษาอังกฤษ

- Card, R. Criminal Law. 12th ed. London: Butterworths, 1992.
- Conklin, John E. Criminology. 8th ed. Boston: pearson, 2004.
- Cruze, P. D. Comparative Law in a Changing World, 3^{ed} (Routledge: Caven dish, 2007)
 ,pp.45–266.
- Edward, M. Wise, trans. The American Series Foreign of Penal Code ,The Italian Penal Code 1978. London: Sweet &Maxwell, 1978.
- Harfst, G. German Criminal Law: Narcotics Law, Criminal Law. Germany: Holger Harfst Verlag, 1998.
- Henry Campbeell Blak. Blacks Law Dictionary. 6thed. ST. Paul Minn: West, 1990.
- Legal Research Division. Malaysia penal Code (FMSCap.45). Khulalumper: The Law Publishers (M) sdn.bdh., 1980.
- Mewett, Alan W. Criminal Law (Canadian criminal law series). Toronto: Butterworth, 1930.
- Miller, J. Criminal Law (Hornbook series). USA: West Publishing Company, 1934.
- Nelson, A. Responses to Crime, An Introduction to Swedish Criminal Law and Administration. New York: Criminal Law Education and Research Center, 1972.
- Official California Legislative Information. California Law [online]. 2008. Available from: <http://www.leginfo.ca.gov> [2009, December 15]
- Official Classification. West 's California Codes: Penal Code 1987. California: West publishing company, 1987.
- Phanor Edor, trans. The American Series Foreign of the Columbian Penal Code. London: Sweet & Maxwell, 1967.
- Reid, Sue Titus. Criminal Law. New York: Macmillan.
- Seago, Peter. Criminal Law. 4th ed. London: Sweet & Maxwell, 1994.
- Smith, J.C. and Hogan Brian. criminal Law. London: Williams & Sons Limited, 1978.
- Sutherland, Edwin Hardin. Principles of Criminology. 6th ed. Chicago: Lippincott, 1996.
- Sutherland, Edwin H. and Cressey, Donald R.. Criminology, (n.p.: J.B.Lippincott, 1974)

- The American Law Institute. Model Penal Code. (n.p.), 1985.
- The American Series Foreign of Penal Code. The Argentine Penal Code. London: Sweet & Maxwell, (n.d.).
- The American Series Foreign of Penal Code. The French Penal Code. London: Sweet & Maxwell, 1960.
- The American Series Foreign of Penal Code. The German Penal Code of 1871. London: Sweet & Maxwell, 1978.
- The American Series Foreign of Penal Code. The German Penal Code of 1993. London: Sweet & Maxwell, 1998.
- The American Series Foreign of Penal Code. The Italian Penal Code. London: Sweet & Maxwell, 1978.
- The American Series Foreign OF Penal Code. The Korean Criminal Code. London: Sweet & Maxwell, 1982.
- The American Series Foreign of Penal Code. The Swedish Penal Code. London: Sweet & Maxwell, 1972.
- The law office of E.G. Morris. The Texas Penal Code[online]. 2008. Available from: <http://www.austintexascriminaldefense.com/penalcode.html> [2009, April 24]
- Washington States Legislature. Revised Code of Washington (RCW)[online]. 2009. Available from: <http://apps.leg.wa.gov/rcw>. [2009, April 24]
- Wasik, Martin. Emmins on Sentencing. 4thed. London: Blackstone, 2001.
- Wikipedia. Nouveau Code Penal 1994[online]. 2009. Available from: [http://fr.wikipedia.org/wiki/Code/\(France\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Code/(France))[2009, April 24]

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ
ให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา
พ.ศ. ๒๕๙๙

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๙๙
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายอาญาเสียใหม่ เพราะตั้งแต่ได้ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ในพุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นต้นมา พฤติการณ์ของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๙๙”

***มาตรา ๒** พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๗๓ ตอนที่ ๙๕ (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๙๙)

มาตรา ๓ ประมวลกฎหมายอาญาท้ายพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป

มาตรา ๔ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๕ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในกรณีที่กฎหมายใดได้กำหนดโทษโดยอ้างถึงโทษฐานลหุโทษในกฎหมายลักษณะอาญาไว้ ให้ถือว่ากฎหมายนั้นได้อ้างถึงโทษดังต่อไปนี้

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๑ หมายความว่า ปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๒ หมายความว่า ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๓ หมายความว่า จำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๔ หมายความว่า จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในการจำคุกแทนค่าปรับ ตามกฎหมายใด ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะบัญญัติไว้ประการใด ให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแต่สำหรับความผิดที่ได้กระทำก่อนวันที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ มิให้กักขังเกินกว่าหนึ่งปีสำหรับโทษปรับกระหนงเดียว และสองปีสำหรับโทษปรับหลายกระหนง

มาตรา ๗ ในกรณีวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๔๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับเสมือนเป็นความผิดอาญา แต่ห้ามมิให้คุมขังชั้นสอบสวนเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย

มาตรา ๘ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด อ้างถึงกฎหมายลักษณะอาญา หรืออ้างถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญา ให้ถือว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นอ้างถึงประมวลกฎหมายอาญา หรือบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา ในบทมาตราที่มีนัยเช่นเดียวกัน แล้วแต่กรณี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป.พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้ประกาศใช้มานานแล้วและได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่หลายแห่งกระจัดกระจายกันอยู่ จึงเป็นการสมควรที่จะได้ชำระสะสาง และนำเข้าสู่เป็นประมวลกฎหมายอาญาเสียในฉบับเดียวกันนี้ ปรากฏว่าหลักการบางอย่างและวิธีการลงโทษบางอย่างควรจะได้ปรับปรุงให้สมกับ กาล สมัยและแนวโน้มของนานาประเทศ ในสมัยปัจจุบันหลักเดิมบางประการจึงถ้าสมัย สมควร จะได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับ หลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลกฎหมายอาญา

ภาค 1
บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ 1
บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป

หมวด 1
บทนิยาม

มาตรา 1 ในประมวลกฎหมายนี้

- (1) "โดยทุจริต" หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น
- (2) "ทางสาธารณ" หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึง ทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดิน สำหรับประชาชนโดยสารด้วย
- (3) "สาธารณสถาน" หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้
- (4) "เคหสถาน" หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือนโรง เรือ หรือแพ ซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ได้
- (5) "อาวุธ" หมายความว่า รวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพแต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ
- (6) "ใช้กำลังประทุษร้าย" หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคลไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้ ไม่ว่าจะโดยใช้ยาทำให้มีเมมา สะกดจิตหรือวิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

หมวด 6 ตัวการและผู้สนับสนุน

มาตรา 83 ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 84 ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับขู่เข็ญ จ้าง วานหรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการถ้าความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 85 ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดและความผิดนั้นมีกำหนดโทษไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณาหรือประกาศตามความในวรรคแรก ผู้โฆษณาหรือประกาศต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ

มาตรา 86 ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดแม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตามผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น

มาตรา 87 ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเพราะมีผู้ใช้ให้กระทำตามมาตรา 84 เพราะมีผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดตามมาตรา 85 หรือโดยมีผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 ถ้าความผิดที่เกิดขึ้นนั้นผู้กระทำได้กระทำไปเกินขอบเขตที่ใช้หรือที่โฆษณาหรือประกาศ หรือเกินไปจากเจตนาของผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณีต้องรับผิดทางอาญาเพียงสำหรับความผิดเท่าที่อยู่ในขอบเขตที่ใช้ หรือที่โฆษณาหรือประกาศ หรืออยู่ในขอบเขตแห่งเจตนาของผู้สนับสนุนการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ถ้าโดยพฤติการณ์อาจสังเกตเห็นได้ว่า อาจเกิดการกระทำความผิดเช่นที่เกิดขึ้นนั้นได้จากการใช้ การโฆษณา หรือประกาศ หรือการสนับสนุน

ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่เกิดขึ้นนั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกใช้ ผู้กระทำตามคำโฆษณา หรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดหรือตัวการในความผิด จะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้นเพราะอาศัยผลที่เกิดจากการกระทำความผิด ผู้ใช้ให้กระทำความผิดผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นนั้นด้วย แต่ถ้าโดยลักษณะของความผิด ผู้กระทำจะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้นเฉพาะเมื่อผู้กระทำต้องรู้ หรืออาจสังเกตเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นนั้นขึ้น ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดจะต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นก็เฉพาะเมื่อตนได้รู้ หรืออาจสังเกตเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นนั้นขึ้น

มาตรา 88 ถ้าความผิดที่ได้ใช้ ที่ได้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำ หรือที่ได้สนับสนุนให้กระทำ ได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิดแต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้ใช้ ผู้โฆษณาหรือประกาศ หรือผู้สนับสนุนผู้กระทำได้กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้ใช้หรือผู้โฆษณาหรือประกาศ คงรับผิดเพียงที่บัญญัติไว้ในมาตรา 84 วรรคสอง หรือมาตรา 85 วรรคแรก แล้วแต่กรณี ส่วนผู้สนับสนุนนั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 89 ถ้ามีเหตุส่วนตัวอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดคนใด จะนำเหตุนั้นไปใช้แก่ผู้กระทำความผิดคนอื่นในการกระทำความผิดนั้นด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเหตุอันควรยกเว้นโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษเป็นเหตุในลักษณะคดี จึงให้ใช้แก่ผู้กระทำความผิดนั้นด้วยกันทุกคน

หมวด 7

การกระทำความผิดหลายบท หรือหลายกระทง

มาตรา 90 เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

หมวด 8 การกระทำความผิดอีก

มาตรา 92 ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษจำคุกถ้าและได้กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

มาตรา 93 ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่จำแนกไว้ในอนุมาตราต่อไปนี้ ข้าในอนุมาตราเดียวกันอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดีถ้าความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือนหากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

- (1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 135
- (2) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 136 ถึงมาตรา 146
- (3) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166
- (4) ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 167 ถึงมาตรา 192 และมาตรา 194
- (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 200 ถึงมาตรา 204
- (6) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 209 ถึงมาตรา 216
- (7) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 217 ถึงมาตรา 224 มาตรา 226 ถึงมาตรา 234 และมาตรา 236 ถึงมาตรา 238
- (8) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 249 ความผิดเกี่ยวกับดวงตราแสตมป์และตัว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 250 ถึงมาตรา 261 และความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 ถึงมาตรา 269
- (9) ความผิดเกี่ยวกับคำ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 270 ถึงมาตรา 275

(10) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 ถึงมาตรา 285

(11) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290 และมาตรา 294 ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา 299 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 301 ถึงมาตรา 303 และความผิดฐานทอดทิ้งเด็กคนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(12) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 มาตรา 310 และมาตรา 312 ถึงมาตรา 320

(13) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 365

มาตรา 94 ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษและความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำ ในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลัง ไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษตามความในหมวดนี้

ฯลฯ

ลักษณะ 10

ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1

ความผิดต่อชีวิต

มาตรา 288 ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

มาตรา 289 ผู้ใด

(1) ฆ่าบุพการี

(2) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่

(3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำความผิดตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว

(4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

(6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ

(7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้
ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 290 ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

มาตรา 291 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 292 ผู้ใดกระทำด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยปัจจัยคล้ายคลึงกันแก่บุคคล ซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเองต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา 293 ผู้ใดช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพ หรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 294 ผู้ใดเข้าร่วมในการซุลมุนต่อผู้อื่นระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ถึงแก่ความตายโดยการกระทำในการซุลมุนต่อผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการซุลมุนต่อผู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการซุลมุนต่อผู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย

มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้ที่กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 296 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ

- (1) ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียอวัยวะประสาท
- (2) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
- (3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด
- (4) หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว
- (5) แขนงอก
- (6) จิตพิการอย่างติดตัว
- (7) ทูพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต
- (8) ทูพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวันหรือจนประกอบภพณีย

กิจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

มาตรา 298 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 297 ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี

มาตรา 299 ผู้ใดเข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่รับอันตรายสาหัสโดยการกระทำการในการชุลมุนต่อสู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการชุลมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการชุลมุนต่อสู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 300 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ฯลฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีขอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์” หมายความว่า ค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้หมายความรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น

“นักจิตวิทยา” หมายความว่า นักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“นักสังคมสงเคราะห์” หมายความว่า นักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในท้องที่ที่ไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลดล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๕ ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา ๕ ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรา ๖ การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา ๕ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้น เกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาพยาบาล และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๗ ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ ภายในสามเดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา ๘ เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามมาตรา ๗ แล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามคราว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่การกระทำความผิดตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง เป็นความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ดำเนินคดีความผิดตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง ต่อศาลรวมไปกับ

ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น โดยให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๙ เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา ๕ หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในคดีตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐ ในการดำเนินการตามมาตรา ๘ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวขุดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์

ต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนด มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวน และมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจ แก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือ ออกคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตามมาตรา นี้ สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายในสามสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑ ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออก คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา ๑๐ หรือออกคำสั่งใด ๆ ได้ตามที่ เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมี ความผิดตามมาตรา ๔ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติ ผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละ เว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการ และระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกรณีที่มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตาม มาตรา ๔ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อน

การยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่ง เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ ได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๓ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ โดยกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๔ วิธีพิจารณา การยื่น และการรับฟังพยานหลักฐาน หากพระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

- (๑) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (๒) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ
- (๓) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์
- (๔) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภรรยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

มาตรา ๑๖ เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น

มาตรา ๑๗ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ และจำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความ และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบปีละครั้ง

มาตรา ๑๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามานับค้ำกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสมเนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวทวิพร คงแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 10 เมษายน พุทธศักราช 2528 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศจังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย